

خدمات شهری

آنچه یک شهردار باید بداند
جلد دوم

تهیه و تنظیم:
معاونت آموزشی
پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی
سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آنچه یک شهردار باید بداند

جلد دوم

خدمات شهری

نویسنده:

عبدالرضا عباس زاده

استاداری خراسان شمالی
معاونت امور عمرانی
دفتر امور شهری و شوراهای

وزارت کشور

سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
پژوهشگاه مدیریت شهری و روستایی

سری منابع آموزشی شهرداری ها

سرشناسه: عباس زاده، عبدالرضا، ۱۳۳۶ -

عنوان و نام پدیدآور: آنچه یک شهردار باید بداند / تهیه و تدوین عبدالرضا عباس زاده؛ همکاران یونس حسینی بخشی، عثمان رحیمی؛ تهیه و تنظیم: معاونت پژوهشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور.

مشخصات نشر: تهران: سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، انتشارات: راه دان، - ۱۳۹۰

مشخصات ظاهری: ج.: جدول

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۵۰-۷۲-۴

مندرجات: ج. ۲. خدمات شهری

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: شهرداری -- ایران

موضوع: شهرداران -- ایران.

شناسه افزوده: حسینی بخشی، سیدیونس

موضوع: خدمات شهری -- ایران

شناسه افزوده: رحیمی، عثمان

شناسه افزوده: سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور. پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی. معاونت پژوهشی

شناسه افزوده: سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور. انتشارات

رده بندی دیویی: ۳۲۰ / ۸۰۹۵۵

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ع ۲۸ JS۷۴۶۷ / ۳

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۸۸۴۲۹

عنوان: خدمات شهری

ناشر: انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، راه دان

تهیه و تنظیم: معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی

مجری: استانداری خراسان شمالی

مدیر پروژه: احمدرضا عفتی، حسین رجب صلاحی، گل محمد الهی

ناظر پروژه: جواد نیکنام، حامد رضا کرمانی

نویسنده: عبدالرضا عباس زاده

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال

تاریخ چاپ: زمستان ۱۳۹۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۵۰-۷۲-۴

نظارت چاپ: عقیق ۴-۳-۸۸۹۳۲۴۰۳

حق چاپ و نشر برای انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور محفوظ است

پیشگفتار

بسمه تعالی

قال علی علیه السلام: اوصیکم بتقوی الله و نظم امرکم
شما را به تقوی الهی و نظم در کارهایتان توصیه می کنم.

بنام آفریدگار دانا و توانای یکتاکه سپیدی سحر را آفرید تا انسان های آگاه و بشر دوست هم
زمان با آغاز هر روز برای افزایش رفاه هم نوعان خود تلاش کنند.

مدیریت شهری یکی از پیچیده ترین مدیریت های فعلی جامعه می باشد. و در رأس مدیریت
شهری، نهاد شهرداری نقش ارزنده ای دارد که می توان گفت در نوع خود و تنوع مأموریت
قابل مقایسه با هیچ نهاد خدمت دهنده نمی باشد.

مدیر این نهاد مردمی بنام شهردار، باید با تمام قوانین و مقررات و وظایف شهرداری و هم چنین
مقررات دیگر ادارات و ارگان های جامعه که به نوعی با وظایف شهرداری نقش آفرینی دارند و
خدمت در تعامل با هم انجام می گیرد آشنایی کامل داشته باشند.

علیرغم وجود مجموعه قوانین و وظایف شهرداری در جامعه اما بنا به دلایلی منجمله پر حجم
بودن کتب و یا ناهماهنگ بودن هر مقدار قوانین مندرج در کتب تاکنون مجموعه های فعلی
نتوانسته اند بخوبی و با سرعت لازم و به روز اطلاع رسانی داشته باشند.

در سالهای اخیر با تلاش بی وقفه جناب آقای مهندس رجب صلاحی معاون محترم آموزشی
جهت تهیه متون آموزشی زیادی اقدامات زیر بنایی صورت گرفته که واقعا در افزایش
اطلاعات کارکنان و کارشناسان استانداری ها، فرمانداری ها، شهرداری ها و بخشداری ها و
اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا اثر بخش بوده است. اما جای مجموعه قوانین دسته
بندی شده و در حجم مناسب که به راحتی قابل حمل و مطالعه باشد برای مهمترین عرضه
این نهاد محترم بنام شهردار خالی بود.

جایگاه والای آموزش بخصوص برای شهرداران که با وظایف کثیری در خدمات رسانی به
جامعه می تواند از طرق مختلفی صورت گیرد اما بعلت مشغله کار شهرداران و عدم امکان
حضور آنان در دوره های آموزشی در کلاس ها نیز مزید علتی برای عدم تسلط آنان بر قوانین و
مقررات بوده است.

مهمترین مسئولیت شهرداری تسلط شهرداران بر قوانین مرتبط می باشد فلذا تهیه و تدوین

مجموعه قوانین و مقررات آنچه یک شهردار باید بداند که در مرحله اول به تعداد چهار جلد توسط استانداری خراسان شمالی برای اولین بار در کشور تهیه شده است را به فال نیک گرفته و یقیناً ریاست محترم پژوهشکده جهت کامل شدن مجموعه فوق اقدامات لازم معمول خواهند داشت.

بدون شک دانایی و تسلط بر قوانین و مقررات نقش بسزایی در صحت و دقت و کیفیت مدیریت شهری داشته و هیچ مدیری بدون اطلاعات و آگاهی قادر به رسیدن اهداف سازمانی نمی باشد از طرف دیگر آگاهی مدیران بر قوانین حاکم بر محیط کاری بهره وری و خدمات شهروندان را افزایش داده و رشد قابل توجهی در خدمت رسانی و رفاه عمومی جامعه فراهم می سازد لذا با توجه به اهمیت و نقش دانایی جهت دستیابی به علوم و فنون مورد نیاز، ضمن تقدیر و تشکر از همکاران عزیز خود در معاونت امور عمرانی (احمد رضا عفتی) و دفتر امور شهری و شوراها (گل محمد الهی) و همکاران مجموعه و همچنین از آقای عبدالرضا عباس زاده که در تهیه و تدوین این مجموعه ارزشمند تلاش نموده اند، از شهرداران و کارکنان محترم شهرداریها و کلیه نیروهای فنی شهرداری انتظار می رود که با دقت هرچه بیشتر آن را مورد مطالعه قرار داده و بدانید که توانمندی شما در انجام امور بستگی به میزان دانایی شما دارد.

در پایان از شهرداران محترم انتظار می رود با مطالعه این مجموعه که مقدمه عمل به قوانین و مقررات است نظم و هماهنگی در کلیه امور نهادینه و مردم عزیز و شهروندان گرامی نیز در اجرای قوانین و نظم و هماهنگی از یکدیگر سبقت گیرند.

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خوشنود باشی و ما رستگار

ابوطالب شفقت
استاندار خراسان شمالی

محمد رضا بمانیان
رئیس پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی
سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: مفاهیم.....
۱۱	فصل دوم: خدمات شهری.....
۱۲	حوزه خدمات شهری.....
۱۳	قسمت اول: مقررات مربوط به پسماند.....
۱۴	۱. قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی.....
۱۹	۲. آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۴/۵/۵ هیات وزیران.....
۲۷	۳. اصلاح آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۸/۲/۲۰ هیات وزیران.....
۲۸	۴. ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته مصوب..... (بر اساس قانون مدیریت پسماندها و مصوبه شماره ۵۶۰۶۱/۱۹۰۱ مورخه ۸۶/۴/۲۴ شورای عالی اداری).....
۲۸	۲۸
۴۱	قسمت دوم: مقررات مربوط به کشتارگاه.....
۴۲	۱. قانون سازمان دامپزشکی کشور مصوب ۱۳۵۰/۳/۲.....
۴۶	۲. ضوابط فنی کشتارگاه.....
۵۰	۳. دستورالعمل های نظارت بهداشتی طیور (کشتارگاه ها).....
۵۳	۴. آئین نامه اجرائی ماده ۱۸ (ائین نامه بازرسی و معاینه بهداشتی گوشت در کشتارگاه های کشور) مصوب هیات وزیران ۱۳۵۲/۸/۵.....
۵۸	۵. تبصره ۸۴ قانون برنامه دوم توسعه مصوب جمهوری اسلامی ایران.....
۵۹	قسمت سوم: مقررات مربوط به آرامستان.....
۶۰	۱. نگاهی به آرامستان (گورستان) در شهر.....
۶۵	۲. آئین نامه مرده شویخانه و گورستان مصوب سال ۱۳۱۹.....

۳. کارگروه تخصصی عملیاتی آوار (پاکسازی معابر و فضاهای عمومی) و تدفین مدیریت بحران کشور (استان) ۷۰

قسمت چهارم: مقررات مربوط به فضای سبز ۷۷

۱. قسمتی از اساسنامه سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری‌ها ۷۸
۲. قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ ۸۲
۳. قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۸۵/۸/۱ ۸۴
۴. آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴/۱۰/۲۴ ۸۸
۵. اصلاح ماده (۱۱) آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۸/۴/۶ ۹۱
۶. اصلاحیه آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۲۲ ۹۱
۷. آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۸۶/۳/۲ ۹۲
۸. اصلاح آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۸۶/۹/۱۸ ۹۷
۹. لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹/۳/۱ ۹۸
۱۰. قانون اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ مجلس و مصوب ۱۰۰
۱۱. آیین‌نامه قانون «اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها» مصوب ۱۳۸۹/۲/۱۵ شورای عالی استان‌ها ۱۰۱

قسمت پنجم: مقررات مربوط به میادین و غرفه‌ها ۱۰۹

۱. لایحه قانونی راجع به نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه‌ها به منظور ایجاد تسهیل در تهیه و توزیع میوه و تره‌بار فرآورده‌های کشاورزی (مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۵ شورای انقلاب) ۱۱۰
۲. لایحه قانونی راجع به مستثنی شدن شهرداری تهران در مورد واگذاری قیمت از پارک‌ها و میادین و اموال عمومی اعم از عرصه و اعیان از شمول قانون مالک و مستأجر مصوب ۱۳۵۹/۲/۳۱ ۱۱۰
۳. قانون اصلاح ماده واحده قانون نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه توزیع میوه مصوب ۱۱۲.۱۳۵۸/۵/۱۰ ۱۱۲
۴. آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده واحده قانون نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه توزیع میوه مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۵ ۱۱۲

قسمت ششم: مقررات مربوط به پایانه‌های مسافری ۱۱۵

۱. لایحه قانونی احداث ترمینال‌های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیل‌های مسافری بین شهری در داخل شهر تهران مصوب ۱۳۵۹/۲/۹ ۱۱۶
۲. آیین‌نامه اجرایی ماده (۶) قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه‌های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیل‌های مسافری برون شهری در داخل شهر تهران ۱۱۷
۳. آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده ۲ قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه‌های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیل‌های مسافری برون شهری در داخل شهر تهران مصوب ۱۳۷۲ ۱۲۳

۴. قسمتی از اساسنامه پایانه های مسافربری شهرداری (به عنوان نمونه) ۱۲۶
۵. قرارداد واگذاری غرفه به شرکت های مسافربری (به عنوان نمونه) ۱۲۷
- قسمت هفتم: مقررات مربوط به حمل و نقل درون شهری** ۱۳۳

۱. لایحه قانونی راجع به تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران مصوب
۱۳۴ ۱۳۵۹/۳/۲۸
۲. آیین نامه اجرایی قانون الحاق یک تبصره به ماده واحده قانون راجع به تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی
شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران مصوب ۱۳۷۴/۸/۱۰ هیأت وزیران ۱۳۴
۳. اصلاح آیین نامه اجرایی قانون الحاق یک تبصره به ماده واحد قانون راجع به تمرکز امور مربوط به
تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران مصوب ۱۳۷۹/۶/۱۳ ۱۴۳
۴. آیین نامه مدیریت حمل و نقل بار و مسافر در شهر و حومه مصوب ۱۳۸۷/۱۱/۱۹ ۱۴۴
۵. دستور العمل اجرایی اصلاح ساختار سامانه های حمل و نقل عمومی و ساماندهی حمل و نقل درون
شهری، موضوع جزء (۱) بند "ب" تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور ۱۴۹
۶. لایحه قانونی احداث ترمینال های مسافربری و ممنوعیت تردد اتومبیل های مسافربری بین شهری در
داخل شهر تهران مصوب ۱۳۵۹/۲/۹ ۱۶۲
۷. آیین نامه اجرایی حمل و نقل دانش آموزان مدارس مصوب ۱۳۸۷/۲/۱ ۱۶۴
۸. قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت مصوب ۱۳۸۶/۹/۱۸ ۱۶۹
۹. آیین نامه اجرایی قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت مصوب ۱۳۸۷/۶/۵ ۱۷۲
۱۰. آیین نامه بهبود تردد در معابر شهری و حومه مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۲۴ ۱۷۶

قسمت هشتم: مقررات مربوط به آتش نشانی و خدمات ایمنی ۱۸۱

۱. دستورالعمل ایمنی حفاظت از ساختمان ها در برابر حریق دستورالعمل ایمنی ساختمان (مربوط به
مالکین) ۱۸۲
۲. ضوابط و دستورالعمل های سازمان آتش نشانی در مورد ایمنی ساختمان ها ۱۸۸
۳. نکات ایمنی در خصوص زلزله ۱۹۸
۴. دستورالعمل ایمنی برای ساختمان های بالای ۴سقف و یا بیش از ۶ واحد ۲۰۲
۵. دستورالعمل اجرایی موارد ایمنی و آتش نشانی برای ساختمان های زیر ۵سقف ۲۱۰
۶. بررسی مسئله ایمنی در تخریب، گود برداری و اجرای سازه های نگهدارنده در مناطق ۲۱۱
۷. دستورالعمل محافظت در برابر حریق و حادثه ۲۲۳
- منابع و مآخذ ۲۲۹

فصل اول

مفاهیم

ارتفاع حریق برخوردی؛

ارتفاع تمام طبقه‌هایی که در آتش تهدید کننده احتمالی، شرکت می‌کنند ارتفاع حریق برخوردی نامیده می‌شود. (دستورالعمل اجرایی محافظت ساختمان‌ها در برابر آتش‌سوزی، نشریه شماره ۱۱۲، سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۷۱)

پارک؛

پارک فضای سبز عمومی و چند کاربردی است که استفاده از آن برای همه شهروندان آزاد است و هیچ گونه محدودیتی از نظر اجتماعی و اقتصادی برای بهره برداری از آن وجود ندارد. (کتاب سبز شهرداری، فضاهای فرهنگی، ورزش و تفریحی، جلد دهم، وزارت کشور، سازمان شهرداری‌ها، ۱۳۷۹)

پارک‌های جنگلی مصنوعی؛

احداث جنگل‌های مصنوعی به منظور ایجاد فضای سبز و تفریح‌گاه در اطراف شهرها مناسب است به گونه‌ای پدید آید که به دشت منتهی شود و نبایستی کاملاً در مجاورت مراکز صنعتی پدید آید. (آشنایی با فضای سبز شهری، شماره ۴، استانداری تهران، ۱۳۷۷)

پارک‌های غیرمنظم؛

در این گونه پارک‌ها خطوط اصلی و فرعی بطور غیر منظم ولی مرتبط، با یکدیگر می‌باشد و اشکال حاصله تقریباً غیرمنظم و از عدم تقارن خاصی برخوردار هستند در پارک‌های غیرمنظم خیابان‌ها از نظر انحنا و زوایا غیر منظم است و رعایت اصول فنی و نکات مربوط به اشکال مختلف کاملاً ضروری می‌باشد. (آشنایی با فضای سبز شهری شماره ۴، استانداری تهران، ۱۳۷۷)

پارک‌های گیاه‌شناسی؛

این گونه پارک‌ها در داخل و یا خارج شهر احداث می‌شود که بطور معمول و عرف در این گونه پارک‌ها مجموعه‌ای از انواع گیاهان درختان و درختچه‌های موجود در سراسر دنیا جمع آوری می‌شود. که با ارایه مشخصات علمی گیاه بیشتر برای دانشجویان و متخصصین گیاه‌شناسی مفهوم خاصی از نظر آموزشی دارد. که از نظم

تفرجگاهی هم با ایجاد امکانات تفریحی می‌توان قابل استفاده عموم کرد. (آشنایی با فضای سبز شهری، شماره ۴، استانداری تهران، ۱۳۷۷)

پارک‌های محله‌ای؛

ویژگی خاص پارک‌های محله‌ای عمدتاً دسترسی پیاده و وسعت کم آنهاست افراد مسن و خردسالان استفاده کنندگان عمده این پارک‌ها هستند، و تجهیزات اینگونه پارک‌ها نیز در این جهت برنامه‌ریزی میشود. (فضای سبز شهری، استانداردها و انواع، وزارت کشور، ۱۳۶۹)

پایانه مسافربری؛

پایانه مسافربری منظور ایجاد گاراژهای مسافربری و تأسیسات وابسته به آنها و با توجه به وضعیت شبکه ارتباطی در شهرها پیش بینی می‌شود و هم چنین استقرار گاراژهای مسافربری و تأسیسات مربوطه و ارتباط آن با شبکه ارتباطی باعث خواهد شد که مشکلات مربوط به ترافیک و عبور و مرور در خیابان‌های داخلی شهر برطرف گردد. (الگوی مصرف حمل و نقل شهری، وزارت کشور، ۱۳۷۲)

پایانه‌های باربری؛

پایانه‌های باربری (انبارها میادین تره بار) هستند که تسهیلات این نوع پایانه‌ها عبارتند از احداث گاراژهای باربری، انبار و مرکز توزیع کالاهای عمده، پارکینگ وسائط نقلیه، میادین تره بار و موارد مشابه، مراکز سوختگیری کارگاه‌های سرویس و شستشوی وسائط نقلیه (البته مشروط بر اینکه باعث آلودگی محیط زیست نگردند) می‌باشند. (الگوی مصرف حمل و نقل شهری، وزارت کشور، ۱۳۷۲)

پروانه تاکسیرانی؛

پروانه اشتغال به حمل و نقل عمومی مسافر درون شهری با تاکسی، مجوزی است که پس از طی موفقیت‌آمیز مراحل مختلف مذکور در این آیین نامه (آیین نامه مربوط به امور تاکسیرانی) برای مدت معین (حداکثر ۱۲ ساعت در روز) سرویس مشخص، مسیر و زمان معین توسط شهرداری صادر می‌شود. مجوز مذکور فقط برای اشتغال فرد با وسیله نقلیه مشخص است. اعم از اینکه وسیله نقلیه متعلق به دارنده مجوز یا به اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگر

تعلق داشته باشد. (ماده ۴ آیین نامه اجرایی قانون الحاق یک تبصره به ماده واحد قانون راجع به تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی شهر زیر نظر شهرداری تهران، مصوب ۱۳۷۴/۸/۱۰ هیأت وزیران)

پروانه تردد؛

برگه‌هایی است که توسط سازمان حمل و نقل و پایانه صادر می‌شود و مشخصات عملیات حمل و نقل وسایل نقلیه خارجی، از جمله نام مرز ورودی و خروجی، طول و مسیر تردد، زمان سفر، و مدت زمان مجاز رانندگی برای هر راننده وسیله نقلیه خارجی را تعیین می‌کند. (آیین نامه اجرایی قانون، مقررات، تردد وسایل نقلیه خارجی مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۲ هیأت وزیران)

پسماند باغی؛

برگ درختان، چمن‌های کوتاه شده، مواد حاصل از هرس و گیاهان سایر مواد آلی طبیعی دور ریخته شده از حیاط و یا باغچه‌های منازل را گویند. (کریت و...، خانی و...، راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، ۱۳۸۹)

پسماند بیولوژیکی؛

پسماندهای ناشی از فعالیت ارگانیسم‌ها. (کریت و...، خانی و...، راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، ۱۳۸۹)

پسماند غیر قابل قبول؛

وسایل حمل و نقل موجود، قسمت‌های حجیم ماشین آلات یا تجهیزات، مواد دارای قابلیت اشتعال بالا، زباله‌های خطرناک، زباله‌های بیماری‌زا و بیولوژیک، پسماندهای مایع، فاضلاب، کود کشاورزی، مواد منفجره و مواد رادیواکتیو، همچنین هر نوع ماده غیر قانونی دیگر که نباید در محل دفع زباله دفن شوند. (کریت و...، خانی و...، راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، ۱۳۸۹)

پسماند ناشی از فرآیند؛

هر گونه آلاینده سمی که به صورت ناخواسته در فرآیند تولید ایجاد می‌شود، از جمله موادی که در نتیجه ی تولید مواد خام، تولیدات واسطه، محصول نهایی، محصول جانبی یا زباله ایجاد می‌شوند. (کریت و...، خانی و...،

راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، ۱۳۸۹)

پسماند یا زباله؛

مواد ناخواسته ای که در نتیجه ی فرآیند تولید به کناری انداخته شده یا پس ماندهای محیطهای انسانی و غیره.

(کریت و...، خانی و...، راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، ۱۳۸۹)

پسماند؛

به مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) گفته میشود که به طور مستقیم یا غیر مستقیم حاصل از فعالیت انسان بوده و از نظر تولید کننده زاید تلقی می شود. پسماندها به پنج گروه تقسیم می شوند (۱- پسماندهای عادی ۲-

پسماندهای پزشکی، بیمارستانی ۳- پسماندهای ویژه ۴- پسماندهای صنعتی ۵- پسماندهای کشاورزی) (ماده ۲

قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰)

پنجره حریق؛

پنجره ای که با «آزمایش حریق استاندارد» حایز شرایط مقاومت در برابر حریق متناسب با محل استقرار خود باشد. (دستورالعمل اجرایی محافظت ساختمانها در برابر آتش سوزی، نشریه شماره ۱۱۲، سازمان برنامه و

بودجه، ۱۳۷۱)

پیشروی شعله؛

منظور از این اصطلاح، سرعت پیشروی شعله بر روی مصالح و ساختمان است. (دستورالعمل اجرایی محافظت

ساختمانها در برابر آتش سوزی، نشریه شماره ۱۱۲، سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۷۱)

ترافیک؛

عبور و مرور وسایل نقلیه و اشخاص و حیوانات در راهها. (آیین نامه راهنمایی و رانندگی مصوب ۱۳۷۴/۲/۱۸

هیأت وزیران)

روش سطحی دفن زباله؛

در این روش لایه‌های گوناگون زباله در سطح زمین، پخش، متراکم و پوشانده می‌شوند. معمولاً زمانی از این روش استفاده می‌شود که امکان حفر زمین فراهم نباشد (وزارت کشور، کتاب سبز شهرداری، مواد زاید شهری، جلد هفتم، سازمان شهرداری‌ها، ۱۳۷۸)

روش شییبی دفن زباله؛

در این روش لایه‌های گوناگون زباله در سطوحی شییب دار نسبت به هم، پخش، متراکم و پوشانده می‌شوند (کتاب سبز شهرداری، مواد زاید شهری، جلد هفتم، وزارت کشور، سازمان شهرداری‌ها، ۱۳۷۸)

زباله سوز؛

زباله سوزها معمولاً به دو صورت مورد استفاده قرار می‌گیرند: یکی در محل تولید و دیگری در محل جداگانه ای که برای این کار در نظر گرفته شده است و به نام زباله سوز مرکزی نامیده می‌شود (سیستم مدیریت مواد زاید جامد شهری و روش‌های کنترل آن، شهرداری تهران، ۱۳۷۲)

زباله سوزهای چند کوره ای؛

در تلاش برای سوزاندن کامل پسماند و کاهش ذرات آلوده کننده هوا، زباله سوزهای چند کوره ای تولید گردیده‌اند. (کریت و...، خانی و...، راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، جلد دوم، ۱۳۸۹)

زباله‌های خطرناک خانگی؛

زباله‌هایی که از مصرف محصولات خرید شده توسط مردم برای استفاده‌های خانگی به دست می‌آیند. (کریت و...، خانی و...، راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، ۱۳۸۹)

زباله‌های عفونی؛

زباله‌های حاوی عناصر بیماری زا یا عناصر فعال بیولوژیک که به دلیل نوع، غلظت یا تعدادشان می‌توانند بیماری‌ها را به افراد انتقال دهند. (کریت و...، خانی و...، راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، ۱۳۸۹)

سطوح سبز تزیینی؛

اینگونه از سطوح سبز در رابطه با تزیین سطوح در برابر ساختمان‌های ویژه یا کنار مونومانهای موجود و یا در مناطق پانوامیک دارای منظر وسیع بکار گرفته می‌شوند (فضای سبز شهری، استانداردها و انواع، وزارت کشور، ۱۳۶۹)

سطوح سبز؛

سطوح سبز نیز به دو دسته شهری و غیر شهری تقسیم می‌شوند. سطوح سبز دارای کارکردهای شهری را سطوح سبز شهری می‌نامیم، نظیر زمین‌های باز ورزشی چمن کاری شده، جزیره‌ها و لچکی‌های کوچک (رمپ‌ها، و رفوژها) کنار خیابان‌ها و پل‌ها که با انواع گیاهان پوششی نظیر: چمن یا گل پوشانده می‌شوند. آن بخش از سطوح سبز بدون کارکردهای شهری را غیر شهری می‌نامیم، مانند مراتع اطراف شهر و (کتاب سبز شهرداری، فضای سبز شهری، جلد نهم وزارت کشور، سازمان شهرداری‌ها، ۱۳۷۹)

شبکه خاموش کننده خودکار حریق؛

یک شبکه به نظم و ترتیب در آمده و خودکار، معمولاً متشکل از لوله کشی سرشیرهای مناسب و دیگر وسایل لازم جهت تخلیه مستقیم مواد خاموش کننده (معمولاً آب) بر روی آتش که در هر مورد باید طبق مقررات استاندارد اختصاصاً طراحی و اجرا گردد (دستورالعمل اجرایی محافظت ساختمان‌ها در برابر آتش سوزی، نشریه شماره ۱۱۲، سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۷۱)

صنایع خطرناک و آسیب‌زا؛

فعالیت این دسته از صنایع با تولید بیش از حدود، سر و صدا، لرزش، بوهای زننده، بخارهای ناخوشایند و زیان آور، مواد آتشنا یا انفجاری و موارد دیگری که به بهداشت و ایمنی جامعه آسیب می‌رسانند همراه است. (مکانیابی و معیارهای استقرار صنایع، راهنمای منطقه بندی صنایع شهری، وزارت مسکن و شهرسازی، چاپ اول، ۱۳۷۱)

صنایع سبک؛

صنایعی هستند که بیش از یکصد کارگر نداشته باشند و مصرف انرژی آنها از ۱۰۰ قوه اسب تجاوز نکند. غیر از

آنچه یک شهردار باید بداند

کارگاه‌های ریخته‌گری و آهن‌گری، در سایر کارگاه‌های این صنایع از سوخت جامد استفاده نمی‌شود. (مکانیابی، و معیارهای استقرار صنایع، راهنمای منطقه بندی صنایع شهری، وزارت مسکن و شهرسازی، چاپ اول. ۱۳۷۱)

صنایع مجاز شهری؛

صنایع مجاز شهری نیز بر حسب ضوابط زیست محیطی گروه بندی می‌شوند. اساس مقررات و ضوابط کاربری صنعتی و منطقه بندی صنعتی، سلامت محیط و سازگاری کاربری‌هاست (کتاب سبز شهرداری، کاربری زمین، جلد دوم، وزارت کشور، سازمان شهرداری‌ها، ۱۳۷۸)

ضد عفونی با بخار زباله؛

خلأ جزئی و فرآیند بخار یکی از روش‌های ضد عفونی است برای جلوگیری از خطر، هوای خروجی و آب حاصل از این فرآیند باید تصفیه شود (مدیریت مواد زاید جامد شهری، وزارت کشور، سازمان شهرداری‌ها، ۱۳۷۹)

ضد عفونی حرارتی در دفن زباله؛

کیسه‌های محتوی زایدات خطرناک در داخل چرخ دستی‌های بسته قرار گرفته و با هوای داغ خشک (درجه حرارت باید بیش از ۱۱۲ درجه سانتی‌گراد باشد) در یک ظرف عایق گرم می‌شوند (مدیریت مواد زاید جامد شهری، وزارت کشور، سازمان شهرداری‌ها، ۱۳۷۹)

فضاهای سبز خیابانی؛

نوعی از فضاهای سبز شهری هستند که به طور معمول درختکاری حاشیه باریکی از حد فاصل مسیرهای پیاده رو و سواره رو را تشکیل می‌دهند. (ویژه نامه ماهنامه شهرداری‌ها، خرداد سال ۱۳۸۷)

فضاهای سبز عمومی؛

فضاهای سبز شهری هستند که واجد بازدهی اجتماعی می‌باشند. (ویژه نامه ماهنامه شهرداری‌ها خرداد سال ۱۳۸۷)

فضای سبز؛

عبارت است از تمام عرصه‌های طبیعی یا مصنوعی (انسان ساخت) پوشیده از گیاهان که بهره وری از مواهب و مزایای طبیعی آنها مورد توجه انسان باشد. (ویژه نامه ماهنامه شهرداری‌ها، خرداد سال ۱۳۸۷)

کمپوست، کود آلی؛

مخلوطی از مواد زاید جامد آلی که به طور جزئی توسط باکتری‌های غیر هوازی تجزیه شده و به یک حالت واسطه رسیده باشد؛ کود گیاهی که از پوسیده شدن مواد گیاهی حاصل می‌شود. (رحمانی، محمدجواد و ...، واژه‌نامه منظر، ۱۳۸۳)

کمپوست؛

ترکیب نسبتاً پایداری از زباله‌های آلی که تا حدی توسط فرآیندهای هوازی و یا بی هوازی ساخته شده است. کمپوست را می‌توان به عنوان بهبود دهنده‌ی خاک استفاده کرد. (کریت و....، خانی و....، راهنمای کاربردی مدیریت پسماند، ۱۳۸۹)

آنچه یک شهردار باید بداند

فصل دوم
خدمات شهری

حوزه خدمات شهری

شهرداری‌ها با داشتن حجم گسترده‌ای از وظایف، بخصوص شهرهای متوسط و بزرگ ناگزیرند برای ارائه خدمات مطلوب به شهروندان فعالیت‌های خود را بر اساس حوزه‌های مختلف تقسیم‌بندی نمایند.

یکی از حوزه‌های مهم فعالیت‌های شهرداری حوزه خدمات شهری می‌باشد که به ترتیب شهرهای کوچک به بزرگ به نام‌های ذیل انجام وظیفه می‌نمایند.

واحد خدمات شهری، مدیر خدمات شهری، مسئول خدمات شهری، دایره خدمات شهری و نهایتاً معاونت خدمات شهر.

علیرغم تقسیم‌بندی فوق‌الذکر اما شهردار بعنوان بالاترین مقام اجرایی شهرداری باید درخصوص هر یک از وظایف زیرمجموعه خدمات شهری اطلاعات لازم و کافی کسب نماید.

فصل دوم کتاب به قسمت‌های مختلف بشرح ذیل تقسیم که در هر یک از قسمت‌ها با توجه به محدودیت کتاب بصورت خلاصه مطالبی جهت بهره‌برداری شهرداران محترم و کارشناسان عزیز شهرداری درج گردیده است.

۱- قسمت اول: مقررات مربوط به پسماندها

۲- قسمت دوم: مقررات مربوط به کشتارگاه

۳- قسمت سوم: مقررات مربوط به آرامستان

۴- قسمت چهارم: مقررات مربوط به فضای سبز

۵- قسمت پنجم: مقررات مربوط به میادین و غرفه‌ها

۶- قسمت ششم: مقررات مربوط به پایانه‌های مسافری

۷- قسمت هفتم: مقررات مربوط به حمل و نقل درون شهری

۸- قسمت هشتم: مقررات مربوط به آتش‌نشانی و خدمات ایمنی

قسمت اول

مقررات مربوط به پسماند

۱. قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی

ماده ۱ - جهت تحقق اصل پنجاهم (۵۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ محیط زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها و مدیریت بهینه آنها، کلیه وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و مؤسسات و نهادهای دولتی و نهادهای عمومی غیر دولتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام می‌باشد و کلیه شرکت‌ها و مؤسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی موظفند مقررات و سیاستهای مقرر در این قانون را رعایت نمایند.

ماده ۲ - عبارات و اصطلاحاتی که در این قانون به کار رفته است دارای معانی زیر می‌باشد :

الف - سازمان : سازمان حفاظت محیط زیست.

ب - پسماند: به مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل از فعالیت انسان بوده و از نظر تولید کننده زائد تلقی می‌شود. پسماندها به پنج گروه تقسیم می‌شوند :

۱ - پسماندهای عادی :

به کلیه پسماندهایی گفته می‌شود که به صورت معمول از فعالیت‌های روزمره انسان‌ها در شهرها، روستاها و خارج از آنها تولید می‌شود از قبیل زباله‌های خانگی و نخاله‌های ساختمانی.

۲ - پسماندهای پزشکی (بیمارستانی) :

به کلیه پسماندهای عفونی و زیان‌آور ناشی از بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاه‌های تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می‌شود. سایر پسماندهای خطرناک بیمارستانی از شمول این تعریف خارج است.

۳ - پسماندهای ویژه :

به کلیه پسماندهایی گفته می‌شود که به دلیل بالا بودن حداقل یکی از خواص خطرناک از قبیل سمیت، بیماری‌زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خوردگی و مشابه آن به مراقبت ویژه نیاز داشته باشد و آن دسته از پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی، کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند جزء پسماندهای ویژه محسوب می‌شوند.

۴ - پسماندهای کشاورزی :

به پسماندهای ناشی از فعالیت‌های تولیدی در بخش کشاورزی گفته می‌شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان) محصولات کشاورزی فاسد یا غیر قابل مصرف.

۵ - پسماندهای صنعتی :

به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیتهای صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می‌شود از قبیل براده‌ها، سرریزها و لجن‌های صنعتی.

ج - مدیریت اجرایی پسماند: شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسؤول برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع رسانی در این زمینه می‌باشد.

۱ - دفع: کلیه روش‌های از بین بردن یا کاهش خطرات ناشی از پسماندها از قبیل بازیافت، دفن بهداشتی، زباله سوزی.

۲ - پردازش: کلیه فرایندهای مکانیکی، شیمیایی، بیولوژیکی که منجر به تسهیل در عملیات دفع گردد.

د - منظور از آلودگی همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸) است.

تبصره ۱ - پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی و کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند، جزو پسماندهای ویژه محسوب می‌شوند.

تبصره ۲ - فهرست پسماندهای ویژه از طرف سازمان، با همکاری دستگاه‌های ذیربط تعیین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط زیست خواهد رسید.

تبصره ۳ - پسماندهای ویژه پرتوزا تابع قوانین و مقررات مربوط به خود می‌باشند.

تبصره ۴ - لجن‌های حاصل از تصفیه فاضلاب‌های شهری و تخلیه چاه‌های جذبی فاضلاب خانگی در صورتی که خشک یا کم رطوبت باشند، در دسته پسماندهای عادی قرار خواهند گرفت.

ماده ۳ - مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر دستگاه‌ها حسب مورد، استاندارد کیفیت و بهداشت محصولات و مواد بازیافتی و استفاده‌های مجاز آنها را تهیه نماید.

ماده ۴ - دستگاه‌های اجرایی ذیربط موظفند جهت بازیافت و دفع پسماندها تدابیر لازم را به ترتیبی که در آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون مشخص خواهد شد، اتخاذ نمایند. آیین‌نامه اجرایی مذکور می‌بایستی در برگیرنده موارد زیر نیز باشد:

- ۱ - مقررات تنظیم شده موجب گردد تا تولید و مصرف، پسماند کمتری ایجاد نماید.
- ۲ - تسهیلات لازم برای تولید و مصرف کالاهایی که بازیافت آنها سهل تر است، فراهم شود و تولید و واردات محصولاتی که دفع و بازیافت پسماند آنها مشکل تر است، محدود شود.
- ۳ - تدابیری اتخاذ شود که استفاده از مواد اولیه بازیافتی در تولید گسترش یابد.
- ۴ - مسؤولیت تأمین و پرداخت بخشی از هزینه‌های بازیافت بر عهده تولیدکنندگان محصولات قرار گیرد.
- ۵ - مدیریت‌های اجرایی پسماندها موظفند براساس معیارها و ضوابط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی تحت نظارت آنها تأمین و تضمین شود.
- ۶ - سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و سایر رسانه‌هایی که نقش اطلاع رسانی دارند و همچنین دستگاه‌های آموزشی و فرهنگی موظفند جهت اطلاع رسانی و آموزش، جداسازی صحیح، جمع‌آوری و بازیافت پسماندها اقدام و با سازمان‌ها و مسؤولین مربوط همکاری نمایند.
- تبصره - وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، صنایع و معادن، کشور و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به منظور کاهش پسماندهای کشاورزی، موظفند نسبت به اطلاع رسانی و آموزش روستائیان و تولیدکنندگان اقدام لازم را به عمل آورند.
- ۷ - مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی و ویژه در شهرها و روستاها و حریم آنها به عهده شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به عهده بخشدارها می‌باشد.
- مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی و ویژه به عهده تولیدکننده خواهد بود. در صورت تبدیل آن به پسماند عادی به عهده شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخشدارها خواهد بود.
- تبصره - مدیریت‌های اجرایی می‌توانند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به جمع‌آوری، جداسازی و دفع پسماندها را به اشخاص حقیقی و حقوقی واگذار نمایند.
- ۸ - مدیریت اجرایی می‌تواند هزینه‌های مدیریت پسماند را از تولیدکننده پسماند با تعرفه‌ای که طبق دستورالعمل وزارت کشور توسط شوراهای اسلامی برحسب نوع پسماند تعیین می‌شود، دریافت نموده و فقط صرف هزینه‌های مدیریت پسماند نماید.
- ۹ - وزارت کشور با هماهنگی سازمان موظف است برنامه‌ریزی و تدابیر لازم برای جداسازی پسماندهای عادی را به عمل آورده و برنامه زمان‌بندی آن را تدوین نماید. مدیریت‌های اجرایی مندرج در ماده (۷) این قانون

موظفند در چارچوب برنامه فوق و در مهلتی که در آیین نامه اجرایی این قانون پیش بینی می شود، کلیه پسماندهای عادی را به صورت تفکیک شده جمع آوری، بازیافت یا دفن نمایند.

ماده ۱۰ - وزارت کشور موظف است در اجرای وظایف مندرج در این قانون ظرف مدت شش ماه پس از تصویب این قانون، نسبت به تهیه دستورالعمل تشکیلات و سامان دهی مدیریت اجرایی پسماندها در شهرداریها، دهیاریها و بخشداریها اقدام نماید.

ماده ۱۱ - سازمان موظف است با همکاری وزارتخانه های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (در مورد پسماندهای پزشکی)، صنایع و معادن، نیرو و نفت (در مورد پسماندهای صنعتی و معدنی)، جهاد کشاورزی (در مورد پسماندهای کشاورزی) ضوابط و روش های مربوط به مدیریت اجرایی پسماندها را تدوین و در شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب برساند. وزارتخانه های مذکور مسؤول نظارت بر اجرای ضوابط و روش های مصوب هستند.

ماده ۱۲ - محل های دفن پسماندها براساس ضوابط زیست محیطی توسط وزارت کشور با هماهنگی سازمان و وزارت جهاد کشاورزی تعیین خواهد شد.

تبصره ۱ - شورای عالی شهرسازی و معماری موظف است در طرح های ناحیه ای جامع، مناطق مناسبی را برای دفع پسماندها در نظر بگیرد.

تبصره ۲ - وزارت کشور موظف است اعتبارات، تسهیلات و امکانات لازم را جهت ایجاد و بهره برداری از محل های دفع پسماندها رأسا یا توسط بخش خصوصی فراهم نماید.

ماده ۱۳ - مخلوط کردن پسماندهای پزشکی با سایر پسماندها و تخلیه و پخش آنها در محیط و یا فروش، استفاده و بازیافت این نوع پسماندها ممنوع است.

ماده ۱۴ - نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه تابع مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود. نقل و انتقال درون مرزی پسماندهای ویژه تابع آئین نامه اجرایی مصوب هیات وزیران خواهد بود.

ماده ۱۵ - تولید کنندگان آن دسته از پسماندهایی که دارای یکی از ویژگی های پسماندهای ویژه نیز می باشند، موظفند با بهینه سازی فرایند و بازیابی، پسماندهای خود را به حداقل برسانند و در مواردی که حدود مجاز در آیین نامه اجرایی این قانون پیش بینی شده است، در حد مجاز نگهدارند.

ماده ۱۶ - نگهداری، مخلوط کردن، جمع آوری، حمل و نقل، خرید و فروش، دفع، صدور و تخلیه پسماندها در

آنچه یک شهردار باید بداند

محیط بر طبق مقررات این قانون و آیین نامه اجرایی آن خواهد بود. در غیر این صورت اشخاص متخلف به حکم مراجع قضایی به جزای نقدی در بار اول برای پسماندهای عادی از پانصد هزار (۵۰۰ ۰۰۰) ریال تا یک صد میلیون (۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال و برای سایر پسماندها از دو میلیون (۲ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال تا یک صد میلیون (۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال و در صورت تکرار، هر بار به دو برابر مجازات قبلی در این ماده محکوم می شوند.

متخلفین از حکم ماده (۱۳) به جزای نقدی از دو میلیون (۲ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال تا یک صد میلیون (۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال و در صورت تکرار به دو برابر حداکثر مجازات و در صورت تکرار مجدد هر بار به دو برابر مجازات بار قبل محکوم می شوند.

ماده ۱۷ - متخلفین از حکم ماده (۱۴) این قانون موظفند پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشور مبدأ اعاده و یا در صورت امکان معدوم کردن در داخل تحت نظارت و طبق نظر سازمان (مرجع ملی کنوانسیون مذکور در ایران) با هزینه خود به نحو مناسب دفع نمایند. در غیر این صورت به مجازات های مقرر در ماده (۱۶) محکوم خواهند شد.

ماده ۱۸ - در شرایطی که آلودگی، خطر فوری برای محیط و انسان دارد، با اخطار سازمان و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، متخلفین و عاملین آلودگی موظفند فوراً اقداماتی را که منجر به بروز آلودگی و تخریب محیط زیست می شود متوقف نموده و بلافاصله مبادرت به رفع آلودگی و پاکسازی محیط نمایند. در صورت استنفاف، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و متخلفین و عاملین را علاوه بر پرداخت جریمه تعیین شده ملزم به رفع آلودگی و پاکسازی خواهد نمود.

ماده ۱۹ - در تمام جرایم ارتكابی مذکور، مرجع قضایی مرتکبین را علاوه بر پرداخت جریمه به نفع صندوق دولت، به پرداخت خسارت به اشخاص و یا جبران خسارت وارده بنا به درخواست دستگاه مسؤول محکوم خواهد نمود.

ماده ۲۰ - خودروهای تخلیه کننده پسماند در اماکن غیرمجاز، علاوه بر مجازات های مذکور، به یک تا ده هفته توقیف محکوم خواهند شد.

تبصره - در صورتی که محل تخلیه، معابر عمومی، شهری و بین شهری باشد، به حداکثر میزان توقیف محکوم می شوند.

ماده ۲۱ - درآمد حاصل از جرایم این قانون به حساب خزانه داری کل کشور واریز و همه ساله معادل وجوه

واریزی از محل اعتبارات ردیف خاصی که در قوانین بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود، در اختیار دستگاه‌هایی که در آئین‌نامه اجرایی این قانون تعیین‌خواهند شد، قرار خواهد گرفت تا صرف آموزش، فرهنگ سازی، اطلاع رسانی و رفع آلودگی ناشی از پسماندها، حفاظت از محیط زیست و تأمین امکانات لازم در جهت اجرای این قانون گردد.

ماده ۲۲ - آئین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان با همکاری وزارت کشور و سایر دستگاه‌های اجرایی ذیربط حداکثر ظرف مدت شش ماه تهیه و به تصویب هیات‌وزیران می‌رسد.

ماده ۲۳ - نظارت و مسؤولیت حسن اجرای این قانون بر عهده سازمان می‌باشد.

قانون فوق مشتمل بر بیست و سه ماده و نه تبصره در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیستم اردیبهشت ماه یک هزار و سیصد و هشتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۳/۳/۹ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

۲. آیین‌نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۴/۵/۵ هیات وزیران

شماره: ۲۸۵۶۶ت ۳۰۸۷۲هـ تاریخ: ۱۳۸۴/۵/۱۰

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۵/۵ بنا به پیشنهاد شماره ۵۷۳۸۳-۱ مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۱۶ سازمان حفاظت محیط زیست و به استناد ماده (۲۲) قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳، آیین‌نامه اجرایی قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱- علاوه بر عبارات و اصطلاحات مندرج در ماده (۲) قانون مدیریت پسماندها (مصوب ۱۳۸۳)، عبارات و اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌رود:

۱- قانون: قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳

۲- جداسازی: جداکردن زباله‌ها از یکدیگر

۳- بازیافت: فرایند تبدیل پسماند به مواد یا انرژی قابل استفاده مجدد

۴- کارگروه ملی: کارگروه ملی مدیریت پسماندها

۵- صندوق ملی محیط زیست (موضوع بند "ب" ماده (۶۸) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳-)

۶- مؤسسه استاندارد: مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران.

۷- جزء ویژه : آن دسته از پسماندهای ویژه ایجاد شده توسط اشخاصی که عمدتاً تولید کننده پسماند عادی هستند.

۸- سازمان : سازمان حفاظت محیط زیست.

ماده ۲- برای دستیابی به هماهنگی بین دستگاه‌های مذکور در قانون، کارگروه ملی با ترکیب زیر تشکیل می‌شود:

۱ - رییس سازمان حفاظت محیط زیست (رییس کارگروه)

۲ - معاون وزارت کشور (رییس سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور)

۳ - معاون وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۴ - معاون وزارت صنایع و معادن

۵ - معاون وزارت نفت

۶ - معاون وزارت نیرو

۷ - معاون وزارت جهاد کشاورزی

۸ - معاون مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

۹ - معاون سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

۱۰ - معاون سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

۱۱ - معاون شهرداری تهران

۱۲ - معاونان سایر دستگاه‌ها حسب مورد

تبصره - کارگروه استانی جهت هماهنگی در سطح استان با ترکیب مدیران دستگاه‌های مذکور در استان به

مسئولیت معاون امور عمرانی استانداری و دبیری مدیرکل دفتر شهری و روستایی استانداری تشکیل می‌گردد.

کارگروه مذکور می‌تواند در صورت لزوم کارگروه‌های شهرستانی را با ترکیب مشابه به مسئولیت معاون فرماندار

در سطح شهرستانها تشکیل دهد.

ماده ۳ - وظایف کارگروه ملی با رعایت قانون به شرح زیر می‌باشد :

۱ - تدوین، تنظیم و بازنگری جداول فهرست پسماندهای موضوع تبصره (۲) ماده (۲) قانون برای تصویب در

شورای عالی حفاظت محیط زیست.

دستگاه‌ها باید فهرست پسماندهای ویژه مورد نظر خود را به کارگروه ملی اعلام نمایند و دستگاه‌های پیشنهاد

دهنده در هنگام بررسی موارد پیشنهادی خود با حق رای در کارگروه حضور می یابند.

۲- ایجاد هماهنگی بین دستگاهها، برای پیشنهاد استانداردهای مقرر در قانون به مؤسسه استاندارد.

۳- ایجاد هماهنگی بین دستگاههای مجری قانون در اجرای امور فرهنگی، آموزشی و اطلاع رسانی.

۴- پیشنهاد اصلاح فهرست موضوع ماده (۱۲) آییننامه ناظر بر اخذ هزینه های بازیافت از تولیدکنندگان و

واردکنندگان.

۵- پیشنهاد برای گسترش استفاده از مواد اولیه بازیافتی.

۶- پیشنهاد ضوابط و دستورالعملهای مربوط به :

الف- دفع، پردازش و بازیافت پسماندها

ب- حدود تشخیص پسماندهای ویژه

پ- شیوههای تولید و مصرف به نحوی که پسماند کمتری ایجاد شود.

ت- چگونگی واگذاری مدیریت اجرایی پسماندها به اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی سرمایه گذاری در امور

مدیریت پسماندها.

۷- ارایه سایر پیشنهادهای مرتبط با مدیریت پسماندها.

ماده ۴ - مدیریت های اجرایی پسماندهای عادی باید طرح جامع و تفصیلی مدیریت پسماند را به گونه ای تهیه

کنند که در مراکز استان ها و همچنین شهرهای با جمعیت بیش از یک میلیون نفر تا پایان سال ۱۳۹۰ و در سایر

شهرها و روستاها تا پایان سال ۱۳۹۲، همه پسماندهای عادی را به صورت تفکیک شده جمع آوری نمایند.

تبصره ۱ - طرح جامع یاد شده در کارگروه تبصره ماده (۲) این آیین نامه و طرح تفصیلی آن در شورای اسلامی

مربوط تصویب می شود.

تبصره ۲ - جزء ویژه پسماندهای عادی و کشاورزی، پسماند عادی محسوب نشده اما مدیریت اجرایی آن به عهده

مدیریت اجرایی پسماند عادی می باشد که در برنامه راهبردی مدیریت پسماند عادی، اجزای آن پیش بینی خواهد

شد.

تبصره ۳ - اعتبارات مورد نیاز برای آموزش و اطلاع رسانی پسماندها توسط وزارت کشور (سازمان شهرداریها و

دهیاریهای کشور) تامین خواهد شد.

ماده ۵ - وزارت کشور باید با هماهنگی سازمان شیوه نامه های اجرایی مدیریت پسماندهای عادی و کشاورزی و

آنچه یک شهردار باید بداند

پسماند ویژه تبدیل شده به پسماند عادی از قبیل تولید، ذخیره سازی، جمع آوری، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع را با رعایت ماده (۱۱) قانون، شش ماه پس از ابلاغ این آیین نامه تهیه و به مورد اجرا گذارد.

تبصره - شیوه نامه های موضوع این ماده پس از تهیه و انتشار در روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران به منزله اعلام بوده و لازم الاجرا می باشد.

ماده ۶- وزارت کشور موظف است :

۱- ضوابط، مقررات و دستورالعمل های قانونی را به مدیریت های اجرایی پسماند عادی و شوراهای اسلامی ابلاغ نماید.

۲- بانک اطلاعاتی مدیریت پسماندهای عادی و کشاورزی را تهیه و برای تکمیل بانک اطلاعاتی جامع پسماندها به سازمان ارایه نمایند.

۳- محل دفع پسماندهای عادی را براساس ضوابط زیست محیطی و با هماهنگی سازمان و وزارت جهادکشاورزی تعیین نماید.

۴- شیوه نامه انعقاد قرارداد و ارجاع عملیات مدیریت پسماند به اشخاص حقیقی و حقوقی ذیصلاح را تهیه نماید.

۵- شیوه نامه های اجرایی سازماندهی اشخاص حقیقی و حقوقی که قبل از تصویب قانون و آیین نامه در عملیات مدیریت پسماند عادی فعالیت داشته اند را تهیه نماید.

۶- با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در تهیه شیوه نامه موضوع ماده (۵) قانون همکاری نماید.

ماده ۷- محل های دفع تعیین شده پسماندها در صورت لزوم، با اجرای مفاد قانون نحوه خرید و تملک در اختیار مدیریت های اجرایی پسماندها قرار گرفته تا طبق ضوابط و مقررات مربوط بهره برداری گردد.

ماده ۸ - تولید کنندگان پسماند عادی و اشخاص حقیقی و حقوقی مسئول مراکز و مجتمع هایی که پسماند عادی تولید می کنند، از قبیل ساکنین منازل، مدیران و متصدیان مجتمع ها و شهرک ها، اردوگاه ها، سربازخانه ها، واحدها و مجتمع های تجاری، خدماتی، آموزشی، تفریحی و تفرجگاهی در قبال مدیریت اجرایی پسماند عادی پاسخگو بوده و ملزم به رعایت مقررات و شیوه نامه های آیین نامه می باشند.

ماده ۹ - کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که مبادرت به عملیات ساختمانی و عمرانی از هر قبیل در سطح شهر، روستا و بخش می نمایند، باید مقررات و شیوه نامه های مربوط در خصوص جداسازی، ذخیره و انتقال نخاله های ساختمانی را رعایت نمایند.

ماده ۱۰ - بخشداری ها باید براساس شیوه نامه های ارسالی از طرف وزارت کشور نسبت به جمع آوری، حمل و دفع پسماندهای عادی بین راهی از قبیل پسماندهای رستوران ها، پمپ بنزین ها و سایر تاسیسات اطراف راهها و حریم راهها اقدام نمایند.

تبصره - راهداری ها باید در مدیریت پسماندهای حریم جاده ها و اماکن بین راهی با بخشداری ها همکاری نمایند.
ماده ۱۱ - کلیه مراکز تولیدکننده پسماندهای ویژه همچنین تولیدکنندگان جزء ویژه پسماند عادی (خانگی) باید نسبت به جداسازی پسماندهای ویژه از پسماندهای عادی در محل تولید اقدام نمایند.

ماده ۱۲ - تولیدکنندگان و واردکنندگان اقلام مشروح زیر باید پسماند حاصل از کالا های خود را بازیافت نمایند. در صورتی که نتوانند به این امر اقدام نمایند، باید برابر نیم در هزار ارزش کالا را همزمان با فروش و یا ورود به صندوق پرداخت نمایند.

صندوق باید به نسبت بازیافت پسماند حاصل از هر یک از اقلام مزبور، مبالغ دریافتی را در اختیار واحدهای بازیافت کننده آن قلم از پسماند قرار دهد. متخلفین به مجازات های تعیین شده در ماده (۱۶) قانون محکوم خواهند شد.

۱ - مواد پلیمری از قبیل پلاستیک ها، PEP و لاستیک

۲ - کالاهای شیشه ای، کریستال

۳ - اشیای ساخته شده از فلزات ساده و آلیاژی

۴ - اشیای ساخته شده از چوب و نئوپان

۵ - کالاهای ساخته شده از کاغذ و مقوا

۶ - انواع روغن های روانکار

۷ - کالاهایی که حداقل از دو جزء شیشه، فلز، پلیمر، سلولز تشکیل شوند.

۸ - لوازم برقی و الکترونیکی

۹ - انواع مصالح ساختمانی از نوع کانی های غیر فلزی

تبصره ۱ - واحدهای تولیدی که از مواد اولیه بازیافتی استفاده می کنند، به ازای استفاده از این گونه مواد از پرداخت مبلغ تعیین شده معاف خواهند بود.

تبصره ۲ - واحدهای تولیدی که محصولات خود را صادر می کنند و یا وارد کنندگانی که کالای خود را مرجوع

می کنند، به ازای میزان کالای صادر شده و یا مرجوعی، از پرداخت مبلغ تعیین شده معاف خواهند بود.

تبصره ۳- تجدید نظر در ارقام و مبلغ مذکور حسب مورد پس از طرح در کارگروه ملی با پیشنهاد سازمان و تصویب هیات وزیران خواهد بود.

ماده ۱۳- تولیدکنندگان، واردکنندگان و کسانی که مسوولیت بسته بندی مواد و محصولات که منجر به ایجاد پسماندهای ویژه می گردند (از جمله سموم و کودهای شیمیایی) باید نحوه استفاده، نگهداری، حمل و نقل و دفع پسماندهای حاصل از مصرف و نیز اشیاء و موارد آلوده شده به آنها را پس از تایید مراجع ذیربط، بر روی بسته بندی درج نمایند.

ماده ۱۴- وزارت امور اقتصادی و دارایی باید از طریق گمرکات، از ورود کالاهایی که براساس فهرست اعلام شده از سوی سازمان، دارای پسماند ویژه غیرمجاز می باشد جلوگیری نماید.

ماده ۱۵ - سازمان باید نسبت به تدوین فهرست کالاهایی که پس از مصرف، پسماند بیشتر یا پسماند با بازیافت مشکل تر و یا پسماند خطرناک ایجاد می کنند اقدام و شیوه نامه نحوه مدیریت آنها را تهیه و حسب مورد به دستگاه ذیربط اعلام نماید.

ماده ۱۶ - مؤسسه استاندارد باید ظرف یک سال پس از ابلاغ این آیین نامه استانداردهای زیر را تدوین نماید :

- ۱ - استاندارد کاغذ و پلاستیک بازیافتی و موارد مجاز استفاده آنها از جنبه های فنی و بهداشتی.
- ۲ - استانداردهای کود آلی به خصوص کود کمپوست حاصل از پردازش پسماندهای عادی و کشاورزی.
- ۳- استاندارد تاسیسات و تجهیزات مرتبط با مدیریت پسماندها از جمله دستگاه های زباله سوز و نوع پسماندهای مورد پذیرش از جنبه فنی و بهداشتی.

۴- استاندارد علایم نشان دهنده نوع و جنس پلاستیک ها و نیز پلاستیک های قابل تجزیه در طبیعت.

۵- استاندارد سایر مواردی که حسب مورد از سوی کارگروه ملی پیشنهاد می شود.

ماده ۱۷ - واحدهای بازیافت که با ضوابط زیست محیطی سازمان تطابق داشته باشند، از حداکثر تسهیلاتی که برای احداث و ادامه فعالیت واحدهای صنعتی در نظر گرفته می شود برخوردار خواهند بود.

تبصره ۱- در صورت پرداخت هر گونه یارانه یا تعلق نرخ ترجیحی برای حمایت از انواع کود شیمیایی، کودهای کمپوست نیز به همان میزان بهره مند خواهند شد.

تبصره ۲- وزارت نیرو باید برق حاصل از بازیافت را براساس تصویب نامه شماره ۱۶۸۲۵ ت ۳۳۱۸۸ مورخ

۱۳۸۴/۴/۸ خریداری نماید.

ماده ۱۸- سازمان مدیریت و برنامه ریزی باید با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط در هر مورد، نسبت به تشخیص صلاحیت مشاوران و پیمانکاران ذیصلاح حقیقی و حقوقی اقدام نماید.

ماده ۱۹- تولیدکنندگان پسماندهای ویژه مندرج در جدول شماره (۱) ملزم به کاهش مقدار و یا شدت آلودگی پسماندها مطابق جدول مذکور بوده و باید پسماند تولیدی و ظرفیت فعالیت خود را در فرمها یا اظهارنامه ثبت و به سازمان گزارش نمایند. جدول مذکور حسب مورد با پیشنهاد سازمان (کارگروه ملی) و تصویب هیات وزیران قابل تغییر می باشد.

متخلفین از مفاد این ماده به حداکثر مجازات مقرر در ماده (۱۶) قانون محکوم خواهند شد.

سازمان باید ظرف شش ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، نسبت به تهیه فرمهای اظهارنامه مربوط اقدام نماید.

جدول شماره (۱): موضوع ماده (۱۹)

تولیدکنندگان پسماندها	نوع پسماندها	میزان پسماند یا مشخصات
واحدهای تصفیه دوم روغن	مجموع پسماندها	حداکثر ۲۰ درصد وزن روغن پایه تولیدی
واحدهای کلر الکی با سل جیوه	پسماندهای جیوه‌ای خشک	حداکثر تا ۲/۵ درصد وزن کلر تولیدی
تولید روی به روش انحلال در اسید	مجموع پسماندها	حداکثر تا ۴ برابر وزن روی تولیدی

ماده ۲۰ - کلیه تولیدکنندگان، واردکنندگان و توزیع کنندگان کالا و مواد باید مشخصات، مقدار و نحوه مدیریت

پسماند ویژه خود را به شرح مندرج در اظهارنامه، به سازمان و دستگاه ذیربط ارائه نمایند.

متخلفین از مفاد این ماده به مجازات‌های مقرر در ماده (۱۶) قانون محکوم خواهند شد.

ماده ۲۱ - پسماندهای دامپزشکی به عنوان پسماندهای ویژه کشاورزی، مشمول ماده (۱۱) قانون می‌باشند.

ماده ۲۲- سازمان باید با رعایت ماده (۱۱) قانون، براساس کمیت و کیفیت پسماندهای ویژه صنعتی، محل‌های

مناسب دفع آنها را مطالعه و به وزارتخانه های کشور و صنایع و معادن پیشنهاد نماید.

ماده ۲۳- سازمان باید ضوابط زیست محیطی محل‌های دفع و دفن پسماندها اعم از ویژه و عادی را تعیین و به

دستگاه‌های ذیربط اعلام نماید.

ماده ۲۴- سازمان حسب مورد مرجع تشخیص حد تبدیل پسماند ویژه و عادی به یکدیگر براساس تعیین میزان و

غلظت عامل خطرناک در پسماند می باشد.

ماده ۲۵- دستگاه‌های ذیربط باید قبل از صدور مجوز محل دفن زباله ها و پسماندها نسبت به استعلام و اخذ

تاییدیه وزارت نیرو در زمینه عدم تاثیرپذیری منابع آبی اقدام نماید.

ماده ۲۶- سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور باید در شرح خدمات مشاوران تهیه کننده طرح‌های توسعه و عمران، اجرای تبصره (۱) ماده (۱۲) قانون را منظور نماید.

ماده ۲۷- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باید تا شش ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، معیارها و ضوابط موضوع ماده (۵) قانون را تهیه و ابلاغ نماید.

ماده ۲۸- مدیریت اجرایی پسماندها باید از خدمات کارشناسان و متخصصین واجد شرایط (به طور ترجیحی بهداشت محیط و محیط زیست) استفاده نمایند.

ماده ۲۹- مراجع مسئول موضوع ماده (۷) قانون مدیریت پسماندها، به منظور کنترل انتشار آلودگی‌های ناشی از انتقال زباله‌ها و پسماندها به منابع آبی به ویژه منابع تامین کننده آب شرب، از دفع پسماندهای موجود در آبراهه‌ها، منابع آبی و مخازن پشت سدها جلوگیری نمایند.

ماده ۳۰- سوزاندن پسماند در محیط آزاد و یا در پسماند سوزهای غیر استاندارد و مغایر با ضوابط و شیوه نامه‌های مربوط، ممنوع است.

ماده ۳۱- تخلیه کنندگان پسماندهای ویژه در اماکن غیرمجاز و همچنین خودروهای تخلیه کننده پسماندهای ویژه حسب مورد، به حداکثر مجازات‌های تعیین شده در مواد (۱۶) و (۲۰) قانون محکوم خواهند شد.

ماده ۳۲- سازمان باید تا یک سال پس از ابلاغ این آیین‌نامه، بانک اطلاعاتی جامع پسماندها را با همکاری دستگاه‌ها و مدیریت‌های اجرایی ذیربط تهیه نماید.

ماده ۳۳- نقل و انتقال درون مرزی پسماندهای ویژه، تابع آیین‌نامه اجرایی حمل و نقل مواد خطرناک (موضوع تصویب نامه شماره ۴۴۸۷۰ت ۲۹/۲۲۰هـ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۷ هیات وزیران) و اصلاحیه‌های بعدی آن خواهد بود.

ماده ۳۴- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که مبادرت به نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه می‌نمایند باید مفاد کنوانسیون بازل را رعایت نموده و اطلاعات لازم را در اختیار سازمان (مرجع ملی کنوانسیون بازل) قرار دهند. اشخاص حقیقی و حقوقی که مفاد کنوانسیون را رعایت نکنند یا اطلاعات نادرست به سازمان ارائه نمایند به حداکثر مجازات‌های تعیین شده در ماده (۱۶) قانون محکوم خواهند شد.

ماده ۳۵- زباله‌های دریایی و مصالح لایروبی دریایی تابع ضمیمه پنجم کنوانسیون MARPOL و کنوانسیون دفع مواد زاید در دریا بوده و کارگروه ملی باید در تدوین ضوابط و شیوه نامه‌های مربوط، مفاد کنوانسیون مزبور را

لحاظ نماید.

ماده ۳۶ - نیروهای انتظامی و مامورین سازمان، همچنین مامورین وزارت کشور، شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخش‌داری‌ها در صورتی که وظایف ضابطین قوه قضاییه را زیر نظر دادستان تعلیم گرفته باشند از لحاظ اجرای قانون و آیین‌نامه و شیوه‌نامه‌های ناشی از آن در ردیف ضابطین قوه قضاییه قرار می‌گیرند.

وزارتخانه‌های کشور و دادگستری باید زمینه‌های آموزش، تنظیم و تدوین شیوه‌نامه نحوه اقدام ماموران مذکور را فراهم آورند.

مامورین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو باید نسبت به شناسایی، گزارش و پیگیری از تخلفهای مرتبط با این قانون اقدام نمایند.

ماده ۳۷ - دستگاه‌های مذکور در تبصره ماده (۶) قانون، باید در اجرای تکالیف این تبصره، برنامه سالانه خود را تنظیم و اعتبارات لازم را پیش‌بینی تا در قانون بودجه گنجانده شود.

ماده ۳۸ - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور باید اعتبارات لازم جهت اجرایی شدن این آیین‌نامه را در لوایح بودجه پیش‌بینی نماید.

ماده ۳۹ - دستگاه‌های مشمول ماده (۲۱) عبارتند از:

وزارت کشور (بخش‌داری‌ها)، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور (شهرداری‌ها و دهیاری‌ها)، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنایع و معادن، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت راه و ترابری.

۳. اصلاح آیین‌نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۸/۲/۲۰ هیات وزیران

تاریخ: ۱۳۸۸/۸/۲

شماره: ۱۵۲۷۳۲/ت۴۱۹۵۶ک

وزیران عضو کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست در جلسه مورخ ۱۳۸۸/۲/۲۰ بنا به پیشنهاد شماره ۱-۷۴۰۰۲ مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۱۶ سازمان حفاظت محیط زیست و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با رعایت تصویب‌نامه شماره ۱۶۴۰۸۲/ت۳۷۳ه مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۱۰ تصویب نمودند:

۱- در تبصره ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها، موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۸۴۸۸/ت۳۲۵۶۱ مورخ ۱۳۸۴/۵/۱۰ عبارت «مدیرکل دفتر شهری و روستایی استانداری» به عبارت «مدیرکل حفاظت محیط زیست

استان» تغییر می‌یابد.

۲- متن زیر به عنوان تبصره به ماده (۳) اضافه می‌گردد :

تبصره - پیشنهادهای موضوع بندهای (۵)، (۶) و (۷) جهت تصویب به شورای عالی حفاظت محیط زیست ارائه و در صورت نیاز به تصویب نهایی در نهادهای دیگر به آنها ارجاع می‌گردد.
این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۲۸ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده است.

۴. ضوابط و روش‌های مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته مصوب

(بر اساس قانون مدیریت پسماندها و مصوبه شماره ۵۶۰۶۱/۱۹۰۱ مورخه ۸۶/۴/۲۴ شورای عالی اداری)

گروه هدف : مراکز تولید کننده پسماندهای پزشکی (مراکز بهداشتی درمانی، مطبها، کلینیکها، آزمایشگاه های تشخیص طبی و....)

هدف : آشنایی با ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته

فصل اول - اهداف

ماده ۱ - اجرای این ضوابط در جهت دستیابی به اهداف زیر است

الف- حفظ سلامت عمومی و محیط زیست در مقابل اثرات نامطلوب پسماندهای پزشکی

ب- اطمینان از مدیریت اجرایی مناسب و ضابطه مند پسماندهای پزشکی.

پ- ایجاد رویه ای مناسب و ضابطه مند برای تولید، حمل، نگهداری، تصفیه، امحا و دفع پسماندهای پزشکی

فصل دوم - تعاریف

ماده ۲ - عبارات و اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند :

الف- قانون مدیریت پسماندها منظور قانون مدیریت پسماندها (مصوب ۱۳۸۲) می باشد.

ب- سازمان : سازمان حفاظت محیط زیست

پ- وزارت : وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

ت- پسماندهای پزشکی ویژه : به کلیه پسماندهای عفونی و زیان آور ناشی از بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی

درمانی، آزمایشگاه‌های تشخیص طبی، و سایر مراکز مشابه که به دلیل بالا بودن حداقل یکی از خواص خطرناک از

قبیل سمیت، بیماری زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خورندگی و مشابه آن که به مراقبت ویژه (مدیریت خاص) نیاز دارند، گفته می شود.

ث- چهار دسته اصلی پسماند پزشکی :

۱- پسماند عفونی ۲- پسماند تیز و برنده ۳- پسمانده شیمیایی و دارویی ۴- پسماند عادی

ج- بی خطر سازی : اقداماتی که ویژگی خطرناک بودن پسماند پزشکی را رفع نماید.

چ- سایر تعاریف مندرج در این ضوابط همان تعاریف قانون و آئین نامه اجرایی مدیریت پسماندها خواهد بود.

فصل سوم - حدود و اختیارات

ماده ۳ - وزارت، مسئول نظارت بر اجرای ضوابط و روش‌های مصوب می باشد.

ماده ۴ - اجرای ضوابط و روش‌های مصوب برای کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که پسماندهای پزشکی را در هر شکلی تولید، تفکیک، جداسازی، جمع آوری، دریافت، ذخیره، حمل، تصفیه، دفع و یا مدیریت می نمایند الزامی است.

ماده ۵ - مدیریت های اجرایی پسماند موظفند براساس معیارها و ضوابط وزارت ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی تحت نظارت آنها تامین و تضمین شود.

ماده ۶ - تولید کنندگان پسماند موظفند در جهت کاهش میزان تولید پسماند برنامه عملیاتی داشته باشند.

ماده ۷ - کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که مبادرت به تاسیس مرکز درمانی اعم از بیمارستان، درمانگاه و کلینیک می نمایند، موظفند برنامه مدیریت اجرایی پسماند واحد یادشده را به تأیید وزارت برسانند.

ماده ۸ - پسماندهای پزشکی ویژه براساس تعریف مندرج در قانون، تا قبل از زمانی که تبدیل به پسماند عادی شوند، به عنوان پسماند ویژه محسوب میگردند.

فصل چهارم - طبقه بندی پسماندهای پزشکی

ماده ۹- طبقه بندی پسماندهای پزشکی به شرح زیر می باشد :

الف- عادی (شبه خانگی)

ب- پسماندهای ناشی از مراقبت های پزشکی (پسماندهای پزشکی ویژه)

در جدول پیوست شماره (۱) که به مهر (پیوست تصویب نامه هیئت وزیران) تأیید شده است، فهرست شرح تفصیلی این پسماندها ارائه شده است.

جدول شماره (۱) : طبقه بندی پسماندهای پزشکی ویژه

ردیف	نام رده پسماند	شرح و مثال
۱	پسماندهای عفونی	پسماندهای مظنون به داشتن عوامل زنده بیماری زا مانند : کشت های میکروبی آزمایشگاه، پسماندهای ناشی از جداسازی بیماران عفونی، بافت ها (سواب آلوده)، مواد و تجهیزاتی که با بیمار عفونی تماس داشته اند، مواد دفع شده از این بیماران
۲	پسماندهای آسیب شناسی	مانند : بافت ها و آبگونه های انسانی، تکه های بدن انسان، خون و سایر آبگونه های بدن، جنین
۳	پسماندهای تیز و برنده	مانند : سوزن تزریق، دستگاه (set) انفوزیون، تیغه چاق، تیغ و شیشه های شکسته
۴	پسماندهای دارویی و خطرناک	مانند : داروهای تاریخ گذشته یا غیرلازم، (اقلامی که حاوی دارو یا اقلامی که به دارو آلوده شده اند مانند قوطی ها و شیشه های دارویی) که به صورت آزاد شدن در محیط برای محیط و انسان مضر باشند
۵	پسماندهای ژنوتوکسیک	مانند : پسماندهای دارای موادی با خصوصیات سمی برای ژن ها، از جمله پسماندهای دارای داروهای سایتوتوکسیک (که بیشتر در درمان سرطان به کار می روند)، و مواد شیمیایی سمی برای ژن ها
۶	پسماندهای شیمیایی خطرناک	که محتوی مواد شیمیایی مانند معرفهای آزمایشگاهی، داروی ثبوت و ظهور فیلم، مواد ضد عفونی کننده و گندزدای تاریخ گذشته یا غیرلازم و حلالها می باشند که در صورت آزاد شدن در محیط برای محیط و انسان مضر باشد.
۷	پسماندهای دارای فلزات سنگین	مانند : باتری ها، ترمومترها ی شکسته، اسباب های جیوه برای اندازه گیری فشار خون و.....
۸	ظرفهای تحت فشار	مانند : سیلندرهای گاز، کارتریج گاز و قوطی افشانه ها
۹	پسماندهای پرتوساز	پسماندهای محتوای مواد رادیواکتیو : شامل مقررات خاص خود می شوند و از شمول این ضوابط خارج هستند

فصل پنجم - تفکیک، بسته بندی و جمع آوری

ماده ۱۰ - کلیه مراکز تولید کننده پسماند پزشکی اعم از (بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها، مراکز بهداشت، آزمایشگاه‌ها، مراکز تزریق، رادیولوژی، دندانپزشکی‌ها، فیزیوتراپی‌ها، مطب‌ها و سایر مراکز تولید پسماند پزشکی) موظفند در مبدا تولید پسماندهای عادی و پسماندهای پزشکی ویژه خود را با رعایت موارد زیر جمع‌آوری، تفکیک و بسته‌بندی نمایند.

ماده ۱۱- به منظور مدیریت بهینه پسماند، مراکز تولید کننده پسماند پزشکی (اعم از بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها، مراکز بهداشت، آزمایشگاه‌ها، مراکز تزریق، رادیولوژی‌ها، دندانپزشکی‌ها، فیزیوتراپی‌ها، مطب‌ها و سایر مراکز تولید پسماند پزشکی) موظفند اقدامات زیر را انجام دهند.

الف- ترجیح بر استفاده از کالاهایی با تولید پسماند کمتر و غیر خطرناک (درمورد پسماندهای عادی (شبه خانگی) بیمارستانی، کالاهایی با تولید پسماند قابل بازیافت)

ب- مدیریت و نظارت مناسب بر مصرف

پ جداسازی دقیق پسماند عادی از پزشکی ویژه در مبدا تولید پسماند

ت- ترجیح بر استفاده از محصولات کم خطر تر به جای PVC استفاده از رنگهای کم خطر تر به جای رنگهای با

پایه فلزی

ث- اولویت استفاده از :

۱- پاک کننده های زیست تجزیه پذیر

۲- مواد شیمیایی ایمن تر

۳- استفاده از مواد با پایه آب به جای مواد با پایه حلال

ماده ۱۲- هر واحد باید برنامه عملیاتی مدیریت پسماند پزشکی ویژه خود را تهیه و در صورت مراجعه نمایندگان سازمان یا وزارت ارائه دهد.

ماده ۱۳- تولید کنندگان پسماند پزشکی موظفند پسماندهای تولیدی خود را شناسایی و آمار تولید را به تفکیک (عفونی)، (تیز و برنده)، (شیمیایی - دارویی) و (عادی) به صورت روزانه ثبت نمایند.

ماده ۱۴- تولید کنندگان باید پسماندهای پزشکی ویژه را به منظور اطمینان از حمل و نقل بی خطر، کاهش حجم پسماندهای پزشکی ویژه، کاهش هزینه های مدیریت پسماند و بهینه سازی و اطمینان از امحاء از جریان پسماندهای عادی مجزا نمایند.

- تبصره - تفکیک انواع مختلف پسماندهای پزشکی برحسب چهار دسته اصلی از یکدیگر ضروری است.
- ماده ۱۵- کلیه پسماندهایی که روش امحای آنها یکسان می باشد نیاز به جداسازی و تفکیک از یکدیگر ندارند.
- ماده ۱۶ - پسماندهای حاوی فلزات سنگین خطرناک باید به طور جداگانه تفکیک شود.
- ماده ۱۷- در صورت مخلوط شدن پسماند عادی با یکی از پسماندهای عفونی، شیمیایی، رادیو اکتیو و نظایر آن خارج کردن آن ممنوع است.
- ماده ۱۸- پسماندهای پزشکی بلافاصله پس از تولید باید در کیسه ها، ظروف یا محفظه هایی قرار داده شوند که شرایط مندرج در این بخش را دارا باشند.
- تبصره - در صورتی که از روش اتوکلاو برای تصفیه پسماند استفاده می شود لازم است که کیسه پلاستیکی پسماندهای عفونی و Safety Box قابل اتوکلاو کردن باشد.
- ماده ۱۹ - بسته بندی پسماند پزشکی ویژه باید به گونه ای صورت پذیرد که امکان هیچ گونه نشت و سوراخ و پاره شدن را نداشته باشد.
- تبصره - از آن جایی که بسته های حاوی پسماند، معمولاً حجم زیادی را اشغال می کنند، این بسته ها نباید پیش از تصفیه یا دفع فشرده شوند.
- ماده ۲۰ - اعضا و اندام های قطع شده بدن و جنین مرده طبق احکام شرع جمع آوری و تفکیک می گردد.
- ماده ۲۱ - پسماندهای تفکیک شده باید در ظروف و کیسه هایی به جدول شماره (۱) پیوست شماره (۳) که به مهر (پیوست تصویب نامه هیئت وزیران) تائید شده است نگهداری شوند.
- ماده ۲۲- کلیه پسماندهای تیز و برنده باید در ظروف ایمن (Safety Box) جمع آوری و نگهداری شود که این ظروف باید دارای ویژگی های زیر باشند :
- الف- به آسانی سوراخ یا پاره نشوند.
- ب- به توان به آسانی درب آن را بست و مهر موم نمود.
- پ- دهانه ظرف باید به اندازه ای باشد که به توان پسماند را بدون اعمال فشار دست، در ظروف انداخت و خارج کردن آنها از ظرف ممکن نباشد.
- ت- پس از بستن درب از عدم خروج مواد از آن اطمینان حاصل شود.
- ث- دیوارهای ظرف نفوذ ناپذیر باشد و سیالات نتوانند از آن خارج شوند.

ح- حمل و نقل ظرف آسان و راحت باشد.

ماده ۲۳- از کیسه های پلاستیکی برای جمع آوری و نگهداری پسماندهای تیز و برنده استفاده نشود.

ماده ۲۴- دستگاه متراکم کننده و فشرده ساز و خرد کننده نبایستی در مورد پسماندهای پزشکی استفاده شود

مگر آن که قبل از استفاده از دستگاه فوق همزمان ضد عفونی و یا بی خطر سازی پسماندها انجام شود.

ماده ۲۵ - کیسه های پلاستیکی حداقل باید دارای ویژگی های زیر باشند :

الف- برای جمع آوری و نگهداری پسماندهایی غیر از پسماندهای تیز و برنده استفاده شوند.

ب- بیش از دو سوم ظرفیت آنها پر نشوند تا به توان درب آنها را به خوبی بست.

پ- با منگنه و یا روش های سوراخ کننده دیگر بسته نشوند.

ماده ۲۶- ظروف با دیواره های سخت حداقل باید دارای ویژگی های زیر باشند :

الف- در برابر نشت، ضربه های معمولی و خوردگی مقاوم باشند.

ب- باید پس از هر بار استفاده بررسی و کنترل شود تا از تمیز بودن، سالم بودن و عدم نشت اطمینان حاصل

شود.

پ- ظروف معیوب نبایستی مورد استفاده مجدد قرار گیرد.

ماده ۲۷ - مایعات محصولات خونی و سیالات بدن نباید در کیسه های پلاستیکی ریخته و حمل شوند مگر آن

که در ظروف یا کیسه های مخصوص باشند.

ماده ۲۸- جنس ظروف نگهداری پسماند باید با روش تصفیه یا امحا سازگاری داشته باشد همچنین ظروف

پلاستیکی باید از پلاستیک های فاقد ترکیبهای هالوژن ساخته شده باشند.

ماده ۲۹- پسماندهای سیتوتوکسیک باید در ظروف محکم و غیر قابل نشت نگهداری شوند.

ماده ۳۰- پسماندهای پزشکی باید پس از جمع آوری در ظروف و کیسه های شرح داده شده در جدول

شماره (۱) پیوست شماره (۳) که به مهر (پیوست تصویب نامه هیئت وزیران) تایید شده است. برای نگهداری و حمل

در داخل سطل با رنگهای مشخص قرار داده شوند این سطلها در صورتی که قابل استفاده مجدد باشند باید پس از هر

بار خالی شدن شسته و ضد عفونی شوند.

تبصره - جهت رفع آلودگی و گندزدایی از سطلها، از روش های زیر استفاده می شود :

الف- شستشو با آب داغ حداقل ۸۳ درجه سانتیگراد (۱۸۰ درجه فارنهایت به مدت حداقل ۱۵ ثانیه).

ب- گندزدایی با مواد شیمیایی زیر به مدت دست کم سه دقیقه :

۱- محلول هیپوکلریت PPM ۵۰۰ کلر قابل دسترس

۲- محلول فنل PPM ۵۰۰ عامل فعال

۳- محلول ید PPM ۱۰۰ ید قابل دسترس

۴- محلول آمونیم کواترنری PPM ۴۰۰ عامل فعال

۵- سایر مواد گندزدایی دارای مجوز با طیف متوسط

ماده ۳۱ - از سطوح شیب دار نباید برای انتقال و جابه جایی پسماندهای عفونی استفاده نمود.

ماده ۳۲- موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری وزارت و سایر دستگاه های اجرایی

حسب مورد استانداردهای ماده (۳) قانون و ماده (۱۶) آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها مربوط به

پسماندهای پزشکی را ظرف سه ماه تهیه نماید.

ماده ۳۳ - برچسب گذاری باید دارای ویژگی های زیر باشد :

الف- هیچ کیسه محتوی پسماند نباید بدون داشتن برچسب و تعیین نوع محتوای کیسه از محل تولید خارج

شود.

ب- کیسه ها یا ظروف حاوی پسماند باید برچسب گذاری شوند.

پ- برچسب در اثر تماس نباید به آسانی جدا یا پاک شود.

ت- برچسب باید از هر طرف قابل مشاهده باشد.

ج - بر روی برچسب باید مشخصات زیر ذکر گردد.

۱- نام نشانی و شماره تماس تولید کننده

۲- نوع پسماند

۳- تاریخ تولید و جمع آوری

۴- تاریخ تحویل

۵- نوع ماده شیمیایی

۶- تاریخ بی خطر سازی

ماده ۳۴- مسئولان حمل و نقل پسماند، موظفند از تحویل گرفتن پسماندهای فاقد برچسب خودداری نمایند.

ماده ۳۵- وقتی سه چهارم ظروف و کیسه های محتوی پسماند پزشکی ویژه پرشد باید پس از بستن آنها را جمع آوری نمود.

ماده ۳۶- پسماندهای عفونی و عادی باید همه روزه (یا در صورت لزوم چند بار در روز) جمع آوری و به محل تعیین شده برای ذخیره موقت پسماند حمل شوند.

ماده ۳۷- باید جای کیسه ها و ظروف مصرف شده بلافاصله کیسه ها و ظروفی از همان نوع قراردادده شود.

ماده ۳۸- سطل های زباله پس از خارج کردن کیسه پر شده پسماند، بلافاصله شستشو و گندزدایی شوند.

فصل ششم - نگهداری

ماده ۳۹- نگهداری پسماندهای پزشکی باید جدا از سایر پسماندهای عادی انجام شود.

ماده ۴۰- محل ذخیره و نگهداری موقت باید در داخل مرکز تولید زباله طراحی شود.

ماده ۴۱- جایگاه نگهداری پسماند باید دارای شرایط زیر باشد :

الف- پسماندهای پزشکی باید در محل به دور از تاثیر عوامل جوی نگهداری شوند و وضعیت کلی بسته بندی یا ظرف آنها در برابر شرایط نا مساعد آب و هوایی مثل : باران، برف، گرما، تابش خورشید و نظایر آن محافظت شود.

ب- جایگاه های نگهداری پسماندها باید به گونه ای ساخته شوند که نسبت به رطوبت نفوذ ناپذیر بوده و قابلیت نگهداری آسان با شرایط بهداشتی مناسب را فراهم آورد.

پ- جایگاه های نگهداری باید دور از محل خدمت کارکنان، آشپزخانه، سیستم تهویه و محل رفت و آمد پرسنل، بیماران و مراجعان باشد.

ت- ورود و خروج حشرات، جوندگان، پرندگان و... به محل نگهداری پسماندها ممکن نباشد.

ث- محل نگهداری پسماند باید دارای تابلو واضح و گویا باشد.

ج- محل نگهداری نباید امکان فساد گندیدن یا تجزیه زیستی پسماند را فراهم کند.

چ- انبار داری پسماند نباید به شیوه ای باشد که ظروف یا کیسه ها پاره و محتویات آنها در محیط رها شود.

ح- امکان کنترل دما در انبار نگهداری و نور کافی وجود داشته باشد.

خ- سیستم تهویه مناسب با کنترل خروجی وجود داشته باشد، سیستم تهویه آن کنترل شود و جریان هوای طبیعی از آن به بخشهای مجاور وجود نداشته باشد.

د- امکان تمیز کردن و ضدعفونی محل و آلودگی زدایی وجود داشته باشد.

ذ- فضای کافی در اختیار باشد تا از روی هم ریزی پسماند جلوگیری شود.

ر- دارای سقف محکم و سیستم فاضلاب مناسب باشد.

ز- دسترسی و حمل و نقل پسماند آسان باشد.

س- امکان بارگیری با کامیون و وانت و سایر خودروهای باربری وجود داشته باشد.

ش- انبار دارای ایمنی مناسب باشد.

ص- محل بایستی مجهز به سیستم آب گرم و سرد و کف شوی باشد.

ض- چنانچه بی خطر سازی در محل اطاقک نگهداری تولید انجام می شود باید فضای کافی برای استقرار سیستم

های مورد نظر در محل نگهداری پسماند فراهم باشد.

ماده ۴۲- محل نگهداری برای واحدهای کوچک می تواند شامل سطل های دارای سیستم حفاظتی واقع در یک

محل امن باشد.

ماده ۴۳- محل نگهداری پسماند باید سیستم امنیتی مناسب و مطمئنی داشته و ورود و خروج پسماند با نظارت

مسئول مربوطه صورت پذیرد و از ورود افراد غیر مسئول به آن جلوگیری به عمل آید تا امکان قفل کردن فراهم

باشد.

ماده ۴۴- بازدید از محل به منظور جلوگیری از نشت یا ایجاد عفونت توسط تولید کننده صورت پذیرد.

ماده ۴۵- در صورت عدم وجود سیستم سرد کننده، زمان نگهداری موقت (فاصله زمانی بین تولید و تصفیه یا

امحاء) نباید از موارد زیر تجاوز کند.

الف- شرایط آب و هوایی معتدل : ۷۲ ساعت در فصل سرد و ۴۸ ساعت در فصل گرم

ب- شرایط آب هوایی گرم : ۴۸ ساعت در فصل سرد و ۲۴ ساعت در فصل گرم

ماده ۴۶- انواع پسماند های پزشکی ویژه باید جدا از یکدیگر در محل نگهداری شوند و محل نگهداری هر نوع

پسماند باید با علامت مشخصه تعیین شود به خصوص پسماندهای : عفونی، سیتو توکسیک، شیمیایی، رادیواکتیو به

هیچ وجه در تماس با یکدیگر قرار نگیرند.

فصل هفتم - حمل و نقل

ماده ۴۷- حمل و نقل در واحد تولید کننده پسماند باید به صورت زیر صورت پذیرد :

الف- حمل پسماند در درون مرکز تولید پسماند به صورتی طراحی گردد که با استفاده از چرخ دستی یا گاری

برای بارگیری و تخلیه آسان پسماند امکان پذیر باشد.

ب- فاقد لبه های تیز و برنده باشد، به گونه ای که کیسه ها یا ظروف را پاره نکند.

پ- شستشوی آن آسان باشد.

ت- وسایل هر روز نظافت و ضدعفونی شوند.

ث- از چرخ دستی پسماند برای حمل مواد دیگر استفاده نشود و نشت ناپذیر باشد.

ج- از سیستم پرتاب برای انتقال زباله به محل نگهداری استفاده نشود.

ماده ۴۸- تعویض وسیله حمل پسماند از انتهای بخش در بیمارستان برای انتقال به محل نگهداری موقت ضروری

است.

ماده ۴۹- در واحدهایی که حجم تولید پسماند کم است مانند مطب ها می توان از سطل زباله قابل شستشو، غیر

قابل نشت، مقاوم و مجهز به کیسه های مقاوم برای حمل زباله استفاده شود.

ماده ۵۰- تولید کننده پسماند می تواند حمل پسماند به محل امحا را از طریق قرارداد به شرکت های صالح واگذار

نماید نظارت بر حسن انجام کار برعهده تولید کننده منطبق با ماده (۷) قانون مدیریت پسماندها خواهد بود.

ماده ۵۱- جابجایی، حمل و نقل و بارگیری بسته ها و ظروف باید به گونه ای صورت پذیرد که وضعیت بسته

بندی و ظروف ثابت مانده و دچار نشت پارگی، شکستگی و بیرون ریزی پسماند نشوند.

ماده ۵۲- حمل و نقل فرا مرزی پسماند، تابع قوانین و ضوابط کنوانسیون بازل می باشد.

ماده ۵۳- بارگیری باید با شرایط زیر صورت پذیرد :

الف- واحد امحاکننده از دریافت پسماندهای فاقد برچسب اکیدا خودداری نماید.

ب- کارگران باید در مراحل مختلف بارگیری و تخلیه مجهز به پوشش مناسب مطابق دستورالعمل ماده (۵) قانون

مدیریت پسماندها که توسط وزارت تدوین شده و به شرح پیوست شماره (۱) که به مهر (پیوست تصویب نامه هیئت

وزیران) تأیید شده است باشند.

پ- کیسه ها و ظروف را می توان مستقیماً در خودرو قرارداد.

ماده ۵۸- حمل و نقل پسماند پزشکی صرفاً توسط شرکت های صلاحیت دار و براساس مجوز و فرم هایی صورت

گیرد که توسط وزارت بهداشت و سازمان حفاظت محیط زیست صادر می شود و در صورت نیاز و درخواست باید به

مسئولان نظارتی اعم از وزارت، سازمان و ماموران راهنمایی و رانندگی ارائه گردد.

ماده ۵۹- حمل پسماند، صرفاً به مقصد نهایی مشخص شده در مجوز و بدون اتلاف زمان صورت پذیرد.

ماده ۶۰- جابجایی و حمل و نقل پسماندهای تفکیک شده پزشکی ویژه با پسماندهای عادی ممنوع است.

فصل هشتم - بی خطر سازی، تصفیه و امحا

*ماده ۶۱- انتخاب روش بی خطر سازی و امحا ی پسماندهای پزشکی ویژه بستگی به عوامل مختلفی از جمله

نوع پسماند، کارایی روش ضد عفونی، ملاحظات زیست محیطی و بهداشتی، شرایط اقلیمی، شرایط جمعیتی، میزان پسماند و نظایر آن دارد.

ماده ۶۲- هر تولیدکننده پسماند پزشکی ویژه میبایست یکی یا تلفیقی از روش های بی خطر سازی، تصفیه و

امحا را انتخاب و پس از تأیید وزارت به اجرا گذارد.

ماده ۶۳- مکان استقرار سیستم مورد استفاده در خصوص سیستم های متمرکز باید از نظر فنی و خروجی آلاینده

ها به تأیید سازمان برسد.

ماده ۶۴- بی خطر سازی پسماندهای عفونی و تیز و برنده توسط مراکز عمده تولید کننده پسماند پزشکی ویژه

(مانند بیمارستان ها) و در شهرهای متوسط و بزرگ باید در محل تولید انجام شود تا مخاطرات ناشی از حمل و نقل و

هزینه های مربوطه به حداقل برسد در شهرهای کوچک و روستاها و مراکز کوچک، پسماندها می توانند در سایت

مرکزی بی خطر گردند.

ماده ۶۵- سایر مراکز تولید پسماند پزشکی ویژه (اعم از درمانگاه ها، مراکز بهداشت آزمایشگاه ها، مراکز تزریق

رادیولوژی ها، دندانپزشکی ها، فیزیوتراپی ها، مطب ها و سایر مراکز تولید پسماند پزشکی) می توانند در سایت های

منطقه ای یا مرکزی، زباله تولیدی را بی خطر نمایند و یا از امکانات بی خطر ساز بیمارستان های مجاور استفاده

نمایند.

ماده ۶۶- تحویل پسماند به واحد های مرکزی تصفیه یا دفع فاقد مجوز ممنوع است.

ماده ۶۷- واحدهای متمرکز بی خطر ساز پسماند باید از وزارت و سازمان مجوز دریافت نمایند.

ماده ۶۸- مطابق ماده (۷) قانون مدیریت پسماندها پس از تبدیل پسماند پزشکی ویژه به عادی، ساز و کار

مدیریت آن همانند پسماند عادی صورت میگیرد.

ماده ۶۹- هر روش تبدیل پسماند پزشکی ویژه به عادی باید دارای ویژگی های زیر باشد :

ب- محصولات جانبی سمی یا خطرناک در حین بی خطر سازی تولید نگردند.

پ - خطر و احتمال انتقال بیماری و عفونت را حذف نمایند.

ت- مستندات مربوط به انجام فرایند و بررسی صحت عملکرد دستگاه وجود داشته باشد.

ث- خروجی هر روش بایستی برای انسان و محیط زیست بی خطر بوده و به راحتی و بدون انجام فرایند دیگری

قابل دفع باشد.

ج- از لحاظ ایمنی دارای شرایط مناسب باشد و در کلیه مراحل کار، ایمنی سیستم حفظ شود.

خ- از نظر بهداشتی و ایمنی برای کارکنان و... بی خطر باشد و یا حداقل خطر را ایجاد نماید.

ذ- کلیه روش‌های مورد استفاده باید در قالب مدیریت پسماند به تایید مراجع صالح برسد.

ز- اعضا و اندام‌های قطع شده بایستی مجزا جمع آوری و برای دفع به گورستان محل حمل شده و به روش خاص

خود دفع گردد.

تبصره - ضوابط و معیارهای روش‌های عمده تصفیه در پیوست شماره (۲) که به مهر (پیوست تصویب نامه هیئت

وزیران) تایید شده است خواهد بود.

ماده ۷۰ - نصب هر گونه زباله سوز اعم از متمرکز و غیرمتمرکز در شهرها ممنوع است.

ماده ۷۱- استقرار هرگونه سیستم تصفیه یا امحای مرکزی منوط به انجام مطالعات ارزیابی اثرات زیست محیطی

خواهد بود.

آنچه یک شهردار باید بداند

قسمت دوم

مقررات مربوط به کشتارگاه

۱. قانون سازمان دامپزشکی کشور مصوب ۱۳۵۰/۳/۲

ماده ۱ - به منظور تامین بهداشت دام کشور و فرآورده‌های مربوط به آن و پیشگیری و مبارزه با بیماری‌های دامی به موجب این قانون سازمان دامپزشکی کشور وابسته به وزارت کشاورزی تأسیس و جایگزین اداره کل دامپزشکی می‌گردد.

سازمان دامپزشکی کشور که در این قانون سازمان نامیده می‌شود دارای شخصیت حقوقی است و به وسیله یک نفر رییس از بین دامپزشکانی که دارای درجه دکتری باشند به انتخاب وزیر کشاورزی اداره خواهد شد. تبصره - سازمان دارای ذیحسابی است که طبق مقررات قانون محاسبات عمومی تعیین خواهد شد.

ماده ۲ - در این قانون کلمه دام به حیوانات اهلی، طیور، ماهی، زنبور عسل، کرم ابریشم، حیوانات آزمایشگاهی و حیوانات باغ وحش اطلاق می‌شود و مقصود از کنترل بهداشتی بازرسی و اقداماتی است که از لحاظ پیشگیری و مبارزه با امراض دامی و بیماری‌های مشترک بین انسان و دام لازم و ضروری می‌باشد.

ماده ۳ - وظائف سازمان به شرح زیر است :

- الف - بررسی بیماری‌های دامی، شناسایی مناطق و منابع آلوده و راه سرایت و طرز انتشار بیماری‌ها.
- ب - تأمین بهداشت دام کشور از طریق پیشگیری و مبارزه با بیماری‌های همه‌گیر و قرنطینه‌ای دام.
- ج - همکاری با وزارت بهداشتی در امر مبارزه با بیماری‌های مشترک انسان و دام.
- د - تأسیس پست‌های قرنطینه در نوار مرزی و داخل کشور به منظور جلوگیری از سرایت بیماری‌های دامی همچنین کنترل بهداشتی و ورود و خروج دام و فرآورده‌های خام دامی و نظارت در نقل و انتقال آنها و صدور گواهی بهداشتی دام و فرآورده‌های خام دامی که به خارج صادر می‌شود.
- ه - نظارت بهداشتی چراگاه‌ها، مراتع، آبشخورها، محل نگهداری دام و سایر تاسیسات مربوط به پرورش دام همچنین نظارت بر کارخانه‌های تولید خوراک دام از لحاظ بهداشتی.
- و - نظارت بهداشتی کشتارگاه‌ها و کارخانه‌های تولید و تهیه فرآورده‌های خام دامی.
- ز - اظهارنظر و نظارت در مورد ساخت، ورود و صدور و فروش انواع دارو، واکسن، سرم و مواد بیولوژیکی مخصوص دام.

ح - مشارکت در کنفرانس‌های بین‌المللی دامپزشکی و اعزام نماینده به این کنفرانسها در حدود اعتبارات مصوب و

پس از تأیید وزیر کشاورزی همچنین مبادله اطلاعات علمی با مراکز و مراجع علمی دامپزشکی.

ط - تأسیس و توسعه شبکه‌های دامپزشکی همچنین تربیت کادر فنی در مناطق و مراکز دامداری کشور.

ی - سایر اموری که در اجرای هدفهای مندرج در ماده ۱ از طرف وزارت کشاورزی تعیین و برای اجرا به سازمان ابلاغ می‌شود.

ماده ۴ - کلیه صاحبان و مسئولان نگاهداری دام و کارگاه‌ها و کارخانه‌ها و مراکز تهیه و آماده کردن فرآورده‌های خام دامی اعم از اشخاص و مؤسسات و شرکت‌های خصوصی و یا دولتی یا وابسته به دولت و یا هر نوع شرکت و سازمانی که به نحوی از انحاء به پرورش یا نگاهداری دام و تهیه و آماده کردن فرآورده‌های خام دامی اشتغال دارند موظف به اجرای دستورهای بهداشتی و قرنطینه‌ای سازمان می‌باشند.

ماده ۵ - سازمان مکلف است به منظور مبارزه با بیماری‌های دامی و جلوگیری از سرایت و انتشار آن‌ها با موافقت وزارت کشاورزی اقدامات زیر را به عمل آورد :

الف - در هر نقطه از کشور که لازم بداند به تلقیحات و معالجات دامی و انجام عملیات بهداشتی و قرنطینه‌ای اقدام نماید.

ب - برای جلوگیری از سرایت و انتشار بیماری‌های دامی در نقاط مورد لزوم از عبور و مرور نقل و انتقال دام و فرآورده‌های خام دامی ممانعت به عمل آورد و مراتب را قبلاً به نحوی که مقتضی بداند به اطلاع صاحبان دام و در صورت لزوم به اطلاع عموم برساند.

ج - دام بیمار یا مظنون به ابتلاء بیماری یا ناقل عامل بیماری را معدوم کند و اگر قابل مصرف تشخیص شد برای ذبح به کشتارگاه اعزام دارد و طبق ضوابطی که در آیین‌نامه اجرایی این قانون تعیین خواهد شد غرامت پردازد. در صورتی که تمام یا هر قسمت از دام ذبح شده قابل مصرف تشخیص داده شود بهای آن از میزان غرامت مزبور کسر خواهد شد.

د - اماکن و اشیاء و لوازم و مواد آلوده را در صورت لزوم ضدعفونی نموده و در صورتی که غیر قابل ضدعفونی تشخیص گردید به نحوی که در آیین‌نامه اجرایی این قانون تعیین خواهد شد با تادیه غرامت خراب یا معدوم نماید.

ماده ۶ - اشخاصی که در مواقع بروز بیماری‌های واگیر دامی و اعلام لزوم رعایت مقررات قرنطینه برخلاف دستور سازمان اقدامی نمایند که موجبات سرایت بیماری را از محلی به محل دیگر فراهم کند و یا مانع اجرای وظایف مقرر در ماده ۵ این قانون شوند به تقاضای سازمان مورد تعقیب قانونی قرار گرفته و به سه تا شش ماه حبس تأدیبی و یا

پرداخت جریمه نقدی آن پنج هزار ریال تا پنجاه هزار ریال یا به هر دو مجازات محکوم خواهند شد.

ماده ۷ - ورود و صدور هر نوع دام زنده، تخم مرغ نطفه‌دار، اسپرم دام، فرآورده‌های خام دامی، داروها و واکسنها و سرمها و مواد بیولوژیکی و مواد ضد عفونی و سموم دامپزشکی و مواد غذایی متراکم و مکمل های غذای دام و داروهایی که برای ساختن مواد نامبرده مورد نیاز است باید با موافقت وزارت کشاورزی صورت گیرد.

ماده ۸ - هرگاه دام و فرآورده‌های خام دامی و مواد ذکر شده در ماده (۷) به علت آلودگی به بیماری‌ها یا فساد قابل ترخیص نباشد در صورتی که به تشخیص سازمان به توان آلودگی را از بین برد اقدامات لازم به هزینه صاحبان آنها انجام و اجازه ترخیص از طرف مأموران قرنطینه دامپزشکی داده خواهد شد و در غیر این صورت دام یا فرآورده یا مواد مورد بحث به وسیله صاحب آنها باید برگشت داده شود والا نسبت به اعدام یا امحاء آنها از طرف مأمورین سازمان اقدام خواهد شد.

ماده ۹ - اشتغال به کار تهیه و ترکیب و فروش داروهای ساده، مرکب، واکسنها، سرمها، مواد بیولوژیکی، مواد ضد عفونی، سموم و مواد دیگری که به اشکال مختلف مورد مصرف دامپزشکی قرار می‌گیرد مستلزم اخذ پروانه از سازمان است.

مؤسسات و شرکتها و کارگاهها و کارخانه‌هایی که قبل از تصویب این قانون برای انجام کارهای بالا تأسیس شده‌اند مکلفند ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این قانون پروانه لازم را تحصیل نمایند.

ماده ۱۰ - تأسیس بیمارستانها و درمانگاههای دامپزشکی همچنین اشتغال به مایه‌کوبی و درمان دام مستلزم اخذ پروانه از سازمان خواهد بود.

درمانگاهها و بیمارستانهای وابسته به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی مشمول این ماده نخواهند بود.

بیمارستانها و درمانگاههای دامپزشکی که قبل از تصویب این قانون تأسیس شده‌اند و اشخاصی که اشتغال به مایه‌کوبی و درمان دام داشته‌اند مکلفند ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این قانون پروانه لازم را تحصیل نمایند.

ماده ۱۱ - در صورتی که اشخاص بدون اخذ پروانه از سازمان به مایه‌کوبی و درمان دام اشتغال ورزند به تقاضای سازمان مورد تعقیب قرار گرفته و به سه تا شش ماه حبس تأدیبی محکوم خواهند شد.

ماده ۱۲ - در صورتی که اشخاصی اعم از حقیقی یا حقوقی وظایف تعیین شده در مواد ۴ و ۶ و ۸ و ۹ و ۱۰ این قانون را رعایت ننمایند مأموران انتظامی مکلفند به تقاضای سازمان به منظور اجرای مقررات مواد مذکور اقدام لازم

معمول دارند و در صورت تقاضای سازمان از ادامه کار آنها جلوگیری کنند.

ماده ۱۳ - سازمان مجاز است در صورت لزوم وسایل و لوازم فنی، داروها، واکسنها، سرمها، مواد بیولوژیکی، سموم و مواد ضد عفونی مربوط به مبارزه با بیماری‌های دامی را از داخل و یا رأساً از خارج کشور خریداری و به قیمت تمام شده یا مجاناً در اختیار متقاضیان مصرف‌کننده بگذارند.

ماده ۱۴ - سازمان مجاز است در مقابل انجام خدمات دامپزشکی وجوه متناسبی با خدمات انجام شده دریافت نماید. وجوه حاصل از این بابت در حساب مخصوصی که در خزانه افتتاح خواهد شد جمع آوری و صرف هزینه‌های مربوط به مبارزه با بیماری‌های دامی خواهد شد.

تعیین خدمات و میزان وجوه طبق آیین‌نامه اجرایی این قانون خواهد بود.

ماده ۱۵ - در صورت بروز بیماری‌های واگیر دامی که به طور غیر مترقبه شایع شود و هزینه آن در بودجه سازمان منظور نگردیده باشد وزارت کشاورزی با استفاده از اختیارات خود موظف به مبارزه فوری است و دولت نیز مکلف است اعتبار لازم را تأمین و در اختیار وزارت کشاورزی بگذارد.

ماده ۱۶ - وزارت دارایی مکلف است اعتبارات هزینه‌های مربوط به پیشگیری و مبارزه با بیماری‌های دامی مصوب در بودجه کل کشور را هر سال به اقساط چهارگانه در ابتدای هر فصل در اختیار سازمان بگذارد.

ماده ۱۷ - از تاریخ تصویب این قانون کلیه اموال و کارمندان و وظایف و مسئولیت‌ها و اختیارات اداره کل دامپزشکی وزارت کشاورزی به سازمان منتقل می‌شود.

ماده ۱۸ - بازرسی و معاینه بهداشتی گوشت در کشتارگاه‌های کشور از وظایف سازمان است و شهرداری‌ها و سازمان‌های ذیربط مکلفند پرسنل، بودجه و اعتبار لازم را طبق آیین‌نامه اجرایی این قانون در اختیار سازمان بگذارند.

ماده ۱۹ - وزارت کشاورزی مکلف است ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون مقررات لازم برای برقراری نظام دامداری کشور را طی آیین‌نامه‌ای تدوین نموده و به مجلس تقدیم دارد. آیین‌نامه مزبور پس از تصویب کمیسیون‌های مربوط مجلسین قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۲۰ - قانون تفتیش صحت حیوانات مصوب سال ۱۳۱۴ ملغی است.

ماده ۲۱ - آیین‌نامه‌های لازم برای اجرای مواد این قانون به وسیله وزارت کشاورزی تهیه و پس از تصویب هیات وزیران به موقع اجرا گذاشته می‌شود.

قانون فوق مشتمل بر بیست و یک ماده و یک تبصره پس از تصویب مجلس شورای ملی در جلسه روز یکشنبه

۱۳۵۰/۳/۲ در جلسه روز دوشنبه بیست و چهارم خرداد ماه یک هزار و سیصد و پنجاه شمسی به تصویب مجلس سنا رسید.

۲. ضوابط فنی کشتارگاه

۱. از نظر موقعیت محل، کشتارگاه باید در محلی احداث شود، که از نظر راه‌های ارتباطی به آسانی به توان دام‌های کشتاری را به آن محل حمل کرد.
۲. کشتارگاه باید، در محیطی احداث شود که امکان دسترسی به آب سالم و بهداشتی وجود داشته باشد. ضمناً محل احداث کشتارگاه باید، دور از مراکز آلوده کننده، از قبیل: محل نگهداری یا دفع زباله و فضولات حیوانی باشد.
۳. کشتارگاه باید، به سیستم فاضلاب، مطابق معیارهای استاندارد مجهز باشد.
۴. آب مصرفی کشتارگاه باید، منطبق با ویژگی‌های آب آشامیدنی کشور و از نظر بهداشتی مورد تأیید مراجع ذیصلاح باشد. جهت ذخیره سازی آب، وجود منابع هوایی الزامی است.
۵. برای تولید بخار، انجماد و عملیات آتش نشانی می‌توان، از آب غیرقابل شرب نیز استفاده کرد، مشروط بر این که لوله کشی آن، به صورت مجزا و علامت گذاری شده باشد.
۶. کشتارگاه باید دارای برق سه فاز صنعتی باشد و در سالن آن روشنایی به حد کافی وجود داشته باشد.
۷. وسایل و ابزار کار باید ضد زنگ و به آسانی قابل تمیز شدن باشند.
۸. سقف سالن‌ها باید نسبت به حرارت و رطوبت عایق باشد.
۹. دیوار سالن‌ها باید تا زیر سقف سیمانکاری و با سطح صاف و غیر قابل نفوذ پوشانیده شده و حتی المقدور رنگ آنها روشن باشد.
۱۰. کف سالن‌ها باید از جنس بتن ساخته شده و حالت لغزندگی نداشته باشد.
۱۱. جهت گرم یا خنک کردن و تهویه سالن‌ها، باید تجهیزات لازم نصب شده باشد.
۱۲. استفاده از مس و سرب و آلیاژهای آنها در محل‌هایی که امکان تماس این مواد با گوشت و چربی وجود دارد، مجاز نیست.
۱۳. تجهیزات و قسمت‌هایی از ماشین‌آلات که در تماس با گوشت و چربی هستند، باید به گونه‌ای ساخته شوند که به توان به سهولت آنها را از هم جدا و تمیز کرد.

۱۴. سالن کشتارگاه باید دارای شیبی به میزان دو درصد به طرف آبروها باشد.
۱۵. وجود حمام و دوش و دستشویی به تعداد کافی در کشتارگاه ضروری است.
۱۶. کارگران باید دارای کارت بهداشتی باشند و در مواقع کار از روپوش مخصوص استفاده نمایند.
۱۷. تجهیزات و ساختمان سالن های کشتارگاه باید به نحوی باشد، که ورود پرندگان و حشرات، و جوندگان به داخل آن امکان پذیر نباشد.
۱۸. به منظور شستشو و ضدعفونی وسایل حمل و نقل باید محلی در نظر گرفته شود.
ضوابط صدور پروانه جهت کشتارگاه های صنعتی دام و طیور
 ۱. ظرفیت : حداقل و حداکثر ظرفیت بر حسب نیاز منطقه و پیشنهاد کمیسیون استانی و با تأیید کمیسیون مرکزی تعیین می گردد.
 ۲. زمین : حداقل مساحت زمین مورد نیاز برای احداث کشتارگاه، باید سه برابر مساحت زیربنای ساختمان های آن باشد.
 ۳. طرح و نقشه : جهت صدور پروانه تأسیس، ارائه طرح و نقشه توسط متقاضی، الزامی است.
نقشه الگویی یک نمونه از هر یک از کشتارگاه های دام و طیور، منظم به است. ارقام ارائه شده در این نقشه ها می تواند به متقاضیان در تهیه طرح و نقشه مورد نظر کمک کند، لیکن در هر صورت، طرح و نقشه کشتارگاه های صنعتی دام و طیور، باید دارای مشخصات زیر باشد :
 ۱. دیواره اصطبل انتظار دام، باید از کف سالن به ارتفاع ۱/۲ تا ۲ متر سیمانکاری و کف آن از مصالح غیرقابل نفوذ ساخته شده باشد.
 ۲. ارتفاع آبشخور در اصطبل انتظار دام، باید بین ۳۰ تا ۵۰ سانتیمتر باشد.
 ۳. در سالن آماده سازی فرآورده های دامی باید تجهیزات لازم مانند: پاتیل های آبجوش، شاخ بر و مو پاک کن جهت تهیه کله و پاچه، دستگاه سیرابی، دستگاه روده پاک کنی جهت تهیه روده، سینی مخصوص و قلاب های پایه دار برای حمل و آویزان کردن دل و جگر موجود می باشد.
 ۴. ساختمان مجاری فاضلاب و کانال های مخصوص حمل اندرونه و غیره باید طوری تعبیه شوند که شیب مناسب داشته باشند و نظافت آنها به آسانی انجام گیرد.
 ۵. برای هر یک از سالن های مربوط به پوست، روده، کله و پاچه، سیرابی پاک کنی و دل و جگر باید ناودان های

انتقال جداگانه ای در نظر گرفته شود.

۶. برای جداکردن و نگهداری دام‌های مشکوک، وجود جایگاه قفلداری در کشتارگاه ضروری است.
۷. برای منجمد کردن گوشت‌های آلوده به انگل، وجود سردخانه مجزا و مخصوصی در کشتارگاه ضروری است.
۸. برای ارائه خدمات دامپزشکی، وجود اتاق مجهز اختصاصی در کشتارگاه ضروری است.
۹. تجهیزات سالن کشتار دام، که باید با تعدادی دام کشتاری، ساعات کار و تعداد کارگران متناسب باشد، به شرح ذیل است :

تجهیزات بیهوشی، جراثقال، کمپرسور باد و تجهیزات مربوط به آن، قلاب، اره الکتریکی، دوش شستشوی لاشه، ترازو، چرخ دستی، سینی، میز استریلیزاتور، ابزار کشتار، دستگاه تهیه بخار آب، کوره لاشه سوز و وسایل حمل گوشت.

۱۰. در صورتی که پوست کندن بر روی برانکارد (گهواره) انجام می شود، جنس آن باید از نوع ضدرنگ باشد. و ارتفاع آن اندازه ای باشد، که لاشه با زمین تماس پیدا نکند.

۱۱. کشتارگاه ها باید، مجهز به تجهیزات تبدیل ضایعات یا برنامه جهت تبدیل ضایعات که از قسمت‌های زیر تشکیل شده است، باشند.

قسمت دریافت: در این قسمت، لاشه های ضبطی دام و ضایعات کشتارگاهی دام و طیور به وسیله بالابر، به داخل دیگ پخت ریخته می شود. خون توسط پمپ به مخزن و از آنجا به دیگ مخصوص پخت هدایت می گردد.

قسمت پخت: در این قسمت، مواد به وسیله بخار پخته و سپس خشک می شود.

قسمت روغن گیری: پس از اینکه مواد ضبطی و ضایعات در دیگ پخته شد، به قسمت روغن گیری هدایت و در آن جا روغن گیری شده و روغن آن در مخزن روغن ذخیره می گردد. باقیمانده مواد به قسمت خردکن رانده می شود. قسمت خردکن: در این قسمت، مواد توسط آسیاب خرد و سپس خشک می شود و به صورت پودر گوشت و پودر خون و پودر استخوان در می آید.

قسمت بسته بندی: در این قسمت، مواد پودر شده، پس از افزودن مواد آنتی اکسیدان سایر افزودنی‌های مورد نیاز به تفکیک در کیسه ها ریخته می شوند و از آن جا به انبار حمل می گردند.

تاسیسات و تجهیزات دستگاه تبدیل ضایعات باید به طوری تعبیه شوند، که به کیفیت پروتئین به دست آماده لطمه ای وارد نشود. ضمناً اصول انبارداری در مورد نگهداری و ذخیره پودر گوشت و پودر خون باید از نظر رطوبت و

حرارت و تهویه به صورتی رعایت شود، که فرآورده های حاصل فاسد و آلوده به اجرام بیماری زا نگردد.

قسمت دریافت ضایعات باید مجزا از قسمت بسته بندی و ذخیره تولیدات باشد. نصب دستگاه بوگیر و تهویه هوا

الزامی است.

۴. فواصل :

رعایت فاصله در خصوص دامداریها و واحدهای مشابه و غیر مشابه و همچنین، مناطق مسکونی، عوارض

تاسیساتی برای مفاد مندرج در جدول، فواصل الزامی است.

ضوابط صدور پروانه بهره برداری برای کشتگاههای صنعتی دام و طیور :

صدور پروانه بهره برداری جهت کارخانجات خوراک دام، سردخانه ها، مجتمع های کشتارگاهی و کشتارگاه ها، با

هماهنگی اداره کل صنایع و سازمان جهادسازندگی استان و واحدهای ذیربط صورت می گیرد. در کلیه موارد مذکور،

صدور مجوز بهداشتی برابر قانون سازمان دامپزشکی انجام خواهد شد و بدون مجوز بهداشتی، امکان راه اندازی و بهره

برداری از واحدهای نام برده میسر نیست.

مشخصات یک واحد کشتارگاه دام :

جهت راهنمایی متقاضیان در تهیه طرح و نقشه، مشخصات یک نمونه از کشتارگاه دام به ظرفیت ذبح ۱۲۵ لاشه

گوسفند و ۲۰ لاشه گاو در یک ساعت با سیستم زنجیره ای به شرح زیر درج می شود :

الف- کشتار گاو :

کشتار گاو، شامل : مراحل بیهوشی، خونگیری، پوست کنی، تخلیه امعاء و احشاء، شقه کردن، بازرسی لاشه، دوش

دادن و مرحله ورود به تونل سرد است. فضاهای لازم برای این مراحل به شرح زیر است :

۱. مرحله بیهوشی : فضای لازم برای بیوش کردن یک رأس گاو ۳ متر مربع و زمان لازم یک دقیقه است.

۲. مرحله خونگیری : طول کانال لازم برای خونگیری یک رأس گاو ۱/۵ متر با عرض ۸۰ سانتی متر برای هر

پست خونگیری و مدت زمانی که برای خونگیری در نظر گرفته می شود، ۱۰ دقیقه است. فاصله لازم بین خونگیری و

سایر بخشهای کشتارگاه به طول ۴-۳ متر است.

۳. مرحله پوست کنی : برای پوست کندن هر رأس گاو، که حدود ۱۰ تا ۱۵ دقیقه طول می کشد، ۴ متر مربع در

نظر گرفته شده است.

۴. مرحله تخلیه : فضای لازم برای تخلیه امعاء و احشاء و قفسه صدری به طول ۳ متر و فضای مورد نظر جهت

تخلیه محتوای محوطه بطنی به طول ۲ متر تعیین می‌گردد.

۵. مرحله شقه کردن : طول محل لازم برای شقه کردن ۲ متر در نظر گرفته می شود.
 ۶. مرحله بازرسی : طول محل لازم برای بازرسی لاشه ۲ متر در نظر گرفته می شود.
 ۷. مرحله دوش دادن : طول محل لازم برای دوش دادن ۳ متر در نظر گرفته می شود.
 ۸. مرحله خنک کردن : جهت خنک نمودن لاشه های کشتاری قبل از توزیع یا ارسال به تونل انجماد، لازم است که متناسب با ظرفیت کشتاری، اتاق سرد با حرارت ۰ تا ۴ درجه سانتی گراد ایجاد شود.
 ۹. مرحله ورود به تونل : طول فاصله محل لاشه دوش داده شده تا تونل سرد، باید ۳ تا ۴ متر باشد.
- چون عملیات توزین پس از این مرحله صورت می گیرد، می توان طول این فاصله را برای انتظار لاشه ها در حد مورد نیاز در نظر گرفت. در صورت طولانی شدن ریل در این قسمت، می توان به صورت ریلهای رفت و برگشت و با فواصل متناسب طول این قسمت را کوتاه کرد.
- ابعاد محل استراحت گاوها که باید به وسیله نرده های لوله ای از هم جدا شود. ۷/۶ متر طول و ۶ متر عرض است که جهت ۲۰ الی ۲۵ رأس گاو در نظر گرفته می شود.
- در محل استراحت گاوها : باید یک آبشخور وجود داشته باشد و شیرهای آب باید طوری تعبیه شوند که آب کافی برای تمیز کردن محل به سهولت در اختیار باشد. عرض راهرو باید طوری باشد، که حرکت وسایل نقلیه، جهت تخلیه کود و دامهای تلف شده، به خارج امکان پذیر باشد. (www.rostabazar.com)

۳. دستورالعمل های نظارت بهداشتی طیور (کشتارگاه ها)

بارگیری و حمل به کشتارگاه طیور :

۱. کلیه گله های طیور پرورشی باید ظرف مدت ۴۸ ساعت قبل از بارگیری توسط دکتر دامپزشک مسئول فنی بهداشتی مرغداری و یا کارشناسان اداره دامپزشکی محل، مورد معاینه درمانگاهی قرار گرفته و نسبت به صدور گواهی بهداشتی جهت حمل به کشتارگاه (با اعتبار حداکثر ۵ روز) اقدام شود.
۲. کشتار طیور باید در یکی از کشتارگاه های طیور داخل استان و حتی الامکان در نزدیکترین کشتارگاه انجام پذیرد و در صورت نیاز، صرفا لاشه طیور کشتار شده با رعایت ضوابط زنجیره سرد و پس از اخذ گواهی بهداشتی حمل به استان های دیگر حمل شود.

۳. در صورتی که ظرفیت کشتارگاهی موجود استان، کمتر از میزان طیور عرضه شده برای کشتار باشد، صدور مجوز حمل گله هایی که از نظر درمانگاهی سالم و به ویژه فاقد نشانه های درمانگاهی بیماری های ویروسی و اگیر از جمله گامبورو، نیوکاسل و آنفلانزا می باشند، با رعایت سایر ضوابط بهداشتی حمل طیور زنده و هماهنگی با اداره کل دامپزشکی استان مقصد جهت کشتار در نزدیک ترین کشتارگاه مجاز یکی از استان های هم جوار بلامانع خواهد بود. بدیهی است کشتار کلیه گله های مادر و تخمگذار (در پایان دوره) باید در یکی از کشتارگاه های طیور داخل استان انجام پذیرد.

۴. از هر محموله طیور کشتاری متعلق به مرغداری هایی که در دوره پرورش با تلفات بیش از ۱۰ درصد به کشتارگاه فرستاده می شوند باید پیش از بارگیری، جهت انجام آزمایش های سرولوژیک به تعداد ۱۵ نمونه خون تهیه شود.

تخلیه طیور در کشتارگاه :

۱. گواهی حمل بهداشتی کلیه محموله های طیور کشتاری باید هنگام ورود به کشتارگاه کنترل گردد و بازرسی بهداشتی پیش از کشتار در مورد کلیه محموله ها انجام پذیرد.

۲. خودروها و قفس های ویژه حمل طیور کشتاری باید قبل از هر بار بارگیری و بعد از هر بار تخلیه، به طور کامل شستشو و (ترجیحا با استفاده از ضد عفونی کننده های دارای پایه پراکسید، ترکیبات چهارتایی آمونیوم، ید - با رقت توصیه شده) ضد عفونی گردند. کنترل منظم فراهم و کارآمد بودن امکانات لازم برای انجام فرایند فوق در کشتارگاه های طیور استان ضروری می باشد.

تبصره : از ادامه فعالیت کشتارگاه های طیور فاقد امکانات فوق بایستی در اسرع وقت جلوگیری به عمل آید.

۳. گواهی نظارت بر شستشو و ضد عفونی کامیونهای حمل طیور (برابر فرم نمونه که به پیوست می باشد) جهت خروج این کامیون ها از کشتارگاه و مراجعه به واحد مرغداری برای بارگیری مجدد با مهر و امضاء مسئول فنی بهداشتی کشتارگاه ضروری است. یک نسخه از گواهی صادره باید در کشتارگاه (نزد مسئول فنی بهداشتی) بایگانی شود. در صورت حمل بین استانی طیور، ارائه این گواهی به اداره دامپزشکی مبدأ، برای دریافت گواهی بهداشتی حمل الزامی می باشد.

۴. خودروهای حمل طیور کشتاری باید دارای مشخصات زیر باشند :

۴-۱) کلیه سطوح اتاق حمل کاملا قابل شستشو و ضد عفونی باشد.

آنچه یک شهردار باید بداند

۴-۲) در هنگام حمل طیور، مجهز به پوشش مناسب مانند پرده های مشبک برزنتی بوده، تهویه مناسب فراهم باشد.

بازرسی بهداشتی :

مسئول فنی بهداشتی کشتارگاه موظف است :

۱. در صورت برخورد با محموله مظنون به آنفلوانزا در بازرسی بهداشتی، کلیه طیور با علایم بالینی مشکوک و همچنین لاشه های مظنون به بیماری آنفلوانزا باید ضبط و پس از معدوم نمودن به شیوه مناسب سوزانیده شود.

۲. در صورت مشاهده مورد فوق، خط کشتار باید متوقف شده و پس از شستشو و ضدعفونی مجدد و رعایت سایر دستورالعمل های بهداشتی نسبت به کشتار طیور باقیمانده اقدام گردد یا کشتار موارد مظنون در پایان کشتار روزانه صورت گرفته و متعاقباً نسبت به شستشو و ضدعفونی کامل اقدام شود. همچنین ادامه فعالیت کشتارگاه، منوط به اخذ مجوز کشتار از اداره دامپزشکی محل می باشد که در صورت انجام کامل و دقیق شستشو و ضد عفونی کشتارگاه صادر خواهد شد.

۳. کشتار گله های مظنون باید با رعایت کلیه ضوابط بهداشتی انجام گیرد. بدیهی است پرسنل باید مجهز به لباس کار مناسب (کلاه، ماسک، روپوش، دستکش و چکمه) باشند.

۴. مسئول فنی بهداشتی و نیز متصدی کشتارگاه موظفند اداره دامپزشکی محل را بلافاصله از تشخیص یا ظن به بیماری آنفلوانزا در بازرسی بهداشتی قبل یا بعد از کشتار آگاه نمایند.

۵. از کلیه پرسنل باید تعهد کتبی مبنی بر عدم تماس حداقل تا سه روز با کلیه واحدهای مرتبط با صنعت طیور اخذ شود.

کنترل بهداشتی کشتارگاه :

۱. اقدامات لازم برای مبارزه با جوندگان و حشرات به دقت به مورد اجرا گذارده شود.
۲. کلیه پنجره هایی که به محوطه بیرونی کشتارگاه باز می شوند، باید مجهز به توری بوده، به گونه ای که از ورود پرندگان و حشرات جلوگیری شود.
۳. کلیه سالن های عملیات و نیز تجهیزات مربوط باید در پایان کشتار روزانه به دقت و به طور کامل شستشو و پاکیزه شده و با ماده ضد عفونی کننده مناسب گند زدایی گردند.
۴. کلیه آبروهای فاضلاب موجود در محوطه بیرونی کشتارگاه ها باید مجهز به سرپوش مناسب باشد به نحوی که

از تماس هر گونه پرنده با آن جلوگیری شود.

۵. کلیه پرسنل شاغل در کشتارگاه باید هنگام فعالیت از لباس کار مناسب اختصاصی جهت ایمنی فردی و جلوگیری از انتقال بیماری (شامل: کفش، کلاه، روپوش، ماسک، دستکش و...) استفاده نمایند. لباس های کار باید در پایان هر نوبت کاری تعویض و پس از شستشو و ضدعفونی به روش مناسب برای استفاده در روز بعد آماده گردند.

۶. تعویض به موقع و نیز استفاده از ماده ضدعفونی کننده در حوضچه های ضدعفونی موجود در ورودی کشتارگاه باید مد نظر قرار گیرد.

۷. از ورود خودروهای متفرقه به کشتارگاه های طیور باید اکیدا جلوگیری شود.

۸. از نگهداری هر گونه طیور و سایر حیوانات در کشتارگاه های طیور باید خودداری گردد.

۹. ضایعات کشتارگاهی باید بلافاصله و با رعایت کلیه ضوابط بهداشتی به واحد تبدیل ضایعات کشتارگاه و یا با فراهم آوردن کلیه امکانات لازم (بدون هر گونه نشت در طول مدت حمل) به کارخانه تبدیل ضایعات مستقل انتقال داده شود و در غیر این صورت به شیوه بهداشتی در محل کشتارگاه دفن گردد.

بدیهی است با کلیه کشتارگاه هایی که در اجرای دستورالعمل مذکور قصور نمایند، از طریق مراجع قانونی برخورد لازم به عمل خواهد آمد. مسئولیت حسن اجرای دستورالعمل به عهده مدیر کل استان بوده که با استفاده از نیروهای اداری نسبت به بازرسی، نظارت و اعلام موارد مربوطه اقدام نمایند. (سایت اداره کل دامپزشکی استان فارس)

۴. آئین نامه اجرائی ماده ۱۸ (آئین نامه بازرسی و معاینه بهداشتی گوشت در کشتارگاه های

کشور) مصوب ۱۳۵۲/۸/۵ هیات وزیران

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۵۲/۸/۵ بنا به پیشنهاد شماره: ۲۶۸۱۶ / ۴۶۰ - ۲۸۰۵۵ مورخ ۱۳۵۲/۸/۵ وزارت کشاورزی و منابع طبیعی به استناد ماده ۲۱ قانون سازمان دامپزشکی کشور مصوب خرداد ماه ۱۳۵۰ در اجرای ماده ۱۸ قانون مزبور آئین نامه بازرسی و معاینه بهداشتی گوشت و کشتارگاه های کشور را به شرح پیوست تصویب نمودند.

فصل اول:

ماده ۱- در این آئین نامه کلمات کشتارگاه، دام کشتاری، فرآورده های گوشتی، ضمامم لاشه، بازرس بهداشتی و

سازمان دارای معانی زیر می باشد:

آنچه یک شهردار باید بداند

الف - کشتارگاه : کشتارگاه محوطه ای از عرصه و اعیان است که در آن دام‌ها و طیوری که مصرف غذائی دارند کشتار می شوند و هر گونه تاسیساتی از قبیل آزمایشگاه، سردخانه، دستگاه‌های تهیه فرآورده های گوشتی تبدیل لاشه و مازاد کشتار به مواد خوراکی حیوان و یا کود، اصطبل‌های انتظار، میدان خرید و فروش دام و سایر تاسیسات و ساختمان های ضروری که در محوطه مزبور بنا شده یا خواهد شد از لحاظ این آئین نامه جز کشتارگاه محسوب می شود.

ب - دام کشتاری: به هر نوع دام و طیور که برای مصرف غذائی انسان کشتار می گردد دام کشتاری اطلاق می شود.

پ - فرآورده های گوشتی: به گوشت‌هایی که برای حفظ و نگهداری آنها موادی اضافه شده و یا با روش‌های صنعتی تغییر شکل داده اند از قبیل گوشت‌های نمک سود، پخته شده، انواع کالباس و سوسیس، کنسروها و محصولات مشابه آن فرآورده های گوشتی اطلاق می شود.

ت - ضمائم لاشه: دل، جگر، قلوه، معده، روده، شش، کله و پاچه، زبان، پوست و سایر منضعات درونی مشابه دیگر در لاشه به تنهایی و یا جمعا ضمائم لاشه نامیده می شود.

ث - بازرسی بهداشتی: بازرسی بهداشتی به شخصی اطلاق می شود که از طرف سازمان دامپزشکی برای انجام خدمات مربوط به بازرسی و معاینه بهداشتی گوشت در کشتارگاه تعیین می گردد.

ج - سازمان: منظور از سازمان، سازمان دامپزشکی کشور است.

فصل دوم - بازرسی و معاینه بهداشتی گوشت :

ماده ۲- هر نوع دام کشتاری باید در کشتارگاه ذبح شود در غیر این صورت و همچنین در صورتی که گوشت کشف شده از دام بیمار به دست آمده باشد مرتکبین برابر قوانین مربوط تحت تعقیب قرار گرفته و مجازات خواهند شد.

تبصره یک - در خارج از محدوده شهرها و همچنین در روستاهائی که فاقد کشتارگاه می باشند در صورتی که به تشخیص سازمان کشتارگاه‌های مجاور نتوانند به آن محل‌ها گوشت برسانند کشتار دام با رعایت دستور های بهداشتی سازمان برای مصرف اهالی محل مجاز است.

تبصره دو - در روز عید قربان کشتار دام به منظور قربانی کردن و همچنین در مراسم مذهبی و ملی در خارج از کشتارگاه مجاز است.

ماده ۳- در کشتارگاه‌هایی که دارای اصطبل انتظار هستند کلیه دام‌های کشتاری باید قبل از کشتار به مدت ۲۴ ساعت در اصطبل‌های انتظار نگهداری شوند.

ماده ۴: کلیه دام‌های کشتاری باید قبل و بعد از کشتار وسیله بازرسان بهداشتی مورد بازرسی و معاینه لازم، قرار گیرند.

ماده ۵: لاشه گوشت و در صورت امکان ضمائم لاشه که در کشتارگاه پس از بازرسی بهداشتی سالم تشخیص داده شود به وسیله مهر مخصوص سازمان و با ذکر نام کشتارگاه محل مهر می‌گردد.

ماده ۶: لاشه و گوشت و ضمائم لاشه ناسالم که وسیله بازرسان بهداشتی برای خوراک انسان غیر قابل استفاده تشخیص داده شود زیر نظر بازرسان مزبور ضبط و از مصرف خارج و امحا می‌گردد و در صورت امکان خوراک دام و طیور و کود و غیره تبدیل خواهد شد.

ماده ۷: کشتار اضطراری در خارج از کشتارگاه در مورد دام‌هایی که بر اثر تصادف در حال مرگ باشند یا خطرات مالی و جانی برای انسان داشته باشند یا باعث انتشار بیماری بین انسان و دام شوند طبق دستور العملی که سازمان صادر خواهد کرد بلامانع است ولی در صورتی که گوشت آنها به مصرف تغذیه عمومی می‌رسد باید لاشه این قبیل دام‌ها بدون فوت وقت به کشتارگاه حمل و پس از این که مورد بازرسی بهداشتی قرار گرفت در صورت سالم بودن به مهر مخصوص سازمان ممهور شود، درباره گوشت‌های شکار نیز که به مصرف فروش می‌رسد به همین نحو عمل خواهد شد.

ماده ۸: دام‌هایی که برای فروش یا کشتار در شهرها عرضه می‌شوند، باید در میادین دام و اصطبلها نگهداری شوند، گردانیدن دام‌ها در شهرها به منظور فروش و غیره ممنوع است.

ماده ۹: حمل گوشت از کشتارگاه یا سردخانه بدون رعایت دستورهای بهداشتی و بسته بندی و لفاف به مراکز توزیع و فروش ممنوع است مگر در مواردی که بنا به اقتضا حمل گوشت را سازمان بدون بسته بندی و لفاف مجاز تشخیص می‌دهد.

ماده ۱۰: کشتار میش، گاو و گاومیش آبستن ممنوع و همچنین کشتار گوساله و بره ماده در کشتارگاه‌ها موقوف به اجازه بازرسان بهداشتی وزارت کشاورزی و منابع طبیعی خواهد بود.

ماده ۱۱: مسیر و ترتیب حمل و نقل و ذبح دام‌های کشتاری که از خارج وارد کشور می‌شوند به وسیله سازمان تعیین می‌شوند.

آنچه یک شهردار باید بداند

ماده ۱۲: گوشت‌هایی که با رعایت مقررات قانونی موجود از خارج به کشور وارد می‌شود (اعم از گوشت دام، طیور و آبزیان) قبل از توزیع برای مصرف باید به وسیله سازمان مورد بازرسی بهداشتی قرار گیرد.

ماده ۱۳: کارکنان کشتارگاه باید به وسیله پزشک معتمد کشتارگاه یا بهداری محل در فواصلی که از طرف سازمان تعیین می‌شود معاینه و برای آنان کارت بهداشتی صادر گردد. سازمان مکلف است از ادامه کار افراد بیمار در کشتارگاه تا بهبودی کامل آنان جلوگیری نماید.

ماده ۱۴: صاحبان یا مسئولان کشتارگاه‌ها حسب مورد مکلفند به محض درخواست سازمان کلیه امور بهداشتی کشتارگاه مربوط را ظرف مدت یک ماه در اختیار سازمان قرار دهند.

تبصره - دستور العمل‌های مربوط به امور بهداشتی کشتارگاه‌ها از طرف سازمان تهیه و به کشتارگاه‌ها ابلاغ می‌شود و صاحبان و مسئولان کشتارگاه‌ها موظف به رعایت آنها می‌باشند.

فصل سوم - تاسیس کشتارگاه :

ماده ۱۵: ایجاد کشتارگاه توسط بخش خصوصی یا شهرداری‌ها یا سازمان‌های دولتی و یا وابسته به دولت مستلزم کسب پروانه از سازمان است و سازمان به ترتیبی که وزارت کشاورزی و منابع طبیعی تعیین می‌نماید پروانه لازم را صادر خواهد نمود. در محدوده قانونی شهرها و حریم آن صدور پروانه ایجاد کشتارگاه با موافقت شهرداری از لحاظ رعایت اصول شهرسازی خواهد بود.

تبصره یک : صاحبان و مسئولین کشتارگاه‌هایی که قبلاً تاسیس شده‌اند موظفند ظرف شش ماه نسبت به اخذ پروانه اقدام نمایند.

تبصره دو : سازمان‌ها و موسسات تهیه و توزیع کننده گوشت و فرآورده‌های گوشتی اعم از خصوصی یا دولتی وابسته به دولت که با رعایت مقررات قانونی موجود در این آئین نامه تاسیس شده یا می‌شوند، مکلفند طبق ضوابطی که از طرف سازمان تهیه و به تصویب وزارت کشاورزی و منابع طبیعی می‌رسد نسبت به ایجاد کارگاه‌های برش و بسته بندی گوشت و فرآورده‌های گوشتی در مدتی که از طرف سازمان تعیین و ابلاغ می‌شود اقدام نمایند.

ماده ۱۶: هر نوع تعمیرات یا تغییراتی که برای اصلاح و بهبود وضع بهداشتی کشتارگاه از طرف سازمان ضروری اعلام شود، باید در اسرع وقت وسیله صاحبان یا مسئولان کشتارگاه انجام گردد.

فصل چهارم - امور مالی و اداری :

ماده ۱۷: از تاریخ تصویب این آئین نامه شهرداری‌ها و سازمان‌های ذیربط موظفند در صورت احتیاج سازمان،

پرسنلی را که در کشتارگاه‌ها و وظائف مربوط به امور بهداشتی را انجام می‌دهند به عنوان مامور در اختیار سازمان دامپزشکی قرار دهند. حقوق و مزایای این مامورین فقط با صدور گواهی سازمان دامپزشکی یا ادارات دامپزشکی محل از طرف شهرداری‌ها و سازمان‌های ذیربط قابل پرداخت است.

تبصره - کلیه وسایل آزمایشگاههای شهرداری‌ها و سازمان‌های ذیربط در اختیار سازمان گذارده می‌شود.

ماده ۱۸: در کشتارگاه‌های دولتی و وابسته به دولت و شهرداری‌ها، ریاست کشتارگاه منحصرأ به عهده دکتر دامپزشک یا کارشناس تغذیه و بهداشت مواد غذایی یا بازرسی بهداشت گوشتی است، ولی امور بهداشتی مستقیماً زیر نظر بازرس بهداشتی که از طرف سازمان تعیین می‌گردد اداره خواهد شد.

ماده ۱۹: هرگاه صاحبان یا مسئولان کشتارگاه حسب مورد در مهلتی که کتباً سازمان ابلاغ می‌کند از انجام دستورات مربوط به امور بهداشتی خودداری نمایند یا به نحوی از انحا مانع اجرای هر یک از مواد این آئین نامه بشوند، طبق مواد ۴ و ۱۲ قانون سازمان دامپزشکی کشور از ادامه کار آن کشتارگاه جلوگیری خواهد شد.

تبصره - هرگاه در کشتارگاه‌های دولتی یا متعلق به شهرداری‌ها تخلفات مذکور در این ماده بروز کند، بنا به تقاضای رئیس دامپزشکی شهرستان یا مسئولان امور بازرسی بهداشتی کشتارگاه کمیسیونی برای رسیدگی به موضوع با شرکت شهردار، رئیس بهداری، رئیس کشاورزی، رئیس دامپزشکی و بازرس بهداشتی کشتارگاه یک نفر کارشناس امور کشتارگاه که از طرف سازمان اعزام خواهد شد زیر نظر فرماندار در فرمانداری تشکیل می‌شود.

تصمیماتی که از طرف اکثریت اعضا این کمیسیون اتخاذ می‌گردد لازم الاجرا است در صورتی که از انجام مصوبات کمیسیون مزبور در مهلتی که تعیین شده است خودداری گردد، مفاد این ماده اجرا خواهد شد. در مواردی که به تشخیص کمیسیون مذکور شهرداری محل قادر به سرمایه‌گذاری و سالم‌سازی کشتارگاه نباشد و ادامه کار کشتارگاه از نظر تامین حوائج عمومی اجتناب‌ناپذیر باشد، سازمان گوشت کشور می‌تواند کشتارگاه را به طور امانی تحویل گرفته و با استفاده از اعتبارات دولتی در سالم‌سازی و رفع معایب و نواقص کشتارگاه اقدام و سپس به بهره‌برداری اقدام نماید.

ماده ۲۰: اجرای قانون در هر محل موقوف به صدور آگهی با تعیین مهلت مناسب از طرف وزارت کشاورزی و منابع طبیعی خواهد بود.

ماده ۲۱: کلیه تصویب نامه‌ها و آیین نامه‌های مصوب هیات وزیران در آن قسمت که مغایر با مفاد این تصویب نامه باشد از تاریخ تصویب این آیین نامه ملغی است.

۵. تبصره ۸۴ قانون برنامه دوم توسعه مصوب جمهوری اسلامی ایران

الف - وزارت مسکن و شهرسازی موظف است اراضی با کاربری‌های آموزشی، فرهنگی و خدماتی، در قالب طرح‌های مصوب شهری متناسب با قانون برنامه را در کلیه شهرهای کشور به قیمت عادلانه روز و طبق قوانین مربوط خریداری و تملک نموده و جهت احداث و توسعه مدارس و مراکز فرهنگی و هنری، پرورشی، ورزشی، بهداشتی، درمانی، توانبخشی، حمایتی و آموزشی و اشتغال - آموزش فنی و حرفه‌ای ایستگاه‌های آتش‌نشانی، جمع‌آوری زباله، پمپاژ آب و فاضلاب و کشتارگاه‌ها با قیمت منطقه‌ای سال 1372 به دستگاه‌های ذیربط واگذار نماید. تملک و تأمین هزینه‌های موضوع این تبصره به روش‌های زیر انجام می‌پذیرد:

- دریافت قسمتی از ارزش اضافی اراضی شهری که بر اثر تغییر کاربری‌های موجود به انتفاعی در طرح‌های جامع، تفصیلی و هادی حاصل می‌شود، از مالکان این گونه زمین‌ها.

- سرشکن کردن بخشی از هزینه‌ها بر روی قیمت قطعات مسکونی قابل واگذاری مسکن در شهرهای مربوط به هر استان.

- واگذاری زمین معوض به مالکان اراضی تملک شده.

ب - شهرداری‌ها موظفند زمین‌های با کاربری مذکور در بند الف این تبصره را براساس طرح‌های جامع هادی و تفصیلی مصوب، سریعاً به دستگاه‌های ذیربط معرفی نمایند و به هنگام شروع اجرای طرح‌های مزبور توسط دستگاه‌های مربوطه مجوز احداث بنا را بدون رعایت تشریفات صدور پروانه ساختمانی و فقط با اعلام بر و کف صادر نمایند. در هر صورت رعایت ضوابط و مقررات فنی و شهرسازی از سوی دستگاه‌های مذکور ضروری است.

ج - دولت موظف است هر ساله در لوایح بودجه، اعتبار لازم برای خرید زمین را در بودجه وزارت آموزش و پرورش منظور نماید.

د - دستگاه‌هایی که دارای مراکز فرهنگی، هنری، ورزشی، بهداشتی، درمانی، آموزشی، اداری و نظامی می‌باشند و براساس طرح‌های مصوب شهری تغییر کاربری می‌یابند، اجازه داده می‌شود که مراکز مذکور را با رعایت قوانین مربوطه از طریق مزایده به فروش برسانند و درآمد حاصله را به خزانه‌داری کل واریز و معادل آن را جهت جایگزینی، تکمیل و نوسازی مراکز مشابه و تعمیر و نگهداری طبق قوانین بودجه‌های سنواتی هزینه نمایند.

ه - آیین‌نامه اجرایی این تبصره توسط وزارت مسکن و شهرسازی و وزارت کشور ظرف سه ماه تهیه و به تصویب

هیات وزیران خواهد رسید

قسمت سوم

مقررات مربوط به آرامستان

۱. نگاهی به آرامستان (گورستان) در شهر

تعریفی برای آرامستان :

دوری جستن از پیکر بی‌روح انسان موجب زایش فضایی است به نام گورستان که بسیاری آن را تنها به عنوان خوابگاه مردگان می‌شناسند و تعریف می‌کنند؛ اما این تعریف صوری است.

آرامستان (آرامستان یا فضای آرامش‌بخش نامی است برای معرفی حال و هوای روحانی فضا که شایسته‌تر از گورستان است) در تعریف دقیق، عامل اصلی و آغازگر معماری و ایجاد فضایی فرهنگی در شهرهاست. بسیاری معتقدند که معماری با آرامگاه و مقابر آغاز می‌شود. به گفته ویل دورانت، «معماری باشکوه‌ترین هنر باستانی است که از کار ساده آراستن گورها و نقش کردن دیوارهای خارجی خانه آغاز شده است». هاروارد کالوین نیز در کتاب خود با عنوان: معماری و بعد از زندگی می‌نویسد: «معماری در اروپای شمالی با آرامگاه آغاز می‌گردد». مؤلفان «دایره المعارف آمریکا» نیز در مبحث آغاز معماری، از مقابر و زیگورات‌ها به عنوان عناصری که معماری با آنها آغاز می‌شود یاد می‌کنند.

بدین ترتیب، به رغم ذهنیت غالب، آرامستان فضایی خودبه‌خود متروک نیست، بلکه متروک شده است، زیرا به آن توجه نشده و درست و سنجیده طراحی نگردیده است. با کمی تأمل می‌توان دریافت که آرامستان فضایی است که در جای جای آن تکه‌هایی از فرهنگ هویداست. سنگی به زیبایی تراش خورده و گاه شعرهایی نیز بر آن نقش بسته است؛ در روی مقبره‌ای دیگر از مرگ و زندگی سخن به میان آمده است؛ برگرفته از عمق فرهنگ و مذهب. این‌ها خود سخن می‌گویند و نشان می‌دهند که ایرانیان چگونه به زندگی می‌نگرند، مرگ را چگونه یافته‌اند و به چه اعتقاد دارند. همین‌ها تلویحا می‌گویند که فضای آرامستان را باید فضایی فرهنگی برشمرد.

جایگاه آرامستان در شهر (مکانیابی، طراحی فضای لازم، خدمات و تجهیزات، احداث آرامستان جدید، مدیریت و

نظارت) :

یکی از محیط‌های عمومی که در طول ایام سال مراجعین خاص و عام دارد، آرامستان‌ها هستند. در این مکان به واسطه ماهیت کارکردی، از یک طرف مراجعین برای تکریم درگذشتگان خویش در روزهای خاصی مراجعه می‌کنند و از طرف دیگر در روزهای ملی و یا جهت تفکر و عبرت، این گونه مکان‌ها پذیرای افراد مختلفی است. به همین دلیل در صورت به کارگیری شیوه‌های صحیح توسعه فضایی در آرامستان‌ها می‌توان از حضور مردمی و تعلق خاطر آنها به

این مکان‌ها در جهت تقویت جنبه‌های تفریحی، گردشگری و فرهنگی شهر استفاده کرد و عملکردی چندگانه به این فضا بخشید. بدین ترتیب هر عملکرد، عملکردی دیگر را نیز به صورت تعاملی تقویت می‌کند. به عنوان مثال، ایجاد جنبه‌های تفریحی و گردشگری در آرامستان، مکانی برای آرامش و تسکین ماتم‌زدگان و عزاداران به وجود می‌آورد. آرامستان باید به محلی تبدیل شود که تالمت روحی افرادی را که عزیزان خود را از دست داده‌اند، افزون نکند و غمی بر غم‌های‌شان نیفزاید. اکثر سازمان‌های ذیربط در شهرهای بزرگ با به کارگیری این شیوه و برنامه‌ریزی مناسب برای تعیین عملکرد مجموعه و استفاده از دیدگاه‌های توسعه فضایی پایدار، این گونه فضاها را به محیطی جذاب تبدیل کرده‌اند که در برخی شهرها بیشتر مراجعات مردمی به آرامستان‌ها به منظور طلب ثواب و گذران اوقات فراغت انجام می‌شود و این روند رو به افزایش است.

آرامستان‌ها از مهم‌ترین فضاهای خدماتی هر شهر به شمار می‌آیند که نحوه ساماندهی آنها به منظور پاسخگویی به بخش مهمی از توقعات و نیازهای انکارناپذیر شهروندان، نیازمند برنامه‌ریزی جامع و دقیق است که ابعاد و مقیاس‌های مختلف را از سطوح کلان برنامه‌ریزی تا سطوح میانی و خرد در بر می‌گیرد. در سطح کلان، نحوه مکانیابی گورستان براساس مقیاس شهر و مقتضیات سیستم شهر و در مراحل بعدی، یعنی مقیاس میانی و خرد، الگوی توسعه آرامستان و برنامه‌ریزی توسعه فضایی آن مطرح است. این مطلب به معنای ارتقای کیفیت فضایی، عملکردی و زیست محیطی آرامستان است که با نیازهای مردم و شهروندان تناسب دارد.

در واقع برنامه‌ریزی و طراحی آرامستان‌های شهری ریشه در فرهنگ و تحولات شهرسازی و معماری اسلامی ایران نیز دارد. معمولاً در گذشته، مکانیابی آرامستان‌ها با توجه به آموزه‌های دینی و فرهنگی و به عنوان مکانی مقدس که مردم نسبت به آن تعلق خاطر ویژه دارند و در خاطرات و ذهنیات جمعی مردم شهر نیز دارای جایگاه ویژه‌ای است، صورت می‌گرفت؛ اما امروزه آرامستان‌ها به دلایل زیست محیطی و عملکردی، در خارج از شهرها احداث می‌شوند و براساس اصول برنامه‌ریزی شهری، برای هر شهر تنها یک آرامستان در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، مساحت آرامستان‌ها در هر شهر کاملاً وابسته به جمعیت آن شهر است و براساس نرخ مرگ و میر شهر تعیین می‌گردد که مقیاس از قبل تعیین‌شده‌ای ندارد. اما عملکردهای هر آرامستان به دو عامل، یکی مساحت آرامستان و دیگری فاصله آرامستان از شهر، بستگی دارد. به طور کلی عوامل مؤثر بر مکانیابی آرامستان‌ها به دو دسته تقسیم می‌شود: یکی عوامل مربوط به موقعیت یا «موقع» و دیگری عوامل مربوط به مکان یا «موضع». عوامل مربوط به موقعیت، عواملی

هستند که رابطه بین شهر و آرامستان را مشخص و موقعیت آرامستان را در ارتباط با شهر تعیین می‌کنند. عوامل مکانی به ویژگی‌های محل قرارگیری آرامستان مربوط می‌شود و این نکته را مشخص می‌سازد که آیا محل انتخاب شده برای آرامستان، صرف نظر از موقعیت آن برای احداث آرامستان، مناسب هست یا خیر. در حال حاضر، استانداردهای معینی برای اندازه و مشخصات کلی کارکرد آرامستان‌ها وجود ندارد. این در حالی است که متأسفانه ضوابط و قوانین و مقررات خاصی برای برخورد با خاطیان و جلوگیری از دفن غیرمجاز اموات در آرامستان‌ها هم موجود نیست. این خلاء قانونی صرفاً از طریق هماهنگی با دادگستری و نیروی انتظامی و بهداشت و درمان جبران می‌شود. با گسترش شهرها و افزایش جمعیت، نیازهای جمعیت شهری برای خدمات‌رسانی نیز افزایش پیدا کرده است. آرامستان‌ها به عنوان یکی از تجهیزات شهری ابتدا به صورت بسیار ساده و با کمترین تسهیلات طراحی می‌شدند، اما به تدریج و با افزایش شمار درگذشتگان در اثر رشد شهرنشینی و تجمع آرامستان‌های شهری در یک نقطه، نیاز به خدمات‌رسانی و ایجاد تاسیسات جدید در آنها افزایش پیدا کرد، به گونه‌ای که بدون ساماندهی مناسب این خدمات، امکان استفاده مناسب از آرامستان میسر نیست. اکنون بنا به شرایط روز، آرامستان‌ها نیاز به تاسیسات و تجهیزات خاص دارند که متأسفانه بیشتر شهرهای کشور از این تاسیسات محرومند. این تجهیزات و تاسیسات شامل پارکینگ، غسلخانه، زباله‌سوز (البسه‌سوز)، سردخانه، مسجد، سالن سوگواری، راه‌ها و فضای سبز، تصفیه‌خانه، درمانگاه، گل فروشی، بانک، امکانات و تجهیزات رایانه‌ای و نظایر این‌ها است.

طبیعی است که استقرار تاسیسات و تجهیزات جانبی آرامستان باید از نظم و قاعده خاصی پیروی کند و ترکیب و کنار هم قرارگیری آنها باید به گونه‌ای باشد که افراد مصیبت دیده، که از نظر روحی روانی در شرایط خاصی قرار دارند، به راحتی و در کمترین زمان بتوانند از آنها استفاده نمایند. به عنوان مثال، می‌توان به تأسیس شعبه ثبت احوال، بانک، چاپ اعلامیه ترحیم، ترمه و گلاب فروشی، محل نوشتن پارچه و تابلو، نمایندگی روزنامه‌ها برای چاپ اعلامیه ترحیم، مداح، آکو و نظایر این‌ها در یک مکان اشاره کرد. سازمان بهشت زهرا (س) و شهرداری تهران با تجمیع و ساماندهی خدمات مورد نیاز مراجعه‌کنندگان در یک مکان در این زمینه موفق بوده است. مزیت تجمیع و ساماندهی این خدمات در آرامستان به قرار زیر است:

۱. دسترسی آسان مراجعه‌کنندگان به خدمات مورد نیاز
۲. کاهش هزینه و زمان ناشی از مراجعه وابستگان برای دسترسی به این خدمات در سطح شهر
۳. کاهش حجم ترافیکی ناشی از مراجعه وابستگان به ادارات و اماکن متعدد

مشکلی که اخیراً گریبانگیر آرامستان‌های کلانشهرها و دیگر شهرهای بزرگ کشور شده، تکمیل ظرفیت آرامستان‌ها در این شهرهاست که در سال‌های آتی می‌تواند به یکی از بحران‌های شهری تبدیل گردد. ضرورت ایجاد آرامستان دوم و سوم در شهرها فقط به خاطر تکمیل ظرفیت کنونی آنها نیست، بلکه بعد مسافت آرامستان‌های کنونی نیز برای شهروندان بسیار مشکل‌زا شده و دسترسی به آنها را برای زیارت اهل قبور با مشکل همراه کرده است. بدین منظور، به نظر می‌رسد باید به فکر ایجاد آرامستان در جهات مختلف شهرها (به ویژه در کلانشهرها) بود.

در اغلب شهرها آرامستان‌های متعدد با مدیریت‌های مختلف وجود دارند که این خود نظارت بر آنها را مشکل می‌سازد. در حال حاضر آرامستان‌ها به سه گونه اداره می‌شوند: بعضی در اختیار اوقاف هستند، در شهرهای بزرگ زیر نظر سازمان‌های وابسته به شهرداری و در شهرهای کوچک مستقیماً زیر نظر شهرداری‌ها اداره می‌شوند. یکی از مشکلات مدیریت آرامستان در شهرها، معضل دفن غیر مجاز در آرامستان‌های محلی و متروکه و قرار گرفتن آنها در بافت مسکونی است، لذا اولین مشکل مدیریت و نظارت شهرداری بر آرامستان‌های متروک شهری، بحث تملک زمین آنهاست. بعضی از این آرامستان‌ها املاک موقوفه‌ای هستند که در اختیار اوقاف قرار دارند و بعضی دیگر هم در اختیار منابع طبیعی است که کسب مالکیت این آرامستان‌ها جهت جلوگیری از دفن جدید در آنها، برای شهرداری‌ها مشکل است. از سوی دیگر، تعطیلی آرامستان‌های داخل شهر و انتقال درگذشتگان به آرامستان مرکزی (که معمولاً در خارج از شهرها واقع است) ممکن است با واکنش‌های مردمی همراه باشد. مسأله دیگری که باعث عدم استقبال شهروندان از آرامستان‌های خارج از شهر می‌شود، فاصله آرامستان‌های جدید از شهرهاست که رفتن به آنجا هزینه و زمان زیادی را می‌طلبد. بدین منظور، لازم است شهرداری‌ها پیش از احداث آرامستان‌های جدید، خدمات لازم، از جمله وسایل ایاب و ذهاب مناسب برای دسترسی به آرامستان را برای شهروندان فراهم سازند. ضمن این که منافع فرهنگی، اجتماعی و بهداشتی همه شهروندان ایجاب می‌کند که کلیه آرامستان‌های واقع در محدوده استحفاظی شهرها تحت مدیریت واحد (یعنی شهرداری یا یکی از سازمان‌های وابسته به آنها) قرار گیرند تا بتوان با داشتن آمار دقیق، درست و روزآمد، مدیریت صحیح و کارآمدی جهت حفظ، نگهداری و برنامه‌ریزی برای گسترش آرامستان‌ها اعمال نمود.

مسائل و مشکلات:

یکی از مسائل مهمی که اکنون گریبانگیر بسیاری از شهرهای کشور است، موضوع عدم توجه جدی به مکانیابی آرامستان‌ها و برخورد غیراصولی و خارج از ضوابط شهرسازی با این امر است. رعایت فاصله مناسب از شهر (به دلیل مسائل ترافیکی، آلودگی محیطی، اشغال فضای شهری و...)، توجه به جهت توسعه آتی شهر، حسن همجواری‌ها و

جهت وزش بادهای غالب، از عمده ترین مسائلی است که باید در مکانیابی آرامستان ها مد نظر قرار گیرد. همسو با این دیدگاه، دایر بودن آرامستان هایی که منطقا باید متروک باشند، برنامه ریزی های کوتاه مدت (مثل مبلمان شهری) و بلندمدت (همچون برنامه های جامع شهری) را مختل و با پیامدهای پیش بینی نشده مواجه ساخته است.

نیازمندی ها :

با توجه به مطالب گفته شده و رویکرد علمی شهرسازی امروز، مواردی که در زیر به آنها اشاره می شود، به عنوان مهم ترین نیازها در زمینه ساماندهی آرامستان های موجود کشور مطرح می باشند :

- توسعه فضای سبز آرامستان ها و استفاده بهینه از خاک آن
- توسعه خیابان ها و معابر به منظور ایجاد ترافیک روان و سریع خودروها
- ساماندهی آرامستان های متروک در سطح شهرها و تغییر کاربری آنها به عنوان مکان های فرهنگی، پارک های شهری و ...
- انتخاب محل آرامستان های نوبنیان، با در نظر گرفتن امکان تصرف زمین های همجوار برای توسعه آتی
- مجهز نمودن آرامستان ها به ماشین آلات و تجهیزات مورد نیاز
- نظافت محوطه آرامستان ها و بالا بردن سطح کیفی فضاهای موجود در آنها
- ایجاد طرح مکانیزاسیون و رایانه ای کردن امور آرامستان ها، به ویژه در بخش اطلاعات و آمار
- دگرگونی و بهبود حمل و نقل در آرامستان ها
- اصلاح قوانین و آیین نامه های مربوط به آرامستان ها و تدوین ضوابط و مقررات جدید جهت انتظام آرامستان ها
- استفاده بهینه از زمین و ایجاد قبور دو طبقه یا بیشتر
- ایجاد راهکارهایی مناسب برای معافیت سازمان های اداره کننده آرامستان ها از عوارض و مالیات، با توجه به استقلال مالی آنها و تخفیف ویژه در مصرف انرژی (آب، برق و گاز)
- توجه به استانداردهای لازم و رعایت مسائل زیست محیطی و شرعی در تمامی امور آرامستان ها
- جلوگیری از دفن غیر مجاز در آرامستان های محلی و متروک
- ایجاد مدیریت یکپارچه (واحد) آرامستان ها در کشور
- برنامه ریزی و تدوین راهکارهای مناسب برای برگزاری نشست ها و گردهمایی مدیران و مسؤولان اداره کننده آرامستان ها به منظور تبادل نظر و تشریک مساعی در حل مشکلات

- ایجاد راهکارهای مناسب برای قرار دادن کلیه مشاغل آرامستان‌ها در زمره مشاغل سخت و زیان‌آور
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری :

با عنایت به این که آرامستان‌های شهری کشور از حیث عملکردی در یکی از سه وضعیت فعال، نیمه‌فعال و متروک قرار دارند و در بررسی‌های صورت گرفته نیز مشخص شده است که این آرامستان‌ها از زوایای مختلف (از جمله نحوه مدیریت، مکان‌گزینی و...) دچار آشفتگی و نوعی عدم ساماندهی هستند، لذا تدوین طرح جامع مطالعات برای آنها ضروری به نظر می‌رسد. مهم‌ترین هدفی که برای این موضوع متصور است، برنامه‌ریزی برای استفاده بهینه و ساماندهی وضعیت آرامستان‌ها و در نهایت ارتقای سطح خدمات عمومی شهر و رفاه شهروندان است؛ ضمن این که در چارچوب نظری طرح جامع مطالعاتی آرامستان‌های کشور مشخص می‌شود که آیا می‌توان برای تمام شهرهای کشور به صورت کلی طرح جامع تدوین نمود یا این که شرایط و موقعیت اقلیمی، طبیعی، فرهنگی و اجتماعی هر شهر و منطقه در کشور ایجاب می‌کند برای هر شهر طرح جامع جداگانه‌ای تهیه و تدوین گردد. همچنین باید برداشت و تصور منفی که از آرامستان‌ها وجود دارد به تدریج از اذهان شهروندان زدود شود و آرامستان به فضایی مطلوب تبدیل گردد. این کار از طریق آموزش و در مراحل بعد، تغییر در طراحی فضاهای داخلی آرامستان‌ها و تبدیل آنها به یک مکان فرهنگی - اجتماعی امکان‌پذیر است و با آرامستان نباید به عنوان مکانی متروک و رها شده برخورد شود. (سایت مؤسسه فرهنگی دنیای تغذیه و سلامت)

۲. آئین نامه مرده شوپخانه و گورستان مصوب سال ۱۳۱۹

فصل اول - کلیات

ماده ۱- ساختمان و انتظام مرده شوپخانه و گورستان از لحاظ بهداشت تحت نظر شهرداری بوده و همچنین احداث بنگاه‌های نامبرده منوط به موافقت قبلی و دریافت پروانه از شهرداری است.

ماده ۲- کسانی که می‌خواهند احداث مرده شوپخانه یا گورستان نمایند باید اعتبار کافی داشته، مقررات این آئین نامه را کاملاً رعایت نمایند.

ماده ۳- مرده شوپخانه باید بنا به مقتضیات محلی و به تناسب نیازمندی دارای اطاق‌های کافی جهت گذاردن جنازه قبل از غسل، اطاق‌های مخصوص غسل، اطاق برای معاینه درگذشتگان مشکوک، اطاق پذیرائی با لوازم، اطاق برای انجام آئین مذهبی، انبار البسه در گذشتگان باشد، اطاق‌های مخصوص غسل باید برای جریان آب گرم و سرد

لوله کشی شده باشد و مجرای فاضلاب مطابق اصول بهداشت داشته باشد.

فصل دوم - شرایط حمل درگذشتگان

ماده ۴- حمل درگذشتگان قبل از تحصیل پروانه دفن ممنوع است مگر در موارد ضروری.

تبصره ۱- پروانه دفن را پزشک معالج مکلف است بدهد و در صورت نداشتن پزشک معالج باید به وسیله کلانتری مربوطه از پزشک بهداشتی شهرداری بخش پروانه دفن تحصیل نمایند و در موارد جنحه و جنایت باید به شهرداری یا پزشک قانونی دادگستری مراجعه شود (پروانه روی اوراق چاپی که از طرف اداره بهداشتی به طور رایگان به اختیار گذارده میشود نوشته میشود).

تبصره ۲- بینوایان و اشخاص غریب که در اماکن عمومی و گذرها فوت می نمایند و همچنین جسد خردسالها را که در این قبیل اماکن عمومی و گذرها می گذارند پس از مراجعه به کلانتری از طرف پزشک بهداشتی بخش مربوطه معاینه خواهند شد و در صورتی که مظنون به جنحه و جنایت نباشند پروانه دفن از طرف پزشک نامبرده صادر و به مامور کلانتری تسلیم میشود تا از طرف کلانتری مامورین مرده شویخانه برای حمل درگذشته احضار شوند.

ماده ۵- حمل جنازه به وسیله وسائط نقلیه و کرایه و شخصی اکیدا ممنوع است.

ماده ۶- اتومبیل یا کالسکه مخصوص نعش کش باید دارای تابوت روبرسته از چوب جلا شده بوده داخل آن نیز آهن سفید باشد که مرده را داخل آن قرار دهند، اتومبیل و کالسکه نامبرده باید منحصرآ برای حمل درگذشتگان بکار برده شده، هر گونه استفاده دیگری از آن ممنوع است.

ماده ۷- پس از حمل درگذشته باید داخل تابوت را با آهک شستشو دهند.

ماده ۸- وسایل جهت حمل درگذشته می بایستی به محض اطلاع منتهی تا یک ساعت در محل حاضر شود.

ماده ۹- مامورین حمل باید لباس مشکی نظیف در برداشته باشند.

فصل سوم - شرایط غسل و کفن درگذشتگان

ماده ۱۰- محل غسل باید کف آن تا یک متر از دیوار از سمنت صیقلی شده و صاف پوشیده شده و همیشه پاکیزه نگاهداری و لاقل روزی دو مرتبه به وسیله آب آهک شسته شود.

ماده ۱۱- غسل درگذشتگان در غیر مرده شویخانه های عمومی ممنوع است و در موارد ضروری موکول به موافقت شهرداری است.

ماده ۱۲- غسل درگذشتگان قبل از ارائه پروانه دفن ممنوع است.

ماده ۱۳- نگاهداری درگذشتگان مگر در موارد ضروری بیش از ۲ ساعت در مرده شویخانه ممنوع است.

ماده ۱۴- متصدیان غسل و کفن و دفن باید از دستورات مذهبی مطلع و دارای پروانه مخصوص بوده از شرایط بهداشت کامل آگاه باشند.

ماده ۱۵- متصدیان غسل و کفن پس از انجام باید هر دفعه دستهای خود را تا آرنج با آب گرم و صابون شسته سپس در یکی از محلول های گندزادی فرو برند.

ماده ۱۶- اشخاص نامبرده باید معروف به فساد اخلاقی نبوده دارای پروانه تندرستی از پزشک رسمی بوده همیشه نظیف و در موقع کار لباس مخصوص در برداشته باشند.

ماده ۱۷- متصدیان غسل و کفن حق ندارند با لباس کار از مغسل خارج شوند و پس از انجام کار باید خود را شستشو داده با لباس شخصی بیرون روند.

ماده ۱۸- اشخاص نامبرده و همچنین گورکنان حق اشتغال به پیشه دیگری ندارند.

ماده ۱۹- کفن درگذشتگان باید در همان اطاق مخصوص غسل روی سکوی جداگانه که از سمنت و یا سنگ و یا پارچه صاف باشد انجام گیرد.

ماده ۲۰- ورود اشخاص متفرقه به محل غسل ممنوع است.

فصل چهارم - شرایط دفن و امانت گذاردن درگذشتگان

ماده ۲۱- دفن و امانت گذاردن درگذشتگان در غیر از گورستان های رسمی ممنوع است.

ماده ۲۲- گودی گور باید حداقل دو متر، طول دو متر و عرض هشتاد سانتی متر باشد در اطفال خردسال عرض و طول به تناسب سن کمتر از این مقیاس منظور شود.

ماده ۲۳- هر گور از اطراف با گور دیگر باید ۳۰ سانتی متر فاصله داشته باشد.

ماده ۲۴- برای هر درگذشته گور جداگانه لازم است. دفن دو درگذشته یا بیشتر در یک گور ممنوع است.

ماده ۲۵- در گور درگذشتگانی که به بیماری های واگیری مثل اسهال خونی، حصبه، سل و غیره فوت کرده اند باید مقدار سه کیلو آهک را در آب مخلوط نموده در توی گور بریزند و سپس روی آن را بپوشانند.

فصل پنجم - گورستان

ماده ۲۶- گورستان باید دارای شرایط زیر باشد :

الف - محصور از دیوار و یا نرده آهن بوده مطابق نقشه مصوب شهرداری خیابان بندی و درختکاری و گلکاری

ب- ساختمان مقبره های خصوصی در گورستان مطابق نقشه اداره شهرداری خواهد بود.

ج- در گورستان باید محل مخصوص مطابق اصول بهداشت برای درگذشتگان که به امانت گذارده میشوند ساخته شود و نیز باید اطاق های متعدد جهت مشایعین گورکنان و گذاردن درگذشتگان داشته لوازم دفن از قبیل آهک و آجر و غیره همیشه موجود داشته باشد.

ماده ۲۷- در گورستان باید به قدر کافی و به اقتضای موقع گورکن و کارگر داشته باشد.

ماده ۲۸- برای هر گورستان و مرده شویخانه یک دستگاه تلفن ضروری است.

فصل ششم - راجع به حمل درگذشتگان به اماکن متبرکه و یاسایر نقاط دیگر.

ماده ۲۹- جنازی که به اماکن متبرکه حمل میشوند باید با پروانه اداره بهداشتی شهرداری و یا پزشکی که به

نماینده آن اداره تعیین می گردد بر طبق مقررات زیر انجام میشود :

الف - اولیاء درگذشته کتبا شرحی منضم به پروانه پزشک معالج تهیه و تسلیم اداره بهداشتی خواهند نمود تا

چنانچه از لحاظ بهداشت حمل جنازه مانعی نداشته باشد پروانه داده شود.

ب- طرز حمل جناز به اماکن متبرکه و دور دست بر حسب محل و اقتضای فصل بر طبق دستور اداره بهداشتی و

یا پزشک نماینده آن اداره خواهد بود.

ج- برای حمل جناز به خارج از کشور طبق مقررات اداره کل بهداشتی باید رفتار شود.

فصل هفتم - مواد متفرقه

ماده ۳۰- مرده شویخانه و گورستان باید جداگانه دفاتر چاپی مخصوص زیر را مطابق دستور اداره بهداشتی برای

ثبت عملیات مربوطه به خود داشته و نگاهداری نماید. دفتر ثبت درگذشتگان به ترتیب ورود به غسلخانه، دفتر ثبت

البسه درگذشتگان، دفتر ثبت گزارش یومیه، دفتر درآمد و هزینه روزانه، دفتر ثبت هزینه متعلق به درگذشتگان.

تبصره - متصدی مرده شویخانه و گورستان مکلف است در مقابل دریافت هر گونه وجهی که به عنوان هزینه

دریافت می کند قبض رسمی آن را در دفتر مربوطه ضبط نماید.

ماده ۳۱- متصدی مرده شویخانه موظف است روی اوراق چاپی که به دستور اداره بهداشتی طبع شود همه روزه از

کلیه درگذشتگان وارده گزارشی تهیه و حاضر نموده صبح روز بعد به اداره بهداشتی شهرداری تسلیم نماید کلیه پروانه

های دفن صادره از طرف پزشکان باید ضمیمه گزارش نامبرده به اداره بهداشتی تسلیم شود این گزارش باید در دفتر

مخصوص گزارش یومیه ثبت و وارد شود.

ماده ۳۲- البسه درگذشتگان همه ماهه جمع آوری و در آخر هر ماه با نظارت پزشک اداره بهداشتی شهرداری باید سوزانده شود.

ماده ۳۳- نرخ حمل، کفن و دفن اموات مطابق صورتی خواهد بود که از طرف شهرداری تعیین و ابلاغ میشود. کارکنان کفن و دفن نمی توانند به هیچ وجه اضافه از نرخ نامبرده وجهی از کسان در گذشته مطالبه و دریافت دارند. ماده ۳۴- متصدی غسلخانه موظف است یک نسخه از تمام مقررات این آیین نامه را در محل مقتضی که قابل استفاده عموم باشد به دیوار نصب نماید و همچنین نرخ مصوب باید به خط درشت اعلام و به شرح بالا در معرض استفاده واردین قرار گیرد.

ماده ۳۵- هر یک از متصدیان غسلخانه و گورستان و همچنین کارکنان در مواردی که وظیفه عمومی مخصوصی به عهده آنها است مسئول اجرای کلیه مقررات این آیین نامه می باشند.

ماده ۳۶- آئین نامه غسل و کفن و دفن درگذشتگان ملل متنوعه از لحاظ تشریفات مذهبی تابع مقررات مخصوص به خود آنها بوده ولی از لحاظ بهداشت و انتظامات تابع این آیین نامه خواهد بود.

ماده ۳۷- متخلفین از مقررات این آیین نامه طبق ماده ۲۷۶ قانون کیفر عمومی و به شرح زیر به کیفر خواهند رسید.

الف - چنانچه متخلف از متصدیان و مسئولین نگاهداری و اداره مرده شویخانه و گورستان باشد و از مواد ۳ و ۶ و ۱۱ و ۱۳ و ۲۶ (شق، الف و ج) و ۲۷ و ۲۸ و ۳۰ و ۳۱ و ۳۲ و ۳۳ و ۳۴ تخلف کنند به حبس تکدیری از یک تا هفت روز و جزای نقدی از ۵ تا پنجاه ریال و یا به یکی از این دو کیفر خواهند رسید و مراتب در پشت پروانه آنها قید میشود چنانچه در ظرف سال اشخاص نامبرده سه محکومیت به شرح فوق پیدا کنند پروانه آنها پس گرفته میشود.

ب - هرگاه کارکنان بنگاه‌های نامبرده از مواد ۴ و ۵ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۵ و ۱۷ و ۱۸ و ۲۱ و ۲۳ و ۲۴ و ۲۵ تخلف کنند به حبس تکدیری از یک تا سه روز و غرامت از ۳ تا ۳۰ ریال و یا به یکی از این دو کیفر محکوم میشوند.

همچنین اگر ثابت شود مسئولین و متصدیان بنگاه در نظارت و اجرای تکالیف کارکنان به شرح: بند (ب) غفلت ورزیده اند به کیفر مقرر در بند الف این ماده خواهند رسید.

۳. کارگروه تخصصی عملیاتی آوار (پاکسازی معابر و فضاهای عمومی) و تدفین مدیریت

بحران کشور (استان)

تعریف: هر گونه آمادگی، پیشگیری، مقابله و بازسازی در زمینه مسایل آوار (پاکسازی آوار از معابر و فضاهای عمومی) اعم از جمع آوری، انتقال، بازیافت و دفع بهداشتی مواد زاید و آوار، رفع موانع امداد و نجات، تدفین اجساد شامل: تعیین محل دفن، انتقال سریع و بهداشتی اجساد از محل حادثه تا محل تدفین، تشخیص هویت و ثبت مشخصات جسد، تیمم و تغسیل شرعی اجساد، تکفین اجساد، برگزاری نماز میت، تدفین اجساد و نصب نشانه قبر، همچنین جمع آوری، انتقال سریع و بهداشتی و امحاء لاشه های دام و طیور می باشد.

اهداف:

- پاکسازی معابر و فضاهای عمومی مورد استفاده عملیات امداد و نجات در شرایط بحرانی

- تدفین اجساد در قبرستانها و محل های پیش بینی شده جهت تدفین

- امحای لاشه های دام و طیور در محل های پیش بینی شده

شرح وظایف در مراحل چهارگانه:

سازمان شهرداریها به عنوان سازمان مسئول کارگروه تخصصی عملیاتی آوار (پاکسازی معابر و فضاهای عمومی) و

تدفین مدیریت بحران کشور موظف است در مراحل چهارگانه مدیریت بحران موارد زیر را انجام دهد:

الف- مرحله آمادگی:

۱- پژوهش (سیاستگذاری، پشتیبانی، هدایت و راهبرد با همکاری پژوهشگران و یا مراکز پژوهشی دیگر)

۱-۱- جمع آوری اطلاعات و ایجاد بانک اطلاعاتی درباره پرسنل، اماکن، تجهیزات و سایر امکاناتی که بالفعل و

بالقوه در امور آوار و تدفین به کار می رود به تفکیک شهر، شهرستان، استان، ملی

۱-۲- جمع آوری، نگهداری و عرضه کتب و نوارهای آموزشی صوتی و تصویری و مستندات داخلی و خارجی

مربوط به آوار و تدفین در مدیریت بحران

۱-۳- تعریف و اجرای طرح های مطالعاتی و انجام پژوهش های کاربردی در زمینه بهبود روش های امور آوار و

تدفین

۱-۴- شناسایی و تعیین مکان های بالقوه جهت تخلیه کل مواد زاید و آوار برای شرایط اضطراری

۱-۵- شناسایی و تعیین مکان‌های بالقوه تدفین در شرایط اضطراری

۱-۶- شناسایی و تعیین مکان‌های بالقوه جهت امحای لاشه‌های دام و طیور

۲- آموزش : (با همکاری نهادهای عمومی و تخصصی آموزش کشور)

۱-۲- آموزش عملیات امور آوار و تدفین در مدیریت بحران و سایر اطلاعات مورد نیاز به پرسنل رسمی و داوطلب

سازمان‌های مسئول همکار و پشتیبان

۲-۲- آموزش اصول مدیریت بحران و موارد ویژه امور آوار و تدفین به مدیران سازمان‌های مسئول، همکار و

پشتیبان

۲-۳- آموزش همگانی و آرایه اطلاعات عمومی امور آوار و تدفین مدیریت بحران به عموم مردم

۳- برنامه ریزی

۳-۱- تهیه برنامه راهبردی امور آوار و تدفین برای شرایط اضطراری

۳-۲- تهیه برنامه‌های سالانه امور آوار و تدفین

۳-۳- تهیه برنامه جامع امور آوار و تدفین برای شرایط اضطراری شامل مراحل چهارگانه (آمادگی، پیشگیری،

مقابله و بازسازی)

۳-۴- تهیه برنامه اختصاصی امور آوار و تدفین مدیریت بحران شامل مراحل چهارگانه (آمادگی، پیشگیری، مقابله

و بازسازی) برای بحران‌های شایع ایران به ویژه سیل و زلزله

۳-۵- تهیه شرح وظایف کلیه پرسنل سازمان‌های دخیل در امور آوار و تدفین مدیریت بحران

۳-۶- تعیین سازمان‌های همکار، پشتیبان، جانشین امور آوار و تدفین مدیریت بحران و جایگاه آنها

۴- مدیریت منابع

۴-۱- تعیین و تامین نوع و میزان منابع (امکانات و تجهیزات) مورد نیاز امور آوار و تدفین مدیریت بحران و نحوه

نگهداری آنان در سازمان‌های مسئول، همکار و پشتیبان (به ویژه منابعی که باید هر شهرداری با توجه به جمعیت و

شرایط خود داشته باشد)

۴-۲- تهیه دستورالعمل‌های به کارگیری منابع (امکانات و تجهیزات) امور آوار و تدفین مدیریت بحران برای

سازمان‌های مسئول، همکار و پشتیبان (به ویژه منابعی که باید هر شهرداری با توجه به جمعیت و شرایط خود داشته

باشند)

۵- ایجاد ساختار مدیریتی

۵-۱- طراحی ساختارهای مدیریتی مراحل مقابله، بازسازی و پیشگیری در امور آوار و تدفین با بهره گیری از اصول "سامانه فرماندهی حادثه"

۵-۲- طراحی فرایند بهره گیری از مشارکت مردم و نیروهای داوطلب در بخشهای مختلف سلسله مراتب تصمیم گیری و اجرا در امور آوار و تدفین مدیریت بحران

۵-۳- تهیه لیست مشخصات افراد اصلی و جانشین در چارت سازمانی امور آوار و تدفین از جمله در تیمهای عملیاتی

۵-۴- تهیه لیست حداقل صلاحیت فردی هر یک از پستها در چارت سازمانی امور آوار و تدفین از جمله در تیمهای عملیاتی

۵-۵- انعقاد توافقنامه، قرارداد و پیگیری تصویب آیین نامه و یا قانون مناسب توسط مرجع قانون گزار مربوط به منظور اجرایی شدن روابط بین سازمانی و نیز بهره گیری از مشارکت مردم در امور آوار و تدفین در مدیریت بحران

۶- تمرین و مانور

۶-۱- برگزاری جلسات توجیهی با مدیران و پرسنل رسمی و داوطلب امور آوار و تدفین در مدیریت بحران

۶-۲- برگزاری مانورهای دور میزی در زمینه امور آوار و تدفین مدیریت بحران

۶-۳- همکاری با ستاد حوادث و سوانح غیرمترقبه کشور در برگزاری انواع مانور

۶-۴- بررسی و تحلیل نحوه عملکرد سازمانهای مسئول، همکار و پشتیبان در مانورهای انجام شده گروه امور آوار و تدفین مدیریت بحران و نیز تداخل عمل امور آوار و تدفین مدیریت بحران با سایر امور

ب- پیشگیری

۱- پیش از بحران

۱-۱- تهیه دستورالعمل اصول فنی و ایمنی و بهداشتی در مراکز تدفین کشور

۱-۲- تهیه دستورالعمل اصول فنی و ایمنی و بهداشتی در مراکز دفع مواد زاید کشور

۱-۳- تهیه دستورالعمل اصول فنی و ایمنی و بهداشتی در نگهداری منابع (امکانات و تجهیزات) امور آوار و تدفین

مدیریت بحران

۱-۴- تهیه دستورالعمل اصول فنی، ایمنی و بهداشتی در مراکز امحاء لاشه های دام و طیور

۲- هنگام بحران

۲-۱- رعایت کلیه نکات ایمنی و بهداشتی در هنگام مقابله به منظور حفظ جان و سلامت جسمی، روانی و

اجتماعی کارکنان رسمی و داوطلب در امور آوار و تدفین مدیریت بحران

۲-۲- تهیه دستورالعمل اجرایی جهت کلیه نکات ایمنی و بهداشتی در هنگام مقابله به نحوی که عملیات امور

آوار و تدفین مدیریت بحران، خود خطر جدیدی بر ساکنان منطقه آسیب دیده وارد نکند.

۳- پس از بحران

۳-۱- ارزیابی عملیات انجام شده و ثبت نقاط ضعف و قوت و هشدار نکات ایمنی و بهداشتی که می توانست از

حجم عملیات امور آوار و تدفین مدیریت بحران بکاهد (ارائه به ستاد حوادث و سوانح غیرمترقبه کشور جهت بهره

گیری در امر بازسازی)

۳-۲- توجه به شرایط جدید و جدی گرفتن نکات ایمنی و بهداشتی که عدم توجه به آنها باعث از دست رفتن

منابع در تامین امکانات و اماکن آوار و تدفین در مناطق آسیب دیده میگردد.

ب- مقابله (هنگام بحران)

۱- تفکیک مواد زاید و آوار

۲- جمع آوری مواد زاید و آوار

۳- انتقال مواد زاید و آوار

۴- بازیافت مواد زاید و آوار

۵- دفع مواد زاید و آوار

۶- تخریب و رفع موانع امداد و نجات

۷- تعیین محل تدفین

۸- نگهداری و انتقال سریع و بهداشتی اجساد از محل حادثه تا محل تدفین

تبصره: اجساد شناسایی نشده، در شرایط بهداشتی بایستی نگهداری شوند.

۹- تیمم یا تغسیل شرعی و سریع اجساد

۱۰- تکفین اجساد

۱۱- برگزاری نماز میت

۱۲- تدفین اجساد

۱۳- امحاء لاشه های دام و طیور

۱۴- نصب نشانه شناسایی اهل قبور

ت - بازسازی

۱- ایجاد و بازسازی محل های جمع آوری دفع و بازیافت مواد زاید و آوار براساس شرایط جدید پس از بحران

۲- ایجاد و یا بازسازی اماکن شستشو، تغسیل، تکفین و تدفین اجساد براساس شرایط جدید پس از بحران

۳- تهیه و تجهیز و نوسازی شبکه ترابری دفع مواد زاید و آوار

۴- تهیه و تجهیز و نوسازی شبکه ترابری انتقال اجساد

۵- تهیه و تجهیز و نوسازی شبکه ترابری انتقال لاشه های دام و طیور

۶- فراهم کردن سایر شرایط ارائه خدمات دفع مواد زاید و آوار مطابق استانداردهای ملی پس از پایان بازسازی

۷- فراهم کردن سایر شرایط ارائه خدمات تدفین اجساد مطابق استانداردهای ملی پس از پایان بازسازی

سازمان های مرتبط :

سازمان های زیر به عنوان سازمان های همکار و پشتیبان امور آوار و تدفین مدیریت بحران کشور موظفند طبق

برنامه هایی که در کار گروه آوار (پاکسازی معابر و فضاهای عمومی) و تدفین تهیه می شود و به تصویب کارگروه های

آمادگی و ستاد حوادث و سوانح غیرمترقبه کشور خواهد رسید در مسایل مربوط به آوار و تدفین به سازمان

شهرداریهای کشور کمک کنند :

۱- وزارت کشور (سازمان شهرداریهای کشور)

۲- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۳- نیروی مقاومت بسیج

۴- وزارت راه و ترابری

۵- وزارت مسکن و شهرسازی (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی)

۶- جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

۷- وزارت جهاد کشاورزی سازمان دامپزشکی کشور

۸- وزارت نیرو

۹- سازمان ثبت احوال کشور

۱۰- دادستانی کل کشور

۱۱- شهرداری تهران مرکز پیشگیری و مدیریت بحران

۱۲- شورای سیاستگذاری ائمه جمعه

۱۳- سازمان حفاظت محیط زیست

۱۴- سازمان تبلیغات اسلامی

۱۵- نیروی انتظامی جمهوری اسلامی (اداره کل تشخیص هویت)

۱۶- سازمان پزشکی قانونی کشور

۱۷- ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران

۱۸- وزارت نفت

۱۹- دبیرخانه ستاد حوادث و سوانح غیرمترقبه کشور

سازمان شهرداریها ی کشور موظف است دبیرخانه متناسبی برای اجرای وظایف کارگروه آوار (پاکسازی معابر و

فضاهای عمومی) و تدفین ایجاد کند و هر سه ماه گزارشی از فعالیت خود در زمینه مدیریت بحران را به ستاد حوادث

و سوانح غیرمترقبه کشور ارائه دهد. (سایت معاونت عمرانی استانداری آذربایجان غربی)

آنچه یک شهردار باید بداند

قسمت چهارم

مقررات مربوط به فضای سبز

در شهرهای بزرگ برای اداره مطلوب امورات فضای سبز توسط شهرداری‌ها به استناد ماده ۸۴ قانون شهرداری‌ها مصوب ۱۳۳۴/۴/۱۱ با اصلاحیه‌های بعدی و تصویب وزارت محترم کشور سازمانی تحت عنوان سازمان پارک‌ها و فضای سبز تشکیل می‌گردد که هم اکنون در تعداد زیادی از شهرداری‌ها سازمان‌های مربوطه فعال می‌باشند به منظور آشنایی هر چه بیشتر بهره‌برداران محترم از شرح وظایف سازمان قسمتی از مفاد اساسنامه یکی از سازمان‌های شهرداری‌های کشور بصورت نمونه ذیلاً درج می‌گردد.

۱. قسمتی از اساسنامه سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری‌ها

فصل اول : کلیات

فصل دوم : سرمایه و منابع درآمدی سازمان

فصل سوم : ارکان سازمان

فصل چهارم : امور مالی و استخدامی

منتخبی از مفاد اساسنامه

فصل اول : کلیات

ماده ۲- نوع سازمان

سازمان دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی است که طبق اصولی بازرگانی وابسته به شهرداری اداره می‌شود و به استناد ماده ۸۴ قانون شهرداری تأسیس می‌گردد.

ماده ۳- موضوع و اهداف سازمان

ایجاد و نگهداری و اداره کلیه امور پارک‌ها، فضای سبز، میداين، وسائل تفریحی، انجام هر گونه تحقیقات علمی و کشاورزی در ارتباط با مسائل فضای سبز و طرح و برنامه ریزی در جهت گسترش این امر و ارائه خط مشی‌های اساسی و بنیادی

ماده ۵- مقر سازمان و حدود عملیات

مقر اصلی سازمان در شهر بوده و حوزه فعالیت سازمان در درجه اول محدوده قانونی و حریم شهر و در درجه دوم حومه شهر و در درجه سوم محدوده دیگر شهرهای استان با تصویب شورای سازمان خواهد بود.

فصل دوم : سرمایه و منابع درآمد سازمان

ماده ۶- ب- منابع در آمد سازمان

سازمان می تواند برای تقویت بنیه مالی خود از طریق منابع زیر کسب در آمد نماید.

۱. فروش درخت و درختچه مزاد بر احتیاج شهر و شهرداری و فروش گل و گیاه حاصله از باغات و پارک های تحت کنترل با نرخ کنترل شده توسط هیئت مدیره سازمان.
۲. درآمدهای ناشی از تسهیلات تفریحی و خدمات رفاهی مستقر در پارک های شهرداری اعم از وسائل بازی، قایقرانی، گلفروشی، کشت و تکثیر انواع نهال و گل، کتابفروشی، رستوران و غیره.
۳. فروش اشجار مقطوعه به صورت چوب یا هر نوع استفاده از این طریق بر طبق مقررات مالی سازمان و پس از کسب مجوز از شورای سازمان.
۴. درآمدهای ناشی از مشارکت و همکاری و سرمایه گذاری با بخش های خصوصی و دولتی و ارگان های مختلف مملکتی در ارتباط با موضوع سازمان.
۵. درآمد ناشی از مشاوره و کارشناسی و خدمات زراعتی و گلکاری برای مراجعین اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی در قالب تهیه طرح و پیشنهاد و اجرا.
۶. هر گونه کمک دولت و هدایای مردم که جهت ایجاد و گسترش فضای سبز به شهرداری پرداخت یا واگذار می شود به سازمان منتقل و جزء سرمایه سازمان محسوب خواهد شد.

فصل سوم : ارکان سازمان

ماده ۸ -

الف - شورای سازمان

ب - هیئت مدیره

ج - مدیر عامل

د - بازرس (حسابرس)

ماده ۹- شورای سازمان مرکب از ۷ نفر به شرح زیر می باشد :

۱. شهردار (رئیس شورای سازمان)

۲. نماینده سازمان شهرداری های کشور و در غیاب آن وزارت کشور

۳. مدیر کل دفتر امور شهری و روستایی استانداری

۴. معاون خدمات شهری شهرداری

۵. سه نفر از بین مدیران و کارشناسان ادارات کل کشاورزی و منابع طبیعی استان، در صورت عدم وجود از افراد مطلع و بصیر در امور فضای سبز به انتخاب شهردار.

ماده ۱۱- اهم وظایف شورای سازمان :

۱. تصویب برنامه و خط مشی کلی سازمان بر اساس وظایف و اهداف پیش بینی شده در اساسنامه

۲. انتخاب اعضای انتخابی، هیئت مدیره از بین افراد معرفی شده از طرف شهردار

۳. تصویب بودجه، متمم و اصلاح بودجه و تفریغ بودجه و برنامه‌های سازمان و تغییرات آن.

۴. اتخاذ تصمیم نسبت به موضوع هایی که در قالب اهداف و اساسنامه در دستور جلسه قرار می گیرند.

ماده ۱۲- ترکیب هیئت مدیره :

هیئت مدیره سازمان مرکب از سه نفر عضو اصلی و یک نفر علی البدل می باشد که عبارتند از :

الف - معاون خدمات شهری شهرداری به عنوان عضو اصلی که سمت ریاست هیئت مدیره را خواهد داشت.

ب - دو نفر عضو اصلی و علی البدل هیئت مدیره از بین افرادی که دارای تعهد کافی و اطلاعات و تجارب مورد

نیاز در امور فضای سبز و مسائل شهری بوده و بصیرت لازم نسبت به امور و اهداف سازمان داشته باشند با حداقل

تحصیلات در حد کارشناسی ترجیحا در رشته های کشاورزی به پیشنهاد شهردار و تصویب شورای سازمان انتخاب

می شوند.

ماده ۱۶ - اهم وظایف و اختیارات هیئت مدیره :

الف - به مرحله اجرا در آوردن تصمیمات متخذه در جلسات عادی و فوق العاده شورای سازمان.

ب- بررسی ترازنامه و حساب سود و زیان و ارسال آن جهت تأیید به شورای سازمان

ج - برنامه ریزی و پیشنهاد خط مشی سازمان به شورای سازمان جهت تصویب.

د- بررسی بودجه، متمم و اصلاح بودجه و تفریغ بودجه پیشنهاد مدیر عامل و ارسال به شورای سازمان برای

تصویب نهایی.

ه - تهیه و تنظیم آئین نامه های مالی و اداری و استخدامی سازمان و اصلاحیه های مربوطه و پیشنهاد جهت

تصویب پس از شورای سازمان.

ماده ۲۱ - اهم وظایف و اختیارات مدیر عامل :

مدیر عامل مسئولیت اداره سازمان و حفاظت سرمایه و دارایی‌ها را به عهده داشته و حافظ منابع مالی و اموال منقول و غیر منقول می‌باشد، اهم مسئولیت‌های مدیر عامل به شرح تعیین می‌گردد:

۱. انجام کلیه عملیات اجرایی و اداری و مالی و حقوقی سازمان در حدود بودجه مصوبه طبق آئین‌نامه‌ها و مقررات مربوطه.

۲. افتتاح حساب اعم از ریالی و ارزی در بانکهای دولتی با رعایت مفاد اساسنامه و آئین‌نامه مالی سازمان.

۳. تهیه و تنظیم بودجه، متمم و اصلاح و تفریح بودجه جهت تسلیم به هیئت مدیره.

۴. تهیه و تنظیم ترازنامه و حساب سود و زیان و سایر گزارش‌های مالی و عملیات سازمان جهت بررسی و طرح در هیئت مدیره و تسلیم آن به شورای سازمان.

۵. هدایت عملیات اجرایی سازمان در جهت رعایت مفاد اساسنامه که به صورت بازرگانی (خود کفایی) اداره می‌گردد

ماده ۲۲- انتخاب بازرس (حسابرس) و اهم وظائف آن :

بازرس (حسابرس) توسط شورای سازمان از میان اشخاص بصیر و صالح و متعهد و کاردان و وارد به مسائل مالی و حسابرسی برای مدت یک سال انتخاب خواهد شد و وظایف زیر را به عهده خواهد داشت :

رسیدگی و اظهار نظر نسبت به ترازنامه بیلان و بودجه و تفریح بودجه و سایر گزارش‌های سالیانه سازمان و امضاء آنها و تسلیم آن پانزده روز قبل از تشکیل شورای سازمان به رئیس شورای مذکور و رئیس هیئت مدیره.

فصل چهارم : امور مالی و استخدامی

ماده ۲۷ - اولین هیئت مدیره سازمان موظف است ظرف مدت ۲ ماه پس از انتخاب شدن آئین‌نامه‌های مالی معاملات و ضوابط اجرایی و فنی و استخدامی و تشکیلاتی سازمان را تهیه و پس از تصویب شورای فوق العاده جهت تایید وزارت کشور ارسال نماید.

تبصره : تا زمانی که سازمان آئین‌نامه مالی و معاملاتی خاص نداشته باشد آئین‌نامه مالی شهرداری‌ها مصوب ۱۳۴۶/۴/۱۲ با رعایت مفاد اساسنامه سازمان ملاک خواهد بود. در این صورت به جای انجمن شهر و شهردار به ترتیب هیئت مدیره و مدیر عامل جایگزین خواهند شد.

ماده ۲۹- نسبت به مواردی که در این اساسنامه پیش بینی نشده است بر طبق قانون تجارت عمل خواهد شد و در این صورت از طرف هیئت مدیره پیشنهاد اصلاحی به شورای سازمان خواهد شد تا پس از تصویب طبق مقررات

۲. قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱

ماده ۱ - به منظور حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها و تداوم و بهره‌وری آنها از تاریخ تصویب این قانون تغییر کاربری اراضی زراعی و باغها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرکها جز در موارد ضروری ممنوع می‌باشد.

تبصره ۱ - در موارد ضروری تغییر کاربری اراضی زراعی و باغها به عهده کمیسیون مرکب از نمایندگان وزارتخانه‌های کشاورزی، مسکن و شهرسازی، جهاد سازندگی و سازمان حفاظت محیط زیست و استانداری که در هر استان زیر نظر وزارت کشاورزی تشکیل می‌شود محول می‌گردد و تصمیمات کمیسیون مزبور که واجد آراء اکثریت اعضا باشد معتبر خواهد بود و این کمیسیون موظف است ظرف مدت دو ماه از تاریخ دریافت تقاضا یا استعلام نسبت به صدور پاسخ اقدام نماید.

تبصره ۲ - مرجع تشخیص اراضی زراعی و باغها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرکها وزارت کشاورزی است و تغییر کاربری اراضی موضوع این قانون در روستاها طبق ضوابطی که وزارت کشاورزی تعیین خواهد کرد مجاز می‌باشد.

تبصره ۳ - ادارات ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی مکلفند در موارد تفکیک اراضی زراعی و باغها و تغییر کاربری آنها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرکها از وزارت کشاورزی استعلام و نظر وزارت مذکور را اعمال نمایند.

ماده ۲ - در مواردی که به اراضی زراعی و باغها طبق مقررات این قانون مجوز تغییر کاربری داده می‌شود هشتاد درصد (۸۰٪) قیمت روز اراضی و باغهای مذکور با احتساب ارزش زمین پس از تغییر کاربری بابت عوارض از مالکین وصول و به خزانه‌داری کل کشور واریز می‌گردد. نحوه تقویم ارزش اراضی موضوع این قانون توسط وزارت امور اقتصاد و دارایی تعیین و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

تبصره ۱ - تغییر کاربری زمین زراعی و باغ برای سکونت شخصی مالکین کم بضاعت در مساحت کوچک طبق ضوابط و تعاریفی که وزارت کشاورزی مشخص می‌نماید و همچنین سایر نیازهای بخش کشاورزی و دامی مشمول پرداخت عوارض موضوع این ماده نخواهد بود.

تبصره ۲ - وزارت مسکن و شهرسازی مکلف است جهات توسعه شهرها و شهرکها (متصل یا منفصل) را

حتی‌المقدور در خارج از اراضی زراعی و باغ‌ها طراحی و از اراضی غیر زراعی و غیر قابل کشاورزی استفاده نماید و تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌های موجود داخل محدوده قانونی شهرها را به حداقل ممکن برساند.

ماده ۳ - مالکین یا متصرفین اراضی زراعی و باغ‌های موضوع این قانون که غیرمجاز، اراضی زراعی و باغ‌ها را تغییر کاربری دهند علاوه بر الزام به پرداخت عوارض موضوع ماده ۲ به پرداخت جزای نقدی تا سه برابر بهای اراضی و باغ‌ها به قیمت روز زمین با کاربری جدید محکوم خواهند شد. در صورت تکرار جرم علاوه بر مجازات مذکور به حبس از یک ماه تا شش ماه محکوم خواهند شد. وزارت کشاورزی موظف است پرونده‌های متخلفین از این قانون را به مراجع قضایی ارسال تا مراجع مذکور دستور توقیف عملیات مربوط به موارد مذکور در این قانون را صادر و در خارج از نوبت رسیدگی و براساس ضوابط مربوطه حکم قطعی صادر نمایند.

تبصره ۱ - سازمان‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها و نهادهای عمومی و شرکت‌ها و مؤسسات دولتی که شمول قانون نسبت به آن‌ها مستلزم ذکر نام است نیز مشمول مقررات این قانون می‌باشند.

تبصره ۲ - هر یک از کارکنان دولت و شهرداری‌ها و نهادها که در اجرای این قانون به تشخیص دادگاه صالحه تخطی نموده باشند به جزای نقدی تا سه برابر بهای اراضی و باغ‌ها به قیمت روز زمین با کاربری جدید و در صورت تکرار علاوه بر جریمه مذکور به انفصال دائم از خدمات دولتی و شهرداری‌ها محکوم خواهند شد. سردفتران متخلف نیز به شش ماه تا دو سال تعلیق از خدمت محکوم خواهند شد.

ماده ۴ - دولت مکلف است همه ساله اعتباری معادل هشتاد درصد (۸۰٪) از درآمدهای موضوع این قانون را در بودجه سالیانه وزارت کشاورزی منظور نماید تا وزارت مزبور طبق ضوابط قانونی مربوطه به مصرف امور زیربنایی کشاورزی شامل تسطیح اراضی، احداث کانال، آبیاری، زه‌کشی، سدها و بندهای خاکی تأمین آب و احیاء اراضی موات و بایر برساند و بیست درصد ۲۰٪ باقیمانده از درآمد موضوع این قانون به منظور مطالعه و آماده‌سازی زمین‌های غیر قابل کشت و زرع برای توسعه شهرها و ایجاد شهرک‌ها در اختیار وزارت مسکن و شهرسازی قرار می‌گیرد.

ماده ۵ - از تاریخ تصویب این قانون نماینده وزارت کشاورزی در کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران عضویت خواهد داشت.

ماده ۶ - مقدار سیصد هکتار اراضی غیر قابل کشت از یک هزار و یک صد هکتار اراضی مربوط به ورزشگاه بزرگ اصفهان جهت احداث ورزشگاه مذکور اختصاص یافته و با بقیه اراضی مطابق با این قانون عمل خواهد شد.

ماده ۷ - وزارت کشاورزی مسئول اجرای این قانون می‌باشد و وزارت مذکور مکلف است آیین‌نامه اجرایی این

قانون را ظرف مدت سه ماه تهیه و به تصویب هیات وزیران برساند.
ماده ۸ - کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون لغو می‌گردد.

۳. قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۸۵/۸/۱

ماده ۱ - قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ مجلس شورای اسلامی به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۲ - تبصره‌های (۱)، (۲) و (۳) ماده (۱) قانون مذکور به شرح زیر اصلاح و چهار تبصره به عنوان تبصره‌های (۴)، (۵)، (۶) و (۷) به آن الحاق می‌گردد.

تبصره ۱ - تشخیص موارد ضروری تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها در هر استان به عهده کمیسیون مرکب از رئیس سازمان جهادکشاورزی، مدیر امور اراضی، رئیس سازمان مسکن و شهرسازی، مدیرکل حفاظت محیط زیست آن استان و یک نفر نماینده استاندار می‌باشد که به ریاست سازمان جهادکشاورزی تشکیل می‌گردد.

نماینده دستگاه اجرایی ذیربط می‌تواند بدون حق رای در جلسات کمیسیون شرکت نماید.
سازمان جهادکشاورزی موظف است حداکثر ظرف مدت دو ماه از تاریخ دریافت تقاضا یا استعلام مطابق نظر کمیسیون نسبت به صدور پاسخ اقدام نماید.

دبیرخانه کمیسیون فوق در سازمان‌های جهادکشاورزی استان‌ها زیر نظر رئیس سازمان مذکور تشکیل می‌گردد و عهده دار وظیفه دریافت تقاضا، تشکیل و تکمیل پرونده، بررسی کارشناسی اولیه، مطرح نمودن درخواست‌ها به نوبت در کمیسیون و نگهداری سوابق و مصوبات می‌باشد.

تبصره ۲ - مرجع تشخیص اراضی زراعی و باغ‌ها، وزارت جهادکشاورزی است و مراجع قضایی و اداری، نظر سازمان جهادکشاورزی ذیربط را در این زمینه استعلام می‌نمایند و مراجع اداری موظف به رعایت نظر سازمان مورد اشاره خواهند بود. نظر سازمان جهادکشاورزی استان برای مراجع قضایی به منزله نظر کارشناس رسمی دادگستری تلقی می‌شود.

تبصره ۳ - ادارات ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی و سایر هیات‌ها و مراجع مربوط مکلفند در موارد تفکیک، افراز و تقسیم اراضی زراعی و باغ‌ها و تغییر کاربری آن‌ها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرک‌ها از سازمان‌های جهادکشاورزی وزارت جهادکشاورزی استعلام نموده و نظر وزارت مذکور را اعمال نمایند.

تبصره ۴ - احداث گلخانه ها، دامداری ها، مرغداری ها، پرورش ماهی و سایر تولیدات کشاورزی و کارگاه های صنایع تکمیلی و غذایی در روستاها بهینه کردن تولیدات بخش کشاورزی بوده و تغییر کاربری محسوب نمی شود. موارد مذکور از شمول این ماده مستثنی بوده و با رعایت ضوابط زیست محیطی با موافقت سازمان های جهاد کشاورزی استان ها بلامانع می باشد.

تبصره ۵ - اراضی داخل محدوده قانونی روستاهای دارای طرح هادی مصوب، مشمول ضوابط طرح هادی بوده و از کلیه ضوابط مقرر در این قانون مستثنی می باشند.

تبصره ۶ - به منظور تعیین روش کلی و ایجاد وحدت رویه اجرایی و نظارت و ارزیابی عملکرد کمیسیون های موضوع تبصره (۱) این ماده، دبیرخانه مرکزی در وزارت جهاد کشاورزی (سازمان امور اراضی) تشکیل می گردد.

تبصره ۷ - تجدید نظر در مورد تصمیمات کمیسیون های موضوع تبصره (۱) این ماده در مواردی که مجوز تغییر کاربری صادر شده با تشخیص و پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به عهده کمیسیونی به ریاست وزیر جهاد کشاورزی یا نماینده تام الاختیار وی و با عضویت معاونان ذیربط وزارتخانه های مسکن و شهرسازی، کشور و سازمان حفاظت محیط زیست می باشد. نماینده دستگاه اجرایی ذیربط می تواند حسب مورد و بدون حق رای در جلسات مذکور شرکت نماید. ماده ۳ - عبارت «نحوه تقویم ارزش اراضی موضوع این قانون توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تعیین و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید» از انتهای متن ماده (۲) قانون مذکور حذف و تبصره های (۱) و (۲) آن به شرح ذیل اصلاح و یک تبصره به عنوان تبصره (۳) الحاق می گردد.

تبصره ۱ - تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ ها برای سکونت شخصی صاحبان زمین تا پانصد متر مربع فقط برای یکبار و احداث دامداری ها، مرغداری ها، پرورش آبزیان، تولیدات گلخانه های و همچنین واحدهای صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی و صنایع دستی مشمول پرداخت عوارض موضوع این ماده نخواهد بود.

تبصره ۲ - اراضی زراعی و باغ های مورد نیاز طرح های تملک دارایی های سرمایه ای مصوب مجلس شورای اسلامی (ملی - استانی) و طرح های خدمات عمومی مورد نیاز مردم از پرداخت عوارض موضوع این ماده مستثنی بوده و تابع قوانین و مقررات مربوط می باشد.

تبصره ۳ - تقویم و ارزیابی اراضی زراعی و باغ های موضوع این قانون توسط کمیسیون سه نفره ای متشکل از نمایندگان سازمان جهاد کشاورزی، استانداری، امور اقتصادی و دارایی استان در هر یک از شهرستان ها انجام می پذیرد.

ماده ۴ - ماده (۳) قانون مذکور و تبصره (۲) آن به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

ماده ۳ - کلیه مالکان یا متصرفان اراضی زراعی و باغ‌های موضوع این قانون که به صورت غیرمجاز و بدون اخذ مجوز از کمیسیون موضوع تبصره (۱) ماده (۱) این قانون اقدام به تغییر کاربری نمایند، علاوه بر قلع و قمع بنا، به پرداخت جزای نقدی از یک تا سه برابر بهای اراضی زراعی و باغ‌ها به قیمت روز زمین با کاربری جدید که مورد نظر متخلف بوده است و در صورت تکرار جرم به حداکثر جزای نقدی و حبس از یک ماه تا شش ماه محکوم خواهند شد.

تبصره ۲ - هریک از کارکنان دولت و شهرداری‌ها و نهادها که در اجرای این قانون به تشخیص دادگاه صالحه تخطی نموده باشند ضمن ابطال مجوز صادره به جزای نقدی از یک تا سه برابر بهای اراضی زراعی و باغ‌ها به قیمت روز زمین با کاربری جدید که مورد نظر متخلف بوده است و در صورت تکرار علاوه بر جریمه مذکور به انفصال دائم از خدمات دولتی و شهرداری‌ها محکوم خواهند شد. سردفتران متخلف نیز به شش ماه تا دو سال تعلیق از خدمت و در صورت تکرار به شش ماه حبس و محرومیت از سردفتری محکوم می‌شوند.

ماده ۵ - ماده (۴) قانون مذکور به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۴ - دولت مکلف است همه ساله اعتباری معادل هشتاد درصد (۸۰٪) از درآمدهای موضوع این قانون را در بودجه سالیانه وزارت جهادکشاورزی منظور نماید تا وزارت مزبور طبق ضوابط قانونی مربوطه به مصرف امور زیربنایی کشاورزی شامل تسطیح اراضی، احداث کانال، آبیاری، زهکشی، سدها و بندهای خاکی، تأمین آب و احیای اراضی موات و بایر و هزینه‌های دادرسی و اجرای این قانون برساند و بیست درصد (۲۰٪) باقیمانده از درآمد موضوع این قانون به منظور مطالعه و آماده‌سازی زمین‌های غیرقابل کشت و زرع برای توسعه شهرها و روستاها و ایجاد شهرک‌ها در اختیار وزارت مسکن و شهرسازی قرار می‌گیرد.

ماده ۶ - موارد زیر به عنوان مواد (۷) الی (۱۲) به قانون مذکور الحاق می‌گردد:

ماده ۷ - کمیسیون موضوع تبصره (۱) ماده (۱) موظف است در تشخیص ضرورت‌ها موارد زیر را رعایت نماید:

۱- اخذ مجوز لازم از دستگاه اجرایی ذیربط متناسب با کاربری جدید توسط متقاضی.

۲- ضوابط طرح‌های کالبدی، منطقه‌ای و ناحیه‌ای مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران.

۳- مطالبه مصوبه ستاد فرماندهی نیروهای مسلح در رسیدگی به درخواست نیروهای مسلح.

۴- ضوابط حفظ محیط زیست و تداوم تولید و سرمایه‌گذاری باتوجه به روح کلی قانون مبنی بر حفظ کاربری

اراضی زراعی و باغ‌ها.

۵- استانداردها، اصول و ضوابط فنی مربوط مطابق مجوزهای صادره از سوی دستگاه ذیربط.

ماده ۸ - صدور هرگونه مجوز یا پروانه ساخت و تأمین و واگذاری خدمات و تاسیسات زیربنایی مانند آب، برق، گاز و تلفن از سوی دستگاه های ذیربط در اراضی زراعی و باغ ها موضوع ماده(۱) این قانون توسط وزارتخانه های جهادکشاورزی، مسکن و شهرسازی، استانداری ها، شهرداری ها و سایر مراجع ذیربط صرفا پس از تأیید کمیسیون موضوع تبصره (۱) ماده (۱) این قانون مبنی بر ضرورت تغییر کاربری مجاز خواهد بود. متخلف از این ماده برابر مقررات ماده (۳) این قانون مجازات خواهد شد.

ماده ۹ - به منظور حمایت از تداوم کاربری اراضی زراعی و باغ ها واقع در داخل محدوده قانونی شهرها و شهرک ها که در طرح های جامع و تفصیلی دارای کاربری کشاورزی می باشند، دولت و شهرداری ها موظفند تسهیلات و خدمات شهری را مطابق تعرفه فضای سبز شهرداری ها در اختیار مالکان آن ها قرار دهند.

ماده ۱۰ - هرگونه تغییر کاربری در قالب ایجاد بنا، برداشتن یا افزایش شن و ماسه و سایر اقداماتی که بنا به تشخیص وزارت جهادکشاورزی تغییر کاربری محسوب می گردد، چنانچه به طور غیرمجاز و بدون اخذ مجوز از کمیسیون موضوع تبصره (۱) ماده (۱) این قانون صورت پذیرد، جرم بوده و مأموران جهادکشاورزی محل مکلفند نسبت به توقف عملیات اقدام و مراتب را به اداره متبوع جهت انعکاس به مراجع قضایی اعلام نمایند.

تبصره ۱ - چنانچه مرتکب پس از اعلام جهادکشاورزی به اقدامات خود ادامه دهد نیروی انتظامی موظف است بنا به درخواست جهادکشاورزی از ادامه عملیات مرتکب جلوگیری نماید.

تبصره ۲ - مأموران جهادکشاورزی موظفند با حضور نماینده دادسرا و در نقاطی که دادسرا نباشد با حضور نماینده دادگاه محل ضمن تنظیم صورت مجلس رأسا نسبت به قلع و قمع بنا و مستحذات اقدام و وضعیت زمین را به حالت اولیه اعاده نمایند.

ماده ۱۱ - کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که در اجرای قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها از کمیسیون موضوع تبصره (۱) ماده (۱) قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها مصوب ۱۳۷۴ مجوز تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ ها را دریافت نموده اند موظفند حداکثر ظرف مدت نه ماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون، نسبت به اجرای طرح موضوع مجوز مربوطه اقدام نمایند. در صورت عدم اقدام در مهلت تعیین شده موضوع مشمول مقررات این قانون خواهد شد.

ماده ۱۲ - ایجاد هرگونه مستحذات پس از حریم قانونی موضوع ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون ایمنی راه ها و

راه آهن مصوب ۱۳۷۹ در مورد اراضی زراعی و باغی فقط با رعایت تبصره (۱) ماده (۱) این قانون مجاز می باشد.

ماده ۷ - ماده (۷) قانون مذکور به شرح زیر اصلاح و شماره آن به مواد (۱۳) و (۱۴) تغییر می یابد.

ماده ۱۳ - وزارت جهاد کشاورزی مسئول اجرای این قانون و آیین نامه های اجرایی آن می باشد.

ماده ۱۴ - وزارت جهاد کشاورزی موظف است آیین نامه های اجرایی این قانون را با همکاری وزارتخانه های مسکن و شهرسازی، کشور و سازمان حفاظت محیط زیست ظرف مدت سه ماه تهیه و برای تصویب به هیات وزیران ارائه نماید.

ماده ۸ - ماده (۸) قانون مذکور به شرح ذیل اصلاح و شماره آن به ماده (۱۵) تغییر می یابد.

ماده ۱۵ - کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون از جمله ماده (۷۷) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و

مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۷۳/۱۲/۲۸ لغو می گردد.

۴. آیین نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها مصوب ۱۳۷۴/۱۰/۲۴

تاریخ: ۷۴/۱۱/۱۱

شماره: ۱۳۱۰۵ ت ۱۵۳۹۸ هـ

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۴/۱۰/۲۴ بنا به پیشنهاد شماره ۲۷۱۹/۳۰/۸۸۶۲ مورخ ۱۳۷۴/۵/۱۴ وزارت کشاورزی و به استناد ماده (۷) قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها (مصوب ۱۳۷۴) آیین نامه اجرای قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱ - در اجرای قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها (مصوب ۱۳۷۴) که از این پس در این آیین نامه به

اختصار قانون نامیده می شود - عبارت های زیر دارای تعریف های مربوط هستند:

الف - محدوده قانونی شهر: محدوده ای است که براساس تبصره (۱) ماده (۴) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات

کشوری - مصوب ۱۳۶۲ - به تصویب مراجع ذیربط رسیده باشد.

ب - محدوده قانونی شهرک: محدوده ای است که به تصویب مراجع قانونی ذیربط رسیده باشد.

ج - محدوده قانونی روستا: در طرح های هادی یا بهسازی روستا، محدوده ای است که به تصویب مراجع قانونی

ذیربط رسیده باشد و در روستاهای فاقد طرح هادی یا بهسازی، محدوده مسکونی موجود روستا است.

ماد ۲ - وزارتخانه های مسکن و شهرسازی و جهاد سازندگی، سازمان حفاظت محیط زیست و استانداری های

سراسر کشور، موظفند بنا به درخواست وزارت کشاورزی، نماینده خود را در هر استان جهت تشکیل کمیسیون

موضوع تبصره (۱) ماده (۱) قانون، که از این پس در این آیین نامه به اختصار کمیسیون نامیده می شود، به وزارت یاد شده معرفی کنند. وزیر کشاورزی حکم عضویت نمایندگان یاد شده در کمیسیون را صادر می کند.

تبصره - کمیسیون و دبیرخانه آن در سازمان کشاورزی استان مستقر می شود و سازمان یاد شده در هر استان مسئول دبیرخانه را تعیین می کند.

ماده ۳ - درخواست متقاضی یا جانشین قانونی وی مبنی بر تغییر کاربری اراضی یا باغ های تحت تملک به جز درخواست های موضوع تبصره (۲) ماده (۱) قانون به انضمام تصاویر اسناد و مدارک لازم در دبیرخانه کمیسیون ثبت و به ترتیب تاریخ ثبت، برای رسیدگی در دستور کار کمیسیون قرار می گیرد. کمیسیون درخواست های یاد شده را در صورت لزوم، پس از اخذ نظرات دستگاه های اجرایی مربوط و شهرداری ها، مورد بررسی قرار می دهد و حداکثر ظرف دو ماه از تاریخ ثبت در دبیرخانه، با رای اکثریت اعضا در مورد آن ها تصمیم گیری می کند و مقررات را بلافاصله به متقاضی اعلام می نماید.

تبصره ۱ - شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، مراجع قانونی تصویب طرح های جامع یا هادی و سایر مراجع قانونی مربوط، حسب مورد کاربری جدید زمین یا باغ موضوع ماده (۲) قانون را تعیین می کنند.

تبصره ۲ - کمیسیون در صورت موافقت با تغییر کاربری زمین زراعی یا باغ موضوع درخواست یا قسمتی از آن، مراتب را همراه با نقشه (کروکی) و مشخصات کامل ملک، به منظور تعیین قیمت روز زمین یا باغ برای کاربری جدید، به اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان مربوط اعلام می کند و پس از اخذ گواهی لازم مبنی بر واریز هشتاد درصد (۸۰٪) ارزش روز زمین و باغ موضوع ماده (۲) قانون به حساب خزانه داری کل کشور، مجوز تغییر کاربری را صادر و به متقاضی یا جانشین قانونی وی اعلام می نماید.

تبصره ۳ - وزارت کشاورزی موظف است ضوابط تشخیص اراضی زراعی و باغ ها در خارج از محدوده قانونی شهرها را ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تعیین و جهت اجرا به سازمان های کشاورزی استان ها ابلاغ کند.

تبصره ۴ - وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، ضوابط مربوط به چگونگی تقویم ارزش اراضی مشمول تغییر کاربری موضوع قانون را تهیه و برای تصویب هیات وزیران پیشنهاد کند.

ماده ۴ - ادارات ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی موظفند اراضی زراعی و باغ ها در خارج از محدوده قانونی شهرها توسط وزیر کشاورزی تهیه و ابلاغ می شود.

آنچه یک شهردار باید بداند

ماده ۵ - وزارت کشاورزی موظف است ضوابط و تعاریف مربوط به تغییر کاربری زمین زراعی و باغ برای سکونت شخصی مالکان کم بضاعت در مساحت‌های کوچک، همچنین نیازهای بخش کشاورزی و دامی را که مشمول پرداخت عوارض موضوع ماده (۲) قانون نمی‌باشند، ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه تهیه و برای اجرا به کمیسیون موضوع تبصره (۱) ماده (۱) قانون ابلاغ کند.

تبصره - ضوابط و تعاریف موضوع این ماده در بخش امور دامی و سایر وظایف وزارت جهاد سازندگی با هماهنگی وزارت یاد شده تهیه می‌شود.

ماده ۶ - وزارت مسکن و شهرسازی در اجرای تبصره (۲) قانون مکلف است جهات توسعه شهرها و شهرک‌ها (متصل یا منفصل) را حتی المقدور در خارج از اراضی زراعی و باغ‌ها طراحی و از اراضی غیر زراعی و غیر قابل کشاورزی استفاده کند و نظر وزارت کشاورزی را در مورد غیر زراعی و غیر قابل کشاورزی بودن اراضی اخذ کند.

تبصره - وزارت مسکن و شهرسازی موظف است دستورالعمل مربوط به چگونگی به حداقل رساندن تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌های داخل محدوده قانونی شهرها را ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه تهیه و به دستگاه‌های مربوط ابلاغ کند.

ماده ۷ - وزارت کشاورزی و سازمان‌های کشاورزی استان‌ها پس از احراز تخلف موضوع ماده (۳) قانون و تبصره‌های آن، حسب مورد ضمن معرفی متخلفان به مراجع قضایی، توقف عملیات و اقدامات را از مراجع یاد شده درخواست می‌کند. مراجع قضایی ابتدا خارج از نوبت دستور موقت توقف عملیات و اقدامات مغایر قانون را صادر و سپس برابر مقررات مربوط به تخلفات رسیدگی و حکم مقتضی را صادر می‌کند. در صورت محکومیت متخلف به پرداخت جریمه نقدی، مراجع قانونی مربوط موظف است برابر حکم دادگاه پس از وصول جریمه، مجوز بنا و تاسیسات را صادر کند.

ماده ۸ - سازمان برنامه و بودجه مکلف است هر سال اعتبارات عمرانی موضوع قانون را تحت ردیف‌های جداگانه برای وزارت کشاورزی و وزارت مسکن و شهرسازی به ترتیب هشتاد درصد (۸۰٪) و بیست درصد (۲۰٪) در لایحه بودجه سالانه منظور کند. معادل صد در صد (۱۰۰٪) وجوه واریزی موضوع قانون به درآمد عمومی کشور هر سال به نسبت‌های یاد شده، از محل اعتبارات مربوط در اختیار وزارتخانه‌های کشاورزی و مسکن و شهرسازی قرار می‌گیرد تا جهت اجرای طرح‌های مصوب موضوع ماده (۴) قانون به مصرف برسد.

ماده ۹ - وزارت کشاورزی موظف است ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه، سیصد هکتار اراضی غیر قابل

کشت موضوع ماده (۶) قانون را جهت احداث ورزشگاه بزرگ اصفهان تعیین و به دستگاه اجرایی مربوط اعلام کند.
ماده ۱۰ - به منظور جلوگیری از تداخل وظایف در اجرای قانون و قانون زمین شهری (مصوب ۱۳۶۶) در حریم استحقاقی، دستورالعمل لازم به طور مشترک توسط وزرای کشاورزی و مسکن و شهرسازی تهیه و ابلاغ می‌شود.
ماده ۱۱ - زمین های مورد نیاز طرح های عمرانی مصوب، از شمول این آیین نامه مستثنی است.

۵. اصلاح ماده (۱۱) آیین نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها مصوب

۱۳۷۸/۴/۶

شماره ۶۸۱۴۶ ت ۱۷۱۵۱ هـ تاریخ: ۱۳۷۸/۴/۱۲

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۸/۴/۶ با توجه به نظر ریاست محترم مجلس شورای اسلامی (موضوع نامه شماره ۱۳۰۵ هـ ب مورخ ۱۳۷۵/۶/۲۴) تصویب نمود:

در ماده (۱۱) آیین نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها (موضوع تصویب نامه شماره ۱۳۱۰۵ ت ۱۵۳۹۸ هـ مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۱) بعد از عبارت طرح های عمرانی مصوب عبارت مجلس شورای اسلامی اضافه می‌گردد.

۶. اصلاحیه آیین نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۲۲

شماره ۳۸۵۸ ت ۲۳۱۷۲ هـ تاریخ: ۸۰/۱۲/۲۵

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۲ بنا به پیشنهاد شماره ۱۴۹۷/۶/۶۱-۱۳۷۹/۶/۱۴ وزارت کشور و به استناد ماده (۷) قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها، مصوب ۱۳۷۴ تصویب نمود: در ماده (۷) آیین نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها، موضوع تصویب نامه شماره ۱۳۱۰۵ ت/۱۵۳۹۸ هـ مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۱ عبارت (مجوز بنا و تاسیسات را صادر کند) به عبارت (متخلف را به منظور اعمال قوانین و مقررات حسب محل وقوع تخلف به شهرداری و استانداری ها معرفی نماید) اصلاح می‌گردد.

۷. آیین نامه اجرایی قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها مصوب

۱۳۸۶/۳/۲

شماره ۵۹۸۷۹ ت ۳۷۱۱۰ هـ

تاریخ: ۱۳۸۶/۴/۱۹

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۶/۳/۲ بنا به پیشنهاد شماره ۰۲۰/۳۴۰ مورخ ۱۳۸۶/۱/۹ وزارت جهاد کشاورزی و به استناد ماده (۱۴) قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها (مصوب ۱۳۸۵) آیین نامه اجرایی قانون یادشده را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱- در این آیین نامه اصطلاحات زیر در معانی مربوط به کار می رود:

الف - قانون: قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها (مصوب ۱۳۷۴) و اصلاحیه آن (مصوب ۱۳۸۵) که از این پس در این آیین نامه به اختصار قانون نامیده می شود.

ب - محدوده شهر، حریم شهر، محدوده شهرک و محدوده روستا: محدوده ای که براساس قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آن ها (مصوب ۱۳۸۴) به تصویب مراجع قانونی ذیربط رسیده یا خواهد رسید.

پ - طرح هادی روستا: طرحی که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود میزان و مکان گسترش آتی و نحوه نیازمندی های عمومی روستایی را حسب مورد در قالب مصوبات طرح های ساماندهی فضا و سکونتگاه های روستایی یا طرح های جامع ناحیه ای تعیین می نماید.

ت - اراضی زراعی و باغ ها: اراضی تحت کشت، آیش و باغات شامل آبی، دیم اعم از دایر و بایر که سابقه بهره برداری داشته باشد و اراضی تحت فعالیت های موضوع تبصره (۴) الحاقی که در حکم اراضی زراعی و باغ ها محسوب می شود.

ث - کمیسیون: کمیسیون تبصره (۱) ماده (۱) قانون می باشد.

ج - کمیسیون تقویم: کمیسیون تبصره (۳) الحاقی ماده (۲) قانون می باشد.

چ - تفکیک: در مقررات ثبتی عبارت است از تقسیم مال غیرمنقول به قطعات کوچکتر.

ح - افراز: در اصطلاح قضایی و ثبتی عبارت است از جداکردن سهم مشاع شریک یا شرکاء و یا تقسیم مال

غیرمنقول مشاع بین شرکاء به نسبت سهم آنان.

خ - تقسیم: اعم است از تفکیک و افراز و غیر آن.

د - تغییر کاربری: هر گونه اقدام که مانع از بهره برداری و استمرار کشاورزی اراضی زراعی و باغ ها در قالب ایجاد بنا، برداشتن یا افزایش شن و ماسه و سایر اقداماتی که بنا به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی تغییر کاربری محسوب شود.

ذ - مالک یا صاحب زمین: شخص یا اشخاص حقیقی یا حقوقی که بر اراضی زراعی یا باغی با ارایه سند مالکیت یا گواهی اداره ثبت مشعر بر مالکیت بوده و یا موافق احکام قطعیته یافته صادره از محاکم قضایی مالکیت آنان محقق شده باشد و چنانچه اراضی مذکور در مناطق مشمول اعلان ثبت عمومی و اجباری نباشد و از قدیم الایام از سوی اشخاص به عنوان مالک مورد بهره برداری واقع و شورای اسلامی محل تصرف مالکانه (قاعده ید) متقاضی را تأیید نماید و مستثنی بودن اراضی مورد نظر از انواع اراضی ملی و دولتی به تأیید مراجع ذیصلاح رسیده باشد، مالک تلقی می شود.

ر - طرح های تملک و دارایی های سرمایه ای مصوب مجلس شورای اسلامی (ملی - استانی): طرح هایی که دارای موافقتنامه مبادله شده بین دستگاه اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و یا استان (بنا به مورد) باشد.

ز - طرح های خدمات عمومی موضوع ماده ۲ قانون: طرح های گردشگری و طرح های غیرانتفاعی که مورد نیاز مردم باشد و قابلیت تملک خصوصی نداشته و عموم مردم به توانند از آن بهره مند شوند.

س - مجوز موضوع ماده (۷) قانون: موافقتی اصولی یا جواز تأسیسی که توسط دستگاه های اجرایی ذیربط در چارچوب قوانین و مقررات مربوط صادر می شود.

ش - مجوز یا پروانه ساخت موضوع ماده (۸) قانون: موافقتی که توسط دستگاه های ذیربط در احداث بنا و تأمین و واگذاری خدمات و تاسیسات زیربنایی مانند آب، برق، گاز و تلفن صادر می شود.

ص - اراضی داخل محدوده روستاهای دارای طرح هادی مصوب: محدوده شامل بافت موجود روستا و گسترش آتی آن در دوره طرح هادی روستا می باشد.

ماده ۲- دبیرخانه کمیسیون در سازمان جهاد کشاورزی استان مستقر بوده و مدیر امور اراضی، دبیر کمیسیون می باشد.

تبصره- نماینده دستگاه اجرایی ذیربط جهت شرکت در جلسه کمیسیون بدون داشتن حق رای از سوی دبیر

دعوت خواهد شد.

ماده ۳- درخواست اشخاص حقیقی و حقوقی برای تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ ها همراه مدارک ثابت کننده و قانونی مالکیت، جواز تأسیس یا موافقت اصولی طرح مورد نظر، نقشه عرصه مورد اجرای طرح، نظریه اداره کل حفاظت محیط زیست استان و حسب مورد پاسخ استعلام دستگاه های ذیربط در چارچوب ماده (۷) قانون، تحویل دبیرخانه می گردد.

تبصره ۱ - درخواست دستگاه های مجری طرح های تملک دارایی های سرمایه ای (طرح های ملی - استانی) و طرح های خدمات عمومی مورد نیاز مردم و گردشگری با ارایه مصوبه مرجع قانونی ذیربط و دو نسخه کروکی محل و نقشه عرصه در مقیاس مورد اجرای طرح به صورت خارج از نوبت در کمیسیون مطرح خواهد شد.

تبصره ۲- نحوه و چگونگی دریافت تقاضا، تشکیل و تکمیل پرونده اعم از استعلام های مورد نیاز، بررسی کارشناسی اولیه، مطرح نمودن درخواست ها در کمیسیون، نگهداری سوابق و مصوبات و ابلاغ تصمیمات کمیسیون و کمیسیون تقویم به متقاضی براساس دستورالعملی خواهد بود که ظرف مدت دو ماه از سوی وزارت جهادکشاورزی (سازمان امور اراضی) تهیه و ابلاغ می گردد.

تبصره ۳- دبیرخانه کمیسیون موظف است در صورت عدم تکمیل مدارک مورد لزوم از سوی متقاضی ظرف یک ماه از تاریخ ثبت درخواست، پرونده را از دستور کار کمیسیون خارج نماید. بدیهی است در صورت ارایه مدارک و مستندات، پرونده حسب نوبت در دستور کار کمیسیون قرار می گیرد.

تبصره ۴- جلسات کمیسیون با حضور رییس و حداقل سه عضو دیگر رسمیت دارد و تصمیمات آن با حداقل سه رای موافق معتبر و لازم الاجرا خواهد بود. کمیسیون موظف است ظرف دو ماه از تاریخ ثبت درخواست یا استعلام در دبیرخانه نسبت به بررسی موضوع اقدام و نتیجه را از طریق دبیرخانه به متقاضی ابلاغ نماید.

تبصره ۵- دبیرخانه کمیسیون از رؤسای سازمان های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و صنایع و معادن استان برای شرکت در جلسات دعوت به عمل خواهد آورد.

ماده ۴- در صورت موافقت کمیسیون با تغییر کاربری اراضی زراعی یا باغ مورد تقاضا، دبیر کمیسیون مراتب را به همراه کروکی یا نقشه، مشخصات کامل ملک به منظور تعیین قیمت روز اراضی زراعی یا باغ با کاربری جدید به کمیسیون تقویم اعلام و پس از اخذ نظریه کمیسیون یادشده و اعلام به متقاضی و ارایه گواهی لازم توسط وی مبنی بر واریز عوارض موضوع ماده (۲) قانون به حساب خزانه داری کل کشور، مجوز تغییر کاربری را صادر و به مرجع

استعلام کننده و متقاضی اعلام می نماید. مجوز صادره از زمان ابلاغ به متقاضی به مدت دو سال دارای اعتبار می باشد.

تبصره- در مواردی که بعد از پایان اعتبار مجوز کمیسیون، مجدداً برای همان اراضی درخواست تمدید مجوز قبلی یا تقاضای تغییر کاربری برای طرح جدید ارائه گردد و کمیسیون موافقت نماید در صورت شمول عوارض موضوع ماده (۲) قانون، با احتساب عوارض پرداختی قبلی مابه التفاوت تعیین و به متقاضی جهت واریز ابلاغ می گردد.

ماده ۵- در مواردی که به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی یا سازمان جهاد کشاورزی استان ها در صورت مجوز تغییر کاربری توسط کمیسیون رعایت مقررات این قانون نگردیده باشد، موضوع جهت رسیدگی و اتخاذ تصمیم لازم به کمیسیون تبصره (۷) الحاقی ماده یک قانون احاله می گردد و کمیسیون موظف است حداکثر پس از دو ماه از تاریخ ارجاع نسبت به موضوع اخذ تصمیم و ابلاغ نماید.

تبصره - وزارتخانه های کشور، مسکن و شهرسازی و سازمان حفاظت محیط زیست موظفند معاونین ذیربط را جهت عضویت در کمیسیون مذکور، به وزارت جهاد کشاورزی معرفی نمایند.

ماده ۶- وزارت جهاد کشاورزی موظف است ضوابط تشخیص اراضی زراعی و باغ ها در خارج از محدوده شهرها، شهرک ها و طرح هادی روستاها را ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تهیه و پس از تصویب کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست جهت اجرا به سازمان های جهاد کشاورزی ابلاغ نماید.

ماده ۷- استانداری، اموراتصادی و دارایی و جهاد کشاورزی استان ها موظفند ظرف یک ماه پس از ابلاغ این آیین نامه، نمایندگان خود را برای عضویت در کمیسیون تقویم شهرستان ها به دبیرخانه کمیسیون معرفی نمایند. کمیسیون تقویم در مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان تشکیل و جلسات آن با حضور کلیه اعضاء رسمیت یافته و رای اکثریت اعضاء معتبر و لازم الاجرا است.

ماده ۸- به منظور ایجاد وحدت رویه اجرایی در نحوه تقویم و ارزیابی اراضی موضوع قانون و نظارت بر آن ظرف دو ماه پس از تصویب این آیین نامه، دستورالعمل مشترکی از سوی وزارتخانه های کشور، اموراتصادی و دارایی، مسکن و شهرسازی و جهاد کشاورزی تهیه و توسط وزارت جهاد کشاورزی به استان ها ابلاغ خواهد شد.

تبصره- تصمیم کمیسیون تقویم از زمان اعلام به متقاضی به مدت شش ماه اعتبار خواهد داشت و در صورت انقضای مدت مذکور و عدم واریز عوارض، قیمت ملک مجدداً توسط کمیسیون تقویم تعیین و اعلام خواهد شد.

ماده ۹- ادارات ثبت اسناد و املاک، دفاتر اسناد رسمی و سایر هیئت ها و مراجع مربوط موظفند در هنگام

آنچه یک شهردار باید بداند

تفکیک، افراز و تقسیم اراضی زراعی و باغ‌های واقع در خارج از محدوده شهرها و شهرک‌ها و طرح‌های روستایی، نظر سازمان جهادکشاورزی (مدیریت جهادکشاورزی) را استعمال و تفکیک، افراز و تقسیم اینگونه اراضی پس از تأیید مدیریت جهادکشاورزی قابل اجرا خواهد بود.

تبصره- ضوابط و حد نصابهای تفکیک، افراز و تقسیم اراضی ظرف دو ماه پس از صدور این آیین‌نامه توسط وزارت جهادکشاورزی به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور تهیه و پس از تصویب کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست و سازمان‌های جهادکشاورزی اعلام خواهد شد.

ماده ۱۰- مصادیق و ضوابط موضوع تبصره (۴) ماده (۱) و تبصره (۱) ماده (۲) قانون ظرف سه ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، طی دستورالعملی حسب مورد با همکاری وزارتخانه‌های مسکن و شهرسازی، صنایع و معادن و سازمان‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و حفاظت محیط زیست تهیه و توسط وزارت جهادکشاورزی ابلاغ خواهد شد.

ماده ۱۱- وزارت جهادکشاورزی موظف است در اجرای ماده (۱۰) قانون ظرف یک ماه مصادیق اقداماتی که تغییر کاربری غیرمجاز بوده و جرم محسوب می‌شود را تهیه و ابلاغ نماید.

ماده ۱۲- به منظور اجرای قانون و جلوگیری از هرگونه عملیات تغییر کاربری غیرمجاز متخلف در اراضی زراعی و باغ‌ها، مأموران جهادکشاورزی مکلفند ضمن بازدید از اراضی زراعی و باغ‌ها در صورت مشاهده هرگونه جرم ضمن توقف عملیات با رعایت ماده (۱۰) قانون، نسبت به تنظیم صورت جلسه اقدام نمایند.

تبصره ۱- مأموران جهادکشاورزی مکلفند توقف عملیات اجرایی را به مالک یا قائم مقام قانونی وی به صورت مکتوب اخطار و اعلام نمایند. چنانچه مرتکب پس از اعلام مأموران جهادکشاورزی به اقدامات خود ادامه دهد نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران موظف است بنا به درخواست مأموران جهادکشاورزی از ادامه عملیات متخلف جلوگیری نماید.

تبصره ۲- مدیریت جهادکشاورزی مکلف است با توجه به صورت جلسه تنظیمی در اسرع وقت نسبت به معرفی مجرم یا مجرمین به مراجع قضایی اقدام نماید. مراجع قضایی برابر مقررات مربوط به تخلف رسیدگی و حکم مقتضی را صادر می‌نمایند.

ماده ۱۳- مأموران وزارت جهادکشاورزی مکلفند در چارچوب تبصره‌های (۱) و (۲) ماده (۱۰) قانون با حضور نیروی انتظامی و نماینده دادسرا یا دادگاه محل، ضمن تنظیم صورت مجلس، رأساً نسبت به قلع و قمع بنا و

مستحدثات، اقدام و وضعیت زمین را به حالت اولیه اعاده نمایند.

ماده ۱۴- فعالیت های موضوع تبصره (۴) الحاقی به ماده یک قانون بهینه کردن تولیدات بخش کشاورزی بوده و در حکم اراضی زراعی و باغ ها می باشد. در صورتی که مجریان فعالیت های این تبصره قصد تغییر کاربری این فعالیت ها را داشته باشند باید مجوز کمیسیون را اخذ نمایند و چنانچه بدون اخذ مجوز از کمیسیون تغییر کاربری غیرمجاز دهد اقدام آنان جرم محسوب و مطابق سایر مفاد این قانون با آن ها برخورد می شود.

ماده ۱۵- وزارت کشور، وزارت مسکن و شهرسازی، سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و سایر مراجع ذی ربط، موظفند در اجرای قانون همکاری های لازم را با وزارت جهاد کشاورزی به عمل آورند.

ماده ۱۶- نحوه و چگونگی پرداخت حق جلسه و حق الزحمه اعضای کمیسیون ها و مجریان این قانون بنا بر دستورالعملی است که از سوی وزیر جهاد کشاورزی تعیین و ابلاغ می گردد.

ماده ۱۷- سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور موظف است به منظور اجرای ماده (۴) اصلاحی قانون، ردیف های اعتباری مستقلی برای وزارتخانه های جهاد کشاورزی و مسکن و شهرسازی اختصاص دهد و همه ساله درآمدهای موضوع این ماده را به ترتیب هشتاد درصد (۸۰٪) و بیست درصد (۲۰٪) در بودجه سنواتی دستگاه های یادشده منظور نماید.

ماده ۱۸- آیین نامه اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها و ضوابط تقویم اراضی موضوع تصویب نامه های شماره ۱۳۱۰۵/ت/۱۵۳۹۸ هـ مورخ ۷۴/۱۱/۱ و شماره ۱۲۸۶۳۷/ت/۲۰/۱۶۵۸۴ هـ مورخ ۷۵/۱۲/۲۸ و اصلاحیه های بعدی آن لغو و این آیین نامه جایگزین آن ها می گردد.

۸. اصلاح آیین نامه اجرایی قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها مصوب

۱۳۸۶/۹/۱۸

شماره ۵۹۸۷۹ ت ۳۷۱۱۰ هـ تاریخ: ۱۳۸۶/۴/۱۹

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۶/۹/۱۸ بنا به پیشنهاد شماره ۱۱/۱۶۳۱۹ مورخ ۱۳۸۶/۹/۱۸ وزارت راه و ترابری و به استناد ماده (۱۴) قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها (مصوب ۱۳۸۵) تصویب نمود:

بند "ز" ماده (۱) آیین نامه اجرایی قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها، موضوع تصویب نامه

شماره ۵۹۸۷۹/ت/۳۷۱۱۰ هـ مورخ ۱۳۸۶/۴/۱۹ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ز - طرح‌های خدمات عمومی موضوع ماده (۲) قانون: طرح‌های گردشگری و مجتمع‌های خدماتی بین‌راهی و طرح‌هایی که مورد نیاز مردم می‌باشد و عموم مردم به‌توانند از آن‌ها بهره‌مند شوند.

۹. لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹/۳/۱

ماده ۱ - به منظور حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درختان قطع هر نوع درخت در معابر، میادین، بزرگراه‌ها و پارک‌ها، باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته شوند در محدوده قانونی و حریم شهرها بودن اجازه شهرداری ممنوع است.

ضوابط مربوط به چگونگی اجرای این ماده پس از تهیه توسط شهرداری و تصویب شورای شهر قابل اجرا است.

ماده ۲ - شهرداری‌ها در محدوده قانونی و حریم شهرها مکلفند طرف مدت یک سال شناسنامه شامل تعداد و نوع و محیط و سن تقریبی درختان محل‌های مشمول این قانون را تنظیم کنند و این شناسنامه هر ۵ سال یک بار قابل تجدید، و سند اجرای این قانون می‌باشد.

تبصره - شهرداری‌ها مکلفند درختان معابر، میادین، بزرگراه‌ها و پارک‌ها را پس از تنظیم مشخصات آنان پلاک‌کوبی کنند.

ماده ۳ - مأموران شهرداری‌ها بر حسب مورد می‌توانند برای تنظیم یا تطبیق برگ شناسایی درختان با در دست داشتن معرفی‌نامه و نمایندگی دادستانی وارد محل‌های مشمول این قانون بشوند.

ماده ۴ - از تاریخ اجرای این قانون اعم از این که شناسنامه موضوع ماده ۲ تنظیم و ابلاغ شده باشد یا نه قطع درختان مشمول قانون ممنوع است مگر با تحصیل اجازه از شهرداری طبق مقررات و ضوابط مربوط.

تبصره ۱ - اراضی مشجر و اماکن مسکونی و محل‌های کسب و پیشه و تجارت که مساحت آن از پانصد متر مربع تجاوز نکند از شمول این قانون مستثنی است.

تفکیک قطعات ارضی مشجر و باغات بزرگتر از پانصد متر مربع با رعایت مقررات شهرسازی مجاز است ولی قطع درخت در قطعات تفکیک شده به هر مساحت که باشد بدون تحصیل اجازه طبق مقررات این قانون ممنوع است.

تبصره ۲ - در پروانه‌های ساختمانی که بر اساس طرح جامع و یا هادی شهرها از طرف شهرداری‌ها صادر می‌شود تعداد درختی که در اثر ساختمان باید قطع شود تعیین و قید خواهد شد، در صورتی که پس از دریافت پروانه و قطع

درخت ظرف مدت مندرج در پروانه بدون عذر موجه اقدام به ساختمان نشود مرتکب مشمول مجازات‌های مقرر در این قانون خواهد شد.

تبصره ۳ - مالکین باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته شوند مکلفند به ازای درختهایی که اجازه قطع آنان از طرف شهرداری صادر می‌شود به تعداد دو برابر در همان محل و یا هر محلی که شهرداری تعیین خواهد کرد بر طبق ضوابط و دستورالعمل‌های موجود در فصل مناسب غرس نمایند.

تبصره ۴ - کاشت و حفاظت و آبیاری درختان معابر، میادین، بزرگراه‌ها و پارک‌های عمومی از اهم وظایف شهرداری‌ها می‌باشد.

ماده ۵ - ضوابط مربوط به خزانه و جابجا کردن - جانشین ساختن و قطع درختان که ملازمه با بهره‌برداری از نهالستانها، قلمستانها و باغات و موارد دیگر دارد به موجب آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون تعیین خواهد گردید.

ماده ۶ - هر کس عالما و عامدا و بر خلاف مقررات این قانون مرتکب قطع و یا موجبات از بین رفتن درختان مشمول این قانون را فراهم سازد به حبس جنحه تا سه سال و پرداخت جزای نقدی بر حسب نوع و محیط سن درخت و موقعیت آن از یک هزار ریال تا یکصد هزار ریال محکوم خواهد شد.

تبصره ۱ - در صورتی که قطع درخت از طرف مالکین به نحوی باشد که باغی را از بین ببرد و از زمین آن به صورت تفکیک و خانه‌سازی استفاده کند همه زمین به نفع شهرداری ضبط می‌شود و به مصرف خدمات عمومی شهر و محرومین می‌رسد.

تبصره ۲ - مجازات‌های مذکور در این ماده قابل تعلیق و یا تبدیل به جزای نقدی نبوده و احکام صادره فقط قابل پژوهش خواهد بود.

ماده ۷ - گزارش مأموران شهرداری‌های مأمور اجرای این قانون که قبلا با وظایف ضابطین دادگستری آشنا شده‌اند به منزله گزارش ضابطین دادگستری است.

ماده ۸ - هر کس اعم از مأموران مجری این قانون و یا سایر اشخاص عالما جرایم مذکور در این قانون را به خلاف حقیقت به کسی نسبت دهد و یا گزارش خلاف واقع بدهد به مجازات حبس جنحه تا سه سال محکوم می‌شود مگر این که در قوانین جزایی مجازات شدیدتری پیش‌بینی شده باشد که در این صورت به مجازات اشد محکوم خواهد شد. مقررات تبصره ذیل ماده ۶ در این مورد نیز لازم‌الرعایه است.

۱۰. قانون اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ مجلس و مصوب ۱۳۸۸/۴/۲۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام

ماده ۱- به منظور حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درختان، قطع هر نوع درخت و یا نابود کردن آن به هر طریق در معابر، میادین، بزرگراه‌ها، پارک‌ها، بوستانها، باغات و نیز محل‌هایی که به تشخیص شورای اسلامی شهر، باغ شناخته شوند در محدوده و حریم شهرها بدون اجازه شهرداری و رعایت ضوابط مربوطه ممنوع است. ضوابط و چگونگی اجرا این ماده در چهارچوب آئین‌نامه مربوط با رعایت شرایط متنوع مناطق مختلف کشور توسط وزارت کشور با هماهنگی وزارت مسکن و شهرسازی، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت جهاد کشاورزی و شهرداری تهران تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

تبصره ۱- اصلاح و واکاری باغات در حریم شهرها به شکل جزئی و یا کلی مشمول این ماده نیست و طبق ضوابط مصوب وزارت جهاد کشاورزی انجام می‌شود.

تبصره ۲- مصوبات شورای عالی استان‌ها جهت تطبیق با قوانین و رعایت اصل یکصد و سی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به اطلاع رئیس مجلس شورای اسلامی خواهد رسید تا در صورتی که برخلاف قوانین بود، با ذکر دلیل برای تجدیدنظر و اصلاح به شورای عالی استان‌ها ارسال گردد.

ماده ۲- تبصره (۱) ماده (۴) به شرح ذیل اصلاح و جایگزین می‌شود:

تبصره ۱- تفکیک اراضی مشجر و باغات فقط براساس ضوابط ماده (۱) این قانون و با رعایت سایر مقررات شهرسازی و درج عنوان باغ در اسناد صادره مجاز است ولی قطع درخت در هر محل و با هر مساحت بدون کسب اجازه وفق مقررات این قانون ممنوع است.

ماده ۳- تبصره (۳) ماده (۴) به شرح ذیل اصلاح و جایگزین می‌شود:

تبصره ۳- مالکین باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته می‌شوند مکلفند به ازاء درختهایی که اجازه قطع آنها از سوی شهرداری صادر می‌شود به تعداد معادل دو برابر محیط بن درختان قطع شده در همان محل و یا هر محلی که شهرداری تعیین خواهد کرد درخت با محیط بن حداقل ۱۰ سانتی‌متر بر طبق ضوابط و دستورالعمل‌های موجود در فصل مناسب غرس نمایند.

ماده ۴- لایحه قانونی مذکور با توجه به ماده (۶۸۶) قانون مجازات اسلامی به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

ماده ۴- هرکس درختان موضوع ماده (۱) قانون گسترش فضای سبز را عالماً و عامداً و برخلاف قانون مذکور قطع

یا موجبات از بین رفتن آنها را فراهم آورد، علاوه بر جبران خسارت وارده حسب مورد به جزای نقدی از یک میلیون (۱,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال برای قطع هر درخت و در صورتی که قطع درخت بیش از سی اصله باشد به حبس تعزیری از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.

ماده ۵ - تبصره (۲) ماده (۶) حذف می شود.

ماده ۶ - کلیه مقررات و مفاد قانونی مغایر با این قانون لغو می گردد.

۱۱. آئین نامه قانون «اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها» مصوب

۱۳۸۹/۲/۱۵ شورای عالی استانها

شورای عالی استانها در سی و دومین اجلاس مورخ ۱۳۸۹/۲/۱۵ آئین نامه اجرایی ماده (۱) قانون اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۸۸/۴/۲۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام را که با هماهنگی وزارت کشور، وزارت مسکن و شهرسازی، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حفاظت محیط زیست و شهرداری تهران تهیه و تنظیم گردیده مستند به ماده ۱ قانون مذکور به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱- تعاریف :

به کاربرده شده در این آئین نامه به شرح بندهای ذیل تعریف می شوند:

الف - نهال: گیاه دارای ساقه (تنه) چوبی منفرد که محیط بن آن کمتر از پانزده (۱۵) سانتیمتر باشد.

ب - درخت: گیاه خشبی (چوبی) دارای ساقه منفرد اعم از درخت دارای میوه ماکول (مثمر) و سایر درختان (غیر مثمر) که محیط بن آنها از پانزده سانتیمتر کمتر نباشد.

تبصره - درخت مو با هر بن و بوته های چای مشمول این تعریف می باشد.

ج - بن درخت: محل تلاقی تنه درخت یا نهال با سطح زمین است. در صورتی که درخت در سطح زمین به چند ساقه منشعب شده باشد بن قطورترین ساقه ملاک عمل خواهد بود و بقیه ساقه ها شاخه محسوب می شوند.

د - باغ: از نظر این آیین نامه به محلی اطلاق می شود که حداقل یکی از مشخصات ذیل داشته باشد:

۱- داشتن حداقل ۵۰۰ متر مربع مساحت. در صورت وجود بنا و مستحقات در زمین به طور متوسط در هر شانزده (۱۶) مترمربع محوطه باز خارج از ساختمان یک اصله درخت و در صورت عدم سابقه احداث بنا به طور متوسط هر بیست و پنج (۲۵) مترمربع یک اصله درخت مثمر و یا غیرمثمر و یا ترکیبی از آنها غرس شده باشد. قطع

- و امحای درختان موجب عدم احتساب تعداد درختان کسر شده در آمار (لحاظ شده در این بند) نخواهد بود.
- ۲- دارا بودن سند مالکیت و یا سند مادر قبل از تفکیک به عنوان باغ، باغچه، زمین مشجر و باغ عمارت.
- ۳- دارا بودن سابقه رای دایر باغ، دایر باغچه، دایر مشجر از کمیسیون ماده دوازدهم (۱۲) قانون زمین شهری.
- ۴- محل‌هایی که در حریم شهر توسط وزارت جهاد کشاورزی باغ شناخته شده‌اند.
- ۵ - محل‌هایی که به تشخیص شورای اسلامی شهر باغ شناخته می‌شوند.
- ه - فضای سبز شهری: عرصه‌های مشجر و دارای پوشش گیاهی در محدوده و حریم شهرها که دارای مالکیت عمومی، دولتی و خصوصی باشند.
- و - قانون: منظور از قانون در این آئین‌نامه قانون «اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب سال ۱۳۵۹ شورای انقلاب» می‌باشد که در تاریخ ۱۳/۵/۱۳۸۸ به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسیده است.
- ماده ۲- حدنصاب تفکیک باغات در محدوده شهرها ۲۰۰۰ مترمربع و در حریم شهرها براساس حدنصاب مشخص شده در قانون جلوگیری از خرد شدن اراضی کشاورزی (صرفاً در مورد باغات) و آئین‌نامه مصوب هیات وزیران آن می‌باشد.
- ماده ۳- شهرداری مکلف است قبل از صدور پروانه ساختمانی برای بررسی هر نوع تغییر وضعیت و تعداد درختان املاک و اراضی موضوع ماده ۱ این آئین‌نامه و صدور پایان کار آن دسته از املاکی که پس از صدور پروانه ساختمانی وضعیت و تعداد درختان موجود در عرصه آنها دچار تغییر شده است، موضوع را از کمیسیون‌های ماده ۷ آیین‌نامه و در مورد باغات واقع در حریم شهرها قبل از صدور پروانه ساختمانی، مراتب را از دبیرخانه کمیسیون تبصره یک ماده یک قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها مستقر در سازمان جهاد کشاورزی استان استعلام نماید.
- ماده ۴- کاشت، حفاظت و آبیاری درختان و فضاهای سبز معابر، میادین، بزرگراه‌ها و بوستانهای عمومی واقع در داخل محدوده شهرها به استثنای بوستان‌های محیط‌زیست و مناطق چهارگانه موضوع بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست از وظایف شهرداری است.
- تبصره ۱- حفظ، نگهداری و آبیاری درختان در سایر محل‌های مشمول قانون به عهده مالکین، ساکنین (بهره‌برداران) و متصرفین آنها است.
- تبصره ۲- در مورد موقوفات؛ متولیان و متصدیان یا قائم مقام قانونی آنان یا مستأجرین، بهره‌برداران و متصرفین مسئول آبیاری و نگهداری درختان هستند.

تبصره ۳- در صورت اهمال در نگهداری درختان مشمول قانون، شهرداری موظف است با اخذ مجوز از دادستان، راسا نسبت به آبیاری و نگهداری آنها اقدام و هزینه‌های متعلقه را با پانزده درصد (۱۵٪) اضافی به عنوان کارمزد از مالک دریافت نماید لکن در صورت اعلام مالک مبنی بر عدم توانایی در نگهداری درختان شهرداری مجاز است درخصوص حفظ و نگهداری درختان به مالک مساعدت نموده و تنها هزینه‌های مترتبه را از وی دریافت نماید. در صورت استنکاف مالک یا متصدی از پرداخت هزینه‌های فوق‌الذکر، اداره اجرای احکام ثبت محل با دستور دادستان مکلف است نسبت به وصول و واریز آن به حساب شهرداری طبق اجرای اسناد لازم‌الاجرا اقدام نماید.

ماده ۵ - برای قطع و جابجایی هرگونه درخت در معابر و اماکن عمومی، دولتی و خصوصی واقع در محدوده و حریم شهر، با درخواست مالکین، متولیان، متصدیان و اشخاص مسئول این اماکن، در موارد زیر پس از تصویب کمیسیون موضوع ماده ۷ این آیین‌نامه، شهرداری مکلف به صدور مجوز می‌باشد:

الف - درخت غیر مثمري که به سن بهره‌وری رسیده باشد و به قصد انتفاع از چوب آن درخواست قطع داده شده باشد که در این صورت باید به جای آن توسط مالک یا متقاضی مجدداً درخت غرس شود. چنانچه شهرداری مایل به حفظ درخت باشد، بهای عادلانه چوب آن را با توافق با مالک پرداخت می‌نماید و در صورت اختلاف بهای آن طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری تعیین و به مالک پرداخت خواهد شد.

ب - درختی که به علت آفت زدگی، بیماری، انگل و یا علل غیرعمد دیگر خشک شده و یا احتمال سرایت آفت و بیماری از آن به دیگر درختان و گیاهان وجود داشته باشد و یا احتمال سقوط آن برود که در این صورت باید به جای آنها نهال به میزان دو برابر محیط بن درخت غرس شود. (مطابق تبصره ۲ انجام شود).

ج - درخت در محل احداث ساختمان و یا مسیر راه، کانال و مجاری آب، خطوط انتقال برق، لوله‌کشی نفت، گاز، تلفن و نظایر آن قرار گرفته باشد و یا به هر نوعی مانع از اجرای طرح‌های عمرانی و عمومی باشد.

د - درخت واقع در معابر و یا میداین مانع عبور و مرور طبیعی باشد و یا وجود آن برای مالکین و ساکنین مزاحمت ایجاد کرده باشد.

تبصره ۱- کلیه دستگاه‌های ارائه دهنده خدمات شهری (از قبیل آب، فاضلاب، گاز، برق، مخابرات، شرکت پخش فرآورده‌های نفتی و شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن ...) موظفند قبل از انجام هرگونه عملیات عمرانی که مستلزم قطع درختان و یا تخریب فضای سبز باشد، علاوه بر سایر مجوزهای لازم، از شهرداری (کمیسیون موضوع ماده ۷ آیین‌نامه) مجوز اخذ نمایند.

آنچه یک شهردار باید بداند

تبصره ۲- در مورد بندهای (ج) و (د) اولویت با انتقال درختان در فصل مناسب با نظارت شهرداری و با رعایت اصول علمی و فنی می‌باشد و در صورت اجتناب ناپذیر بودن قطع درخت و عدم امکان واکاری می‌باید با رعایت اصول ایمنی به ازای درختهایی که اجازه قطع آن از طرف کمیسیون ماده ۷ این آئین‌نامه صادر می‌شود به تعداد دو برابر مجموع محیط بن‌ها در محل تعیین شده که شهرداری معین می‌کند غرس نماید.

تبصره ۳- عوارض قطع درخت موضوع این ماده طبق تعرفه‌ای که به پیشنهاد شهرداری به تصویب شورای اسلامی شهر می‌رسد، توسط شهرداری اخذ خواهد شد.

تبصره ۴- فعالیت و بهره‌برداری از خزانه، قلمستان یا عمده فعالیت آنها براساس مجوز و دستورالعمل شهرداری بلامانع است.

ماده ۶- در صورتی که شخص یا اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی موجبات اتلاف و امحای درختان موضوع قانون را فراهم آورند شهرداری در اجرای ماده ۳ این آئین‌نامه موظف است نسبت به تعقیب جزایی و اخذ جریمه از طریق مراجع قضایی و پیگیری جبران خسارت وارده اقدام نماید.

مامورین شهرداری که در اجرای ماده ۵ این قانون از انجام این وظیفه تعلل نموده و به موقع اقدام نکنند متخلف شناخته شده و مورد تعقیب قانونی قرار خواهند گرفت.

ماده ۷- به منظور نظارت بر حسن اجرای قانون و آیین‌نامه اجرایی آن و تشخیص باغات کمیسیونی مرکب از اعضای زیر در هر شهرداری تشکیل می‌شود:

الف - یکی از اعضای شورای اسلامی شهر به انتخاب شورا.

ب - یک نفر به انتخاب شهردار ترجیحا معاون شهرسازی و یا معاون خدمات شهری شهرداری.

ج - مدیرعامل سازمان پارک‌ها و فضای سبز و در صورت عدم وجود سازمان پارک‌ها و فضای سبز در شهرداری، مسئول فضای سبز شهرداری.

تبصره ۱- شهرداری موظف است برای صدور پروانه ساختمانی در عرصه‌های با مساحت بیش از ۵۰۰ مترمربع که در محدوده شهر واقع می‌باشد نظر کمیسیون فوق را اخذ نموده و مطابق آن عمل نماید.

تبصره ۲- شهرداری موظف است در کلان شهرها برای صدور پروانه ساختمانی در عرصه‌های بین ۵۰۰ تا ۲۰۰۰ متر مربع واقع در محدوده شهر کمیسیونی مرکب از اعضای زیر را در هر یک از مناطق شهرداری تشکیل داده و نظریه کمیسیون را اخذ و مطابق آن اقدام کند:

الف - نماینده شورای اسلامی شهر به انتخاب رییس شورا.

ب - مدیر منطقه شهرداری و در صورتی که شهرداری منطقه نداشته باشد، شهردار آن شهر.

ج - نماینده مدیرعامل سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری، در صورت عدم وجود سازمان پارک‌ها و فضای سبز در شهرداری نماینده خدمات شهری شهرداری.

تبصره ۳- جهت تشخیص باغات توسط شورای اسلامی شهر، شهرداری موظف است درخواست مالک و ذینفع یا درخواست خود را با سوابق و مدارکی که در بند «د» ماده ۱ آیین‌نامه مذکور آمده است به کمیسیون ماده ۷ ارسال نماید و نظر کمیسیون را که حداکثر ظرف مدت یک ماه صادر خواهد شد، به ذینفع ابلاغ کند. در صورتیکه ذینفع دو ماه بعد از اخذ ابلاغ شهرداری به نظریه کمیسیون اعتراض داشته باشد، اعتراض خود را به شهرداری تقدیم خواهد کرد. شهرداری آن را به شورای اسلامی شهر ارسال خواهد داشت. نظر شورای اسلامی شهر در مورد تشخیص باغ قطعی است. در غیر اینصورت چنانچه مالک یا ذینفع پس از دو ماه به نظر کمیسیون مزبور اعتراض نماید مصوبه کمیسیون بعنوان رای قطعی و نظر شورای اسلامی شهر تلقی خواهد شد.

ماده ۸ - متقاضیان قطع، جابجایی یا سربرداری درختان باید درخواست خود را به شهرداری محل ارایه و فرم مخصوصی که در این زمینه توسط شهرداری در اختیار آنان قرار داده می‌شود تکمیل و تحویل نمایند.

شهرداری مکلف است حداکثر ظرف مدت یک هفته از تاریخ تسلیم و ثبت، درخواست متقاضی را به کمیسیون ماده ۷ موضوع این آیین‌نامه ارجاع نماید. کمیسیون مزبور مکلف است حداکثر ظرف مدت یک ماه درخصوص درخواست متقاضی اتخاذ تصمیم نماید و شهرداری حداکثر ظرف مدت یک هفته از تاریخ ابلاغ نظر کمیسیون، موضوع را به متقاضی اعلام نماید. در صورت عدم اتخاذ تصمیم توسط کمیسیون یا تأخیر در ابلاغ پس از موعد مذکور، شهرداری مکلف است حسب تقاضای متقاضی مجوز صادر کند.

تبصره ۱- شهرداری و متقاضی تحت هیچ شرایطی قبل از دریافت مجوز لازم، مجاز به قطع درخت یا سربرداری یا جابجایی آن نخواهد بود.

تبصره ۲- شهرداری موظف است در صورت درخواست متقاضی برای جابجایی یا سربرداری درخت رعایت ضوابط و اصول علمی و ایمنی را نموده و امکانات و تسهیلات مورد نیاز را در قبال دریافت اجور و هزینه‌های مترتبه در اختیار متقاضی قرار دهد.

ماده ۹- کمیسیون ماده ۷ موظف است ضوابط مربوط به رعایت اصول فنی و ایمنی و همچنین نحوه استفاده از

آنچه یک شهردار باید بداند

تجهیزات و امکانات شهرداری برای سربرداری و جابجایی درختان و فضاهای سبز را تدوین نموده و پس از تصویب شورای اسلامی شهر اعلام عمومی نماید.

تبصره - هرگونه جابجایی درختان توسط مالکین، متصدیان و ذینفعان و شهرداری در محدوده و حریم شهر و در معابر و اماکن عمومی و خصوصی با اخذ مجوز از کمیسیون موضوع ماده ۷ امکان پذیر است. در غیر این صورت شهرداری موظف به جلوگیری است. سربرداری و هرس طبق دستورالعملی که توسط شهرداری تهیه و ابلاغ خواهد شد صورت می‌پذیرد تا موجب رشد درختان و جلوگیری از خشک شدن آنها گردد.

ماده ۱۰- در اجرای مواد ۷ و ۱ قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها و اصلاحیه‌های آن شهرداری موظف است شناسنامه باغات مشمول این قانون را به همراه مشخصات ذیل تهیه کرده و به روز نگه‌داری نماید:

الف - شماره پلاک ثبتی یا شماره نوسازی پلاک مشمول.

ب - مساحت ملک

ج - نشانی دقیق محل شامل: شهر، منطقه، ناحیه، خیابان، کوچه، شماره، نام مالک یا ذینفع.

د - تعداد و مشخصات هر یک از درختان مشمول قانون به تفکیک نوع مثمر و غیرمثمر.

ه - نام، مشخصات، سمت و امضای مأمور تنظیم کننده اطلاعات شناسنامه که به عنوان ضابط دادگستری شناخته می‌شود.

تبصره ۱- شهرداری موظف است پس از شناسایی، باغ‌های واقع در محدوده و حریم شهر آنها را روی نقشه و سامانه‌های مربوطه (GIS و ...) مشخص و اعلام نماید. این باغ‌ها به هیچ وجه، حتی در صورت قطع تمام درختان، بدون اخذ مجوزهای قانونی از عنوان باغ خارج نخواهند شد.

تبصره ۲- شهرداری موظف است نسخه‌ای از شناسنامه تنظیمی محل مزبور را به مالک یا ذینفع یا قائم مقام قانونی وی ابلاغ نماید.

تبصره ۳- شهرداری موظف است هر سال نسبت به پلاک کوبی حداقل بیست درصد فضای سبز خود اقدام نمایند.

ماده ۱۱- شهرداری مکلف است از مشخصات درختان واقع در معابر، میداين، بزرگراه‌ها و بوستان‌های عمومی فهرستی شامل نوع درخت، محیط بن، محل کاشت و تاریخ گزارش، تهیه و تنظیم نموده و مراتب را با پلاک‌کوبی روی درختان و روی سامانه‌های مربوط (GIS و ...) منعکس نماید.

ماده ۱۲- به منظور حفظ، نگهداری و احیای باغات و زمین‌های مشجر، شورای اسلامی شهر موظف است به منظور

حفظ و نگهداری باغات خصوصی، دستورالعمل‌های تشویقی برای ساخت و ساز محدود در این املاک را در چارچوب قوانین و ضوابط شورای عالی شهرسازی و معماری ایران تهیه و تصویب نمایند.

ماده ۱۳- وزارت مسکن و شهرسازی و شهرداری‌ها موظفند در جهت حفظ باغات مخصوصا در شهرهایی که سرانه فضای سبز آنها کمتر از استاندارد است در مطالعات طرح جامع شهرها حتی‌الامکان باغات را در کاربری فضای سبز پیش‌بینی نمایند.

تبصره ۱- شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی شهر شرایطی فراهم نمایند تا با خرید باغات محدوده شهر، بوستانهای شهری در آنها احداث و در اختیار عموم قرار گیرد.

تبصره ۲- شهرداری‌ها موظفند برای حفظ باغات بزرگ شهری حتی‌الامکان حمایت‌های لازم را از مالکان آنها به عمل آورند.

تبصره ۳- شهرداری‌ها موظفند در شهرهایی که سرانه فضای سبز آنها کمتر از استاندارد است، برنامه پنج ساله ادواری برای حفظ و گسترش فضای سبز شهر را تهیه و به تصویب شورای اسلامی شهر برسانند.

قسمت پنجم

مقررات مربوط به میادین و غرفه‌ها

۱. لایحه قانونی راجع به نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه ها به منظور ایجاد تسهیل در تهیه و توزیع میوه و تره بار فرآورده های کشاورزی (مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۵ شورای انقلاب)

لایحه قانونی راجع به نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه ها به منظور ایجاد تسهیل در تهیه و توزیع میوه و تره بار فرآورده های کشاورزی که در جلسه مورخ ۱۳۵۸/۱۰/۵ به تصویب شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران رسیده است به پیوست ابلاغ میگردد.

ماده واحده -

شهرداری تهران می تواند به منظور تسهیل در تهیه و توزیع میوه و تره بار و فرآورده های مورد مصرف مردم و کوتاه کردن دست واسطه ها از طریق ایجاد ارتباط مستقیم بین تولیدکنندگان و مصرف کنندگان کلیه اماکن و میادین و غرفه ها که توسط شهرداری ایجاد شده یا بشود به صورت نمایندگی منحصر به اشخاص حقیقی یا حقوقی تولیدکننده واگذار نماید. این قبیل اماکن و میادین و غرفه ها مشمول مقررات قانون روابط موجرو مستأجر نبوده و حقوق استیجاری و کسب و پیشه برای متصرفین یا متصدیان آنها ایجاد نخواهد کرد و هر موقع که شهرداری لازم بداند می تواند با توجه به شرایط واگذاری نمایندگی محل را تصرف کند و هرگاه اشیاء متعلق به متصرف در آن باشد شهرداری آن را به محل دیگری منتقل خواهد کرد.

مقررات این ماده واحده شامل اماکنی که قبلا به منظور فوق به اشخاص حقیقی یا حقوقی که بدون تنظیم قرارداد واگذار گردیده است نیز خواهد بود.

تبصره - شرایط واگذاری نمایندگی و مدت و نحوه استفاده از محل های مزبور توسط شهرداری تعیین و پس از تصویب شورای شهر و در غیاب شورای شهر با تصویب وزارت کشور قابل اجرا می باشد.

۲. لایحه قانونی راجع به مستثنی شدن شهرداری تهران در مورد واگذاری قیمت از پارک ها و میادین و اموال عمومی اعم از عرصه و اعیان از شمول قانون مالک و مستأجر مصوب

۱۳۵۹/۲/۳۱

ماده واحده : به منظور تسهیل و بهبود در عرضه خدماتی که در پارک ها و میادین و سایر آنچه را که در محدود شهر واقع و عنوان املاک و اموال عمومی متعلق به شهر دارد و همچنین در انجام تکالیفی که از حیث حفظ و

نگاهداری و بهره برداری از املاک و مستغلات و اراضی و مستحدثاتی که در مالکیت شهرداری مستقر بوده و جنبه عمومی ندارد و به عهده شهرداری تهران است به شهرداری تهران اجازه داده می شود که در واگذاری قسمتی از پارک ها و میادین و سایر اموال عمومی اعم از عرصه و اعیانی موجود در آن به نحوی که مخل زیبایی یا مصلحت عامه نباشد و نیز در واگذاری عرصه و اعیان و مستحدثات ملکی خود واقع در محدوده شهر تهران با عقد قراردادهای رسمی یا عادی به اشخاص حقیقی یا حقوقی به رعایت مصلحت و دریافت اجور مناسب براساس آیین نامه معاملات شهرداری اقدام نمایند و این گونه واگذاری از شمول مقررات قانون مالک و مستأجر و هر نوع روابطی که عنوان اجاره داشته باشد خارج بوده و روابط طرفین براساس قراردادی خواهد بود که تنظیم و مبادله خواهد شد. در تمام موارد مزبور لدی الفسخ و یا پس از انقضای مدت در صورتی که شهرداری لازم بداند با اخطار کتبی و اعطاء دو ماه مهلت به متصرف و طرف قرارداد اقدام به تخلیه محل واگذار شده خواهد نمود. چنانچه در تخلیه و تحویل این گونه محل ها در مهلت اعطایی از ناحیه طرف قرارداد و متصرف اقدامی نشود به درخواست شهرداری دادستان تهران بدون فوت وقت در معیت مأمورین انتظامی دستور تخلیه محل را صادر خواهد نمود این دستور بدون وقفه با تنظیم صورت مجلس در محل به موقع اجرا گذارده شده با خلع ید مورد واگذاری کلا تحویل شهرداری خواهد شد. در صورتی که اسباب و لوازمی اعم از منصوب یا غیر منصوب و از هر نوع در محل باشد از محل خارج خواهد شد و شهرداری در حفظ و نگهداری آنها مسئولیتی نداشته و متصرف و طرف قرارداد تحت هیچ عنوانی حق اعتراض یا مطالبه خسارت و سرقتی و حقوق کسب و پیشه و غیره را نخواهد داشت.

تبصره ۱ - کلیه اماکن و اراضی و مستحدثات و سایر اموال منقول و غیر منقول شهرداری و شهری که جنبه عمومی دارد و قبل از تصویب این ماده واحده واگذار شده از حیث تخلیه و تحویل شهرداری مشمول مقررات این قانون است.

تبصره ۲ - نسبت به قراردادهایی که با رضایت شهرداری تمدید شده است یا می شود نیز طبق این قانون عمل خواهد شد.

۳. قانون اصلاح ماده واحده قانون نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه توزیع میوه مصوب

۱۳۵۸/۵/۱۰

ماده واحده -

تبصره ذیل لایحه قانونی راجع به نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه ها به منظور تسهیل در تهیه و توزیع میوه و تره بار و فرآورده های کشاورزی مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۵ با اصلاحاتی به عنوان تبصره ۳ اصلاح و دو تبصره به عنوان تبصره های ۱ و ۲ به آن الحاق می گردد :

تبصره ۱ - شهرداری های سایر شهرها نیز مشمول مفاد این قانون می باشند.

تبصره ۲ - در واگذاری غرفه ها با شرایط یکسان، رزمندگان و خانواده های شهداء و آزادگان و جانبازان و اتحادیه ها و شرکت های تعاونی تولیدی محصولات و فرآورده های کشاورزی، دامی، طیور و آبزیان اولویت دارند.

تبصره ۳ - آیین نامه اجرایی و شرایط واگذاری نمایندگی و مدت و نحوه استفاده از محل های مزبور توسط وزارت کشور با هماهنگی وزارتخانه های کشاورزی، جهاد سازندگی و بازرگانی تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید. قانون فوق مشتمل بر ماده واحده (شامل الحاق و اصلاح سه تبصره) در جلسه روز چهارشنبه بیستم مرداد ماه یک هزار و سیصد و هفتاد و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۲/۶/۷ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

۴. آیین نامه اجرایی قانون اصلاح ماده واحده قانون نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه

توزیع میوه مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۵

تاریخ : ۱۳۷۴/۱۱/۱

شماره : ۱۳۲۳۶ تا ۱۳۷۱۴ هـ

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۱ بنا به پیشنهاد شماره ۳۰۰۰/۱/۳/۳۴ مورخ ۱۳۷۳/۲/۱۴ وزارت کشور و به استناد تبصره (۳) قانون اصلاح ماده واحده قانون نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه توزیع میوه مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۵ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۲ - آیین نامه اجرایی قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود :

ماده ۱ - اصطلاحات به کار رفته در این آیین نامه به شرح زیر تعریف می شوند :

الف - میوه و تره بار و فرآورده های کشاورزی، به کلیه محصولات و تولیداتی گفته می شود که از منابع خاک، آب و دام استحصال می شوند.

ب - غرفه، مکان مستقلی است که به وسیله مصالح ساختمانی از قبیل آهن، آجر، سیمان، سنگ، آهک، خشت، گل و چوب بنا شده، دارای محل عبور مجزا و آب و برق باشد.

پ - چادر، مکانی است که به وسیله داربست فلزی یا چوبی بنا شده و با پارچه یا برزنت محصور شده باشد و در صورت امکان دارای آب و برق باشد.

ت - کیوسک، کانکس و کانتینر، اتاقک های منقولی هستند که از اجناسی مانند فایبر گلاس، فلز، چوب و نظایر آن ساخته شده و بنا به ضرورت در مقاطع زمانی مشخص مورد استفاده واقع شوند.

ث - محوطه، به هر نوع مکان سرپوشیده یا سربازی گفته می شود که توسط شهرداری برای عرضه انواع محصولات و تولیدات موضوع این آیین نامه در نظر گرفته شده باشد.

ج - میدان، مکانی است معین که برای تسهیل در امر تهیه و توزی میوه و تره بار و فرآورده های کشاورزی اختصاص یابد.

چ - عمده فروشی، عبارت از عرضه محصولات و تولیدات موضوع این آیین نامه به صورت کلی به توزیع کنندگان می باشد.

ح - خرده فروشی، عبارت از عرضه محصولات و تولیدات موضوع این آیین نامه به صورت جزئی در اندازه و میزان قابل عرضه به مصرف کنندگان می باشد.

ماده ۲ - شهرداری مکلف است برای هر یک از امکان با توجه به موقعیت محل وقوع و وسعت و تسهیلات ایجاد شده و نیز متناسب با شرایط اقتصادی مؤثر در معاملات و عرضه محصولات و تولیدات موضوع این آیین نامه، مبلغی را بابت حق بهره برداری، همچنین ضمانت حسن انجام کار و رعایت مقررات این آیین نامه تعیین و پس از تصویب شورای اسلامی شهر و در صورت عدم تشکیل شورای یاد شده پس از تصویب وزیر کشور از غرفه داران دریافت کند. مبلغ مذکور قابل تغییر است.

ماده ۳ - متقاضیان اماکن باید پس از انتشار آگهی در جراید کثیرالانتشار و جراید محلی توسط شهرداری، در وقت مقرر تأییدیه توان تولید، همچنین گواهی امکان ارسال تولیدات به اماکن مزبور در هر شهر را حسب مورد از ادارات کشاورزی یا جهاد سازندگی منطقه محل تولید یا سایر مراجع قانونی ذیربط اخذ و به همراه مدارک مثبت و کרוکی و آدرس دقیق محل تولید به شهرداری شهر مورد نظر ارائه کنند.

ماده ۴ - شرایط اداره و نگهداری اماکن و حدود اختیارات و مسئولیت های در قرارداد واگذاری که به امضای نماینده شهرداری و بهره برداری می رسد، تعیین می شود.

ماده ۵ - شهرداری خدمات ضروری و مورد نیاز زیر را برای میادین فراهم می سازد :

الف - تأمین آب مصرفی میدان با نصب شیرهای عمومی و سیستم اطفای حریق.

ب - تأمین برق و روشنایی معابر و محوطه های عمومی میدان.

پ - تأمین کادر نگهداری، انتظامات و نظیف دستشویی و قسمت های خارجی اماکن فروش.

ت - احداث نمازخانه.

ث - پارکینگ برای اتومبیل های سواری.

ماده ۶ - شهرداری ها موظفند نرخهای مصوب را که براساس مقررات مربوط تعیین می شود اعلام نموده و بر قیمت های اعلام شده، همچنین کیفیت محصولات و تولیدات ارایه شده نظارت کنند.

ماده ۷ - بهره بردار مکلف است نسبت به نظافت و پاکیزگی محیط داخلی محل فروش، رعایت اصول بهداشتی در عرضه کالا، حسن برخورد با خریداران، توزین محصولات و عدم عرضه محصولات بد و فاسد دقت و اهتمام کافی معمول دارد.

ماده ۸ - اماکنی که براساس این آیین نامه به متقاضیان واجد شرایط واگذار می شود، مشمول لایحه قانونی راجع به نحوه واگذاری اماکن و میادین و غرفه ها به منظور ایجاد تسهیل در تهیه و توزیع میوه و تره بار و فرآورده های کشاورزی - مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۵ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران - بوده و هیچ گونه حقوق استیجاری و کسب و پیشه برای بهره برداران آنها ایجاد نمی شود.

ماده ۹ - بهره بردار جز با اجازه شهردار حق واگذاری جزئی یا کلی مورد قرارداد را به غیر ندارد و موظف است فقط محصولات تولیدی خود و تولیدکنندگانی که نمایندگی فروش آنها را به طور رسمی بر عهده دارد به فروش برساند.

ماده ۱۰ - بهره بردار مکلف است کلیه شئون و مقررات انضباطی میادین را رعایت و اجرا نماید.

تبصره - مقررات انضباطی حسب دستورالعملی که با ملحوظ داشتن این آیین نامه توسط شهرداری تهیه می گردد و به تصویب شورای اسلامی شهر و در صورت عدم تشکیل شورای یاد شده به تصویب وزیر کشور می رسد، تعیین می شود.

ماده ۱۱ - از تاریخ تصویب این آیین نامه، کلیه مقررات مغایر لغو می شود.

قسمت ششم

مقررات مربوط به پایانه‌های مسافری

۱. لایحه قانونی احداث ترمینال های مسافرین و ممنوعیت تردد اتومبیل های مسافربری بین

شهری در داخل شهر تهران مصوب ۱۳۵۹/۲/۹

ماده اول - شهرداری تهران موظف است علاوه بر بهره برداری از ترمینال موجود به تدریج نسبت به احداث ترمینال های جدید متناسب با نیاز شهر در شرق و غرب و شمال تهران اقدام نماید. سازمان برنامه و بودجه با توجه به امکانات دولت مکلف به تأمین اعتبار لازم جهت احداث ترمینال های جدید خواهد بود.

ماده دوم - شهرداری تهران غرفه های ترمینال های شهر را به شرکت های مسافربری که طبق شرایط خاص تشکیل می شود در مقابل اخذ اجاره بهای مناسب به صورت نمایندگی واگذار می نماید. شرایط تشکیل این شرکت ها بر طبق آیین نامه ای خواهد بود که توسط شهرداری تهران براساس قوانین مصوب وزارت راه و ترابری و همکاری آن وزارت تهیه و به تصویب شورای شهر و در غیاب شورای شهر به تصویب وزارت کشور خواهد رسید. شرکت های تعاونی متشکل از دارندگان اتوبوس های و کارکنان شرکت های مسافربری موجود اولویت خواهند داشت.

تبصره: شرایط واگذاری غرفه ها طبق آیین نامه ای خواهد بود که توسط شهرداری تهران تهیه و به تصویب شورای شهر یا در غیاب شورای شهر به تصویب وزارت کشور خواهد رسید. این واگذار مشمول مقررات قانون روابط موجر و مستأجر نبوده و حقوق استیجاری و کسب و پیشه برای متصرفین یا متصدیان آنها ایجاد نخواهد کرد و هر موقع که شهرداری لازم بداند می تواند محل را با توجه به شرایط واگذاری نمایندگی و با اخطار قبلی لااقل یک ماهه تصرف کند.

ماده سوم - مالکیت و مدیریت تاسیسات ترمینال ها و مسئولیت خدمات با شهرداری تهران می باشد. شهرداری تهران موظف به نظارت بر برنامه ریزی مسافربری و کیفیت عرضه خدمات شرکت ها خواهد بود. تبصره: حدود وظایف و اختیارات و نظارت شهرداری تهران و خدمات شرکت ها بر طبق آیین نامه جداگانه ای خواهد بود که براساس ماده دوم و تبصره ذیل آن مشخص خواهد شد.

ماده چهارم - شروع کار ترمینال و ممنوعیت تردد اتومبیل های مسافربری بین شهری همزمان انجام حداقل یک ماه قبل از شروع توسط شهرداری تهران اعلام می شود.

ماده پنجم - سایر شهرداری های شهرهای بزرگ کشور که جمعیت آنها بیش از یکصد هزار نفر باشند موظفند نسبت به ایجاد ترمینال مسافربری بین شهری در محل های مناسب براساس مفاد این قانون با توجه به امکانات اقدام

نمایند.

ماده ششم - کلیه مقررات و قوانین و آیین نامه های موجود که مغایر با مفاد این قانون باشند از درجه اعتبار ساقط است.

۲. آیین نامه اجرایی ماده (۶) قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیل های مسافری برون شهری در داخل شهر تهران

شماره : ۹۹۲۶ت ۱۱۶۷ه
تاریخ : ۱۳۸۱/۳/۷

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۹ بنا به پیشنهاد مشترک شماره ۲۱۲۱۷/۱/۳/۳۴/۵۲۱ مورخ ۱۳۷۸/۱/۱۸ وزارتخانه های کشور و راه و ترابری و به استناد ماده (۶) اصلاحی لایحه قانونی احداث پایانه های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیل های مسافری برون شهری در داخل شهر تهران - مصوب ۱۳۷۲ - آیین نامه اجرایی موضوع ماده (۶) قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱- حداکثر یک ماه پس از تاریخ اعلام تجهیز و آماده بهره برداری شدن پایانه مسافری هر شهر براساس نقشه مصوب و مقررات مربوطه توسط شهرداری هر شهر به سازمان حمل و نقل و پایانه های کشور، شرکت های حمل و نقل مسافری در پایانه مسافری مستقر خواهند شد.

تبصره - مؤسسات حمل و نقل مسافری به منظور استقرار در پایانه مسافری موظفند در ظرف مهلت مقرر توسط سازمان حمل و نقل و پایانه های کشور، مطابق ضوابط و مقررات سازمان مذکور و قانون تجارت به صورت یکی از شرکت های مذکور در قانون تجارت تغییر وضعیت دهند، در غیر این صورت از ادامه فعالیت آنها جلوگیری به عمل خواهد آمد.

ماده ۲- پس از استقرار کلیه شرکت های حمل و نقل مسافر داخل پایانه های مسافری شهر، شهرداری هر شهر (سازمان پایانه های مسافری شهرداری) در مهلت مقرر با هماهنگی سازمان حمل و نقل و پایانه های کشور و نیروی انتظامی نسبت به تعطیل نمودن مؤسسات و شرکت های حمل و نقل مسافری برون شهری غیرمستقر در پایانه های یاد شده اقدام می نماید. همچنین نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی حسب مورد از فعالیت و تردد وسایل نقلیه مسافری عمومی برون شهری خارج از پایانه های مسافری و تردد آنها در داخل شهر به جز از مسیرهای مجاز جلوگیری نموده و با متخلفان برابر مقررات برخورد خواهد نمود.

تبصره ۱- مسیرهای مجاز یا ممنوع تردد خودروهای بین شهری در تهران به تصویب شورای حمل و نقل و ترافیک تهران و در سایر شهرها به تصویب شورای هماهنگی ترافیک استان خواهد رسید.

تبصره ۲- تصدی به امر حمل و نقل مسافر در درون شهرها، مستلزم اخذ مجوز از شهرداری محل می‌باشد.

تبصره ۳- شرکت‌های حمل و نقل مسافربری برون شهری با رعایت ضوابط و مقررات شهرداری و سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور مکلفند دفاتر فروش بلیط و یا نمایندگی در مؤسسات مسافرتی مجاز در مناطق مختلف شهر علاوه بر ارایه بلیط در پایانه‌ها ایجاد نمایند.

تبصره ۴- تردد خودروهای مسافربری برون شهری درستی تحت پوشش شرکت‌های حمل و نقل مسافربری در درون شهرها براساس ضوابطی که توسط وزارتخانه‌های کشور، راه و ترابری و فرهنگ و ارشاد اسلامی با رعایت قوانین و مقررات مربوط تدوین می‌گردد، تعیین خواهد شد.

ماده ۳- سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور موظف است برنامه‌ها و نیازهای حمل و نقل مسافر هر شهر را جهت احداث، تجهیز یا توسعه پایانه‌های مسافربری، به شهرداری (سازمان پایانه مسافربری شهرداری) محل اعلام نماید.

تبصره ۱- معیارهای فنی مربوط به احداث پایانه‌ها از سوی سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور تهیه و به وزارت کشور برای ابلاغ به شهرداری‌ها اعلام می‌گردد تا با رعایت ضوابط مذکور، نقشه‌های اجرایی پایانه‌های مسافربری توسط شهرداری هر شهر تهیه گردد.

تبصره ۲- مکان‌یابی احداث پایانه‌های مسافربری براساس مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری طرح و نقشه‌های تفصیلی مصوب شهر، صورت می‌گیرد.

تبصره ۳- شهرداری‌ها موظف به احداث پایانه مسافربری براساس ماده (۵) قانون عنوان این آیین‌نامه می‌باشند. تعیین اولویت و موافقت با تأسیس پایانه‌های مسافربری عمومی توسط بخش خصوصی و یا تعاونی با رعایت قوانین و مقررات مربوط و با هماهنگی شهرداری با سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور می‌باشد. شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) هر شهر، تسهیلات لازم را در جهت احداث پایانه‌های مسافربری توسط بخش‌های خصوصی و یا تعاونی فراهم می‌نماید. سازمان حمل و نقل پایانه‌های کشور نسبت به تأمین اعتبار و تسهیلات مورد نیاز احداث پایانه توسط شهرداری، بخش خصوصی و تعاونی، از طریق منابع مالی در اختیار سازمان اقدام می‌نماید.

ماده ۴- برنامه‌ریزی و سیاستگذاری در زمینه تعیین زمان حرکت سرویس‌های مسافربری، ایجاد خطوط جدید،

کیفیت ارائه خدمات مسافربری توسط شرکت‌های حمل و نقل مسافربری بر عهده وزارت راه و ترابری (سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور) می‌باشد.

تبصره ۱- تشکیلات و سازمان‌های اداری مستقر در پایانه‌های مسافربری که حسب وظایف قانونی به‌نحوی عهده‌دار مسؤلیتی در امور پایانه می‌باشند، حق مداخله در امور یکدیگر را ندارند و مدیریت داخلی پایانه‌ها با شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) می‌باشد.

تبصره ۲- وزارت راه و ترابری (سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور) در زمینه اصلاح، تجهیز و نوسازی ناوگان موجود مسافربری از لحاظ کیفی و کمی و همچنین ارزیابی و اصلاح سیستم موجود در نحوه ارائه خدمات متناسب با نیازهای مناطق مختلف کشور توسط شرکت‌های مسافربری و به کارگیری اهرم‌های لازم و امکانات در جهت ارتقای سطح ایمنی و ارائه خدمات کیفی و کمی نیروهای شاغل در بخش حمل و نقل مسافر، برنامه‌ریزی و سیاستگذاری می‌نماید.

تبصره ۳- هرگونه تبلیغات و نصب تابلو در فضای عمومی پایانه‌ها توسط شرکت‌های مسافربری ممنوع می‌باشد مگر با اخذ مجوز از مدیریت پایانه مسافربری.

تبصره ۴- ساعات فعالیت پایانه‌های مسافربری با توجه به نیاز هر شهر، با هماهنگی سازمان حمل و نقل و پایانه‌های استان، توسط مدیریت پایانه‌های مسافربری شهرداری تعیین و اعلام خواهد شد.

ماده ۵- فقط آن دسته از وسایل نقلیه مسافربری اجازه ورود به محوطه پایانه مسافربری عمومی را خواهند داشت که تحت پوشش و یا نمایندگی یکی از شرکت‌های مستقر در پایانه بوده و مطابق ضوابط سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور مجاز به فعالیت در حمل و نقل عمومی مسافربری باشند، در غیر این صورت مدیریت پایانه با همکاری نیروی انتظامی از ورود این گونه وسایل نقلیه به داخل پایانه جلوگیری خواهد نمود و مراتب را جهت برخورد قانونی به سازمان حمل و نقل و پایانه استان، اعلام می‌نماید.

تبصره - در ایام ویژه با تشخیص سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور و واحدهای تابع آن، ورود وسایل نقلیه مسافربری متفرقه اعم از وسایل نقلیه پلاک سفید، پلاک دولتی و عمومی به داخل پایانه مسافربری در جهت تسهیل در جابجایی مسافران با اطلاع و هماهنگی شهرداری (سازمان پایانه مسافربری شهرداری) مربوط بلامانع خواهد بود.

شرکت‌های حمل و نقل مسافربری استفاده کننده از وسایل نقلیه مذکور در این تبصره نیز مکلفند مقررات مربوط به حمل و نقل مسافر، اخذ عوارض، سایر قوانین از جمله ایمنی و مقررات راهنمایی و رانندگی و دستورالعمل‌های

شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) و سازمان و حمل و نقل و پایانه رارایت نمایند، در غیر این صورت از تردد آنها توسط راهنمایی و رانندگی و پلیس راه جلوگیری به عمل خواهد آمد.

ماده ۶- شرکت‌های حمل و نقل مسافربری مکلفند فقط در محل‌های تعیین شده توسط شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) در داخل پایانه نسبت به سوار و پیاده نمودن مسافران وسایل نقلیه مسافربری خود اقدام نمایند و در صورت تخلف، مدیریت پایانه‌های شهرداری با همکاری نیروی انتظامی نسبت به جلوگیری از تخلف اقدام و موضوع را به سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور اعلام خواهد نمود.

تبصره - جلوگیری و برخورد قانونی با رانندگان متخلفی که در خارج از پایانه اقدام به سوار یا پیاده نمودن مسافر می‌نمایند، به عهده ادارات راهنمایی و رانندگی می‌باشد.

ماده ۷- هر شرکت مسافربری در چارچوب قرارداد منعقد شده با شهرداری موظف به حفظ و نگهداری ابنیه، مستحقات، فضای سبز و تاسیسات و همچنین محوطه مجاور در محل مورد واگذاری می‌باشند و در صورت تخلف و ورود ضرر و زیان، موظف به پرداخت خسارت به شهرداری و رفع نقص وارد شده می‌باشند.

تبصره ۱- شرکت‌های مسافربری که رانندگان وسایل نقلیه آنها مبادرت به شستشو یا تعویض روغن و یا تعمیر و تعویض وسایل یدکی وسایل نقلیه خود در محل‌های غیرمجاز پایانه‌های مسافربری نمایند، متخلف محسوب و برابر مقررات با آنها رفتار خواهد شد.

تبصره ۲- هیچ یک از شرکت‌های مسافربری حق واگذاری تمام یا قسمتی از غرفه مربوط را به غیر، بدون کسب مجوز از شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) ندارد. همچنین تغییرات جزئی و تغییر دکور غرفه شرکت‌ها با نظارت و اجازه شهرداری و با هزینه شرکت مربوط امکان‌پذیر خواهد بود.

ماده ۸- نرخ‌گذاری در امر مسافربری برون شهری با اخذ نظر کارشناسی سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان بر عهده وزارت راه و ترابری (سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور) می‌باشد.

تبصره - نظارت و کنترل بر حسن اجرای نرخ‌های مصوب بر عهده سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور می‌باشد.

ماده ۹- مالکیت و مدیریت تاسیسات پایانه‌ها و مسئولیت خدمات و انتظامات داخلی پایانه و حفظ و نگهداری تاسیسات آن به عهده شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) است و کلیه واحدها و نمایندگی‌ها و شرکت‌ها و سازمان‌هایی که به هر شکل از خدمات مذکور استفاده می‌نمایند، موظف به رعایت مقررات داخلی پایانه که به وسیله شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) تعیین می‌گردد، خواهند بود.

تبصره ۱- نیروی انتظامی در جهت تأمین امنیت داخلی پایانه‌ها، با مدیریت پایانه‌ها همکاری خواهد نمود.

تبصره ۲- غرفه‌های تجاری پایانه‌ها از نظر رعایت اصول بهداشتی، رعایت نرخ‌های مصوب و سایر مقررات صنفی تابع قوانین مربوط خواهند بود. شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) موظف است تسهیلات مورد نیاز را جهت نظارت سازمان‌های مسؤول فراهم نماید. نظارت سازمان‌های مسؤول، رافع مسؤولیت شهرداری نخواهد بود.

تبصره ۳- مالکیت پایانه‌ها با تأیید شهرداری‌ها قابل واگذاری به بخش غیر دولتی (خصوصی) خواهد بود.

ماده ۱۰- شهرداری‌ها (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) مکلفند به تناسب امکانات مالی نسبت به ایجاد مرکز شستشوی خودرو (کارواش)، جایگاه‌های سوخت، مرکز معاینه خودرو، خوابگاه رانندگان و سایر تاسیسات رفاهی و خدماتی مورد نیاز براساس نقشه مصوب در پایانه‌های مسافربری برون شهری اقدام نماید.

ماده ۱۱- شرکت‌های مسافربری موظفند پس از فروش بلیط به مسافران نسبت به تهیه و تنظیم صورت وضعیت مسافری اقدام نمایند.

ضوابط مربوط به نحوه تهیه و تنظیم ارایه صورت وضعیت مسافری به شرکت‌های مسافربری در دستورالعمل و بخشنامه‌های صادر شده وزارت راه و ترابری (سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور) براساس مقررات مربوط مشخص و عمل خواهد شد و شرکت‌های مذکور موظفند به هنگام صدور بلیط برای استناد بند (ل) تبصره (۴) قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور، آیین‌نامه اجرایی بند یاد شده را به شرح زیر مسافران برابر تعرفه‌های عوارض مصوب، عوارض مربوط را وصول و به حساب شهرداری شهر (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) واریز نمایند.

شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) می‌تواند صورت وضعیت‌های مسافربری را جهت کنترل اخذ عوارض، مورد بررسی قرار دهد. سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور موظف است از تحویل صورت وضعیت به شرکت‌های مسافربری که دارای بدهی به شهرداری (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) هستند، خودداری نماید.

ماده ۱۲- شرکت‌های مسافربری مجاز به تعطیل فعالیت شرکت یا شعبه آن و یا سرویس‌های خودنمی‌باشند. در صورتی که شرکت مسافربری بیش از (۳) ماه فعالیت ننماید، فعالیت مجدد آن منوط به رعایت کلیه ضوابط و شرایط مقرر و کسب پروانه فعالیت جدید از سازمان حمل و نقل پایانه‌های استان و با رعایت مفاد آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده (۲) قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه‌های مسافربری و ممنوعیت تردد اتومبیل‌های مسافربری برون شهری در داخل شهر تهران - (مصوب ۱۳۷۴) امکان پذیر می‌باشد. شرکت‌های مذکور موظفند اجاره‌بها و کلیه حقوق شهرداری را تا زمان تحویل غرفه پرداخت نمایند.

آنچه یک شهردار باید بداند

ماده ۱۳- کلیه شرکت‌های مسافربری موظف به اجرای دقیق مفاد آیین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های صادر شده از وزارت راه و ترابری (سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور) و شهرداری‌های کشور (سازمان پایانه‌های مسافربری شهرداری) در چارچوب وظایف قانونی و کلیه قوانین و مقررات حمل و نقل عمومی کشور می‌باشند.

مدیریت شرکت‌ها موظفند ترتیبی اتخاذ نمایند تا کلیه قوانین و مقررات دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های صادر شده به اطلاع کارکنان و رانندگان شرکت‌ها و شعب و نمایندگی‌های آنها برسد.

ماده ۱۴- هرگروه رانندگان، کمک رانندگان، مهمانداران، مسؤولان و کارکنان شرکت‌های حمل و نقل مسافربری موظفند از لباسهای هم شکل مورد تأیید سازمان حمل و نقل پایانه‌های کشور استفاده نمایند.

ماده ۱۵- رعایت مقررات و ضوابط ایمنی، کیفیت خدمات و نحوه عملکرد شرکت‌ها و مؤسسات مسافربری توسط سازمان حمل و نقل و پایانه‌های استان در طول سال مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته و مراتب در پرونده‌های مربوط درج و طبق مقررات نسبت به آن اتخاذ تصمیم خواهد شد.

ماده ۱۶- سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور موظف است اطلاعات مربوط به برنامه زمان‌بندی حرکت ناوگان شرکت‌های مسافربری، محل استقرار دفاتر شهری شرکت‌های مسافربری، غرفه‌های مستقر در پایانه‌ها، اطلاعات راه‌ها و غیره را از شرکت و ارگان‌های ذیربط دریافت و در اختیار سازمان پایانه‌های شهرداری (شهرداری) ذیربط قرار دهد. سازمان پایانه‌های شهرداری نیز پیرو اطلاعات اخذ شده فوق، مکلف است نسبت به راه‌اندازی مرکز اطلاع‌رسانی اقدام نماید. این مرکز اطلاعات شهری، اطلاعات راه‌ها، هتلها و استراحتگاه‌های مسیر و اطلاعات مربوط به زمان‌بندی حرکت ناوگان همراه با مبادی و مقاصد و مسیرهای ترکیبی شرکت‌های حمل و نقل را به آگاهی عموم و به منظور کاهش مراجعات حضوری به شهروندان ارایه می‌نماید.

ماده ۱۷- تخطی از مقررات این آیین‌نامه تخلف محسوب شده و شهرداری با متخلفان برابر ضوابط، دستورالعمل‌ها و قوانین و مقررات مربوط حسب مورد برخورد خواهد نمود. سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور نیز برابر آیین‌نامه حمل بار و مسافر و مدت تعطیل مؤسسات مسافربری و حمل و نقل زمینی موضوع قانون اصلاح ماده (۱۴) اصلاحی قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرایم رانندگی با شرکت‌ها و مؤسسات حمل و نقل مسافربری متخلف برخورد می‌نماید.

۳. آیین نامه اجرایی تبصره ماده ۲ قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه های مسافری و

ممنوعیت تردد اتومبیلهای مسافری برون شهری در داخل شهر تهران مصوب ۱۳۷۲

تاریخ : ۱۳۸۲/۱۰/۲۹

شماره : ۵۷۳۲۲ت۲۷۵۱۸هـ

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۸ بنا به پیشنهاد مشترک شماره ۲۷۶۹/۱/۳/۳۷ مورخ ۱۳۸۲/۵/۲۸ وزارتخانه های راه و ترابری و کشور و به استناد تبصره ماده (۲) قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیلهای مسافری برون شهری در داخل شهر تهران - مصوب ۱۳۷۲ - آیین نامه اجرایی تبصره یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود :

ماده ۱- شهرداری ها غرفه های موجود و قابل واگذاری در پایانه های مسافری برون شهری را به شرکت های حمل و نقل مسافری برون شهری که در این آیین نامه به اختصار شرکت نامیده می شوند و براساس ضوابط وزارت راه و ترابری تشکیل و معرفی می گردند، جهت انجام خدمات مسافری تحت شرایط مندرج در این آیین نامه و به صورت نمایندگی در مقابل اخذ اجاره بها و از طریق انعقاد قرارداد واگذار می نمایند.

تبصره ۱- سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای استان مکلف است شرکت ها را براساس عواملی چون کیفیت ارائه خدمات، سابقه عملکرد، تعداد و عمر ناوگان، ایمنی در تردد، تخلفات و نظایر آن حداکثر تا (۴) درجه، درجه بندی نموده و جهت شرکت در مزایده غرفه های شرکت های مسافری به شهرداری هر شهر معرفی نماید.

تبصره ۲- شهرداری ها مکلفند غرفه های مسافری را بر مبنای ارزش عرصه و اعیان، موقعیت، امکانات، کیفیت و سایر خدمات، براساس دستورالعملی که به تأیید سازمان شهرداری های کشور رسیده و ابلاغ می گردد، حداکثر تا (۴) درجه، متناسب با درجه بندی شرکت های معرفی شده، درجه بندی نموده و از طریق مزایده واگذار نماید.

تبصره ۳- پس از انجام مزایده، هیچ گونه تغییری در وضعیت غرفه یا سالن غرفه ها که به موقعیت شرکت های مسافری مستقر در پایانه نسبت به قبل از برگزاری مزایده لطمه وارد سازد، توسط شرکت های مسافری و یا شهرداری مجاز نخواهد بود.

ماده ۲- مبنای اجاره بهای ماهانه غرفه های قابل واگذاری به شرکت ها، به وسیله یک نفر از کارشناسان رسمی دادگستری که توسط شهرداری انتخاب می گردد، تعیین می شود تا با انجام تشریفات مزایده در حضور نمایندگان شهرداری و سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای استان، مبلغ قطعی اجاره بها مشخص گردد.

آنچه یک شهردار باید بداند

تبصره ۱- کارشناس منتخب مذکور، اجاره بهای ماهانه غرفه واگذار شده را با رعایت ارزش عرصه و اعیان و موقعیت غرفه متناسب با آن مقدار از سطح پایانه که وسایط نقلیه شرکت مسافری هزینه‌هایی که برای نگهداری و سایر خدمات از طرف شهرداری مصروف می‌گردد، به صورت یک جا به عنوان اجاره بهای غرفه اختصاصی شرکت مسافری استفاده کننده، به صورت قیمت پایه برآورد می‌نماید.

تبصره ۲- شرکت مسافری استفاده کننده از غرفه واگذار شده، مکلف است اجاره بهای مندرج در قرارداد را بدون هیچ گونه عذر و تعلل در سررسید معین در قرارداد واگذاری، به شهرداری تأدیه نماید.

تبصره ۳- واگذاری غرفه‌های غیر حمل و نقلی (نظیر رستوران‌ها) نیز مشمول مقررات این آیین‌نامه خواهد بود و نقش سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای، صرفاً در خصوص غرفه‌های شرکت‌های مسافری می‌باشد.

ماده ۳- در هنگام عقد قرارداد از سوی شرکت‌ها باید معادل شش ماه اجاره بهای ماهانه هرسال و از سوی دیگر غرفه‌ها نیز معادل سه ماه اجاره بهای ماهانه هر سال به صورت ضمانتنامه بانکی یا وجه التزام به منظور حسن انجام خدمات و تعهدات برابر قرارداد منعقد شده، در اختیار شهرداری قرار گیرد تا در صورت تعلل در پرداخت اجاره بها یا حدوث هرگونه خسارت به تاسیسات، ساختمان، لوازم و تجهیزات پایانه از جانب بهره‌بردار یا عوامل وی، شهرداری به تواند خسارت خود را از آن محل برداشت نماید.

تبصره ۱- تشخیص میزان خسارت، با کارشناس رسمی منتخب شهرداری و سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای استان می‌باشد.

تبصره ۲- چنانچه قبل از خاتمه قرارداد، شهرداری از محل ضمانتنامه مذکور مبلغی وفق مقررات برداشت نماید، طرف قرارداد مکلف است ظرف مدت بیست روز بعد از اعلام کتبی شهرداری آن را تأمین نماید، به طوری که همواره ضمانتنامه بانکی یا وجه التزام معادل حد نصاب مقرر در این ماده، تأمین شده باشد. بدیهی است در صورت عدم تأمین شرایط فوق، شهرداری بلافاصله قرارداد واگذاری را لغو خواهد نمود. پس از لغو قرارداد، بهره‌بردار موظف است حداکثر ظرف مدت دو ماه نسبت به تخلیه غرفه و تحویل به شهرداری اقدام نماید. شهرداری نیز مکلف است در صورت خاتمه مدت قرارداد و یا لغو قرارداد و پس از تحویل گرفتن غرفه بلافاصله باقیمانده وجه التزام یا ضمانتنامه بانکی شرکت را به آن شرکت مسترد دارد.

تبصره ۳- دریافت هرگونه وجه یا تضمین دیگر علاوه بر مال الاجاره و تضمین فوق‌الذکر تحت هر عنوان از قبیل سرقفلی، پیش‌پرداخت و غیره توسط شهرداری از شرکت‌های مسافری استفاده کننده از غرفه‌های پایانه‌های

مسافربری ممنوع است.

تبصره ۴- استرداد سپرده غرفه‌های غیر حمل و نقلی مستلزم ارایه مفاصا حساب بیمه، دارایی و تسویه حساب می‌باشد.

ماده ۴- قرارداد واگذاری غرفه‌های پایانه‌های مسافربری برون شهری به مدت دو سال منعقد می‌شود و تمدید قرارداد برای سه سال متوالی دیگر از یک دوره پنج‌ساله که با عقد قرارداد اولیه که از طریق تشریفات مزایده آغاز می‌شود، با رعایت سایر مقررات این آیین‌نامه بلامانع است. غرفه‌های غیر حمل و نقلی مستقر در پایانه، فقط برای یک سال واگذار می‌گردد و تمدید آن برای دو دوره یک ساله بلامانع می‌باشد.

تبصره ۱- شهرداری می‌تواند در صورت عدم انجام تعهدات مالی از سوی شرکت‌ها و یا عدم رعایت مفاد قرارداد و پس از کسب نظر از سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای استان که حداکثر ظرف مدت پانزده روز اظهار نظر خواهند نمود از تمدید قرارداد خودداری نماید.

تبصره ۲- مفاد و شرایط قرارداد نمونه توسط وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) با کسب نظر از وزارت راه و ترابری تهیه و به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

تبصره ۳- چنانچه قبل از خاتمه قرارداد، شرکت حمل و نقل مسافربری، شرایط و ضوابط وزارت راه و ترابری را که بر مبنای آن تشکیل شده است از دست بدهد، با اعلام کتبی سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌های استان، شهرداری با تسویه کلیه حقوق خود قرارداد واگذاری را لغو و حداکثر ظرف مدت یک ماه به ترتیب مقرر در تبصره (۲) ماده (۳) این آیین‌نامه نسبت به تخلیه غرفه اقدام خواهد نمود.

تبصره ۴- واگذاری غرفه‌های غیرحمل و نقلی بعد از پنج سال صرفاً از طریق تشریفات مزایده امکان‌پذیر خواهد بود.

ماده ۵- افزایش اجاره بها به هنگام تمدید قرارداد برای مدت سه سال متوالی دیگر و بر مبنای نظر کارشناسی رسمی دادگستری منتخب شهرداری بلامانع است.

تبصره- افزایش اجاره بهای غرفه‌های غیرحمل و نقلی برای دو دوره یک ساله دیگر بر مبنای نظر کارشناس رسمی دادگستری منتخب شهرداری بلامانع است.

ماده ۶- از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه، آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده (۲) قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه‌های مسافربری و ممنوعیت تردد اتومبیل‌های مسافربری برون شهری در داخل شهر تهران، موضوع تصویب‌نامه

شماره ۹۹۴۱ ت ۱۵۱۳۹ ه مورخ ۱۳۷۴/۸/۱۴ لغو و شرکت‌هایی که در تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه در پایانه‌ها مستقر هستند تا انقضای مدت قراردادهای مربوط، طبق مفاد قرارداد، اقدام و پس از آن تابع این آیین‌نامه خواهند بود.

۴. قسمتی از اساسنامه پایانه های مسافربری شهرداری (به عنوان نمونه)

اهداف سازمان :

اهداف اصلی سازمان عبارت است از حفظ و نگهداری و اداره امور پایانه ها (ترمینال ها و تجهیز و توسعه آنها با استفاده از ابزار و روش های پیشرفته و متناسب با افزایش رشد جمعیت و در صورت لزوم احداث پایانه ها و غرفه های جدید در مبادی ورودی و مناسب شهر در چهار چوب لایحه قانونی احداث پایانه های مسافربری و ... مصوب اسفند ماه ۷۲ و آئین نامه های اجرائی مربوطه (موضوع اجرای این قانون).

موضوع سازمان :

۱. جمع آوری اطلاعات و آمار، طراحی و برنامه ریزی و توسعه پایانه ها.
۲. جذب نیروهای متعهد و متخصص و اقدام لازم در زمینه ارتقاء سطح دانش و اطلاعات آنان و ایجاد ارتباط با مراکز علمی و فنی و دانشگاهی داخل و خارج کشور.
۳. ایجاد ارتباط با پایانه های داخل و خارج کشور به منظور تبادل اطلاعات و استفاده از دانش و تجربیات آنها در راستای تامین و تکمیل خدمات و حفظ بهداشت محیط و ارائه خدمات مطلوب به شهروندان.
۴. تکمیل و احداث غرفه های خدماتی و بهداشتی مجهز جهت تامین نیازهای مراجعین و مسافری و شرکت های مسافربری و واگذاری آنها به بهره برداران با رعایت مقرات مربوطه.

محدوده عمل سازمان :

مرکز سازمان شهر می باشد.

نوع سازمان :

سازمان براساس ماده ۸۴ قانون شهرداری ها و بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ تأسیس گردید و وابسته به شهرداری زاهدان می باشد و دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی و اداری است و بر طبق اصول بازرگانی و مفاد اساسنامه سازمان اداره می شود.

منابع درآمد سازمان :

۱- درآمد ناشی از اجاره بهاء واگذاری غرفه ها به تعاونی ها و شرکت های مسافری مستقر در پایانه ها (ترمینال ها).

۲- درآمد ناشی از اجاره بهاء واگذاری غرفه های خدماتی و بهداشتی و مواد غذایی و پوشاک و غیره.

۳- دریافت اعانات و هدایا با تصویب مصادیق آن به صورت مورد به مورد توسط شورای سازمان با رعایت مقررات موضوعه.

۴- مشارکت با بانکها و مؤسسات اعتباری مجاز با رعایت مقررات مربوطه.

۵- کسب سایر درآمدهای مرتبط با اهداف سازمان از قبیل سرویس، کارواش، پمپ بنزین. (سایت شهرداری زاهدان)

۵. قرارداد واگذاری غرفه به شرکت های مسافری (به عنوان نمونه)

ماده ۱ : مقدمه

در اجرای قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیل های مسافری بین شهری در داخل شهر تهران مصوب ۷۲/۱۲/۱۰ مجلس شورای اسلامی و آئین نامه اجرایی تبصره ماده ۲ آن مصوب ۱۳۸۲/۸/۱۸ هیئت وزیران قرارداد ذیل بین (شهرداری / سازمان) به نشانی به نمایندگی آقای از یک طرف و شرکت که به شماره مورخ در ثبت شرکت ها به ثبت رسیده است. از طرف دیگر به نشانی به نمایندگی آقای (صاحب / صاحبان) امضاء مجاز شرکت که طی نامه شماره مورخ سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای استان واجد شرایط معرفی شده است منعقد میگردد و طرفین ملزم به اجرای آن میشوند.

تبصره : نشانی تعیین شده در فوق به منزله اقامتگاه قانونی طرفین قرارداد تلقی شده و کلیه مکاتبات و ابلاغها و اظهار نامه ها به همین نشانی ارسال و ابلاغ خواهد شد، مگر آن که مراتب تغییر اقامتگاه قانونی قبلا به صورت رسمی به اطلاع طرف مقابل رسیده و رسید دریافت کرده باشد. به هر صورت تغییر محل اقامتگاه شرکت نمیتواند خارج از محدود قانونی شهرداری باشد.

ماده ۲ : موضوع قرارداد

عبارت است از اجاره یک باب غرفه درجه به شماره به مساحت متر مربع زیربنا و مترمربع

آنچه یک شهردار باید بداند

(سطح اشغال) پارکینگ با آب و برق و واقع در پایانه مسافربری که فعالیت شرکت در غرفه به موجب قانون فوق الذکر و آیین نامه ها و دستورالعمل‌های مربوط خواهد بود.

ماده ۳: مدت قرارداد

مدت قرارداد دو سال تمام شمسی که از تاریخ آغاز و در تاریخ پایان می یابد.

ماده ۴: شرایط تمدید قرارداد

تمدید قرارداد با تقاضای کتبی شرکت یک ماه قبل از انقضاء مهلت قرارداد و رعایت مفاد ماده ۴ و ۵ آئین نامه فوق الذکر می باشد.

تبصره ۱: (شهرداری / سازمان) میتواند در صورت استتکاف شرکت از تمدید قرارداد با اخطار قبلی یک ماه نسبت به تخلیه غرفه اقدام نماید و اجاره ماهیانه غرفه در این مدت (تا زمان تخلیه و تحویل محل) را از محل سپرده تضمین اجاره برداشت نماید.

تبصره ۲: در پایان مدت قرارداد در صورت عدم توافق در تمدید قرارداد و تا زمان تخلیه غرفه از طرف شرکت و تحویل به سازمان اجرت المثل غرفه طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری منتخب از طرف سازمان خواهد بود که به هر حال نمی تواند کمتر از اجرت المسمی باشد.

ماده ۵: مبلغ قرارداد شرکت متعهد است در طی دوره بهره برداری ماهیانه مبلغ /- ریال بابت حق استفاده از محل غرفه و سطح لازم جهت استفاده وسایط نقلیه مسافربری شرکت به حساب شماره (شهرداری / سازمان) واریز و فیش آن را به (شهرداری / سازمان) تسلیم نماید. در صورت تعلل شرکت در پرداخت اجاره بهاء (شهرداری / سازمان) می تواند اجاره بهاء را از محل سپرده حسن انجام تعهدات موضوع ماده ۷ قرارداد برداشت نماید. در این صورت شرکت مکلف است ظرف مدت بیست روز پس از اعلام کتبی (شهرداری / سازمان) نسبت به تأمین کسری سپرده مذکور اقدام کند.

بدیهی است در صورت عدم تأمین کسری سپرده (شهرداری / سازمان) بلافاصله قرارداد را لغو و طبق تبصره ۲ ماده ۳ آئین نامه اجرایی مزبور و تبصره ذیل ماده ۲ قانون نسبت به تصرف غرفه اقدام خواهد نمود.

ماده ۶: در صورت تمدید قرارداد پس از پایان مدت دو سال از تنظیم قرارداد با توجه به ماده ۵ آیین نامه اجرایی مذکور (شهرداری / سازمان) می تواند نسبت به میزان اجاره بهاء محل غرفه با رعایت ماده ۲ آیین نامه یاد شده تجدید نظر نماید.

ماده ۷: سپرده حسن انجام تعهدات به استناد ماده ۳ آیین نامه اجرایی، شرکت مبلغ -/..... ریال معادل شش ماه اجاره بهاء را به صورت (وجه نقد / ضمانت نامه بانکی) به شماره مورخ به عنوان سپرده حسن انجام تعهدات به حساب (سازمان / شهرداری) واریز نموده است که پس از تخلیه ملک از طرف شرکت و تحویل آن به (شهرداری / سازمان) پس از کسر مطالبات مثبت بقیه به شرکت مسترد میگردد.

ماده ۸: تعهدات سازمان / شهرداری

۸-۱ ایجاد نمازخانه و وضوخانه و آبخوری جهت مسافرین و کارکنان شرکت.

۸-۲ ایجاد محل مناسب جهت استقرار دفتر شرکت در غرفه، موضوع ماده ۲ قرارداد.

۸-۳ ایجاد فضای سبز مناسب در محوطه پایانه.

۸-۴ ایجاد سرویسهای بهداشتی مناسب برای مسافرین و کارکنان شرکت.

۸-۵ نظافت محوطه و حفظ بهداشت عمومی پایانه

۸-۶ تأمین آب و برق و سایر وسایل مورد نیاز در داخل پایانه.

۸-۷ ایجاد محل مناسب جهت استقرار مامورین انتظامی در داخل پایانه.

۸-۸ جدول بندی و آسفالت پایانه.

تبصره: تعمیر و نگهداری از تاسیسات و امکانات مذکور و هزینه های مربوطه به آن به عهده (شهرداری / سازمان) میباشد.

ماده ۹: شرکت متعهد است در حفظ و نگهداری غرفه و رعایت نظافت آن اقدام کند به نحوی که غرفه و تجهیزات و دکوراسیون مربوط به (شهرداری / سازمان) را به همان وضع که تحویل گرفته در پایان مدت یا هنگام فسخ قرارداد به (شهرداری / سازمان) تحویل دهد همچنین شرکت مسئول هر نوع کسر وسایل و خساراتی که از طرف شرکت یا عوامل وی به هر عنوان به غرفه وارد آید می باشد. میزان خسارات وارده توسط کارشناس منتخب (شهرداری / سازمان) و سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای استان برآورد خواهد شد و نظریه کارشناس مزبور غیر قابل اعتراض بوده و (شهرداری / سازمان) خسارات خود را از محل سپرده حسن انجام تعهد برداشت خواهد نمود.

تبصره: چنانچه خسارت وارده بیش از میزان سپرده حسن انجام تعهد باشد بدو موضوع از طریق داور مورد توافق طرفین رسیدگی، و در صورت عدم توافق، (شهرداری / سازمان) با توجه به تبصره ذیل ماده ۲ قانون نسبت به تصرف غرفه اقدام و همچنین از طریق مراجع ذیصلاح قضایی نسبت به وصول بقیه خسارت وارده به غرفه اقدام خواهد نمود.

آنچه یک شهردار باید بداند

ماده ۱۰: هرگاه در مقام اجرای ماده ۳ آیین نامه فوق (شهرداری / سازمان) مبلغی را از محل سپرده حسن انجام تعهدات موضوع ماده ۵ این قرارداد برداشت نماید، مراتب را به شرکت ظرف یک هفته اعلام خواهد کرد و شرکت مکلف است حداکثر ظرف مدت بیست روز کسری مزبور را تامین نماید به نحوی که در تمام مدت استقرار شرکت در پایانه تمام سپرده (معادل شش ماه اجاره) در حساب مربوطه کامل باشد. بدیهی است تخلف این شرط وفق قانون موجب فسخ قرارداد و تخلیه ملک برای (شهرداری / سازمان) خواهد بود.

ماده ۱۱: هر نوع تغییر در بنای غرفه و دکوراسیون آن بدون اطلاع و موافقت (شهرداری / سازمان) ممنوع میباشد. در صورت تخلف (شهرداری / سازمان) میتواند نسبت به فسخ قرارداد و مطالبه خسارت وفق ماده ۹ این قرارداد اقدام نماید.

ماده ۱۲: (شهرداری / سازمان) در مقابل حفظ اموال شرکت و اموال امانی مسافری هیچگونه تعهدی نداشته و مسئولیت آن به عهده شرکت خواهد بود.

ماده ۱۳: شرکت متعهد است هزینه های آب، برق، تلفن اختصاصی و دستگاه های حرارتی و برودتی را در صورتی که خدمات مزبور به وسیله (شهرداری / سازمان) تأمین شود در مهلت مقرر قید شده در قبوض مربوطه و صورت حسابهای ابلاغی پرداخت نماید.

ماده ۱۴: با توجه به این که فقط شرکت های مسافری واجد شرایط که براساس آیین نامه مصوب و مقررات مربوط از طرف سازمان راهداری حمل و نقل جاده ای استان معرفی میشوند اجازه فعالیت در پایانه را دارند شرکت در تمام دوران بهره برداری مکلف به حفظ شرایط و ضوابط مذکور میباشد. لذا چنانچه پروانه شرکت از طرف مقامات ذیصلاح بهر دلیلی لغو یا فعالیتش تعطیل شود (شهرداری / سازمان) وفق تبصره ۳ ماده ۴ آیین نامه اجرایی نسبت به لغو قرارداد و استیفای حقوق خود اقدام خواهد کرد.

ماده ۱۵: پرداخت هر نوع مالیات و عوارض و سایر حقوق دولتی و شهرداری به عهده شرکت است.

ماده ۱۶: این واگذاری با توجه به تبصره ذیل ماده ۲ قانون اصلاح لایحه قانونی احداث پایانه های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیل های مسافری برون شهری در داخل شهر تهران مصوب ۱۳۷۲/۱۲/۱۰ مجلس شورای اسلامی مشمول مقررات قانون روابط موجر و مستأجر نبوده و حقوق استیجاری و کسب و پیشه برای متصرفان و یا متصدیان آنها ایجاد نخواهد کرد و هر موقع که (شهرداری / سازمان) لازم بداند میتواند محل را با توجه به شرایط واگذاری نمایندگی و با اخطار قبلی حداکثر یک ماه تخلیه و تصرف نماید.

ماده ۱۷ : در صورت فسخ قرارداد و تصرف غرفه توسط (سازمان / شهرداری)، صورت ریز اموال و اثاثیه موجود در غرفه با حضور نماینده ای از نیروی انتظامی و دو نفر از نمایندگان (سازمان / شهرداری) و سازمان راهداری حمل و نقل استان صورت جلسه و سپس در انبار (سازمان / شهرداری) نگهداری خواهد شد و موضوع به شرکت اعلام میگردد تا نسبت به حمل آنها اقدام نماید. شرکت مکلف است ظرف مدت یک هفته نسبت به انتقال اثاثیه مزبور اقدام نماید در غیر این صورت (شهرداری / سازمان) هزینه نگهداری و انبارداری را از محل سپرده حسن انجام تعهد برداشت خواهد نمود.

ماده ۱۸ : شرکت حق واگذاری غرفه را کلا یا جزئا به هیچ عنوان به غیر ندارد.

ماده ۱۹ : ایجاد هر گونه سر و صدا برای تبلیغ و جلب مشتری و نصب بلندگو از طرف شرکت در محوطه پایانه ممنوع میباشد. در صورت تخلف (شهرداری / سازمان) نسبت به جمع آوری و جلوگیری از ادامه عمل خلاف اقدام خواهد نمود.

ماده ۲۰ : شرکت موظف است هر میزان عوارض حمل مسافر را که از طرف شهرداری تعیین و به تصویب مقامات و مسئولین ذیربط برسد و از طرف مدیریت (شهرداری / سازمان) میزان و مبلغ آن اعلام گردد از هر مسافر اخذ و در پایان هر ماه کلا به حساب (شهرداری / سازمان) واریز و رسید آن را به (شهرداری / سازمان) تسلیم نماید. و در صورت تخلف برابر قانون و آیین نامه مربوطه با شرکت رفتار خواهد شد.

ماده ۲۱ : با امضا این قرارداد، غرفه موضوع قرارداد در اختیار شرکت قرار گرفته و شرکت اقرار به تصرف آن می نماید.

ماده ۲۲ : این قرارداد در ۲۲ ماده ۵ تبصره و ۸ بند در سه نسخه تنظیم که یک نسخه آن نزد شرکت و نسخه دوم در اختیار (شهرداری / سازمان) و نسخه سوم جهت سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای استان ارسال میگردد.

آنچه یک شهردار باید بداند

قسمت هفتم

مقررات مربوط به حمل و نقل درون شهری

۱. لایحه قانونی راجع به تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری

تهران مصوب ۱۳۵۹/۳/۲۸

ماده واحده - به منظور ایجاد هماهنگی در سیستم حمل و نقل شهری از این تاریخ مسائل مربوط به تاکسیرانی در شهر زیر نظر شهرداری تهران قرار می گیرد. آیین نامه های اجرایی در مورد چگونگی سازمان و نحوه مدیریت آن توسط شهرداری تهران تهیه و پس از تصویب شورای شهر و در غیاب آن قائم مقام وزارت کشور در شهرداری تهران قابل اجرا است.

۲. آیین نامه اجرایی قانون الحاق یک تبصره به ماده واحده قانون راجع به تمرکز امور مربوط

به تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران مصوب ۱۳۷۴/۸/۱۰ هیأت وزیران

مورخ: ۱۳۷۴/۸/۱۳

شماره: ۹۸۵۹ت ۱۴۹۳۰هـ

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۴/۸/۱۰ بنا به پیشنهاد شماره ۸۴۱/۳۴/۳/۱ مورخ ۱۳۷۴/۱/۲۰ وزارت کشور و به استناد تبصره ماده واحده قانون الحاق یک تبصره به ماده واحده قانون راجع به تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۹/۳/۲۸ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲ - آیین نامه اجرایی قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود:

فصل اول: کلیات

ماده ۱ - به منظور ایجاد تمرکز و هماهنگی در امور مربوط به تاکسیرانی و انواع سرویسهای تاکسی شهری در شهرها، وزارت کشور براساس مواد (۵۴) و (۸۴) قانون شهرداری (مصوب ۱۳۳۴) اقدامات لازم را معمول می کند.

ماده ۲ - تاکسی عبارت از وسیله نقلیه ای - اعم از سواری، استیشن یا هر خودروی مناسب دیگر - است که دارای مشخصات معین شده در این آیین نامه است و با امتیاز بهره برداری که توسط شهرداری صادر می شود، به صورت یکی از سرویسهای تاکسی شهری به جابجایی مسافر در درون شهر می پردازد.

تبصره - انواع سرویسهای تاکسی شهری که با عناوین، رنگ ها و فرمهای گوناگون نظیر نارنجی و فرودگاه که با وسایل نقلیه سواری، استیشن یا خودروی مناسب دیگر یا آژانس مشغول به کار هستند، مشمول این آیین نامه هستند.

ماده ۳ - تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی، همچنین کلیه امور مربوط به حمل و نقل عمومی مسافر در درون شهر،

در حیطه نظارت و مسئولیت شهرداری است.

تبصره - شهرداری می تواند به منظور رعایت مفاد این آیین نامه، برای اشخاص حقوقی واجد شرایط، مجوز حمل و نقل عمومی مسافر درون شهری صادر نماید. اشخاص یاد شده بر طبق مفاد این آیین نامه و به نمایندگی از شهرداری به حمل و نقل عمومی مسافر درون شهری اقدام می نماید.

فصل دوم - پروانه اشتغال به حمل و نقل عمومی مسافر درون شهری با تاکسی (پروانه تاکسیرانی)

ماده ۴ - پروانه اشتغال به حمل و نقل عمومی مسافر درون شهری با تاکسی (پروانه تاکسیرانی) مجوزی است که پس از طی موفقیت آمیز مراحل مختلف مذکور در این آیین نامه، برای مدت معین (حداکثر ۱۲ ساعت در روز)، سرویس مشخص، مسیر و زمان معین توسط شهرداری صادر می شود. مجوز مذکور فقط برای اشتغال فرد با وسیله نقلیه مشخص است، اعم از این که وسیله نقلیه متعلق به دارنده مجوز باشد یا به اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگر تعلق داشته باشد.

تبصره - شماره پروانه تاکسیرانی به عنوان کد شناسایی راننده نیز به کار خواهد رفت.

ماده ۵ - مراحل مختلف صدور پروانه تاکسیرانی به قرار زیر است:

الف - ثبت نام از متقاضی.

ب - امتحان ورودی مطابق با مفاد دستورالعمل امتحان که به تصویب شهرداری می رسد.

پ - تحقیق در مورد صلاحیت اخلاقی و اجتماعی متقاضی.

ت - مصاحبه حضوری.

ث - صدور پروانه تاکسیرانی مطابق مقررات موضوعه توسط شهرداری و در قبال اخذ گواهی نامه معتبر رانندگی.

تبصره ۱ - با توجه به درج نوع و شماره گواهینامه رانندگی در پروانه تاکسیرانی، پروانه مزبور برای رانندگی با

تاکسی به منزله کارت شهری موضوع آیین نامه راهنمایی و رانندگی و گواهی نامه رانندگی است.

تبصره ۲ - تعداد پروانه تاکسیرانی و پروانه بهره برداری از امتیاز سرویسهای تاکسی شهری در هر شهر، با رعایت

ضوابط مصوب شورای عالی ترافیک، توسط شهرداری تعیین می شود.

تبصره ۳ - هزینه خدمات و هزینه صدور پروانهها و مجوزهای موضوع این آیین نامه و حق امتیاز پروانه بهره برداری

حق امتیاز واگذاری نمایندگی به اشخاص حقوقی با تصویب شورای شهر یا جانشین قانونی آن و تأیید وزارت کشور

توسط شهرداری از متقاضیان اخذ خواهد شد.

تبصره ۴ - مدت اعتبار پروانه تاکسیرانی (۲) سال است و در صورت دارا بودن شرایط، هر بار تمدید آن برای (۲) سال دیگر توسط شهرداری مجاز است.

تبصره ۵ - شهرداری موظف است نسخه‌ای از پروانه تاکسیرانی را برای اطلاع راهنمایی و رانندگی یا هر مرجع ذیصلاح جانشین ارسال کند.

ماده ۶ - شرایط لازم برای دریافت پروانه تاکسیرانی به شرح زیر می‌باشد:

الف - داشتن حداقل (۲۳) سال سن.

ب - داشتن حداقل گواهی پایان دوره ابتدایی یا گواهی نهضت سوادآموزی معادل آن برای افرادی که کمتر از (۵۰) سال سن دارند و سواد خواندن و نوشتن برای افرادی که دارای بیش از (۵۰) سال سن هستند.

پ - داشتن برگ پایان خدمت یا معافیت از خدمت وظیفه عمومی.

ت - دارا بودن گواهینامه معتبر رانندگی اتومبیل که حداقل یک سال از تاریخ دریافت آن گذشته باشد.

ث - داشتن تأهل.

ج - تابعیت جمهوری اسلامی ایران.

چ - نداشتن سوء پیشینه.

ح - عدم اشتها به فساد اخلاقی.

خ - ارایه گواهی صحت بدنی و فکری و عدم اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی.

د - محروم نبودن از حقوق اجتماعی یا اشتغال به رانندگی از طرف مراجع ذیصلاح.

ذ - التزام به رعایت شئون اسلامی

ر - نداشتن شغل دیگر.

تبصره - در صورت فقدان هر یک از شرایط یاد شده اعتبار پروانه خاتمه می‌پذیرد.

ماده ۷ - متقاضی صدور پروانه تاکسیرانی مکلف به سپردن تعهد رسمی مبنی بر عدم انجام تخلفات موضوع این

آیین‌نامه و قبول تصمیمهای هیاتهای انضباطی و رعایت دستورالعمل‌های صادر شده است.

ماده ۸ - امور زیر از تخلفات تاکسیرانی محسوب و مرتکبین تابع تصمیمهای هیاتهای انضباطی خواهند بود :

۱ - امتناع از حمل مسافر یا حمل مسافر با شرایطی خارج از مقررات.

۲ - عدم رعایت شئون اسلامی و اجتماعی.

۳ - عدم انجام کشیکهای محوله و رعایت مقررات آن.

۴ - اقدام به تاکسیرانی برای غیر از ساعت، مسیر و سرویسی که در پروانه قید شده است.

۵ - ارتکاب به جرم در هنگام تاکسیرانی یا با استفاده از تاکسی.

۶ - عدم رعایت نرخهای مصوب و عدم استفاده از تاکسی متر در صورت نصب و الزام استفاده از آن.

۷ - عدم رعایت مقررات مربوط به حمل مسافر و تکرار تخلفات راهنمایی و رانندگی.

۸ - استفاده از پلاک شناسایی راننده دیگر در هنگام ارایه سرویس.

۹ - نصب و استفاده از وسایل غیرمجاز که مخالف دستورالعمل‌های صادر شده باشد، در تاکسی.

فصل سوم - پروانه بهره‌برداری از امتیاز سرویسهای تاکسی شهری

ماده ۹ - ارایه انواع سرویسهای تاکسی شهری در هر شهر با مدیریت شهرداری صورت می‌گیرد و ارایه هر یک از انواع سرویسهای مذکور توسط اشخاص حقیقی و حقوقی واجد شرایط، مستلزم اخذ موافقت‌نامه اصولی و ارایه پروانه سرویس تاکسی شهری برای هر تاکسی از شهرداری است. پروانه مذکور در این آیین‌نامه به اختصار "پروانه بهره‌برداری" نامیده می‌شود.

تبصره ۱ - شماره پروانه بهره‌برداری عنوان کد شناسایی وسیله نقلیه (تاکسی) را نیز خواهد داشت.

تبصره ۲ - اعتبار پروانه بهره‌برداری (۲) سال است و در صورت عدم تغییر شرایط مندرج در قرارداد، هر بار برای مدت (۲) سال دیگر قابل تمدید است.

ماده ۱۰ - شماره‌گذاری وسایط نقلیه به عنوان تاکسی توسط مرجع شماره‌گذاری با ارایه پروانه بهره‌برداری معتبر امکان‌پذیر است.

تبصره - فرم، رنگ، تعداد ارقام و حروف قابل درج در شماره تاکسی توسط شهرداری با هماهنگی سازمان شهرداری‌های کشور و نیروی انتظامی تعیین خواهد شد.

ماده ۱۱ - پروانه بهره‌برداری به اشخاص حقیقی و حقوقی واجد شرایط قابل واگذاری است.

تبصره - برای شخص حقیقی واجد شرایط فقط یک پروانه بهره‌برداری صادر می‌شود.

ماده ۱۲ - شرایط اشخاص حقیقی برای دریافت پروانه بهره‌برداری به شرح زیر می‌باشد:

۱ - داشتن پروانه تاکسیرانی معتبر.

۲ - معرفی یک دستگاه وسیله نقلیه مناسب مطابق با ضوابط این آیین‌نامه به عنوان تاکسی.

۳ - انعقاد قرارداد در قالب مفاد ماده (۱۰) قانون مدنی به منظور قبول تعهدات و شرایط زیر : همچنین تصمیمهای هیات انضباطی موضوع ماده (۱۵) این آیین نامه:

الف - تعهد ارایه فقط یکی از سرویسهای تاکسی برابر مفاد قرارداد و روزانه حداقل یک نوبت کاری (۸) ساعته. حداکثر اضافه کار یک فرد که ارایه سرویس را در یک نوبت کاری (۸) ساعته قبول می کند، (۴) ساعت است که میزان آن توسط شهرداری در پروانه تاکسیرانی قید می شود. دارنده پروانه بهره برداری با موافقت شهرداری، اختیار ارایه همان سرویس در نوبت کاری دیگر را منوط به قید موضوع در قرارداد و معرفی فرد دارای پروانه تاکسیرانی دیگر دارد. در این صورت مسئولیتهای ارایه سرویس در نوبت کاری دیگر نیز کماکان به عهده دارنده پروانه بهره برداری است.

ب - اعلام زمان استفاده از مرخصی سالیانه به مدت یک ماه که ضمن آن ممکن است حداقل یک نوبت کاری ارایه سرویس تعطیل شود. دارنده پروانه بهره بردار فقط در مدت مرخصی سالیانه می تواند به جای خود فرد دارای پروانه تاکسیرانی دیگری را برای ارایه سرویس در نوبت کاری مورد تعهد معرفی نماید.

پ - تعهد به انجام نوع سرویس و مسیر و زمانهای شروع و خاتمه هر نوبت کاری سرویس درج شده در پروانه تاکسیرانی.

ت - تقبل انجام برنامه های مربوط به کشیک.

ث - تعهد به انجام مرتب نظافت بیرون و داخل تاکسی و رعایت شئون اسلامی و اجتماع و عدم نصب لوازم و اشیای غیرمجاز در تاکسی برابر دستورالعمل های ارایه شده.

ج - تعهد به تهیه و استفاده از لباس فرم نظیف توسط راننده هنگام ارایه سرویس و نصب پلاک کد شناسایی راننده بر روی شیشه عقب خودرو برای رویت از خارج، همچنین نصب کد شناسایی راننده و وسیله نقلیه (تاکسی) در داخل اتومبیل در محل قابل رویت مسافر برابر دستورالعمل های شهرداری.

چ - تعهد به عدم سپردن تاکسی برای ارایه سرویس به افراد فاقد پروانه تاکسیرانی معتبر و نیز بهره برداری از تاکسی در زمانی که پروانه بهره برداری توسط مراجع ذیربط طبق مقررات اخذ یا به طور موقت تا صدور پروانه بهره برداری جدید باطل شده است.

ح - تعهد به اعلام علت عدم ارایه سرویس ظرف (۴۸) ساعت از تاریخ توقف تاکسی به شهرداری.

خ - تعهد به رعایت نرخهای مصوب و نیز نصب و استفاده از تاکسی متر طبق دستورالعمل های صادر شده.

د - تعهد به عدم امتناع از حمل مسافر، همچنین عدم اقدام به حمل مسافر با اعمال شرایط شخصی و خارج از

آنچه یک شهردار باید بداند

شرکت‌ها مورد استفاده قرار گیرد، باید ضمن انعقاد قرارداد با شرکت مورد نظر، پروانه بهره‌برداری خود را به شرکت تسلیم کند. شرکت، پروانه بهره‌برداری وسیله نقلیه مذکور را به همراه نسخه دوم قرارداد به شهرداری ارائه و پروانه بهره‌برداری به نام شرکت دریافت می‌کند. پروانه بهره‌برداری شخصی که به این ترتیب در اختیار شهرداری قرار می‌گیرد، پس از خاتمه قرارداد و در صورتی که مالک اتومبیل همچنان واجد شرایط باشد، از طرف شهرداری به وی اعاده خواهد شد.

حداقل زمان قراردادها طبق ضوابطی خواهد بود که توسط شهرداری هر شهر تعیین می‌شود.

۳ - معرفی دفتر و توقفگاه مناسب با حداقل یک شماره تلفن.

۴ - انعقاد قرارداد و قالب مفاد ماده (۱۰) قانون مدنی برای ارائه سرویس‌های محوله به نمایندگی از طرف

شهرداری با قبول کلیه تعهدات و شرایط ذیل و تصمیم‌های هیاتهای انضباطی:

الف - تعهد به ارائه سرویس تاکسی برابر مشخصات قرارداد حداقل یک نوبت کاری (۸) ساعت برای هر اتومبیل شرکت، توسط افراد دارای پروانه تاکسیرانی.

ب - تعهد به این که در هیچ زمان سرویس ارائه شده توسط اتومبیل‌های شرکت کمتر از چهار پنجم تعداد اتومبیل‌های معرفی شده نباشد. در غیر این صورت باید ظرف حداکثر (۲۴) ساعت شهرداری را مطلع کند.

پ - تعهد به تقبل انجام برنامه‌های کشیک و مقررات مربوط.

ت - تعهد به تهیه و استفاده از لباس هم شکل توسط رانندگان شرکت هنگام ارائه سرویس، همچنین نصب کد شناسایی راننده و وسیله نقلیه (تاکسی) در داخل اتومبیل در محل قابل رویت مسافر و شیشه عقب اتومبیل به نحوی که از بیرون قابل رؤیت باشد.

ج - تعهد به تجهیز شرکت به سیستم ارتباطی با ارائه اشتراک در سیستم ارتباطی شرکت‌های مشابه در صورت اعلام شهرداری مبنی بر استفاده از سیستم ارتباطی، با رعایت قوانین و مقررات مربوط.

چ - تعهد مبنی بر عدم واگذاری سهام شرکت تحت هر عنوان به اشخاص دیگر، مگر با اطلاع شهرداری.

ح - تعهد به استفاده از تابلو "خارج از سرویس" در تاکسی‌های شرکت در مواردی که بنا به دلایل فنی یا اضطراری قابل توجیه یا اتمام نوبت کاری پذیرش مسافر ممکن نباشد.

خ - تعهد به رعایت نرخهای مصوب و نصب و استفاده از تاکسی‌متر برابر دستورالعمل‌های صادر شده.

د - تعهد به عدم امتناع از حمل مسافر، همچنین عدم اقدام به حمل مسافر با شرایط شخصی و خارج از مقررات.

ذ - تعهد به توجه کامل بر اخطارها و تذکرها و بازرسین شهرداری.

ر - تعهد به عدم استفاده از وسایط نقلیه که پروانه بهره‌برداری آن به نام شرکت نیست.

فصل چهارم - نحوه نقل و انتقال حقوق پروانه بهره‌برداری

ماده ۱۴ - انتقال حقوق متعارف اشخاص ناشی از داشتن پروانه بهره‌برداری معتبر فقط به اشخاصی که برابر مفاد

این آیین‌نامه واجد شرایط واگذاری پروانه بهره‌برداری باشند و با طی مراحل زیر از طریق شهرداری صورت می‌گیرد :

۱ - متقاضی انتقال، مشخصات کامل پروانه بهره‌برداری و مشخصات انتقال گیرنده را طی فرمی تسلیم دفتر

مخصوص انتقالات پروانه بهره‌برداری تاکسی مستقر در شهرداری می‌نماید.

۲ - شهرداری بلافاصله و در صورت معتبر بودن پروانه بهره‌برداری، همچنین واجد شرایط بودن انتقال گیرنده فرم

موافقت‌نامه اصولی انتقال را به متقاضی تسلیم می‌کند.

۳ - انتقال حقوق پروانه بهره‌برداری صرفاً به طور رسمی و با ثبت در دفاتر اسناد رسمی معرفی شده از طرف

شهرداری ممکن است. دفاتر اسناد رسمی مذکور مکلفند براساس مشخصات موافقت‌نامه اصولی معتبر صادره از سوی

شهرداری نسبت به ثبت اسناد معامله اقدام و پروانه بهره‌برداری مورد معامله را به مهر باطل شد که از سوی شهرداری

در اختیار آنها گذارده می‌شود، ممهور کنند.

تبصره - وسیله نقلیه (تاکسی) در طول مدتی که پروانه بهره‌برداری مربوط به آن باطل یا مضبوط است، حق تردد

ندارد و متخلف تحت پیگرد قرار می‌گیرد.

۴ - شخصی که حقوق پروانه بهره‌برداری به او منتقل شده است، پروانه بهره‌برداری باطل شده و تصویری از سند

انتقال را به شهرداری تسلیم می‌کند شهرداری موظف است پروانه بهره‌برداری جدید به نام متقاضی صادر و آن را

ظرف (۲۴) ساعت به وی تسلیم کند.

تبصره ۱ - چنانچه حقوق متعارف ناشی از پروانه بهره‌برداری معتبر به صورت قهری اعم از ارث یا در اثر اجرای

احکام مراجع قضایی به اشخاص منتقل شود، پروانه بهره‌برداری از تاریخ انتقال رسمی حقوق مذکور از درجه اعتبار

ساقط و باطل می‌شود. اشخاص صاحب حق مکلفند حداکثر ظرف سه ماه با رعایت مفاد این ماده و بندهای آن و با

ارایه گواهی انحصار وراثت و حکم قطعی مرجع قضایی نسبت به درخواست صدور پروانه بهره‌برداری جدید به نام

اشخاص واجد شرایط اقدام نمایند. در غیر این صورت، پس از انقضای مهلت یاد شده شهرداری می‌تواند بهای عادلانه

روز متعلق به حقوق ناشی از داشتن پروانه بهره‌برداری را که توسط کارشناس رسمی دادگستری تعیین می‌شود، به

اشخاص صاحب حق پرداخت و در صورت عدم مراجعه با سپردن بهای مذکور به صندوق ثبت، حقوق ناشی از داشتن پروانه بهره‌برداری را به خود منتقل کند. چنانچه صاحبان حقوق مذکور مایل باشند که شهرداری این حقوق را اتیاع کند.

شهرداری موظف است که بهای حقوق مذکور را طبق قیمت عادلانه روز و با تقویم کارشناس رسمی دادگستری بپردازد. هزینه کارشناسی به تساوی توسط شهرداری و فروشنده پرداخت می‌شود.

تبصره ۲ - در صورتی که به استناد حکم انحصار وراثت یا حکم قطعی مراجع قضایی حقوق ناشی از پروانه بهره‌برداری معتبر به یک یا عده‌ای محجور (صغار، اشخاص غیر رشید، مجانین) تعلق یابد، به درخواست ولی یا قیم اشخاص محجور و نیز رضایت سایر صاحبان احتمالی حقوق و در خصوص ورثه سایر وراثت در صورتی که تا کسی به تشخیص هیات انضباطی وسیله امرار معاش اشخاص محجور باشد، تا هنگام رفع محجوریت از تمامی آنها، شهرداری با استفاده از حقوق پروانه بهره‌برداری توسط ولی یا قیم به نفع اشخاص محجور، از طریق معرفی اشخاص دارای پروانه تاکسیرانی برای هر نوبت کاری موافقت می‌کند.

ماده ۱۵ - در هر شهر توسط شهرداری به تعداد مورد نیاز هیاتهای سه نفر انضباطی به منظور رسیدگی به تخلفات تاکسیرانان و تاکسی‌داران و نیز وظایفی که در این آیین‌نامه ذکر شده است، مرکب از نماینده تاکسی‌داران دارای پروانه بهره‌برداری یا نماینده اشخاص حقوقی که به نمایندگی شهرداری اقدام به حمل و نقل عمومی مسافر می‌نمایند یا تاکسیرانان دارای پروانه تاکسیرانی (حسب مورد مطرح شده در هیات) و نماینده شهرداری و نماینده شورای اسلامی شهر یا جانشین قانونی آن تشکیل خواهد شد. تصمیمات هیات قطعی و لازم الاجراست.

تبصره ۱ - جلسات هیات مذکور به ریاست نماینده شورای اسلامی شهر یا جانشین قانونی وی و بنا به دعوت شهرداری، حداقل هر ماه یک بار، در محل تعیین شده توسط شهرداری و با حضور کلیه اعضا تشکیل و تصمیم‌های هیات با اکثریت دو رای وقتی معتبر است که نماینده شهرداری یک از آن دو نفر باشد. رای اقلیت نیز به صورت مستند و مستدل درج می‌شود.

تبصره ۲ - هیات پس از وصول پرونده تخلفات از شهرداری، به ذینفع اعلام می‌نماید که ظرف ده روز توضیحات خود را کتبا برای هیات ارسال کند. پس از انقضای مدت مذکور هیات مکلف است ظرف یک ماه بر حسب مورد و براساس مقررات تصمیم مقتضی اتخاذ نماید.

تبصره ۳ - در صورتی که تخلف راننده و دارنده تاکسی از جرایم مندرج در سایر قوانین مملکتی از جمله قوانین

جزایی باشد، علاوه بر اعمال تصمیمهای هیات انضباطی، مراتب جهت اعمال مقررات کیفری مناسب به مراجع ذیصلاح قضایی نیز منعکس می شود.

تبصره ۴ - افرادی که پروانه تاکسیرانی آنها به صورت دائمی باطل می شود، حق ثبت نام مجدد برای دریافت پروانه جدید نخواهند داشت.

ماده ۱۶ - شهرداری می تواند در تشکیل شرکت های تعاونی مصرف، مسکن، خدمات فرهنگی، ورزشی و رفاهی، خدمات پزشکی و درمانی، خدمات تعمیرگاهی و تأمین لوازم یدکی، حمایت اقتصادی و صندوق قرض الحسنه برای تاکسیرانان و تاکسیداران اهتمام ورزیده و در حد امکان در زمینه تحقق نیازهای فوق مشارکت نماید.

ماده ۱۷ - شهرداری برای تنظیم و اداره امور تاکسیرانی در شهر می تواند در احداث ایستگاه تاکسی، ترمینال های درون شهری، مرکز معاملات تاکسی و ایجاد جایگاه ها توزیع موقت و ایجاد تسهیلات برای راه اندازی سیستم های ارتباطی از جمله بی سیم، اقدامات لازم را معمول نماید.

تبصره - استفاده از دستگاه های بی سیم منوط به کسب مجوزهای قانونی لازم از دستگاه ها ذیربط است.

ماده ۱۸ - کلیه ضوابط، آیین نامه ها و دستورالعمل های مغایر یا مفاد این آیین نامه از تاریخ تصویب ملغی می شود.

ماده ۱۹ - در اجرای ماده (۶۲) قانون شهرداری وزارت کشور می تواند در ارتباط با مسئولیت های شهرداری ها در امور تاکسیرانی هماهنگی های لازم را ایجاد نماید.

۳. اصلاح آیین نامه اجرایی قانون الحاق یک تبصره به ماده واحد قانون راجع به تمرکز امور

مربوط به تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران مصوب ۱۳۷۹/۶/۱۳

شماره: ۲۵۶۱۲ت ۲۱۱۳۴۷هـ تاریخ: ۱۳۷۹/۶/۱۹

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۹/۶/۱۳ بنا به پیشنهاد شماره ۱۱۱۳/۱/۳/۳۴/۱۴۶۸ مورخ ۱۳۷۷/۶/۳۱ وزارت کشور تصویب نمود:

آیین نامه اجرایی قانون الحاق یک تبصره به ماده واحد قانون راجع به تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران، موضوع تصویب نامه شماره ۹۸۵۹ت ۱۴۹۳۰هـ مورخ ۱۳۷۴/۸/۱۳ به شرح زیر اصلاح می شود:

۱ - عنوان تبصره ماده (۲) به تبصره (۱) تغییر می یابد و در تبصره یاد شده بعد از عبارت "فرودگاه" عبارت "و

موقت " اضافه می شود.

۲ - متن زیر به عنوان تبصره (۲) به ماده (۲) اضافه می شود :

" تبصره ۲ - وزارت صنایع مکلف است به منظور تبدیل تاکسیهای موقت، به تعداد لازم خودرو در اختیار وزارت کشور، به منظور توزیع بین متقاضیان واجد شرایط قرار دهد."

۳ - متنهای زیر به عنوان تبصره های (۳) و (۴) به ماده (۵) اضافه و شماره تبصره های (۳) و بعد از آن به ترتیب اصلاح می شود:

"تبصره ۳ - در صورت عدم وجود تاکسی به تعداد مورد نیاز براساس تبصره (۲) این ماده شهرداری می تواند پروانه اشتغال موقت برای خودروهای شخصی واجد شرایط با رعایت مفاد این آیین نامه تحت عنوان تاکسی موقت صادر نماید.

تبصره ۴ - صدور پروانه اشتغال موقت تنها برای تنظیم امور صادر می شود."

۴ - عبارت " و موفقیت در امتحان شهر شناسی و گذراندن دوره آموزشی کوتاه مدت (توجیهی) مقررات تاکسیرانی " به انتهای بند "ب" ماده (۶) اضافه می شود.

۵ - عبارت " یا داشتن افراد تحت تکفل براساس قوانین و مقررات مربوط با گواهی مراجع ذیصلاح " به انتهای بند "ث" ماده (۶) اضافه می شود.

۶ - بند (۲) ماده (۱۳) به شرح زیر اصلاح می شود :

"۲ - شهرداری حداقل و حداکثر تعداد وسیله نقلیه را با توجه به نوع وسیله نقلیه اعم از ملکی یا قراردادی که شرکت می تواند به کار گیرد، براساس ضوابط و دستورالعمل های صادر شده از سوی شورای عالی هماهنگی ترافیک شهرهای کشور تعیین می کند."

۴. آیین نامه مدیریت حمل و نقل بار و مسافر در شهر و حومه مصوب ۱۳۸۷/۱۱/۱۹

تاریخ : ۱۳۸۸/۳/۲۰

شماره : ۴۲۲۸۲/۶/۱۵۸۵ ک

وزیران عضو کارگروه توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۱۹ به استناد اصل یک صد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با رعایت تصویب نامه شماره ۱۳۱۴۰۱/ت/۴۱۰۴۸ هـ مورخ ۱۳۸۷/۷/۳۰ آیین نامه مدیریت حمل و نقل بار و مسافر در شهر و حومه را به شرح زیر

تصویب نمودند :

ماده ۱- در این آیین نامه اصطلاحات و عبارات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

الف - ستاد : ستاد مدیریت و حمل و نقل و سوخت

ب - شورای عالی : شورای عالی هماهنگی ترافیک شهرهای کشور

پ - شورای همتا : شورای هماهنگی ترافیک استان

ت - شورا : شورای اسلامی شهر

ث - سازمان مدیریت حمل و نقل مسافر : سازمان مدیریت حمل و نقل همگانی تابع شهرداری با اساسنامه مصوب

که مدیریت و نظارت بر سامانه‌های حمل و نقل عمومی شهری شهر اعم از انواع تاکسی، ون، مینی‌بوس و اتوبوس را بر عهده دارد.

ج - سازمان مدیریت حمل و نقل بار: سازمان مدیریت حمل و نقل بار تابع شهرداری با اساسنامه مصوب که مدیریت و نظارت بر سامانه‌های حمل و نقل عمومی بار شهری اعم از شرکت‌های حمل و نقل بار شهری و حومه‌ای را بر عهده خواهد داشت.

چ - مدیریت حمل و نقل مسافر : مدیریت حمل و نقل مسافر در شهرهایی که دارای سازمان حمل و نقل همگانی هستند ایجاد شده و مدیریت و نظارت بر فعالیت سامانه‌های حمل و نقل مسافر را زیر نظر سازمان حمل و نقل همگانی برعهده دارد.

ح - مدیریت حمل و نقل بار : مدیریت حمل و نقل بار شهرداری در شهرهایی که دارای سازمان حمل و نقل همگانی هستند ایجاد شده و مدیریت و نظارت بر حمل و نقل بار را زیر نظر سازمان حمل و نقل همگانی برعهده دارد.

خ - مدیریت حمل و نقل بار و مسافر: مدیریت حمل و نقل بار شهرداری در شهرهایی که فاقد هر یک از سازمان‌های یادشده برای مدیریت امور حمل و نقل بار و مسافر هستند ایجاد شده و مدیریت و نظارت بر حمل و نقل بار و مسافر را بر عهده دارد.

د - شرکت حمل و نقل بار شهری: شخصیت حقوقی که با رعایت مفاد این آیین نامه و مقررات مربوط، با هدف حمل و نقل بار شهری موفق به اخذ مجوزهای لازم از شهرداری در حمل و نقل بار (به نمایندگی از شهرداری) شده و تحت نظر شهرداری فعالیت می‌نماید.

آنچه یک شهردار باید بداند

ذ - شرکت حمل و نقل مسافر شهری : شخصیت حقوقی که با رعایت مفاد این آیین نامه و مقررات مربوط، با هدف حمل و نقل شهری موفق به اخذ مجوزهای لازم از شهرداری شده و فعالیت می نماید.

ر - پروانه اشتغال به حمل بار و مسافر : مجوزی که برای اشتغال به حمل بار و مسافر توسط شخص حقیقی واجد شرایط تحت پوشش شرکت حمل و نقل برای مدت، خدمت، مسیر و محدوده معین، طبق این آیین نامه و سایر مقررات مرتبط، توسط شهرداری صادر می گردد.

ز - محدوده: براساس قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها - مصوب ۱۳۸۴ - محدوده شهر عبارت است از حد کالبدی موجود شهر و توسعه آتی در دوره طرح جامع و تا تهیه طرح مذکور در طرح هادی شهر که ضوابط و مقررات شهرسازی در آن لازم الاجرا است. شهرداری ها علاوه بر اجرای طرح های عمرانی از جمله احداث و توسعه معابر و تأمین خدمات شهری و تاسیسات زیربنایی در چارچوب وظایف قانونی مرز کنترل و نظارت بر احداث هرگونه ساختمان و تاسیسات و سایر اقدامات مربوط به توسعه و عمران در داخل محدوده شهر را نیز به عهده دارند.

ژ - حریم : براساس قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها - مصوب ۱۳۸۴ - حریم شهر عبارت است از قسمتی از اراضی بدون فاصله پیرامون محدوده شهر که نظارت و کنترل شهرداری در آن ضرورت دارد و از مرز تقسیمات کشوری شهرستان و بخش مربوط تجاوز نکند. در این آیین نامه منظور از کلمه « حومه » همان حریم می باشد.

ماده ۲- به موجب ماده (۹) قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت - مصوب ۱۳۸۶ - و ماده (۲) آیین نامه اجرایی قانون یادشده، حمل و نقل بار و مسافر در محدوده شهر و حومه (حریم) آن، توسط شهرداری ها مدیریت می شود.

ماده ۳- شهرداری برای انجام وظایف مدیریتی خود در حمل و نقل بار و مسافر در محدوده شهر و حومه می تواند در شهرهای با جمعیت بیش از یک صد هزار نفر، سازمان مدیریت حمل و نقل مسافر و سازمان مدیریت حمل و نقل بار و در شهرهای دارای سازمان حمل و نقل همگانی، مدیریت حمل و نقل مسافر و مدیریت حمل و نقل بار در سازمان حمل و نقل همگانی شهرداری و در سایر شهرها مدیریت حمل و نقل و مسافر تأسیس نماید.

تبصره - سازمان مدیریت حمل و نقل مسافر می تواند از ادغام سازمان (شرکت) اتوبوسرانی، تاکسیرانی، پایانه ها (و در صورت وجود، قطار شهری) به وجود آید.

ماده ۴- برای انجام خدمات حمل و نقل بار و مسافر در محدوده شهر و حومه آن، شرکت‌های حمل و نقل بار یا مسافر درون شهری، در چارچوب مقررات و قوانین مربوط تحت مدیریت شهرداری فعالیت می‌نمایند.

تبصره ۱- اشخاص حقیقی فعال در حمل و نقل باید ظرف شش ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه صرفاً در قالب شرکت تعاونی یا خصوصی ساماندهی شده مجاز به ادامه فعالیت خواهند بود.

تبصره ۲- اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در حمل و نقل شهری و حومه‌ای بار و مسافر موظفند حداکثر ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه و براساس برنامه زمان‌بندی شهرداری، خود را با مفاد آن تطبیق دهند. در غیراین صورت، با اعلام شهرداری، نیروی انتظامی از ادامه فعالیت آنها جلوگیری خواهد نمود.

ماده ۵- با تصویب این آیین‌نامه وظایف و اختیارات مشابه اشخاص حقوقی، دستگاه‌ها، سازمان‌ها، نهادها، اتحادیه‌ها، تعاونی‌ها و تشکلهای صنفی فعال در امور حمل و نقل بار و مسافر در محدوده شهرها و حومه، به شهرداری واگذار می‌گردد و نامبردگان مذکور موظفند ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه، سوابق، اسناد، مدارک و اطلاعات مربوط را طی صورت جلسه، در اختیار شهرداری‌ها (یا سازمان‌ها/شرکت‌ها و واحدهایی که به نمایندگی از شهرداری معرفی می‌گردند) قرار دهند.

ماده ۶- شهرداری‌ها موظفند با رعایت مقررات مربوط، در موارد ذیل برای مدیریت حمل و نقل بار و مسافر در محدوده شهرها و حومه آن اقدام نمایند:

الف - مطالعه، تهیه و تنظیم برنامه جامع و هماهنگ برای تعیین خط‌مشی اجرایی حمل و نقل بار و مسافر درون شهری و اجرای آن در قالب برنامه‌های درازمدت، میان مدت و کوتاه مدت پس از تصویب در مراجع ذیصلاح.

ب - آموزش و فرهنگسازی

پ - مدیریت و استقرار سامانه‌های هوشمند حمل و نقل (ITS)

ت - مدیریت و توسعه سامانه حمل و نقل عمومی

ث - اعمال ضوابط ایمنی حمل و نقل بار و مسافر

ج - معاینه فنی خودروها براساس مقررات مربوط

چ - صدور پروانه بهره‌برداری شرکت‌های حمل و نقل بار و مسافر و نظارت بر فعالیت آنها.

ح - صدور پروانه فعالیت ناوگان حمل و نقل بار و مسافر

خ - صدور پروانه اشتغال افراد در امور حمل و نقل بار و مسافر

د - صدور بارنامه و برگ بار ویژه (ترافیکی)

ذ - راه‌اندازی و اداره پایانه‌های بار و مسافر شهری و حومه‌ای

ر - اعمال محدودیت زمانی و مکانی برای حمل و نقل بار و مسافر

ز - نظارت مستمر بر عملکرد و رضایت ذینفعان حمل و نقل بار و مسافر

ماده ۷- تا زمان تدوین و ابلاغ ضوابط ایمنی حمل و نقل بار در محدوده شهر و حومه، آیین‌نامه‌ها و

دستورالعمل‌های جاری مربوط به ایمنی حمل و نقل جاده‌ای بار، ملاک عمل است.

ماده ۸ - برای رسیدگی به تخلف در امور حمل و نقل بار و مسافر، هیئت انضباطی سه نفره مرکب از نماینده

شهردار، نماینده وزارت کشور و نماینده شرکت‌های حمل و نقل بار یا مسافر تشکیل شده و نسبت به تخلف شرکت‌ها

و ذینفعان رسیدگی و رای لازم را صادر می‌نماید.

ماده ۹- دستگاه‌های اجرایی ذیربط به ویژه وزارتخانه‌های کشور، تعاون، راه و ترابری، بازرگانی و نیروی انتظامی

جمهوری اسلامی ایران، موظفند همکاری و هماهنگی‌های لازم را با شهرداری برای اجرای وظایف مقرر در این

آیین‌نامه به عمل آورند.

ماده ۱۰- برای پیگیری اجرای مفاد این آیین‌نامه در استان‌ها، کارگروهی به ریاست استاندار و متشکل از اشخاص

ذیل ایجاد می‌شود:

الف - معاون امور عمرانی استانداری به عنوان دبیر کارگروه

ب - فرمانده نیروی انتظامی استان

ج - شهردار شهر مربوط

د - فرماندار شهرستان مربوط

ماده ۱۱- شهرداری‌ها عملکرد سه ماهه خود را به شورای همتا گزارش نموده و شورای همتا موظف است ضمن

نظارت مستمر بر اجرای مفاد آیین‌نامه توسط شهرداری‌ها، عملکرد سه ماهه را به وزارت کشور (دبیرخانه شورای

عالی) گزارش نماید. شورای عالی باید گزارش عملکرد شش ماهه استان‌ها را جمع‌بندی نموده و به ستاد ارسال نماید.

ماده ۱۲- وزارت کشور موظف است ضمن نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه و ارزیابی عملکرد شهرداری‌ها،

شرایط لازم برای اعطای جایزه مدیریت حمل و نقل بار و مسافر درون شهری را فراهم و به ستاد گزارش نماید.

این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۱۷ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده‌است.

۵. دستور العمل اجرایی اصلاح ساختار سامانه های حمل و نقل عمومی و ساماندهی حمل و

نقل درون شهری، موضوع جزء (۱) بند "ب" تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور

تصمیم نمایندگان ویژه رییس جمهور برای اجرای تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور که به استناد اصل یکصد و بیست و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با رعایت ماده (۲۹) آیین نامه اجرایی تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، موضوع تصویب نامه شماره ۱۱۴۴۶/ت/۳۴۹۲۹ هـ مورخ ۱۳۸۵/۲/۱۰ اتخاذ شده است، به شرح زیر برای اجرا ابلاغ می شود:

ماده ۱ - در این آیین نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

الف - شورای عالی : شورای عالی هماهنگی ترافیک شهرهای کشور

ب - سازمان : سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

ج - همتا : شورای هماهنگی ترافیک استان

د - اتوبوس و مدی بوس : خودروی جمعی بزرگ که ظرفیت حمل ۲۷ نفر مسافر یا بیشتر را دارد.

هـ - مینی بوس : خودروی جمعی متوسط که ظرفیت حمل ۱۶ تا ۲۶ نفر مسافر را دارد.

و - تاکسی ون : خودروی جمعی کوچک که ظرفیت حمل ۵ تا ۱۵ نفر مسافر را دارد و مثل تاکسی فعالیت می نماید.

ز - تاکسی : خودروی جمعی سبک که ظرفیت حمل ۱ تا ۴ نفر را دارد.

ح - همپیمایی : استفاده مشترک چند نفر از یک وسیله نقلیه متعلق به یکی از اعضای گروه، که برای مبدأ یا مقصد مشترک با هم همسفر شوند. وسیله نقلیه می تواند نوبتی توسط هر عضو گروه آورده شود و یا برای تأمین هزینه های وسیله نقلیه یک عضو، بین اعضا توافق شود. تاکسی تلفنی همپیما نیز می تواند به جای وسیله شخصی اعضا برنامه ریزی و استفاده شود.

ط - وسایل دوچرخ : کلیه وسایل نقلیه موتوری و غیرموتوری دوچرخ یا سه چرخ به ویژه دوچرخه، اسکوتر و دوچرخه برقی.

ی - افراد کم توان : افراد سالخورده، خردسال، دارای فقر حرکتی، معلولان و آن دسته از کاربران سامانه های حمل و نقل که از نظر توان جسمی و واکنش در سطح پایینی قرار دارند.

آنچه یک شهردار باید بداند

ک - متخصص حقیقی : افراد ذی صلاح دارای پایه تخصصی ۱، ۲ یا ۳ در گرایش مهندسی ترافیک که تخصص مزبور در کارت نظام مهندسی ساختمان یا پروانه اشتغال آنان درج شده و دارای اعتبار باشد یا دارای مدرک کارشناسی ارشد معتبر مرتبط باشند.

ل - متخصص حقوقی : شرکت‌های مشاور یا دفاتر فنی دارای عضو متخصص حقیقی و یا رتبه‌بندی حمل و نقل و ترافیک.

م - آرام سازی : کاهش سرعت تردد در معابر فرعی شهری براساس آیین‌نامه‌های مصوب.

ماده ۲ - شهرهای موضوع این آیین‌نامه براساس اهمیت و جمعیت به گروه‌های زیر تقسیم می‌شوند:

گروه (الف) : تهران

گروه (ب) : اصفهان، مشهد، شیراز، تبریز، اهواز و کرج.

گروه (ج) : قم، کرمانشاه، ارومیه، زاهدان، رشت، همدان، کرمان و اراک.

گروه (د) : یزد، اردبیل، قزوین، زنجان، سنندج، بندرعباس، خرم‌آباد، ساری، گرگان، بوشهر، سمنان، اسلامشهر، بروجرد، کاشان، سبزوار، آمل و نیشابور.

گروه (ه) : بجنورد، بیرجند، ایلام، شهرکرد، یاسوج، آبادان، دزفول، نجف‌آباد، خمینی شهر، بابل، خوی، ملایر، قائم شهر، قرچک، قدس، سیرجان، مراغه، بوکان، مسجد سلیمان، سقز، گنبدکاووس، ساوه، مهاباد، ورامین، اندیمشک، خرمشهر، شاهرود، مرودشت، زابل، مرنده، شاهین شهر، گلستان (در استان تهران)، تربت حیدریه، ایذه، محمدیه، ایرانشهر، رفسنجان و انزلی.

گروه (و) : کلیه شهرهای دارای شهرداری که در زمره گروه‌های قبل نباشند.

ماده ۳ - وزارت کشور از محل اعتبارات قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی - مصوب ۱۳۸۱- و شهرداری‌ها از محل منابع داخلی خود، موظفند سهم مقرر در موافقتنامه‌های طرح‌های ساماندهی حمل و نقل درون شهری را با اولویت تخصیص دهند.

ماده ۴ - شهرداری شهرهای موضوع ماده (۲) این آیین‌نامه موظفند تدابیر زیر را انجام و گزارش آن را هر سه ماه یکبار به همتا، شورای عالی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان ارائه نمایند و شورای عالی گزارش جمع‌بندی عملکرد استان‌ها را به وزارت کشور و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ارائه نماید.

الف - تدابیر موردنظر برای شهر گروه الف :

۱ - تکمیل مطالعات طرح جامع حمل و نقل و ترافیک و تدوین نظام و سیاستهای حمل و نقل درون شهری و اخذ تأیید شورای عالی.

۲ - مطالعه و تهیه طرح محدوده زمانی و مکانی تردد و اجرای آن پس از اخذ تأیید شورای عالی و ابلاغ وزیر کشور.

۳ - توسعه توقفگاه‌های طبقاتی در محل‌ها و مکانهای همجوار با محدوده طرح ترافیک و ایستگاه‌های مترو همراه با ممنوعیت توقف حاشیه‌ای در حوزه نفوذ این توقفگاه‌ها.

۴ - گسترش ممنوعیت توقف حاشیه‌ای در خیابانهای دارای خط اتوبوسرانی در منطقه اضطرار آلودگی هوا متناسب با رشد حمل و نقل عمومی.

۵ - تعیین نرخ توقف در توقفگاه‌های خصوصی با همکاری وزارت بازرگانی و شورای عالی تا یک ماه پس از ابلاغ این آیین نامه به منظور تشویق بخش تعاونی و خصوصی به سرمایه‌گذاری، احداث و بهره‌برداری از توقفگاه‌ها.

۶ - ممنوعیت مؤکد صدور پروانه ساختمانی برای احداث ساختمان‌های مسکونی، تجاری و اداری فاقد توقفگاه لازم.

۷ - تأمین اعتبار سهم مقرر شهرداری در توسعه حمل و نقل عمومی.

۸ - مطالعات معماری، ایجاد، یک پارچه‌سازی و توسعه سامانه پایش هوشمند حمل و نقل.

۹ - ایجاد و تکمیل سامانه‌های الکترونیکی آرایه کلیه خدمات دولتی نظیر سامانه دبیرخانه الکترونیکی تحت وب و سامانه اخذ الکترونیکی عوارض و قبوض جهت تحقق دولت الکترونیک و کاهش مراجعه حضوری مردم به ادارات.

۱۰ - اولویت احداث خطوط سامانه ریلی شهری در محدوده اضطرار آلودگی هوا.

۱۱ - باز تنظیم خطوط اتوبوسرانی، مینی بوسرانی و تاکسیرانی خطی با محوریت خطوط مترو و خطوط اتوبوس ویژه و سریع.

۱۲ - توسعه سامانه اتوبوس و مدی بوسرانی و ریلی سریع و خطوط پر ظرفیت و اجرای آن پس از تأیید شورای عالی.

۱۳ - مطالعه و بهره‌برداری از سامانه موقعیت مکانی و هدایت روی اتوبوس‌ها و روش‌هایی نوین بهره‌برداری.

۱۴ - افزایش مطلوبیت استفاده از ناوگان حمل و نقل عمومی با روش‌هایی مانند بهبود شرایط داخلی، ظاهری و

تهویه ناوگان، کاهش تأخیر، کاهش سرفاصله زمانی، افزایش سرعت و نظم حرکت، ایجاد خطوط ویژه و افزایش حداقل بیست درصد (۲۰٪) ظرفیت حمل مسافر در روز با هر اتوبوس و مدی‌بوس با اتخاذ شیوه‌های مدیریت نوین.

۱۵ - مطالعه و اجرای سامانه اخذ بلیت مشترک اتوبوس و مترو.

۱۶ - افزایش ساعت کار خطوط اتوبوسرانی (از ساعات ۳۰ : ۵ صبح تا ۳۰ : ۲۳)، ضمن توسعه خطوط شبانه در خارج از بازه زمانی مزبور و اختصاص یارانه بهره برداری نسبت به عملکرد در افزایش خدمت رسانی حمل و نقل همگانی.

۱۷ - واگذاری حداقل سی درصد (۳۰٪) خطوط و اتوبوس‌های موجود و به ویژه اتوبوس‌های جدید اتوبوسرانی شهری به بخشهای تعاونی و خصوصی.

۱۸ - ایجاد شرکت‌های تعاونی و خصوصی اتوبوسرانی و مدی‌بوسرانی، مینی‌بوسرانی، تاکسی‌ون و تاکسی‌رانی شهری با واگذاری ناوگان جدید گازسوز به آنها.

۱۹ - اعطای مجوز جدید به ایجاد شرکت‌های تاکسی‌ون و تاکسی‌ران خصوصی و تعاونی برای ارائه خدمات همپیمایی و سفر گروهی درون شهری برنامه ریزی شده بین مبادی و مقاصد.

۲۰ - استفاده از تاکسی‌ون در خطوط ثابت پرمسافر به جای تاکسی سواری و راهی (مسافربر)

۲۱ - ساماندهی حمل و نقل کالای درون شهری.

۲۲ - ساماندهی تردد وسایل نقلیه دوچرخ و ایجاد مسیرهای ویژه موتورسیکلت.

۲۳ - ایجاد مسیرهای ویژه دوچرخه و ایمن‌سازی مسیرهای مختلط موجود و اصلاح ناهمواریها و دریچه تاسیسات شهری.

۲۴ - ایجاد توقفگاه دوچرخه در اماکن اداری، تجاری، مراکز مراجعه و تجمع و به ویژه مراکز آموزشی و ایستگاه‌های مترو و اتوبوس برای پاسخ به تقاضای سفر شهری با دوچرخه به ویژه در مرکز شهر.

۲۵ - ترویج دوچرخه شهری ارزان (و وسایل نقلیه دوچرخ برقی در مناطق شیبدار) و دوچرخه‌بر قابل نصب بر روی صندوق عقب سواریه‌ها و سکوی دوچرخه بر در جلو اتوبوس‌ها برای ایجاد امکان حمل دوچرخه با اتوبوس.

۲۶ - ساماندهی معابر برای تردد عابر پیاده و افراد کم توان به ویژه معلولان.

۲۷ - همکاری با سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، فرهنگ و ارشاد اسلامی و علوم، تحقیقات و فناوری برای تولید و پخش برنامه‌های آموزشی و رادیو و تلویزیونی راجع به فرهنگ تردد.

- ۲۸ - هماهنگ‌سازی کاربری زمین و طرح‌های جامع و تفصیلی شهری با سیاستهای حمل و نقل شهری.
- ۲۹ - مکان‌یابی مراکز جدید جذب سفر براساس سیاستهای حمل و نقل شهری.
- ۳۰ - طراحی و احداث پارک آموزش تردد و فرهنگسازی تردد.
- ۳۱ - طراحی و نصب علائم افقی و عمودی راهنمایی و رانندگی در معابر براساس آیین‌نامه‌های مصوب.
- ۳۲ - طراحی آرام‌سازی و ایمن‌سازی معابر برای کاهش سرعت و تصادفات براساس آیین‌نامه‌های مصوب.
- ۳۳ - مطالعات ساماندهی و ایجاد پایانه‌های مسافر و بار و اجرای آن پس از تصویب شورای شهر و تأیید شورای عالی.
- ۳۴ - تشویق کاربران سامانه‌های حمل و نقل به همپیمایی و انجام سفرهای شهری با دوچرخه و پیاده روی.
- ۳۵ - تأمین و اختصاص زمین مناسب برای ایجاد جایگاه عرضه گاز طبیعی فشرده براساس آیین‌نامه اجرایی جزء ۲-۵ بند "الف" تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، موضوع تصویب نامه شماره ۹۳۹۵/ت/۳۴۹۲۸-هـ مورخ ۱۳۸۵/۲/۵ و احداث و بهره‌برداری از جایگاهها با استفاده از تسهیلات موضوع آیین‌نامه یادشده باهماهنگی سازمان بهینه‌سازی مصرف سوخت.
- ب - تدابیر موردنظر برای شهرهای گروه (ب) :
- ۱ - تکمیل و بهنگام‌سازی مطالعات جامع حمل و نقل و ترافیک و تدوین نظام و سیاستهای حمل و نقل درون شهری و ارایه جهت تصویب به همتا و اخذ تأیید شورای عالی.
- ۲ - مطالعه و تهیه طرح محدوده زمانی و مکانی تردد در ساعات یا روزهای اوج تردد و ارایه جهت تصویب شورای شهر و تأیید همتا و شورای عالی و اجرای آن پس از ابلاغ وزیر کشور.
- ۳ - توسعه توقفگاه‌های طبقاتی در منطقه مرکزی شهر، همراه با ممنوعیت توقف حاشیه‌ای در حوزه توقفگاه‌ها.
- ۴ - ممنوعیت توقف حاشیه‌ای در خیابانهای دارای خط ویژه اتوبوسرانی و گسترش ممنوعیت در مناطق مرکزی شهر متناسب با رشد حمل و نقل عمومی.
- ۵ - تعیین نرخ توقف و در توقفگاه‌های خصوصی با همکاری وزارت بازرگانی و شورای عالی تا یک ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه به منظور تشویق بخش تعاونی و خصوصی به سرمایه‌گذاری، احداث و بهره‌برداری از توقفگاه‌ها.
- ۶ - ممنوعیت مؤکد صدور پروانه ساختمانی برای احداث ساختمان‌های مسکونی، تجاری و اداری فاقد توقفگاه لازم.

- ۷ - تأمین سهم مقرر اعتبار شهرداری در توسعه حمل و نقل عمومی.
- ۸ - مطالعه ایجاد، پیاده‌سازی یک پارچه معماری سامانه‌های پایش هوشمند حمل و نقل و ایجاد مرکز پایش تردد، پس از تصویب هم‌تا و اخذ تأیید شورای عالی.
- ۹ - تکمیل سامانه‌های الکترونیکی آرایه کلیه خدمات دولتی نظیر سامانه دبیرخانه الکترونیکی تحت وب و سامانه اخذ الکترونیکی عوارض و قبوض جهت تحقق دولت الکترونیک و کاهش مراجعه حضوری مردم به ادارات.
- ۱۰ - احداث و تکمیل خطوط سامانه ریلی شهری.
- ۱۱ - مطالعه سامانه اتوبوسرانی سریع و خطوط پرظرفیت و اجرا تا بیست درصد (۲۰٪) آن پس از تصویب هم‌تا و اخذ تأیید شورای عالی.
- ۱۲ - مطالعه و زمینه‌سازی اجرای سامانه اخذ بلیت مشترک اتوبوس و سامانه ریلی شهری.
- ۱۳ - باز تنظیم خطوط اتوبوسرانی، مینی بوسرانی و تاکسیرانی خطی با محوریت خطوط سامانه ریلی شهری و خطوط ویژه و سریع اتوبوسرانی و افزایش بهره‌وری حداقل به میزان بیست درصد (۲۰٪) براساس میانگین تعداد مسافر هر وسیله در روز.
- ۱۴ - مطالعه و بهره‌برداری از سامانه موقعیت مکانی و هدایت روی اتوبوس‌ها و روش‌های نوین بهره‌برداری.
- ۱۵ - افزایش مطلوبیت استفاده از ناوگان حمل و نقل عمومی با روش‌هایی مانند بهبود شرایط داخلی، ظاهری و تهویه ناوگان، کاهش تأخیر، کاهش سرفاصله زمانی، افزایش سرعت و نظم حرکت، ایجاد خطوط ویژه و افزایش حداقل بیست درصد (۲۰٪) ظرفیت حمل مسافر در روز با هر اتوبوس و مدی بوس با اتخاذ شیوه‌های مدیریت نوین.
- ۱۶ - واگذاری حداقل سی درصد (۳۰٪) خطوط و حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) اتوبوس‌های موجود و به ویژه جدید اتوبوسرانی به بخشهای تعاونی و خصوصی.
- ۱۷ - ایجاد شرکت‌های تعاونی و خصوصی اتوبوسرانی و مدی بوسرانی، مینی بوسرانی، تاکسی‌ون، تاکسیرانی شهری با واگذاری ناوگان جدید گازسوز به آنها.
- ۱۸ - توسعه خطوط شبانه اتوبوسرانی و مدی بوسرانی در مسیرهای پرتردد.
- ۱۹ - اعطای مجوز جدید به ایجاد شرکت‌های تاکسی ون و تاکسی رانی خصوصی و تعاونی برای آرایه خدمات همپیمایی و سفر گروهی درون شهری برنامه ریزی شده بین مبادی و مقاصد با تاکسیهای جدید.
- ۲۰ - استفاده از تاکسی ون در خطوط ثابت پرمسافر به جای تاکسی سواری و راهی (مسافر بر).

- ۲۱ - هماهنگ سازی کاربری زمین و طرح‌های جامع و تفصیلی شهری با سیاستهای حمل و نقل شهری.
- ۲۲ - مکان‌یابی مراکز جذب سفر براساس سیاستهای حمل و نقل شهری.
- ۲۳ - ساماندهی حمل و نقل کالای درون شهری
- ۲۴ - ساماندهی تردد وسایل نقلیه دو چرخ و ایجاد مسیرهای ویژه موتورسیکلت.
- ۲۵ - ایجاد مسیرهای ویژه دوچرخه و ایمن سازی مسیرهای مختلط موجود و اصلاح ناهمواریها و دریچه تاسیسات شهری.
- ۲۶ - ساماندهی تردد وسایل نقلیه دوچرخ و ایجاد مسیرهای ویژه دو چرخه و ایمن سازی مسیرهای مختلط موجود.
- ۲۷ - ایجاد توقفگاه دوچرخه در اماکن اداری، تجاری، مراکز مراجعه و تجمع و به ویژه مراکز آموزشی و ایستگاه‌های قطار شهری و اتوبوس برای پاسخ به تقاضای سفر شهری با دوچرخه به ویژه در مرکز شهر.
- ۲۸ - ترویج دوچرخه شهری ارزان (و وسایل نقلیه دوچرخ برقی در مناطق شیبدار) و دوچرخه بر قابل نصب روی صندوق عقب سواریها و سکوی دوچرخه بر در جلو اتوبوس‌ها برای ایجاد امکان حمل دوچرخه با اتوبوس.
- ۲۹ - ساماندهی معابر برای تردد عابر پیاده و افراد کم توان به ویژه معلولان.
- ۳۰ - همکاری با سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، فرهنگ و ارشاد اسلامی و علوم تحقیقات و فناوری برای تولید و پخش برنامه‌های آموزشی و رادیو و تلویزیونی راجع به فرهنگ تردد.
- ۳۱ - طراحی و احداث پارک آموزش تردد و فرهنگسازی تردد.
- ۳۲ - مطالعات ساماندهی و ایجاد پایانه‌های مسافر و بار و اجرای آن پس از تصویب شورای شهر و همتا و تأیید شورای عالی.
- ۳۳ - تشویق کاربران سامانه‌های حمل و نقل به همپیمایی، سفرهای شهری با دوچرخه و پیاده‌روی.
- ۳۴ - طراحی و نصب علائم افقی و عمودی راهنمایی و رانندگی در معابر براساس آیین‌نامه‌های مصوب.
- ۳۵ - طراحی آرام سازی و ایمن سازی معابر برای کاهش سرعت و تصادفات براساس آیین‌نامه‌های مصوب.
- ۳۶ - تأمین و اختصاص زمین مناسب برای ایجاد جایگاه عرضه گاز طبیعی فشرده براساس آیین‌نامه اجرایی جزء ۲-۵ بند "الف" تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، موضوع تصویب نامه شماره ۹۳۹۵/ت/۳۴۹۲۸-هـ مورخ ۱۳۸۵/۲/۵ و احداث و بهره برداری از جایگاهها با استفاده از تسهیلات موضوع آیین نامه یادشده با هماهنگی سازمان

بهینه سازی مصرف سوخت.

ج - تدابیر موردنظر برای شهرهای گروه (ج) :

- ۱ - شروع و بهنگام سازی مطالعات طرح جامع حمل و نقل و ترافیک و تدوین نظام و سیاستهای حمل و نقل درون شهری و ارایه جهت تصویب به همتا و اخذ تأیید شورای عالی.
- ۲ - مطالعه و تهیه طرح محدوده زمانی و مکانی تردد در ساعات یا روزهای اوج تردد و ارایه جهت تصویب شورای شهر و تأیید همتا و شورای عالی و اجرای آن پس از ابلاغ وزیر کشور.
- ۳ - مطالعه احداث توقفگاه طبقاتی در منطقه مرکز شهر، ضمن ممنوعیت توقف حاشیه‌ای در حوزه نفوذ توقفگاه.
- ۴ - ممنوعیت توقف حاشیه‌ای در خیابانهای دارای خط ویژه اتوبوسرانی و گسترش ممنوعیت توقف در مناطق مرکزی شهر متناسب با رشد حمل و نقل عمومی.
- ۵ - تعیین نرخ توقف در توقفگاه‌های خصوصی با همکاری وزارت بازرگانی و شورای عالی تا یک ماه پس از ابلاغ این آیین نامه به منظور تشویق بخش تعاونی و خصوصی به سرمایه گذاری، احداث و بهره برداری از توقفگاه‌ها.
- ۶ - ممنوعیت مؤکد صدور پروانه ساختمانی برای احداث ساختمان‌های مسکونی، تجاری و اداری فاقد توقفگاه لازم.
- ۷ - مطالعه پیاده سازی یکپارچه و معماری سامانه‌های پایش هوشمند حمل و نقل و مرکز پایش تردد، پس از تصویب همتا و تأیید شورای عالی.
- ۸ - ایجاد و تکمیل سامانه‌های الکترونیکی ارزیابی کلیه خدمات دولتی نظیر سامانه دبیرخانه الکترونیکی تحت وب و سامانه اخذ الکترونیکی عوارض و قبوض جهت تحقق دولت الکترونیک و کاهش مراجعه حضوری مردم به ادارات.
- ۹ - تأمین اعتبار سهم مقرر شهرداری در توسعه حمل و نقل عمومی.
- ۱۰ - مطالعات احداث خطوط سامانه ریلی شهری و سامانه اتوبوسرانی سریع و خطوط پرفریت در مسیرهای پرتردد و اجرای آن پس از تصویب همتا و تأیید شورای عالی.
- ۱۱ - مطالعه و بهره برداری از سامانه موقعیت مکانی و هدایت روی اتوبوس‌ها و روش‌های نوین بهره برداری.
- ۱۲ - باز تنظیم خطوط اتوبوسرانی، مینی بوسرانی و تاکسیرانی خطی با محوریت خطوط ویژه و سریع اتوبوسرانی و افزایش بهره وری حداقل به میزان بیست درصد (۲۰٪) براساس میانگین تعداد مسافر هر وسیله در روز.
- ۱۳ - افزایش مطلوبیت استفاده از ناوگان حمل و نقل عمومی با روش‌هایی مانند بهبود شرایط داخلی، ظاهری و

تهویه ناوگان، کاهش تأخیر، کاهش سرفاصله زمانی، افزایش سرعت و نظم حرکت، ایجاد خطوط ویژه و افزایش حداقل بیست درصد (۲۰٪) ظرفیت حمل مسافر در روز با هر اتوبوس با اتخاذ شیوه‌های مدیریت نوین.

۱۴ - واگذاری حداقل سی درصد (۳۰٪) خطوط و حداقل شصت درصد (۶۰٪) اتوبوس‌های موجود و به ویژه جدید اتوبوسرانی شهری به بخشهای تعاونی و خصوصی.

۱۵ - ایجاد شرکت‌های تعاونی و خصوصی اتوبوس و مدی بوسرانی، مینی بوسرانی، تاکسی ون، تاکسیرانی شهری با واگذاری ناوگان جدید گاز سوز به آنها.

۱۶ - اعطای مجوز جدید به ایجاد شرکت‌های تاکسی ون و تاکسی رانی خصوصی و تعاونی برای ارائه خدمات همپیمایی و سفر گروهی درون شهری برنامه ریزی شده بین مبادی و مقاصد.

۱۷ - استفاده از تاکسی ون در خطوط ثابت پرمسافر به جای تاکسی سواری و راهی (مسافربر).

۱۸ - ساماندهی حمل و نقل کالای درون شهری.

۱۹ - ساماندهی تردد وسایل نقلیه دو چرخ و ایجاد مسیرهای ویژه موتور سیکلت.

۲۰ - ایجاد مسیرهای ویژه دوچرخه و ایمن سازی مسیرهای مختلط موجود و اصلاح ناهمواریها و دریچه تاسیسات شهری.

۲۱ - ایجاد توقفگاه دوچرخه در اماکن اداری، تجاری، مراکز مراجعه و تجمع و به ویژه مراکز آموزشی و ایستگاه‌های اصلی اتوبوس برای پاسخ به تقاضای سفر شهری با دوچرخه به ویژه در مرکز شهر.

۲۲ - ترویج دوچرخه شهری ارزان (و وسایل نقلیه دوچرخ برقی در مناطق شیبدار) و دوچرخه بر قابل نصب بر روی صندوق عقب سواریها و سکوی دوچرخه بر در جلو اتوبوس‌ها برای ایجاد امکان حمل دوچرخه با اتوبوس.

۲۳ - ساماندهی معابر برای تردد عابر پیاده و افراد کم توان به ویژه معلولان.

۲۴ - طراحی و احداث پارک آموزش تردد و فعالیت‌های مقدماتی برای فرهنگسازی تردد.

۲۵ - همکاری با سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، فرهنگ و ارشاد اسلامی و علوم، تحقیقات و فناوری برای تولید و پخش برنامه‌های آموزشی و رادیو و تلویزیونی راجع به فرهنگ تردد.

۲۶ - طراحی و نصب علائم افقی و عمودی راهنمایی و رانندگی در معابر براساس آیین نامه‌های مصوب.

۲۷ - طراحی آرام سازی و ایمن سازی معابر برای کاهش سرعت و تصادفات براساس آیین نامه‌های مصوب.

۲۸ - طراحی و احداث پارک آموزش تردد و فرهنگسازی تردد.

۲۹ - مطالعات ساماندهی و ایجاد پایانه‌های مسافر و بار و اجرای آن پس از تصویب شورای شهر و هم‌تا و تأیید شورای عالی.

۳۰ - تشویق کاربران سامانه‌های حمل و نقل به همپیمایی و انجام سفرهای شهری با دوچرخه و پیاده روی.

۳۱ - هماهنگی سازی کاربری زمین و طرح‌های جامع و تفصیلی شهری با سیاستهای حمل و نقل شهری.

۳۲ - مکان‌یابی مراکز جدید جذب سفر براساس سیاستهای حمل و نقل شهری.

۳۳ - تأمین و اختصاص زمین مناسب برای ایجاد جایگاه عرضه گاز طبیعی فشرده براساس آیین نامه اجرایی جزء

۵-۲ بند "الف" تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، موضوع تصویب نامه شماره ۹۳۹۵/ت/۳۴۹۸۲-هـ مورخ

۱۳۸۵/۲/۵ و احداث و بهره برداری از جایگاهها با استفاده از تسهیلات موضوع آیین نامه یادشده با هماهنگی سازمان

بهبینه سازی مصرف سوخت.

د - تدابیر موردنظر برای شهرهای گروه (د):

۱ - شروع و تکمیل مطالعات ساماندهی حمل و نقل و تدوین نظام و سیاستهای حمل و نقل درون شهری و آرایه

جهت تصویب به هم‌تا و اخذ تأیید شورای عالی.

۲ - گسترش ممنوعیت توقف در مناطق مرکزی شهر متناسب با رشد حمل و نقل عمومی.

۳ - تعیین نرخ توقف در توقفگاه خصوصی با همکاری وزارت بازرگانی و شورای عالی تا یک ماه پس از ابلاغ این

آیین نامه به منظور تشویق بخش تعاونی و خصوصی به سرمایه گذاری، احداث و بهره‌برداری از توقفگاهها.

۴ - ممنوعیت صدور پروانه ساختمانی برای احداث ساختمان‌های مسکونی، تجاری و اداری فاقد توقفگاه لازم.

۵ - تأمین اعتبار سهم مقرر شهرداری در توسعه حمل و نقل عمومی.

۶ - ساماندهی و ایجاد پایانه‌های مسافر و بار.

۷ - ایجاد سامانه‌های الکترونیکی آرایه کلیه خدمات دولتی نظیر سامانه دبیرخانه الکترونیکی تحت وب و سامانه

اخذ الکترونیکی عوارض و قبوض جهت تحقق دولت الکترونیک و کاهش مراجعه حضوری مردم به ادارات.

۸ - مطالعه و اجرای خطوط ویژه اتوبوسرانی و سایر سامانه‌ها (حداقل یک خط) پس از تصویب هم‌تا و تأیید

شورای عالی.

۹ - باز تنظیم خطوط اتوبوسرانی، مینی بوسرانی و تاکسیرانی خطی با محوریت خط ویژه اتوبوسرانی و افزایش

بهره وری حداقل به میزان بیست درصد (۲۰٪) براساس میانگین تعداد مسافر هر وسیله نقلیه در روز.

- ۱۰ - افزایش مطلوبیت استفاده از ناوگان حمل و نقل عمومی با روش‌هایی مانند بهبود شرایط داخلی، ظاهری و تهویه ناوگان، کاهش تأخیر، کاهش سرفاصله زمانی، افزایش سرعت و نظم حرکت، ایجاد خطوط ویژه و افزایش حداقل بیست درصد (۲۰٪) ظرفیت حمل مسافر در روز با هر اتوبوس و مدی بوس با اتخاذ شیوه‌های مدیریت نوین.
- ۱۱ - واگذاری حداقل سی درصد (۳۰٪) خطوط و حداقل شصت درصد (۶۰٪) اتوبوس‌های موجود به ویژه اتوبوس و مدی بوس جدید شهری به بخشهای تعاونی و خصوصی.
- ۱۲ - ایجاد شرکت‌های تعاونی و خصوصی اتوبوس و مدی بوسرانی، مینی بوسرانی، تاکسی ون، تاکسیرانی شهری با اولویت واگذاری ناوگان جدید گازسوز به آنها.
- ۱۳ - استفاده از تاکسی ون در خطوط ثابت پرمسافر.
- ۱۴ - اعطای مجوز جدید به ایجاد شرکت‌های تاکسی ون و تاکسیرانی خصوصی و تعاونی برای ارائه خدمات همپیمایی و سفر گروهی درون شهری برنامه‌ریزی شده بین مبادی و مقاصد.
- ۱۵ - ساماندهی حمل و نقل کالای درون شهری.
- ۱۶ - ساماندهی معابر برای تردد عابر پیاده و افراد کم توان به ویژه معلولان.
- ۱۷ - ساماندهی تردد وسایل نقلیه دو چرخ و ایجاد مسیرهای ویژه موتورسیکلت.
- ۱۸ - ایجاد مسیرهای ویژه دوچرخه و ایمن‌سازی مسیرهای مختلط موجود و اصلاح ناهمواریها و دریچه تاسیسات شهری.
- ۱۹ - طراحی و احداث پارک آموزش تردد و فرهنگسازی تردد.
- ۲۰ - ایجاد توقفگاه دوچرخه در اماکن اداری، تجاری، مراکز مراجعه و تجمع و به ویژه مراکز آموزشی و ایستگاه‌های اصلی اتوبوس و مدی بوس برای پاسخ به تقاضای سفر شهری با دوچرخه به ویژه در مرکز شهر.
- ۲۱ - ترویج دوچرخه شهری ارزان (و وسایل نقلیه دو چرخ برقی در مناطق شیبدار) و دوچرخه بر قابل نصب روی صندوق عقب سواریه‌ها و سکوی دوچرخه بر در جلو اتوبوس‌ها برای ایجاد امکان حمل دوچرخه با اتوبوس.
- ۲۲ - طراحی آرام سازی و ایمن سازی معابر برای کاهش سرعت و تصادفات براساس آیین‌نامه‌های مصوب.
- ۲۳ - طراحی و نصب علائم افقی و عمودی راهنمایی و رانندگی در معابر براساس آیین‌نامه‌های مصوب.
- ۲۴ - تشویق کاربران سامانه‌های حمل و نقل به همپیمایی، سفرهای شهری با دوچرخه و پیاده‌روی.
- ۲۵ - هماهنگ سازی کاربری زمین و طرح‌های جامع و تفصیلی شهری با سیاستهای حمل و نقل شهری.

آنچه یک شهردار باید بداند

۲۶ - تأمین و اختصاص زمین مناسب برای ایجاد جایگاه عرضه گاز طبیعی فشرده براساس آیین نامه اجرایی جزء ۵-۲ بند "الف" تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، موضوع تصویب نامه شماره ۹۳۹۵/ت/۳۴۹۸۲-هـ مورخ ۱۳۸۵/۲/۵ و احداث و بهره برداری از جایگاهها با استفاده از تسهیلات موضوع آیین نامه یادشده با هماهنگی سازمان بهینه سازی مصرف سوخت.

هـ - تدابیر موردنظر برای شهرهای گروه (هـ) :

۱ - شروع و تکمیل مطالعات ساماندهی حمل و نقل و تدوین نظام و سیاستهای حمل و نقل درون شهری و ارایه جهت تصویب به همتا و اخذ تأیید شورای عالی.

۲ - تعیین نرخ توقف در توقفگاههای خصوصی با همکاری وزارت بازرگانی و شورای عالی تا یک ماه پس از ابلاغ این آیین نامه به منظور تشویق بخش تعاونی و خصوصی به سرمایه گذاری، احداث و بهره برداری از توقفگاهها.

۳ - مطالعه، بازتنظیم و توسعه خطوط مینی بوسرانی و تاکسیرانی و افزایش بهره وری (براساس میانگین تعداد روزانه مسافر).

۴ - ممنوعیت صدور پروانه ساختمانی برای احداث ساختمانهای مسکونی، تجاری و اداری فاقد توقفگاه لازم.

۵ - تأمین اعتبار سهم مقرر شهرداری در توسعه حمل و نقل عمومی.

۶ - بسترسازی ایجاد سامانه های الکترونیکی ارایه کلیه خدمات دولتی نظیر سامانه دبیرخانه الکترونیکی تحت وب و سامانه اخذ الکترونیکی عوارض و قبوض جهت تحقق دولت الکترونیک و کاهش مراجعه حضوری مردم به ادارات.

۷ - افزایش مطلوبیت استفاده از ناوگان حمل و نقل عمومی با روش هایی مانند بهبود شرایط داخلی، ظاهری و تهویه ناوگان، کاهش تأخیر، افزایش سرعت و نظم حرکت و افزایش حداقل بیست درصد (۲۰٪) ظرفیت حمل مسافر در روز با مدیریت نوین.

۸ - ایجاد شرکت های تعاونی و خصوصی مینی بوسرانی و تاکسیرانی شهری با اولویت واگذاری ناوگان جدید گازسوز.

۹ - واگذاری خطوط و ناوگان موجود و به ویژه جدید عمومی به بخشهای تعاونی و خصوصی.

۱۰ - ساماندهی تردد وسایل نقلیه دوچرخ و ایمن سازی مسیرهای عبور دوچرخه.

۱۱ - ایجاد توقفگاه دوچرخه در اماکن اداری، تجاری، مراکز مراجعه و تجمع و به ویژه مراکز آموزشی و مرکز

شهر.

- ۱۲ - ترویج دوچرخه شهری ارزان (و وسایل نقلیه دوچرخ برقی در مناطق شیبدار).
 - ۱۳ - ساماندهی معابر برای تردد معابر پیاده و افراد کم توان به ویژه معلولان.
 - ۱۴ - ساماندهی تردد وسایل نقلیه دوچرخ و ایجاد مسیرهای ویژه موتورسیکلت.
 - ۱۵ - ایجاد مسیرهای ویژه دوچرخه و ایمن سازی مسیرهای مختلط موجود و اصلاح ناهمواریها و دریاچه تاسیسات شهری.
 - ۱۶ - طراحی و نصب علائم افقی و عمودی راهنمایی و رانندگی در معابر براساس آیین نامه‌های مصوب.
 - ۱۷ - ساماندهی و ایجاد پایانه‌های کوچک مسافر و بار و ساماندهی حمل و نقل کالای درون شهری.
 - ۱۸ - طراحی آرام سازی و ایمن سازی معابر برای کاهش سرعت و تصادفات براساس آیین نامه‌های مصوب.
 - ۱۹ - تشویق کاربران سامانه‌های حمل و نقل به پیاده روی و سفرهای شهری با دوچرخه.
 - ۲۰ - هماهنگ سازی کاربری زمین و طرح‌های جامع و تفصیلی شهری با سیاستهای حمل و نقل شهری.
 - ۲۱ - تأمین و اختصاص زمین مناسب برای ایجاد عرضه گاز طبیعی فشرده براساس آیین نامه اجرایی جزء ۲-۵ بند "الف" تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، موضوع تصویب نامه شماره ۹۳۹۵/ت/۳۴۹۲۸ هـ مورخ ۱۳۸۵/۲/۵ و احداث و بهره برداری از جایگاهها با استفاده از تسهیلات موضوع آیین نامه یادشده با هماهنگی سازمان بهینه سازی مصرف سوخت.
- و - تدابیر موردنظر برای شهرهای گروه (و) :
- ۱ - شروع و تکمیل مطالعات ساماندهی حمل و نقل و تدوین نظام و سیاستهای حمل و نقل درون شهری و ارایه جهت تصویب به همتا و اخذ تأیید شورای عالی.
 - ۲ - ممنوعیت صدور پروانه ساختمانی برای احداث ساختمان‌های مسکونی، تجاری و اداری فاقد توقفگاه لازم.
 - ۳ - ایجاد شرکت‌های تعاونی و خصوصی تاکسیرانی شهری با اولویت واگذاری ناوگان جدید گازسوز.
 - ۴ - ساماندهی معابر برای تردد عابر پیاده و افراد کم توان به ویژه معلولان.
 - ۵ - ایجاد پایانه‌های کوچک مسافر و بار.
 - ۶ - طراحی و نصب علائم افقی و عمودی راهنمایی و رانندگی در معابر براساس آیین نامه‌های مصوب.
 - ۷ - طراحی آرام سازی و ایمن سازی معابر برای کاهش سرعت و تصادفات براساس آیین نامه‌های مصوب.
 - ۸ - تشویق کاربران سامانه‌های حمل و نقل به همپیمایی.

- ۹ - ساماندهی تردد وسایل نقلیه دوچرخ و ایمن سازی مسیرهای عبور دوچرخه.
- ۱۰ - ایجاد توقفگاه دوچرخه در اماکن اداری، تجاری، مراکز مراجعه و تجمع و به ویژه مراکز آموزشی.
- ۱۱ - ترویج دوچرخه شهری ارزان (و وسایل نقلیه دو چرخ برقی در مناطق شیبدار).
- ۱۲ - تأمین اعتبار سهم مقرر شهرداری در توسعه حمل و نقل عمومی.
- ۱۳ - بسترسازی ایجاد سامانه های الکترونیکی ارایه کلیه خدمات دولتی نظیر سامانه دبیرخانه الکترونیکی تحت وب و سامانه اخذ الکترونیکی عوارض و قبوض جهت تحقق دولت الکترونیک و کاهش مراجعه حضوری مردم به ادارات.
- ۱۴ - هماهنگ سازی کاربری زمین و طرح های جامع و تفصیلی شهری با سیاست های حمل و نقل شهری.
- ۱۵ - تأمین و اختصاص زمین مناسب برای ایجاد جایگاه عرضه گاز طبیعی فشرده براساس آیین نامه اجرایی جزء ۲-۵ بند "الف" تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، موضوع تصویب نامه شماره ۹۳۹۵/ت/۳۴۹۲۸ هـ مورخ ۱۳۸۵/۵/۲ و احداث و بهره برداری از جایگاهها با استفاده از تسهیلات موضوع آیین نامه اجرایی یادشده با هماهنگی سازمان بهینه سازی مصرف سوخت.
- ماده ۵ - وزارت کشور موظف است تدابیر لازم جهت اجرای مفاد مطالعاتی و تخصصی این آیین نامه توسط متخصصان حقیقی یا حقوقی را اتخاذ نماید و پیگیری و هماهنگی لازم برای رفع موانع قانونی و اجرایی و تهیه برنامه ظرفیت سازی به کارگیری و تربیت متخصص موردنیاز متعهد به خدمت در هر استان را ظرف یک ماه پس از ابلاغ این آیین نامه انجام دهد.
- ماده ۶ - وزارت کشور مسؤول حسن اجرای این آیین نامه بوده و موظف است هر سه ماه یکبار گزارش اقدامات انجام شده را به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ارایه نماید.

۶. لایحه قانونی احداث ترمینال های مسافری و ممنوعیت تردد اتومبیل های مسافری

بین شهری در داخل شهر تهران مصوب ۱۳۵۹/۲/۹

- ماده اول - شهرداری تهران موظف است علاوه بر بهره برداری از ترمینال موجود به تدریج نسبت به احداث ترمینال های جدید متناسب با نیاز شهر در شرق و غرب و شمال تهران اقدام نماید.
- سازمان برنامه و بودجه با توجه به امکانات دولت مکلف به تأمین اعتبار لازم جهت احداث ترمینال های جدید

خواهد بود.

ماده دوم - شهرداری تهران غرفه‌های ترمینال‌های شهر را به شرکت‌های مسافری که طبق شرایط خاص تشکیل می‌شود در مقابل اخذ اجاره بهای مناسب به صورت نمایندگی واگذار می‌نماید. شرایط تشکیل این شرکت‌ها بر طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط شهرداری تهران براساس قوانین مصوب وزارت راه و ترابری و همکاری آن وزارت تهیه و به تصویب شورای شهر و در غیاب شورای شهر به تصویب وزارت کشور خواهد رسید. شرکت‌های تعاونی متشکل از دارندگان اتوبوس‌های و کارکنان شرکت‌های مسافری موجود اولویت خواهند داشت.

تبصره: شرایط واگذاری غرفه‌ها طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط شهرداری تهران تهیه و به تصویب شورای شهر یا در غیاب شورای شهر به تصویب وزارت کشور خواهد رسید. این واگذار مشمول مقررات قانون روابط موجر و مستأجر نبوده و حقوق استیجاری و کسب و پیشه برای متصرفین یا متصدیان آنها ایجاد نخواهد کرد و هر موقع که شهرداری لازم بداند می‌تواند محل را با توجه به شرایط واگذاری نمایندگی و با اخطار قبلی لااقل یک ماهه تصرف کند.

ماده سوم - مالکیت و مدیریت تاسیسات ترمینال‌ها و مسئولیت خدمات با شهرداری تهران می‌باشد.

شهرداری تهران موظف به نظارت بر برنامه‌ریزی مسافری و کیفیت عرضه خدمات شرکت‌ها خواهد بود.

تبصره: حدود وظایف و اختیارات و نظارت شهرداری تهران و خدمات شرکت‌ها بر طبق آیین‌نامه جداگانه‌ای خواهد بود که براساس ماده دوم و تبصره ذیل آن مشخص خواهد شد.

ماده چهارم - شروع کار ترمینال و ممنوعیت تردد اتومبیل‌های مسافری بین شهری هم زمان انجام حداقل یک ماه قبل از شروع توسط شهرداری تهران اعلام می‌شود.

ماده پنجم - سایر شهرداری‌های شهرهای بزرگ کشور که جمعیت آنها بیش از یکصد هزار نفر باشند موظفند نسبت به ایجاد ترمینال مسافری بین‌شهری در محل‌های مناسب براساس مفاد این قانون با توجه به امکانات اقدام نمایند.

ماده ششم - کلیه مقررات و قوانین و آیین‌نامه‌های موجود که مغایر با مفاد این قانون باشند از درجه اعتبار ساقط است.

۷. آیین نامه اجرایی حمل و نقل دانش آموزان مدارس مصوب ۱۳۸۷/۲/۱

شماره: ۸۹۳۷۰/ت/۳۲۶۸۰ک

تاریخ: ۱۳۸۷/۶/۳

وزرای عضو کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۲/۱ بنا به پیشنهاد شماره ۱۴۰۱۵۰/۱/۳/۳۷ مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۶ وزارت کشور به استناد بند (۴) ماده (۱۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - و با رعایت تصویب نامه شماره ۱۶۴۰۸۲/ت/۳۷۳ هـ مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۱۰، « آیین نامه اجرایی حمل و نقل دانش آموزان مدارس » را به شرح زیر تصویب نمودند :

ماده ۱- در این آیین نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند :

الف - مؤسسات یا شرکت های پیمانکاری خودروهای حمل و نقل دانش آموزان : اشخاص حقوقی هستند که تأمین خودروها و رانندگان واجد شرایط را جهت حمل و نقل دانش آموزان با توجه به ضوابط و مقررات مندرج در این آیین نامه به عهده می گیرند.

ب - خودروهای حمل و نقل دانش آموزان : خودروی عمومی است اعم از اتوبوس، مینی بوس، ون، سواری کار، سواری استیشن و سواری که برای رفت و آمد دانش آموزان مدارس اختصاص داده شده است و دارای علائم مشخص کننده و تجهیزات لازم می باشد.

پ - راننده خودروهای حمل و نقل دانش آموزان: فردی است که به موجب این آیین نامه پس از اخذ گواهی صلاحیت رانندگی با خودروهای حمل و نقل دانش آموزان مسئولیت جا به جایی آنان را به عهده خواهد داشت.

ت - گواهی صلاحیت رانندگان خودروهای حمل و نقل دانش آموزی : اجازه نامه ای است که با رعایت قوانین و مقررات مربوط و یا در صورت نیاز با ارایه معرفی نامه از سوی آموزش و پرورش توسط مراجع مربوط به نام راننده صادر می گردد.

ث - مجوز تأسیس و فعالیت : اجازه نامه ای است که با رعایت مقررات این آیین نامه از طرف مراجع صالح برای متقاضیان واجد شرایط و برای مدت معین صادر می شود.

ج - مراقب دانش آموزان : فردی است واجد شرایط مندرج در این آیین نامه که جهت حفاظت از دانش آموزان و کودکان در مقابل حوادث احتمالی و کمک به رانندگان در طول زمان سرویس در خودروهای حمل و نقل دانش آموزان حضور دارد.

چ - قرارداد : تعهدی است که فی مابین نماینده یا نمایندگان وزارت آموزش و پرورش و اشخاص حقوقی موضوع بند «الف» به منظور حمل و نقل دانش‌آموزان به مدت یک سال منعقد می‌گردد.

ماده ۲- فعالیت مؤسسات و شرکت‌های پیمانکاری خودروهای حمل و نقل دانش‌آموزان منوط به دارا بودن شرایط زیر می‌باشد :

الف - دارا بودن اجازه‌نامه تأسیس از مراجع مربوط.

ب - داشتن اساسنامه و شماره ثبت.

پ - معرفی خودروها و رانندگان واجد شرایط به مراجع صدور مجوز تأسیس.

ت - رعایت سایر شرایط و ضوابط مندرج در این آیین‌نامه.

ماده ۳- شرایط راننده خودروهای حمل و نقل دانش‌آموزان مدارس به شرح زیر تعیین می‌شود :

الف - دارا بودن حداقل ۲۳ سال تمام.

ب - دارا بودن گواهینامه معتبر برای رانندگی با وسیله نقلیه مربوط.

پ - عدم ابتلا به بیماری‌های مسری، صرع و عدم اعتیاد به مواد مخدر و یا الکل با ارایه گواهی از مراجع مربوط.

ت - نداشتن سوء پیشینه مؤثر کیفری و همچنین عدم محکومیت به محرومیت یا محدودیت‌های رانندگی.

ث - نداشتن سوء شهرت به تأیید مراجع صالح.

ج - تأهل (به استثنای زنان سرپرست خانوار).

تبصره ۱- اولویت ارایه خدمات حمل و نقل به دانش‌آموزان مدارس دخترانه با بانوان خواهد بود.

تبصره ۲- ارایه خدمات حمل و نقل دانش‌آموزان پسر در مقاطع راهنمایی و متوسطه بر عهده رانندگان مرد خواهد

بود.

تبصره ۳- رانندگان موظفند همه ساله گواهی سلامت جسمانی و روانی خود را از مراجع صالح دریافت و ارایه

نمایند.

ماده ۴- شرایط و ضوابط مراقبین دانش‌آموزان در خودروهای حمل و نقل مدارس به شرح زیر تعیین می‌شود :

الف - دارا بودن حداقل ۲۰ سال تمام.

ب - نداشتن سوء پیشینه مؤثر کیفری.

پ - نداشتن سوء شهرت به تأیید مراجع صالح.

ت - تأهل (مردان).

ث - عدم ابتلا به بیماری‌های مسری، عدم اعتیاد به مواد مخدر و یا الکل با ارایه گواهی از مراجع مربوط.
تبصره ۱- تأمین، انتخاب، معرفی و آموزش مراقبین به عهده پیمانکار می‌باشد و تأیید و نظارت و کنترل به عهده وزارت آموزش و پرورش می‌باشد.

تبصره ۲- مدیر مدرسه با هماهنگی انجمن اولیاء و مربیان موظف است مراقبین وسیله نقلیه مدارس را همه ساله جهت اخذ گواهی سلامت به مراجع صلاحیتدار معرفی نماید، به کار گماردن مجدد آنان منوط به داشتن گواهی یاد شده خواهد بود.

تبصره ۳- مراقبین خودروهای مدارس دخترانه الزاماً برعهده بانوان خواهد بود.

تبصره ۴- مراقبین خودروهای مدارس پسرانه در مقاطع دوره‌های راهنمایی و متوسطه الزاماً برعهده مراقبین مرد خواهد بود.

تبصره ۵ - استفاده از خدمات مراقبان فقط در خودروهای جمعی (شامل: ون، مینی بوس و اتوبوس) الزامی خواهد بود.

ماده ۵ - شرایط و ضوابط خودروهای حمل و نقل دانش‌آموزان مدارس به شرح زیر تعیین می‌شود:

الف - خودروهای با ظرفیت ۴ نفر به بالا.

ب - دارا بودن برگ معاینه فنی و بیمه شخص ثالث و سرنشین.

پ - مجهز بودن به وسایل ایمنی از جمله کمربند، کمکهای اولیه و کپسول اطفاء حریق.

ت - دارا بودن علائم ممیزه بر روی بدنه خودرو.

تبصره ۱- تعیین نوع و نحوه استفاده از علائم ممیزه براساس دستورالعملی خواهد بود که توسط شورای عالی هماهنگی ترافیک شهرهای کشور به تصویب خواهد رسید.

تبصره ۲- به کارگیری خودروهای متفرقه از شمول این آیین‌نامه خارج بوده و مسئولیت و عواقب سوء ناشی از استفاده از آنها متوجه شخص استفاده کننده خواهد بود.

ماده ۶ - شرایط و ضوابط صدور گواهی صلاحیت رانندگی خودروهای حمل و نقل دانش‌آموزان به شرح زیر تعیین می‌شود :

الف - رانندگان خودروهای حمل و نقل دانش‌آموزان باید دارای گواهی صلاحیت رانندگی خودروهای حمل و نقل

مدارس دانش آموزان باشند.

ب - شهرداری و بخشداری محل حسب مورد وظیفه دارند با رعایت مقررات و شرایط مندرج در این آیین نامه پس از اخذ مدارک از متقاضیان نسبت به صدور گواهی صلاحیت رانندگی با وسایل مجاز اقدام نمایند.

پ - مدت اعتبار گواهی صلاحیت رانندگی برای رانندگی خودروهای حمل و نقل دانش آموزان مدارس از تاریخ صدور یک سال است.

ت - آموزش و پرورش و مؤسسات و شرکت های پیمانکاری خودروهای حمل و نقل دانش آموزان مکلفند به محض اطلاع از فقدان هریک از شرایط مندرج در این آیین نامه در خصوص صلاحیت راننده، مراتب را حسب مورد به شهرداری یا بخشداری محل اعلام نمایند.

ث - هرگاه راننده یکی از شرایط یادشده در این آیین نامه را از دست بدهد شهرداری، بخشداری و آموزش و پرورش محل حسب مورد موظفند مراتب را ظرف یک هفته به پیمانکار و راننده مربوط اعلام نمایند. پیمانکار و راننده می توانند ظرف پانزده روز از تاریخ ابلاغ نسبت به ارائه اسناد و مدارک مثبت مبنی بر عدم زوال شرایط اعلام شده و یا رفع نواقص به شهرداری و بخشداری محل اقدام نمایند. در صورت عدم اقدام و یا عدم پذیرش دفاعیات، گواهی صلاحیت، ابطال خواهد شد.

تبصره - پیمانکار موظف است به منظور جلوگیری از اختلال یا وقفه در ارائه خدمات حمل و نقل به دانش آموزان، در طول مدت رسیدگی به وضعیت راننده، نسبت به معرفی و اشتغال راننده واجد شرایط اقدام نماید.

ماده ۷- مرجع صالح صدور مجوز تأسیس و فعالیت و گواهی صلاحیت رانندگی در محل هایی که شهرداری وجود دارد، شهرداری محل و در بقیه محل ها به عهده بخشداری ها می باشد.

ماده ۸ - در اختیار گذاشتن خودروی حمل و نقل دانش آموزان مدارس به افراد فاقد گواهی صلاحیت و همچنین رانندگی بدون گواهی صلاحیت با این گونه وسایل ممنوع می باشد. با مرتکبین مطابق قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرایم رانندگی - مصوب ۱۳۵۰ - و اصلاحات بعدی آن و آیین نامه راهنمایی و رانندگی عمل خواهد شد و در صورت ارتکاب در غیر موارد اضطرار و نیز در صورت تکرار تخلف بیش از چهار بار مطابق بند (ث) ماده (۶) این آیین نامه عمل خواهد شد.

تبصره - مدارس موظفند موضوع اخذ و ابطال گواهی صلاحیت در صورت تکرار تخلف را در قراردادهای پیمانکاری درج نمایند.

ماده ۹- پیمانکاران و آموزش و پرورش باید ترتیبی اتخاذ نمایند که مدت زمان رفت و یا بازگشت دانش آموزان با خودروی مدرسه از یک ساعت تجاوز ننماید.

ماده ۱۰- پیمانکاران و رانندگان خودروهای حمل و نقل مدارس موظف هستند از سوار نمودن افراد غیر مسئول در خودروهای مدارس خودداری و ظرفیت هر وسیله را برابر مندرجات تعیین شده در کارت شناسایی خودرو مراعات نمایند.

ماده ۱۱- هرگاه راننده خودروی مدارس تصادف منجر به فوت یا جرح داشته باشد و راننده مقصر تشخیص داده شود گواهی صلاحیت وی موقتاً اخذ و در صورت محکومیت ابطال خواهد شد.

ماده ۱۲- هرگاه راننده خودروی مدارس بیش از سه بار مرتکب تخلفات سرعت غیرمجاز، سبقت غیرمجاز، انحراف به چپ، عدم رعایت حق تقدم، عبور از چراغ قرمز و عبور از محل ممنوعه شود گواهی صلاحیت وی برای مدت یک سال ضبط خواهد شد.

تبصره - پلیس راهنمایی و رانندگی موظف است هر شش ماه یک بار وضعیت تخلف از مقررات راهنمایی و رانندگان خودروهای مدارس را به ادارات آموزش و پرورش و شهرداری و بخشداری محل اعلام نماید.

ماده ۱۳ - در صورتی که راننده از ادامه کار رانندگی با خودروی مدارس منصرف شود موظف است مراتب انصراف خود را یک ماه قبل کتبا به اطلاع مدرسه مربوط و شهرداری یا بخشداری محل صادر کننده گواهی صلاحیت با تسلیم گواهی یادشده اعلام نماید.

ماده ۱۴- رانندگان خودروی حمل و نقل دانش آموزان موظفند به هنگام رانندگی اصل گواهی صلاحیت را همراه داشته باشند.

ماده ۱۵- هرگاه راننده گواهی صلاحیت خود را مفقود نماید مراتب را بلافاصله به مرجع صادرکننده گواهی اعلام تا ضمن رعایت کلیه مقررات نسبت به صدور گواهی المثنی اقدام شود.

ماده ۱۶- کلیه رانندگان وسایل نقلیه ای که در جهت مخالف یا موافق خودروهای مدارس حرکت می کنند، مکلفند به محض مشاهده چراغ زردگردان خودروهای یاد شده در فاصله پانزده الی سی متری آن توقف کامل نمایند، ادامه مسیر قبل از حرکت خودروی مدرسه مجاز نمی باشد.

ماده ۱۷- رانندگان خودروهای مدارس فقط در صورتی مجاز به روشن کردن چراغ زردگردان می باشند که دانش آموزان جهت سوار و یا پیاده شدن ناچار به عبور از عرض معابر باشند.

ماده ۱۸- مسئولیت ارزشیابی، مدیریت و کنترل قراردادها به عهده کارگروهی متشکل از نمایندگان آموزش و پرورش و اعضای شوراهای انجمن اولیا و مربیان و شهرداری‌ها و حسب مورد بخش‌داری‌ها می‌باشد.

ماده ۱۹- دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های مربوط به این آیین‌نامه توسط کارگروهی متشکل از نمایندگان وزارتخانه‌های کشور، راه و ترابری و آموزش و پرورش تهیه و پس از تصویب وزیر کشور ابلاغ خواهد شد.
این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۳۸۷/۵/۳۱ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده است.

۸. قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت مصوب ۱۳۸۶/۹/۱۸

ماده ۱- دولت مکلف است در جهت توسعه حمل و نقل درون شهری و برون شهری کشور و مدیریت بر مصرف سوخت نسبت به بهینه‌سازی عرضه خدمات حمل و نقل (از طریق اصلاح و توسعه شبکه حمل و نقل ریلی، برقی کردن خطوط و اجرا علائم و تاسیسات و ارتباطات، افزایش سرعت در شبکه ریلی، یکپارچه‌سازی و ساماندهی مدیریت حمل و نقل، اصلاح قیمت‌ها، ایمن‌سازی و بهبود تردد، بهسازی و از رده خارج نمودن خودروهای فرسوده سبک و سنگین مسافری و باری درون و برون شهری، تبدیل خودروهای بنزین سوز و گازوئیل سوز به دوگانه سوز، الزام معاینه فنی، توسعه ناوگان حمل و نقل همگانی ون و مینی‌بوس و مدی‌بوس و اتوبوس، استفاده از سامانه هوشمند حمل و نقل، ساخت و توسعه شبکه آزادراه‌ها و بزرگراه‌های بین شهری، حمل ترکیبی کالا از مبدأ تا مقصد نهائی با شبکه ریلی و شبکه مکمل جاده‌ای، الزام به داشتن توقفگاه در انواع کاربری‌ها، احداث توقفگاه‌های عمومی، ساماندهی و ایجاد توقفگاه‌ها و پایانه‌های بار و مسافر شهری و برون شهری اعم از ریلی و جاده‌ای در نقاط مناسب از شهرها و حومه آن، افزایش امنیت و قابلیت اطمینان و دسترسی، بهینه‌سازی تقاضای حمل و نقل (از طریق اصلاح فرایندهای اداری، کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات، اصلاح کاربری زمین و آمایش سرزمین، اعمال محدودیت‌های ترافیکی، آموزش و فرهنگ‌سازی)، بهینه‌سازی مصرف انرژی (از طریق عرضه بنزین و گازوئیل در بخش‌های حمل و نقل و صنعت و کشاورزی با اولویت کارت هوشمند سوخت، احداث جایگاه‌های عرضه گاز، حمایت از ابداعات و اختراعات مؤثر در کاهش مصرف سوخت)، بهینه‌سازی تولید خودرو (از طریق تولید خودروهای گازسوز، تأمین تجهیزات استفاده از گاز توسط خودروها، حمایت از تولید خودروهای برقی، دنیرویی (هیبریدی) و کم مصرف، استاندارد سازی تولید خودروی سبک و سنگین و موتورسیکلت در مصرف سوخت و کاهش آلاینده‌گی) و خروج بنزین و گازوئیل از سبد حمایتی، حداکثر از ابتداء سال ۱۳۹۱ هجری شمسی اقدام نماید.

ماده ۲- به دولت اجازه داده می‌شود برای اجرا احکام ماده (۱) این قانون اقدامات زیر را به عمل آورد :

- ۱- اعطاء کمکهای بلاعوض یارانه‌ای به بخشهای غیردولتی مرتبط با اهداف این قانون
- ۲- تخفیف در حقوق ورودی و سود بازرگانی واردات ناوگان حمل و نقل همگانی، خودروهای کم مصرف، خودروهای گازسوز، نفت‌گاز، برقی و دونیروی (هیبریدی) و قطعات و تجهیزات مربوطه
- ۳- تخفیف در حقوق ورودی و سود بازرگانی واردات تجهیزات، تاسیسات، ماشین‌آلات و قطعات مورد نیاز شبکه و ناوگان ریلی (شهری و برون‌شهری) و توسعه آزادراه‌ها و بزرگراه‌ها
- ۴- اعطاء تسهیلات بانکی و پرداخت بخشی از سود تسهیلات بانکی به بخشهای مرتبط با اهداف این قانون
- ۵- تغییر کاربری اراضی و واگذاری زمینهای مورد نیاز احداث جایگاههای عرضه گاز طبیعی تا پایان سال ۱۳۹۰ هجری شمسی به قیمت منطقه‌ای پس از تملک و پرداخت بهای عادلانه آنها به صاحبان اراضی
- ۶- تعیین و اخذ جریمه، متناسب با مازاد مصرف سوخت و آلاینده‌گی از خودروهای سبک و سنگین به صورت

پلکانی

- ۷- تعیین و اخذ عوارض، بر مبنای میزان مصرف سوخت و آلاینده‌گی و نوع سوخت از خودروهای تولید داخل و وارداتی از تولیدکنندگان داخلی و واردکنندگان.

ماده ۳- دولت مکلف است نظارت بر اجرا زمانبندی شده طرح‌ها و پروژه‌های مرتبط با اهداف این قانون را با راهکارهایی که در آئین‌نامه‌های اجرائی مشخص خواهد کرد، اعمال نماید و هر شش ماه یک بار گزارش پیشرفت کار را به کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی ارائه کند.

ماده ۴- توزیع کمکها، یارانه‌ها، تسهیلات و اعتبارات موضوع این قانون و تعیین دستگاه مجری با توجه به شرح وظایف قانونی به عهده دولت است. دولت موظف است به نحوی اقدام کند که ضمن صرفه‌جویی، سرعت و کیفیت نیز لحاظ گردد.

ماده ۵- شرکت‌های بیمه‌گر موظفند متناسب با ارزیابی دولت از عملکرد دستگاه‌های مؤثر در کاهش حوادث و تلفات حمل و نقل درون شهری و برون شهری، معادل پنجاه درصد (۵۰٪) صرفه‌جویی حاصل از عدم پرداخت خسارات بیمه‌بدنه و شخص ثالث را برای آموزش و فرهنگسازی ایمنی تردد، تأمین تجهیزات، اصلاح فیزیکی نقاط و مقاطع حادثه‌خیز و کمک به پرداخت هزینه‌های جاری (با تصویب طرح‌ها و اعتبارات پیشنهادی از سوی شهرداری‌ها در شورای هماهنگی ترافیک استان و از سوی وزارت راه و ترابری و پلیس راهور، در کمیسیون ایمنی راه‌های وزارت

راه و ترابری) به دستگاه‌های مذکور اختصاص دهند.

ماده ۶- دولت موظف است با اولویت حمل و نقل ریلی به گونه ای اقدام نماید که سهم حمل و نقل ریلی در جابه جایی بار و مسافر و مصرف سوخت در حمل و نقل برون شهری بر مقادیر جدول شماره (۱) این قانون منطبق شود.

ماده ۷- دولت موظف است سیاست‌های بخش حمل و نقل همگانی شهری را به گونه ای تنظیم نماید که از ابتداء سال ۱۳۹۱ هجری شمسی در مجموع هفتاد و پنج درصد (۷۵٪) سفرهای درون شهری پوشش داده شده و سهم هر یک از بخش‌های حمل و نقل همگانی و مصرف سرانه بنزین در روز براساس جدول شماره (۲) باشد.

تبصره - در شهر تهران نسبت تسهیم حمل و نقل عمومی از کل سفرهای درون شهری برای اتوبوسرانی، تاکسیرانی و حمل و نقل ریلی به ترتیب تا حداکثر بیست و پنج درصد (۲۵٪)، بیست درصد (۲۰٪) و سی درصد (۳۰٪) می‌باشد.

ماده ۸- در صورتی که شهرداری شهرهای دارای شهرک اقماری، شرکت‌های شهرک‌های جدید، شرکت‌ها و کارخانه‌ها، هزینه تأمین زیرساخت و ابنیه خطوط ریلی به شهرک‌های اقماری، شهرهای جدید یا محل شرکت یا کارخانه را تأمین نمایند، دولت هزینه روسازی، علائم، تاسیسات و ناوگان اجرا پروژه‌های مربوطه را تأمین خواهد کرد. تبصره- اعتبارات موردنیاز این بند از محل اعتبارات پیش‌بینی شده در ماده (۱۰) این قانون تأمین خواهد شد.

ماده ۹- مدیریت حمل و نقل بار و مسافر در محدوده شهر و حومه آن به عهده شهرداری است.

ماده ۱۰- اعتبارات مورد نیاز موضوع این قانون به میزان چهل هزار میلیارد (۴۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال در بخش درون شهری و شصت هزار میلیارد (۶۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال در بخش برون شهری در هر سال تعیین می‌گردد. دولت مجاز است این اعتبارات را در دو ردیف متمرکز درون شهری و برون شهری از محل درآمد عمومی، صرفه‌جویی حاصل از اجرا این قانون و حساب ذخیره ارزی تأمین و در بودجه سنواتی منظور نماید. این اعتبارات در حساب مخصوص نزد خزانه داری کل کشور به صورت صد در صد (۱۰۰٪) تخصیص یافته تلقی می‌گردد.

ماده ۱۱- وصولی‌های موضوع بندهای (۶) و (۷) ماده (۲) و ماده (۵) بین شهرداری‌ها و وزارت راه و ترابری جهت انجام تکالیف این قانون به نسبت شصت درصد (۶۰٪) و چهل درصد (۴۰٪) در قالب بودجه‌های سنواتی توزیع می‌گردد. کمک به شهرهای فاقد سامانه ریلی شهری مصوب برای ساماندهی حمل و نقل همگانی و بهبود عبور و مرور دارای اولویت است.

ماده ۱۲- آئین نامه اجرایی این قانون حداکثر دو ماه پس از ابلاغ این قانون با پیشنهاد مشترک نماینده ویژه ریاست جمهوری، وزارت راه و ترابری، وزارت کشور و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

ماده ۱۳- اجرا کلیه قوانین مغایر با این قانون به جز قانون برنامه توسعه ملغی الاثر می گردد.

جدول ۱- برون شهری

شرح	انتهای سال	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
سهم حمل و نقل ریلی در حمل کالا(درصد)	۷/۱	۱۲	۱۷	۲۳	۳۰	
سهم حمل و نقل ریلی در حمل مسافر(درصد)	۴	۶	۹	۱۳	۱۸	
سهم جابه جایی مسافر با حمل و نقل همگانی(درصد)	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	
نسبت کشته به ۱۰۰.۰۰۰ نفر جمعیت در تصادفات	۴۰	۳۴	۲۷	۲۰	۱۵	
کشته به ۱۰.۰۰۰ وسیله نقلیه در تصادفات	۲۲	۲۰	۱۷	۱۳	۱۰	
سهم سوخت گازوئیل در حمل کالا (لیتر بر تن)	۰/۱۶	۰/۱۵	۰/۱۴	۰/۱۳	۰/۱۲	

جدول ۲- درون شهری

شرح	انتهای سال	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
سهم حمل و نقل همگانی از سفرهای شهری(درصد)	۴۱	۴۷	۵۵	۶۴	۷۵	
متوسط سهم اتوبوس، مدی بوس، مینی بوس (درصد)	۲۴	۲۷	۳۱	۳۵	۴۰	
سهم تاکسی و ون(درصد)	۱۶	۱۸	۲۰	۲۲	۲۵	
در کشور سهم قطار شهری و حومه ای(درصد)	۱	۲	۴	۷	۱۰	
مصرف سرانه روزانه بنزین حاصل از نفت(لیتر در روز بر نفر)	۱/۱	۱	۰/۹	۰/۸	۰/۷	

۹. آیین نامه اجرایی قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت مصوب

۱۳۸۷/۶/۵

تاریخ: ۱۳۸۷/۶/۷

شماره: ۹۲۳۰۵/ت ۴۰۵۸۶ک

معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور ستاد مدیریت حمل و نقل و سوخت و وزیران عضو ستاد مدیریت حمل و نقل و سوخت به استناد اصل یک صد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با رعایت تصویب نامه شماره ۱۳۹۳۴/ت ۳۹۶۱۴ هـ مورخ ۱۳۸۷/۲/۴ آیین نامه اجرایی قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب نمودند:

ماده ۱- اصطلاحات ذکر شده در این آیین نامه در معانی مشروح زیر به کار می‌روند:

الف - هیئت: نمایندگان ویژه رییس جمهور، موضوع تصویب نامه شماره ۱۳۹۴۳/ت/۳۹۶۱۴ هـ - مورخ

۱۳۸۷/۲/۴

ب - ستاد: ستاد مدیریت حمل و نقل و سوخت موضوع ماده (۹) این آیین نامه.

ج - دستگاه اجرایی: کلیه دستگاه های اجرایی مشمول ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری - مصوب ۱۳۸۶ -

از جمله وزارتخانه ها، مؤسسات دولتی، موسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت های دولتی و کلیه دستگاه هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر و یا تصریح نام است.

ماده ۲- مدیریت حمل و نقل بار و مسافر در محدوده شهر و حومه به عهده شهرداری می باشد. وزارت کشور موظف

است دستورالعمل اجرایی این ماده را تا تاریخ ۱۳۸۷/۷/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۳- عملکرد شهرداری ها و شرکت های ارایه کننده خدمات حمل و نقل (درون شهری و برون شهری بار و مسافر)

در مدیریت حمل و نقل، به طور سالانه ارزیابی و رتبه بندی شده و در هر سال به شهرداری ها و شرکت های برتر جایزه ویژه مدیریت حمل و نقل اعطا خواهد شد.

تبصره - نتایج ارزیابی مربوط به دوره یک ساله منتهی به پانزدهم مهر، در بیست و ششم آذر هر سال اعلام و

جوایز اهدا خواهد شد.

ماده ۴- وزارت کشور موظف است دستورالعمل بهبود تردد در معابر شهری و حومه را تا تاریخ ۱۳۸۷/۸/۱ جهت

تصویب به ستاد ارایه نماید و تا زمان تصویب و ابلاغ آن دستورالعمل اجرایی اصلاح ساختار سامانه های حمل و نقل

عمومی و ساماندهی حمل و نقل درون شهری، موضوع جزء (۱) بند (ب) تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل

کشور، موضوع تصمیم نامه شماره ۶۳۴۳۲/ت/۳۵۵۴۰ مورخ ۱۳۸۵/۶/۱ برای اجرا تنفیذ می شود.

ماده ۵- وزارت راه و ترابری موظف است بازدید ایمنی (شناسایی و حذف مشکلات و نواقص ایمنی شبکه راه در

دوره بهره برداری) راه های شریانی و راه های اصلی غیرشریانی موجود را تا پایان سال ۱۳۸۹ انجام داده و اقدامات

ایمن سازی را به طور هم زمان آغاز و تا پایان سال ۱۳۹۰ به اتمام برساند.

تبصره ۱- تا زمان رفع مقاطع پر تصادف، اطلاع رسانی موقعیت نقاط یاد شده در راه ها الزامی می باشد.

تبصره ۲- بازرسی ایمنی راه در مطالعات طراحی اولیه و قطعی و پیش از گشایش جاده ها الزامی می باشد.

ماده ۶- به طرح های تحقیق و توسعه، ابداعات و اختراعاتی که منجر به بهبود ایمنی و مصرف وسایل نقلیه شود، از

طریق دستگاه‌های ذیربط کمک بلاعوض اعطا خواهد شد.

ماده ۷- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است با هماهنگی ستاد، اعتبار لازم را برای تأمین تسهیلات بانکی جهت اجرای طرح‌های قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت (توسعه و نوسازی ناوگان، تأمین، تجهیزات و احداث جایگاه عرضه گاز طبیعی فشرده، احداث توقفگاه و غیره) به بانکهای عامل ابلاغ نماید.

ماده ۸- وزارتخانه‌های کشور و راه و ترابری موظفند دستورالعمل و برنامه عملیاتی اصلاح نحوه پرداخت یارانه به حمل و نقل عمومی مسافر درون و برون شهری با رویکردهای پرداخت یارانه بر مبنای جابجایی و استفاده از ظرفیت بخش خصوصی و تعاونی را تا ۱۳۸۷/۷/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نمایند.

ماده ۹- وزارتخانه‌های کشور و راه و ترابری موظفند طرح توانمندسازی بنگاههای خصوصی و تعاونی حمل و نقل بار و مسافر درون شهری و برون شهری را تا تاریخ ۱۳۸۷/۸/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نمایند.

ماده ۱۰- وزارت راه و ترابری موظف است دستورالعمل حمل ترکیبی کالا از مبدأ تا مقصد نهایی با شبکه ریلی و شبکه مکمل جاده‌ای را تا تاریخ ۱۳۸۷/۷/۱ برای تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۱۱- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است دستورالعمل اجرایی مدیریت فوریت‌های پزشکی در حوادث رانندگی (درون شهری و برون شهری) را تا تاریخ ۱۳۸۷/۷/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۱۲- وزارت کشور موظف است برنامه بهره‌برداری از خطوط قطار شهری تا پایان سال ۱۳۹۰ را با اولویت‌بندی برآورد هزینه و زمان و نحوه تأمین مالی تا تاریخ ۱۳۸۷/۷/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۱۳- وزارت کشور موظف است دستورالعمل الزام به داشتن توقفگاه برای انواع کاربری‌ها را تا تاریخ ۱۳۸۷/۷/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۱۴- وزارت راه و ترابری موظف است برنامه احداث راه‌های شریانی جاده‌ای و خطوط اصلی ریلی تا پایان سال ۱۳۹۰، افزایش سرعت در شبکه ریلی کشور، برقی کردن خطوط و اجرای علایم و تاسیسات و ارتباطات را به همراه اولویت‌بندی و برآورد هزینه و زمان اجرا و نحوه تأمین مالی حداکثر تا تاریخ ۱۳۸۷/۸/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۱۵- وزارت راه و ترابری موظف است برنامه احداث و ارتقای مجتمع‌های خدماتی، رفاهی، جاده‌ای با امکانات کافی (شامل امکانات مناسب برای استراحت رانندگان) با رویکرد استفاده از ظرفیت بخش خصوصی و تعاونی را تا تاریخ ۱۳۸۷/۸/۱ برای تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۱۶- وزارتخانه‌های راه و ترابری و کشور موظفند، برنامه بهبود تردد و ارتقاء به حداقل سطح خدمت «ه» (وضعیت تردد در سطح ظرفیت یا کمتر) تا پایان سال ۱۳۹۰ در کلیه مسیرهای شریانی برون و درون شهری (با اولویت کلان شهرها) را تا پایان مهرماه ۱۳۸۷ به ستاد ارایه نمایند.

ماده ۱۷- وزارت صنایع و معادن موظف است طرح تولید وسایل نقلیه تا پایان سال ۱۳۹۰ را با محورهای ذیل حداکثر تا تاریخ ۱۳۸۷/۸/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

الف - استانداردهای تولید وسایل نقلیه در مصرف سوخت، آلایندگی و ایمنی.

ب - تولید وسایل نقلیه سواری دوگانه سوز و پایه گازسوز (بنزین - گاز طبیعی)، سواری نفت گازسوز، سنگین دو سوخته (نفت گاز - گاز طبیعی)، بنزین سوز کم مصرف و برقی و دورگه (هیبریدی برقی)

ج - تولید ناوگان و تجهیزات حمل و نقل عمومی (اتوبوس، میدی بوس، مینی بوس، ون، لاکوموتیو، ریل، واگن معمولی و خودکشش، اتوبوس ریلی و...)

ماده ۱۸- وزارت نفت موظف است برنامه بهینه سازی پالایشگاهها در راستای افزایش تولید بنزین و نفت گاز را تا تاریخ ۱۳۸۷/۸/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۱۹- وزارت نفت موظف است با همکاری وزارت صنایع و معادن، برنامه حمایت از تولید تجهیزات عرضه گاز طبیعی به ویژه جایگاههای متوسط (با سوختگیری سریع) و فشارسازهای خانگی را تا تاریخ ۱۳۸۷/۸/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۲۰- وزارت نفت موظف است برنامه حمایت از تولید سوخت با منشاء غیر فسیلی برای وسایل نقلیه را تا تاریخ ۱۳۸۷/۸/۱ جهت تصویب به ستاد ارایه نماید.

ماده ۲۱- تمامی دستگاه‌های اجرایی، به ویژه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش و پرورش، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و نیروی انتظامی موظفند برنامه‌ها و گزارش اقدامات خود را از طرح‌های آموزشی فرهنگ سازی و تبلیغاتی در راستای مفاد قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت به ستاد ارایه نمایند.

ماده ۲۲- نمایندگان ویژه رییس جمهور موظفند هر سه ماه یکبار گزارش عملکرد دستگاه‌های اجرایی را در راستای مفاد قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت به رییس جمهور تقدیم نمایند.

ماده ۲۳- به منظور مدیریت یکپارچه اجرای قانون حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت و استقرار

دبیرخانه نمایندگان ویژه رییس جمهور، ستاد مدیریت حمل و نقل و سوخت با ریاست یکی از نمایندگان ویژه رییس جمهور به عنوان رییس ستاد با حکم رییس جمهور در نهاد ریاست جمهوری تشکیل می‌گردد.

ماده ۲۴- دستگاه‌های اجرایی موظفند برای انجام وظایف خود در اجرای این آیین‌نامه و مصوبات هیئت، مجری مشخص با حکم بالاترین مقام دستگاه منصوب نمایند.

این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۳۸۷/۶/۵ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده‌است.

۱۰. آیین‌نامه بهبود تردد در معابر شهری و حومه مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۲۴

شماره: ۴۲۵۹۷/ت/۶۱۵۶۳ تاریخ: ۱۳۸۸/۳/۲۰

وزیران عضو کارگروه توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۲۴ به استناد اصل یک صد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با رعایت تصویب‌نامه شماره ۳۱۴۰۱/ت/۴۱۰۴۸-هـ مورخ ۱۳۸۷/۷/۳۰ آیین‌نامه بهبود تردد در معابر شهری و حومه را به شرح زیر تصویب نمودند:

ماده ۱- در این آیین‌نامه، اصطلاحات ذیل در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

الف - ستاد: ستاد مدیریت حمل و نقل و سوخت.

ب - شورای عالی: شورای عالی هماهنگی ترافیک شهرهای کشور.

ج - سازمان: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.

د - شورای همتا: شورای هماهنگی ترافیک استان.

ماده ۲- شهرهای موضوع این آیین‌نامه براساس جمعیت سرشماری سال ۱۳۸۵ و تقسیمات کشوری به گروه‌های

زیر تقسیم می‌شوند:

گروه الف - کلان شهرها: تهران، مشهد، اصفهان، تبریز، کرج، شیراز، اهواز، قم و کرمانشاه.

گروه ب - شهرهای بالای سیصد هزار نفر و مراکز استان‌ها:

ارومیه، زاهدان، رشت، کرمان، همدان، اراک، یزد، اردبیل، ایلام، بجنورد، بندرعباس، بوشهر، بیرجند، اسلامشهر،

قزوین، زنجان، خرم‌آباد، سمنان، سنندج، شهرکرد، گرگان، ساری و یاسوج.

گروه ج - شهرهای یک صد هزار تا سیصد هزار نفر: گلستان، کاشان، دزفول، قدس، بروجرد، ملارد، خمینی شهر،

آبادان، سبزوار، ورامین، نیشابور، نجف‌آباد، بابل، آمل، شهریار، خوی، ساوه، قائم‌شهر، قرچک، سیرجان، ملایر، بوکان،

مراغه، رفسنجان، زابل، نسیم شهر، مهاباد، شاهرود، گنبد کاووس، شاهین شهر، پاکدشت، خرمشهر، مرودشت، تربت حیدریه، اندیمشک، مرند، میاندوآب، بندرماهشهر، بندرانزلی، شهرضا، مسجدسلیمان، جهرم، ایذه، دورود، بهبهان، ایرانشهر، سقز، جیرفت، نظرآباد، شوشتر، قوچان، برازجان و مریوان.

گروه د - شهرهای سی هزار تا یک صد هزار نفر : فسا، اسلام آباد غرب، میانه، کازرون، خوراسگان، اهر، تربت جام، کوهدشت، شیروان، بهشهر، دوگنبدان، کاشمر، محمدشهر، پارس آباد، سلماس، کمال شهر، الیگودرز، بناب، اندیشه، بم، تاکستان، نقده، نهاوند، چابهار، لاهیجان، ابهر، بانه، الوند، بندرامام خمینی، قروه، لنگرود، خمین، مشگین شهر، رباط کریم، مبارکه، سراوان، بندرگناوه، فیروزآباد، دامغان، میبد، امیدیه، پیرانشهر، خاش، نورآباد (لرستان)، زرین شهر، زرنده، داراب، میناب، آران و بیدگل، فولادشهر، آباده، لار، صالح آباد، شوش، اسفراین، اردکان، باقرشهر، نورآباد، اسدآباد، هرسین، اقلید، دهدشت، رامهرمز، بابلسر، بروجن، بیجار، کامیاران، تویسرکان، ازنا، خورموج، خرمدره، گرمسار، بافق، طبس، دهبازر، بومهن، دماوند، ماهدشت، مشکین دشت، پیشوا، هشتگرد، باغستان، چهاردانگه، خلخال، اقبالیه، آبیک، محمدیه، بندرترکمن، علی آباد، آزادشهر، قائن، استهبان، نیریز، بافت، شهر بابک، کهنوج، بردسیر، تایباد، درگز، گناباد، چناران، سرخس، فریمان، بهارستان، درچه پیاز، فلاورجان، قهدریجان، گلپایگان، دولت آباد، دلیجان، محلات، آستارا، آستانه اشرفیه، هشتپر (تالش)، رودسر، صومعه سرا، تنکابن، رامسر، نوشهر، فریدونکنار، نکا، چالوس، سراب، آذرشهر، سردشت، ماکو، شاهین دژ، تکاب، سرپل ذهاب، سنقر، کنگاور، جوانرود، صحنه، سوسنگرد، شادگان، اشنویه، گرمی، فرخ شهر، کنارک، کردکوی، الشتر، هادی شهر، ایوان، دهلران، گراش، آق قلا، کلاله، فومن، محمودآباد، بهار، حمیدیا و نه شهر اقماری پردیس، پرنده، گلپهار، بینالود، صدرا، سهند، مهاجران، عالی شهر و مجلسی.

گروه هـ: سایر شهرهایی که در زمره گروه‌های الف، ب، ج و د نیستند.

ماده ۳- شهرداری شهرهای موضوع ماده (۲) موظف است با رعایت قوانین و مقررات مربوط، اقدامات زیر را انجام

داده و هر سه ماه یک بار گزارش عملکرد و پیشرفت اقدامات خود را به شورای همتا ارائه نماید.

ردیف	شرح اقدامات	الف	ب	ج	د	ه
۱	انجام، تکمیل یا بازنگری مطالعات جامع حمل و نقل و ترافیک شهری و حومه و تدوین سیاستهای حمل و نقل با تأکید بر اصلاح ساختار حمل و نقل و اجرای آن پس از تصویب شورای عالی					
۲	انجام، تکمیل یا بازنگری مطالعات ساماندهی حمل و نقل و ترافیک شهری و حومه و اجرای آن پس از تصویب در شورای همتا					
۳	مطالعه، مکانیابی، قیمت‌گذاری و احداث توقفگاه‌های طبقاتی، عمومی و مکانیزه و مدیریت زمانی توقف حاشیه‌ای					

					مطالعه، بازنگری و تهیه طرح محدوده زمانی و مکانی تردد و اجرای آن پس از تأیید شورای عالی و ابلاغ وزیر کشور	۴
					انجام مطالعات توسعه و بهینه‌سازی سامانه اتوبوسرانی، بازتنظیم مسیرها و مکان ایستگاه‌ها و زمان‌بندی حرکت ناوگان اتوبوسرانی و اجرای آن پس از تصویب شورای همتا	۵
					مطالعه و اصلاح کاربریهای موجود در راستای بهبود تقاضای سفر	۶
					انجام و یا تکمیل مطالعات روش‌های مدیریت سیستم‌های حمل و نقل در راستای کاهش تقاضای سفر و مدیریت عرضه	۷
					کاهش سطوح پارک حاشیه‌ای در خیابانهای دارای خط اتوبوسرانی در منطقه اضطرار آلودگی هوا	۸
					اجرای طرح‌های مرتبط با دولت الکترونیک با رویکرد کاهش تقاضای حمل و نقل	۹
					مطالعه و اجرای طرح‌های مدیریت توقفگاه‌ها	۱۰
					مطالعه، توسعه و راه‌اندازی سامانه هوشمند حمل و نقل و مرکز پایش تردد ناوگان و عملکرد شبکه و کنترل و شناسایی تخلفات راهنمایی و رانندگی	۱۱
					مطالعه و اجرای طرح‌های روان‌سازی و اصلاح هندسی معابر شهری	۱۲
					اجرای طرح‌های ارتقای فرهنگ تردد و آموزش عمومی از طریق تبلیغات میدانی، تبلیغ و آموزش از طریق صدا و سیما، رسانه‌های مکتوب، پایگاه‌های اینترنتی، کتابچه، نمایشگاه، همایش، هم‌اندیشی، ساخت تیزر و پویانمایی	۱۳
					بازتنظیم خطوط حمل و نقل همگانی برای تغذیه خطوط قطار شهری و خطوط اتوبوس تندرو	۱۴
					انجام مطالعات سامانه اتوبوسرانی تندرو و پر ظرفیت و اجرای آن پس از تصویب در شورای همتا	۱۵
					افزایش مطلوبیت استفاده از ناوگان حمل و نقل عمومی با بهبود شرایط داخلی، ظاهری و تهویه ناوگان، کاهش تأخیر، کاهش سرفاصله زمانی، افزایش سرعت و نظم حرکت، ایجاد خطوط ویژه، افزایش قابلیت اطمینان و دسترسی	۱۶
					مطالعه و بهره‌برداری از سامانه موقعیت مکانی و زمانی بر روی ناوگان حمل و نقل همگانی و استفاده از روش‌های نوین پایش و سامانه بلیت الکترونیکی در ناوگان و اخذ بلیت مشترک سراسری اتوبوس و قطار شهری در شهرهای	۱۷
					ایجاد خطوط وسایل نقلیه پرسرنشین و تشویق و حمایت از همپیمایی	۱۸
					جایگزینی خط توقف حاشیه‌ای با خط ویژه اتوبوس	۱۹
					هماهنگ‌سازی کاربری زمین و طرح‌های جامع و تفصیلی شهری با سیاست‌های حمل و نقل شهری	۲۰
					استفاده از ون در خطوط ثابت پرمسافر به جای تاکسی	۲۱

					افزایش ساعات کار خطوط اتوبوسرانی و توسعه خطوط شبانه	۲۲
					مطالعات ساماندهی حمل و نقل کالای درون شهری و اجرای اقدامات لازم	۲۳
					مطالعه و ساماندهی تردد دوچرخه و موتورسیکلت، ایجاد مسیرهای ویژه دوچرخه، ایجاد توقفگاه دوچرخه و دوچرخه‌بر در جلوی اتوبوس‌ها	۲۴
					ساماندهی معابر برای تردد عابر پیاده و افراد کم توان به ویژه معلولان	۲۵
					طراحی، آرام‌سازی و ایمن‌سازی معابر، رفع نقاط حادثه خیز در معابر درون شهری و مبادی ورودی شهرها برای کاهش سرعت و تصادفات	۲۶
					طراحی، تهیه و نصب علائم افقی و عمودی راهنمایی و رانندگی در معابر	۲۷
					انجام مطالعات ایجاد پایانه‌های مسافر و بار و اجرای آن پس از تأیید شورای شهر و تصویب شورای همتا	۲۸
					کمک به احداث مراکز معاینه فنی در شهرها	۲۹
					طراحی و احداث بوستان‌های آموزش ترافیک	۳۰

ماده ۴- شورای عالی مسئول ایجاد هماهنگی و وحدت رویه در انجام مطالعات و اجرای اقدامات و طرح‌های مندرج

در این آیین‌نامه و نظارت بر روند اجرای طرح‌ها و مطالعات مذکور است.

ماده ۵- اقدامات مربوط به بهبود تردد در معابر شهر و حومه باید در چارچوب این آیین‌نامه انجام شود و اقدام

مغایر با آن مجاز نمی‌باشد.

ماده ۶- وزارت کشور وظیفه نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه را بر عهده دارد و باید عملکرد سه ماهه را به

ستاد گزارش نماید.

این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۱۷ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده است.

آنچه یک شهردار باید بداند

قسمت هشتم

مقررات مربوط به آتش نشانی و خدمات ایمنی

۱. دستورالعمل ایمنی حفاظت از ساختمان‌ها در برابر حریق دستورالعمل ایمنی ساختمان (مربوط به مالکین)

رعایت موارد ایمنی مطروحه در مباحث سوم (حفاظت ساختمان‌ها در برابر حریق) دوازدهم (ایمنی و حفاظت کار در حین اجرا) و پانزدهم (آسانسورها ...) مقررات ملی ساختمان و نیز نشریه ۱۱۲ سازمان برنامه و بودجه (دستورالعمل اجرایی محافظت ساختمان‌ها در برابر آتش سوزی) از جمله موارد مطروحه زیر الزامی است:

(۱) پلکان بنا باید مطابق ضوابط مندرج در بند ۳-۱-۳-۳ (مبحث ۳۳ مقررات ملی) دوربندی و با درب ایزوله ضد دود و خود بسته شو از سایر بخشها مجزا شوند و با ضوابط مندرج در بند ۳-۳-۱-۳ مطابقت داشته باشند.

(۲) عرض پله ها و پاگردها و مسیر راه خروج نباید در هیچ قسمت از طول مسیر کاهش یابد.

(۳) دهلیز پلکان بدون هیچ واسطه ای باید تا بام مجموعه ادامه داشته باشد.

(۴) پلکان‌های خارجی یک راه مداوم و بی خطر و بی مانع تا سطح زمین با محل کاملا امنی برای متصرفین فراهم نماید.

(۵) جهت جلوگیری از ریزش نزولات آسمانی بر روی پله های خارجی مسقف نمودن این گونه پله ها الزامی است.

(۶) دهلیز چاه آسانسور و پلکان‌ها با ساختار مقاوم حریق دوربندی و سایر قسمت‌ها مجزا گردد.

(۸) اندازه عرض هر مسیر پله حداقل ۱۱۵ سانتی متر عرض پاگرد پیش ورودی (لابی) طبقات حداقل ۱۵۰ سانتیمتر و عرض پاگرد نیم طبقه استراحت حداقل ۱۲۰ سانتیمتر در نظر گرفته و اجرا شود.

(۹) فضای موجود در زیر پلکان پایین ترین طبقه (زیر پله) عاری از هر گونه کاربردی گردد.

(۱۰) برای ساختمان‌های دو طبقه روی پیلوت با بیش از پنج واحد نیاز به پیش ورودی و لابی می باشد که عرض آن حداقل ۱۶۰ سانتی متر با طول مورد نیاز باشد.

(۱۱) نصب بازوی مکانیکی خود بسته شو پشت کلیه درب ورودی به واحدها

(۱۲) ارتفاع نرده پلکان عمومی حداقل ۱۲۰ سانتی متر و فاصله حفاظ داخلی (عمودی) حداکثر ۱۰ سانتی متر در نظر گرفته شود. (نصب حفظ داخلی به صورت افقی مورد تایید نمی باشد)

(۱۳) کلیه دربهای ورودی به واحدها، موتورخانه و ... بایستی دارای آستانه زیر باشند.

(۱۴) بازهای قائم و یا تنوره های موجود در بنا از قبیل پلکان‌ها، شفت‌ها، نورگیرهای داخلی و نظایر آن بایستی در

برابر حریق محافظت شوند.

۱۵) لزوم ایجاد پله دوم و ارتباط آن با واحدها و پله اول.

۱۶) بایستی برای هر منبع حرارتی یک لوله کش مستقل تا بالای پشت بام در نظر گرفت.

۱۷) حداقل قطر لوله های دودکش برای بخاریهای گازی ده سانتی متر و برای شومینه و دستگاه پکیج ۱۵ سانتی متر در نظر گرفته شود.

۱۸) هر وسیله حرارتی باید از طریق لوله ها و قطعات اتصال به صورت کاملا درزبندی شده و یک دودکش سالم بدون درز و شکستگی و به طور مستقل و مختص به خود وصل شود. دودکش باید هیچ گونه انشعابی در تمام طول مسیر تا بالاترین قسمت ساختمان امتداد یابد.

۱۹) لازم است انتهای هر دودکش یا لوله تهویه به کلاهک مخصوص مجهز گردد این کلاهک بایستی به نحوی ساخته شود که از ورود باد و ایجاد جریان معکوس هوا و نیز داخل شدن برف و پرندگان و غیره جلوگیری کند.

۲۰) احداث جان پناه با ارتفاع حداقل ۱۲۰ سانتی متر اطراف پشت بام بالکن تراس (استفاده از شیشه اشیاء برنده و نیزه ای به عنوان حفاظ مجاز نمی باشد) در صورتی که از زرده جهت جان پناه استفاده گردد بایستی حفاظهای داخلی آن به صورت عمودی بوده و به فاصله حداکثر ۱۰ سانتی متر از یکدیگر و با همان ارتفاع نصب گردد.

۲۱) در صورت تصمیم بر اجرای نمای سنگ یا شیشه موارد ذیل رعایت و اجرا گردد :

* شیشه از نوع سیکوریت انتخاب شود.

* ابعاد شیشه و سنگ حداکثر ۵۰×۵۰ در نظر گرفته شود. هر سه متر ارتفاع سنگ روی نبشی قرار گیرد.

* فرم اصلی نمای شیشه از بر ساختمان پیشزدگی نداشته و قابهای شیشه به صورت عمودی باشد.

* از داخل ساختمان پشت به نمای شیشه ای از کف تمام شده در هر طبقه اجرای جان پناه با مصالح ساختمانی به ارتفاع حداقل ۱۰۰ سانتی متر و یا نصب با همین ارتفاع.

۲۲) استفاده از کوپل طلق دار به جای شیشه در قسمت نورگیرهای پشت بام و یا نصب طوری فلزی بافت با قاب فلزی زیر نورگیرهای پشت بام.

۲۳) در نظر گرفتن تهویه مناسب جهت نورگیرها و پلکان عمومی

۲۴) نصب روشنائی اضطراری در پلکان عمومی، راهروها و طبقه همکف الزامی می باشد.

۲۵) برق مورد نیاز برای روشنائی مسیر خروج باید از منبع مداوم و مطمئن تامین گردد.

۲۶) تعداد و موقعیت منابع روشنایی و طرح نورپردازی باید به گونه ای باشد که با خارج شدن یک چراغ با یک منبع روشنایی از یک مدار هیچ قسمت از راه خروج در تاریکی فرو نرود.

۲۷) نصب یک عدد کپسول پودر و گاز ۴ کیلویی برای هر واحد تجاری الزامی است.

۲۸) کلیه تابلوهای برق بایستی به سیستم ازتپنگ مجهز شود حداقل امکان تابلوهای برق داخلی فلزی باشد.

۲۹) عبور سیم کشیهای برق، لوله های تاسیسات و دودکشها از داخل داکتهای مناسب و مجزا با دیوارهای ایزوله حرارتی.

۳۰) حداقل امکان تابلوی برق مجاور درب اصلی داخل واحد در نظر گرفته شود.

۳۱) تابلوی برق مجهز به فیوز مینیاتوری مستقیماً برای سرویس بهداشتی، آشپزخانه، سالن، اتاق خوابها، کولر و غیره باشد.

۳۲) سیستم برق اماکن مرطوب از قبیل استخر و محوطه مربوط از کف تمام شده تا ارتفاع ۲/۲۰ متر به صورت ۱۲ ولت و عدم بهره برداری از ۲۲۰ ولت از ارتفاع بالای ۲/۲۰ متر در صورت بهره برداری از ۲۲۰ ولت از نوع حفاظت شده در نظر گرفته شود.

۳۳) باز شدن درب داکتهای تاسیسات، شوت زباله و هر گونه بازشوی دیگر به داخل دهلیز پلکان تحت هر شرایطی مجاز نمی باشد.

۳۴) تمام لوله های محافظ هادیهای برق از قبیل لوله های فولادی سیاه، لوله های گالوانیزه (درز جوش و بدون درز) و سایر لوله های مجاز به نحوی انتخاب شوند که برای محل مورد نظر مناسب باشد (به تایید مهندس ناظر)

۳۵) به هنگام بهره برداری از ساختمان نصب خاموش کننده های دستی از نوع پودری شش کیلوگرمی در تمامی طبقات به ازاء هر دو واحد یک دستگاه و در خصوص موتورخانه و اتاق تاسیسات یک عدد خاموش کننده شش کیلویی پودری و یک عدد خاموش کننده دی اکسید کربن شش کیلویی جنب تابلوی برق الزامی می باشد. (به تایید سازمان آتش نشانی برسد.)

۳۶) به هنگام بهره برداری از ساختمان نصب خاموش کننده های دستی از نوع پودری شش کیلوگرمی در تمام طبقات به ازاء هر دو واحد یک دستگاه و در خصوص موتورخانه و اتاق تاسیسات یک عدد خاموش کننده دی اکسید کربن شش کیلویی جنب تابلوی برق الزامی می باشد.

۳۷) طراحی و اجرای شبکه آب آتش نشانی از نوع ترکیبی در تمام طبقات ساختمان الزامی است به طوری که

انشعابات اخذ شده در طبقات جهت استفاده متصرفین به قطر حداقل یک اینچ و جهت استفاده نیروهای آتش نشانی یک و نیم (۱/۵) اینچ و در پارکینگها و زیر زمینها هر دو انشعاب ۱/۵ اینچ در نظر گرفته شود)

۳۸) در نظر گرفتن منبع آب با گنجایش حداقل ۳۰۰۰ لیتر محل نصب موتورخانه جهت سیستم آتش نشانی و مجهز به فلوتر شناور و پمپ مشترک با منبع آب ذخیره مصرفی.

۳۹) طراحی و اجرای شبکه اطفاء اتوماتیک آبی (اسپرینگلر) در زیرزمینها (پارکینگها) الزامی است.

۴۰) ساختمان های مسکونی با ارتفاع ۲ الی ۵ طبقه روی پیلوت و زیر بنای ۲۳۰ متر مربع نیاز به لوله کشی آب آتش نشانی با لوله ای به قطر ۱/۵ اینچ و نصب جعبه F به صورت یک طبقه در میان شروع از همکف می باشد.

۴۱) ساختمان های مسکونی با ارتفاع ۳ الی ۵ طبقه روی پیلوت با زیر بنای بیش از ۲۳۰ متر مربع با لوله ای به قطر ۱/۵ تا ۲/۵ اینچ و نصب جعبه در کلیه طبقات با نظرات کارشناسان آتش نشانی.

۴۲) ساختمان های با ارتفاع بیش از ۵ طبقه روی پیلوت با هر مقدار زیر بنا و نصب جعبه در تمام طبقات با نظر کارشناس آتش نشانی لازم می باشد.

۴۳) سیستم لوله کشی آب آتش نشانی سالن های اجتماعات، انبارها، واحدهای تجاری و صنعتی، بانکها و غیره زیر نظر کارشناسان آتش نشانی انجام شود. نصب جعبه F جنب درب و خارج از ساخت با متعلقات لوله نواری و داخل سالن ها با متعلقات لوله نواری و داخل سالن ها با متعلقات لوله پلاستیکی فشار قوی و هوزریل صورت گیرد. حداکثر فاصله جعبه های F از یکدیگر ۳۰ متر می باشد (نصب جعبه با متعلقات نواری داخل سالن بر حسب نظر کارشناسی سازمان)

۴۴) امتداد لوله اصلی آب آتش نشانی از موتورخانه تا بالاترین ارتفاع ساختمان و اتصال آن به آب شهر و منبع ذخیره آب آتش نشانی مستقر در موتورخانه ضروری است.

۴۵) انبارها، واحدهای صنعتی، تولیدی ضروری است. مجهز به منبع ذخیره هوایی آب با ظرفیت مناسب با محل و سیستم پمپاژ با رله اتوماتیک باشد و در نظر گرفتن ژنراتور برق اضطراری جهت مواقع ضروری و قطع برق.

۴۶) پیش بینی و نصب یک دستگاه شیر ایستاده (هیدرانت شهری) در قسمت ورودی مجموعه تجاری مسکونی و صنعتی الزامی است.

۴۷) سیستم لوله کشی آب آتش نشانی به صورت خشک زیر نظر کارشناسان آتش نشانی مشخص گردد.

۴۸) حداقل عرض دیواره چاه آسانسور ۲۰ سانتی متر رعایت گردد.

۴۹) ابعاد مربوط به پیش ورودی (لابی) آسانسور حداقل 150×150 سانتی متر در نظر گرفته شود.

۵۰) سطح داخلی دیواره های آسانسور باید با مصالح مناسب پوشانده شود که کمترین خلل و فرج را دارا باشد.

۵۱) موتورخانه آسانسور علاوه بر چاه آسانسور باید از سایر قسمت های ساختمان با ساختاری غیر قابل احتراق که دارای مقاومت حریقی به اندازه دوربندی چاه باشد جدا گردد و تمام بازشوهای آن به درهای ضد حریق تایید شده مجهز گردد.

۵۲) نصب قفل سوئیچی روی دریچه زیر کف موتورخانه و درب اطاق موتورخانه آسانسور.

۵۳) در نظر گرفتن تجهیزات کامل ایمنی آسانسور (از قبیل کاورنر، پاراشوت، میکروسوئیچهای کنترل شده)

۵۴) در کابین و در چاه، در طبقات مجزا از یکدیگر باشد و کابین مجهز به آیفون، زنگ خطر، تهویه و سنسور هدایت کابین تا مقابل طبقات در صورت قطع برق باشد و نصب یک دریچه روی دیوار جانبی چاه آسانسور در زیر سقف موتورخانه با بازشو به طرف بیرون، عدم استفاده از چاه جهت عبور لوله های آب و گاز و فاضلاب و کابلهای برق، امتداد چاه آسانسور از پایین ترین سطح بنا تا بالاترین ارتفاع ساختمان.

۵۵) استفاده از آسانسور در زمان حریق ممنوع بوده و بایستی متن زیر در داخل کابین و در مقابل آسانسور جهت استفاده کنندگان نصب گردد. (در زمان آتش سوزی از آسانسور خارج شده و از پلکان استفاده نمایید توصیه می شود آسانسور در مواقع آتش سوزی فقط در اختیار افراد ذیصلاح با آتش نشانها قرار گیرد تا به توانند با راندمان بیشتر عملیات تخلیه انجام دهند).

۵۶) اخذ تعهد از شرکت نصب کننده آسانسور مبنی بر رعایت کلیه موارد ایمنی برابر مقررات ملی ساختمان و دستورالعمل سازمان آتش نشانی و ارائه آن به سازمان آتش نشانی.

۵۷) نصب یک دستگاه خاموش کننده دی اکسید کربن در اتاقک بالابر آسانسور.

۵۸) قرار دادن آسانسور در نورگیر پله ها ممنوع می باشد.

۵۹) برای کلیه ساختمان های مسکونی و تجاری مسکونی بیش از پنج واحد نصب و اجرای حرارت مرکزی الزامی است.

۶۰) سیستم گازکشی ساختمان مورد تایید مهندسین ذیصلاح قرار گیرد.

۶۱) شومینه ها، دستگاه های گاز سوز اعم از مشعلها، آبگرمکن و غیره به شیر کنترل و ترموکوپل مجهز گردد.

۶۲) در نظر گرفتن درب فلزی و آستانه زیر درب برای موتورخانه.

۶۳) در نظر گرفتن تهویه به تناسب حجم موتورخانه.

۶۴) تمامی کابلها و سیم کشیهای روکار درون موتورخانه از روی سینی های مخصوص که در زیر سقف قرار دارند عبور داده شوند و کابلهایی که روی زمین قرار می گیرند از داخل لوله های فلزی مخصوص عبور داده شود.

۶۵) رعایت موارد ایمنی در زمان تخریب خاکبرداری، گود برداری مطابق آیین نامه اداره کار.

۶۶) احتیاطات لازم هنگام گودبرداری جهت ریزش.

۶۷) استفاده از شمع و سپر جهت مهار ساختمان های مجاور به طوری که شمع کوبی زیر پایه ها به طور مطمئن

تامین گردد.

۶۸) فاصله شمعها از یکدیگر بیش از ۲/۵ متر نباشد.

۶۹) استفاده از پشت بندهای مقاوم و مناسب جهت دیوارهای مجاور.

۷۰) ایجاد حصار مناسب در فاصله یک متری اطراف گود با ارتفاع حدود ۱/۵ متر و نصب روشناییها و تابلوهای

هشدار دهنده بر روی حصار.

۷۱) حفر چاه های دستی با رعایت فواصل مورد نیاز از دیوارهای جانبی انجام گیرد. همچنین در زمان حفر از

دم های برقی و وسایل حفاظت فردی استفاده شود.

۷۲) استفاده کارگران از تجهیزات ایمنی انفرادی در هنگام کار.

۷۳) چوب هایی که برای شمع و سپر و مهار به کار می رود باید از نوع چوبهای محکم و دارای ابعاد کافی و فاقد هر

گونه ترک و پوسیدگی و کرم خوردگی باشد.

۷۴) ستون های عریان واقع در زیر زمین ها و همکف با پوشش بتونی به قطر ۲/۵ الی ۵ سانتی متر نسبت به حریق

ایزوله گردد.

۷۵) نصب سیستم اعلام کننده حریق بانکها و شرکت های بزرگ، انبارهای تجاری، فروشگاههای بزرگ و

کارخانجات و مجتمع های آپارتمانی با نظر کارشناس آتش نشانی.

۷۶) نصب شیر و شیلنگ معمولی در هر واحد ساختمان.

۷۷) کلیه وسایل و تجهیزات برقی و تاسیسات بایستی در تمام مراحل نصب و اجرا مورد تایید مهندسین ناظر قرار

گیرد.

۷۸) نصب جعبه کمکهای اولیه ایمنی الزامی است. (برابر نظر کارشناس آتش نشانی)

۸۰) شایان ذکر است این دستورالعمل در صورتی می تواند موثر واقع شود که ضمن آموزش از نحوه استفاده

صحیح از آن با سرویس و نگهداری اصولی همیشه آماده به کار باشد. (سایت شهرداری ایزوشهر)

۲. ضوابط و دستورالعمل های سازمان آتش نشانی در مورد ایمنی ساختمان ها

الف) ضوابط و مقررات ایمنی سازمان در مرحله طراحی

۱- ضوابط مربوط به فاصله ساختمان ها از یکدیگر با توجه به نوع کاربری :

۱-۱- جایگاه های سوخت از قبیل عرضه بنزین و گاز محل استقرار مخازن حداقل هفت متر فاصله از پلاک های

مجاور و معبر عمومی رعایت گردد و ابعاد پلاک جایگاه با توجه به این مورد در نظر گرفته شود.

۱-۲- عدم احداث ساختمان ها با کاربری : سینما، سالن اجتماعات، مدارس، مساجد و اماکن پرجمعیت از این

قبیل در مجاورت جایگاه های سوخت.

۱-۳- پلاک های مجاور در جایگاه های سوخت تا ارتفاع دو طبقه روی پیلوت بلامانع و به ازای هر طبقه افزایش

ارتفاع نسبت به دو طبقه روی پیلوت عقب نشینی سه متر در ضلع مجاور جایگاه سوخت رعایت و یا دیوار مجاور

جایگاه، بدون هیچ گونه روزنه و داکت با جبهه باز به طرف جایگاه سوخت و تأمین ایستائی بر حسب تحمل فشار ۷

کیلوگرم بر سانتیمتر مربع (۷ اتمسفر فشار ناشی از انفجار گاز مواد نفتی) در نظر گرفته شود.

۲- ضوابط مربوط به ارتفاع ساختمان (تعداد طبقات روی پیلوت) و عرض ترافیکی گذرهای اطراف پلاک :

ردیف	عرض ترافیکی گذر	حداکثر ارتفاع
۲-۱	کمتر از ۶ متر	دو طبقه روی پیلوت
۲-۲	۶ متر	سه طبقه روی پیلوت
۲-۳	۸ متری	چهار طبقه روی پیلوت
۲-۴	۱۰ متر	پنج طبقه روی پیلوت
۲-۵	۱۲ متر لغایت ۲۲ (بن بست)	شش طبقه روی پیلوت
۲-۶	۱۲ متر و بیشتر (بن باز)	محدودیت ندارد
۲-۷	۲۲ متر و بیشتر (بن بست)	محدودیت ندارد

۳- ضوابط مربوط به مسیر و دستگاه پله اضطراری :

۳-۱- حداکثر ارتفاع ساختمان ۳۰ متر یا ۹ طبقه روی پیلوت دستگاه پله اصلی به عنوان دستگاه پله اضطراری

مد نظر قرار گیرد، به نحوی که دستگاه پله از ایستگاه مشترک ورودی واحدها و آسانسور در طبقات کاملاً جداسازی

گردد. مساحت ایستگاه مشترک (سه متر مربع + یک متر مربع × تعداد واحدها در طبقه) با مصالح ساختمانی و درب

ایزوله دود خود بسته شو جداسازی گردد.

۳-۲- از ارتفاع بیش از ۳۰ متر یا بیشتر از ۹ طبقه روی پیلوت ضروری است دو دستگاه پله به نحوی در نظر گرفته شود که در طبقات به یکدیگر راه داشته باشند یکی از دستگاه پله ها با فاصله از دستگاه پله دیگر و در ضلع مجور فضای آزاد بوده و ره در ایزوله دود خود بسته شو مجهز گردد.

۳-۳- ساختمان های با ۳ طبقه روی پیلوت و هر طبقه شامل ۸ واحد، ساختمان های با ۴ طبقه روی پیلوت و هر طبقه شامل ۶ واحد و ساختمان های با ۵ طبقه روی پیلوت و هر طبقه شامل ۳ واحد و ساختمان های با ۶ طبقه روی پیلوت و بیشتر حتی با یک واحد در هر طبقه مشمول بند ۱-۳ می شوند.

۳-۴- برای ساختمان های خاص طبق نظر کارشناس سازمان آتش نشانی.

۳-۵- حداقل تعداد خروجی های مورد نیاز برای فضای های بزرگ (سالن اجتماعات، سینماها و غیره) و همچنین

حداقل عرض خروجی ها مطابق جدول زیر محاسبه گردد :

تعداد اشغال کنندگان (نفر)	تعداد خروجی	تعداد اشغال کنندگان (نفر)	عرض خروجی
۱ تا ۵۰	۱	۱ تا ۵۰	۸۰ cm
۵۱ تا ۵۰۰	۲	۵۱ تا ۱۱۰	۹۰ cm
۵۰۱ تا ۱۰۰۰	۳	۱۱۱ تا ۱۷۰	۱۰۰ cm
۱۰۰۱ تا ۲۰۰۰	۴	۱۷۱ تا ۲۲۰	۱۱۰ cm
۲۰۰۱ تا ۴۰۰۰	۵	۲۲۱ تا ۲۴۰	۱۲۰ cm
۴۰۰۱ تا ۷۰۰۰	۶	۲۴۱ تا ۲۶۰	۱۳۰ cm
۷۰۰۰ تا ۱۱۰۰۰	۷	۲۶۱ تا ۲۸۰	۱۴۰ cm
		۲۸۱ تا ۳۰۰	۱۵۰ cm
		۳۰۱ تا ۳۲۰	۱۶۰ cm
		۳۲۱ تا ۳۴۰	۱۷۰ cm

در ضمن دستگاه پله اضطراری علاوه بر دستگاه پله اصلی برای سالن اجتماعات با ظرفیت بیش از یک صد نفر، سینما ها، بیمارستان ها، هتلها، ... ضروری می باشد.

۳-۶- در یک ساختمان با کاربری مختلف (مسکونی، تجاری، دفتر کار...) ضروری است از نظر ایمنی، دستگاه پله مسکونی مستقل از دستگاه پله کاربری های دیگر در نظر گرفته شود.

۳-۷- راه دسترسی به انبار تجاری واقع در زیرزمین، از انتهای انباری غیر مجاز می باشد و مقتضی است از داخل واحد تجاری با فاصله حداکثر ۱/۲ متر از معبر عمومی و ترجیحا به طور مستقل از برگذر در نظر گرفته شود.

۴- ضوابط مربوط به آسانسور :

- ۴-۱- آسانسور خارج از مرکز دستگاه پله طراحی گردد.
 - ۴-۲- چاه آسانسور تا روی فوندانسیون ساختمان امتداد یابد و یا در صورت قرار داشتن فضای آزاد زیر چاهک آسانسور یک ستون زیر ضربه گیرهای چاهک با تأمین ایستائی پنج هزار نیوتن بر متر مربع در نظر گرفته شود.
 - ۴-۳- ابعاد مفید چاه آسانسور حداقل 150×150 سانتیمتر باشد.
 - ۴-۴- در چاه آسانسور داخل موتور خانه تاسیسات قرار نگیرد.
 - ۴-۵- در نظر گرفتن اطاق مستقل برای موتورخانه آسانسور، درپچه به ابعاد حداقل 80×60 سانتیمتر زیر کف موتور خانه روی دیوار جانبی با بازشو به بیرون.
 - ۴-۶- هر گونه بازشو (روزنه، درپچه) به چاه آسانسور بجز در ورودی به چاه و درپچه مورد بند ۴-۵ غیر مجاز است.
 - ۴-۷- رعایت کلیه اصول استاندارد مربوط به آسانسور.
- ۵- ضوابط مربوط به رمپ پارکینگ
 - ۵-۱- شروع رمپ با $2/5$ متر فاصله از معبر عمومی (پیاده رو)
 - ۵-۲- شیب حداکثر 15%
 - ۵-۳- رعایت ارتفاع حداقل 195 سانتیمتر از روی رمپ تا زیر سقف بالای رمپ.
 - ۵-۴- حداقل قطر در چرخش 180 درجه 12 متر رعایت گردد.
 - ۵-۵- حداقل وتر مثلث در زاویه چرخش 90 درجه رمپ 7 متر رعایت گردد.
 - ۵-۶- در نظر گرفتن دو رمپ با عرض حداقل $3/5$ متر یا یک رمپ با عرض حداقل 5 متر برای پارکینگ با ظرفیت بیش از 24 خودرو به صورت رفت و برگشت ضروری است.
 - ۵-۷- در نظر گرفتن رمپ به عرض حداقل $3/5$ متر برای پارکینگ با ظرفیت کمتر از 24 خودرو ضروری است.
 - ۵-۸- در نظر گرفتن راه دسترسی دستگاه پله و رمپ برای پارکینگ ها در طبقات فوقانی و زیرزمین به کد همکف تراز خروجی ضروری است.
 - ۵-۹- تأمین راه دسترسی خودرو صرفاً توسط جک آسانسور و در نظر نگرفتن رمپ غیر مجاز (به جز پارکینگهایی که تمام طبقات کاربری پارکینگ دارد و در این مورد رمپ به صورت ترجیحاً مطرح است).

۵-۱۰- دور بندی ایستگاه مشترک دستگاه پلکان و آسانسور در پارکینگ ساختمان ها و نصب در دودبند خود

بسته شو.

۶- ضوابط مربوط به موتور خانه تاسیسات

۶-۱- طراحی موتورخانه تاسیسات خارج از زیربنا و در صورت عدم امکان، مجاور یک جبهه به فضای آزاد با

پنجره به فضای آزاد در نظر گرفته شود.

۶-۲- موتورخانه تاسیسات در جوار چاه آسانسور، دستگاه پله و سالن اجتماعات قرار نگیرد. و در صورت عدم

امکان، دیوار مشترک بین آنها مقاوم حریق باشد.

۶-۳- داکت مستقل برای لوله های تاسیسات، کابل های برق و دود کشها در نظر گرفته شود.

۷- ضوابط مربوط به سیستم اعلام کننده حریق :

۷-۱- برای ساختمان ها که نیاز به راه دسترسی یا پله اضطراری داشته باشند و ساختمان های صنعتی، انبار ها،

اداری، عمومی سینماها، سالن های اجتماعات مراقبتی، درمانی، اقامتی عمومی، مجتمع های تجاری و اماکن پر

مخاطره ضروری است.

۷-۲- طراحی براساس استاندارد جهانی از قبیل BS5839 یا EN54 اقدام شود.

۷-۳- تأیید طرح قبل از اجرا توسط سازمان آتش نشانی ضروری است.

۸- ضوابط مربوط به نمای سنگ و شیشه :

ضوابط مربوط به نمای سنگ و شیشه باید طبق بند ب- ۲ اقدام شود.

۹- ضوابط مربوط به استعلام از سازمان آتش نشانی و نظریات کارشناسی :

۹-۱- با توجه به موقعیت، کاربری، شرایط ساختمان ها ضروری است هر یک از ساختمان ها مستقل جهت اخذ

نظریات کارشناسی و تشکیل پرونده و حفظ سوابق برای مواقع اضطراری و بررسی علل حریق و حادثه از سازمان

آتش نشانی استعلام گردد.

۹-۲- همواره نظریات کارشناسی سازمان آتش نشانی در اولویت قرار دارد.

ب) دستور العمل ایمنی سازمان در مرحله اجرا (بازدید، کنترل و نظارت) :

۱- دستور العمل مربوط به ایمنی از مرحله خاک برداری و شروع تا پایانکار :

۱-۱- بر اساس مبحث ۱۲ مقررات ملی ساختمان ایران اقدام شود.

۲- دستوالعمل مربوط به نمای سنگ و شیشه :

۲-۱- شیشه از نوع سکوریت باشد.

۲-۲- از پشت نما داخل ساختمان در قسمت داخل واحدها در هر طبقه از کف تمام شده اجرای جان پناه با مصالح ساختمانی به ارتفاع حداقل ۸۰ سانتیمتر ضروری است.

۲-۳- ضخامت شیشه متناسب با ابعاد شیشه در نظر گرفته شده و برای فرم شیشه هر شش متر ارتفاع یک ژوئن دو سانتی اجرا گردد.

۲-۴- هر سه متر ارتفاع سنگ روی نبشی قرار گیرد و اسکوپ کامل شود.

۲-۵- فرم شیشه محکم و فیکس اجرا گردد.

۲-۶- سنگ های روی درپوش ها کاملا رول پلاک گردند.

۲-۷- در محل تقاطع دیوارهای جداکننده با فرم نمای شیشه به منظور ممانعت گسترش حریق از دو فضای مجاور به یکدیگر از پشت نمای شیشه به عرض حداقل یک متر با مصالح ساختمانی مقاوم حریق احداث گردد.

۲-۸- فضاهای جدا از یکدیگر واقع در پشت نمای شیشه، نسبت به یکدیگر با مصالح ساختمانی غیر قابل اشتعال کاملا جداسازی شوند.

۳- دستور العمل مربوط به برق و روشنایی اضطراری ساختمان :

۳-۱- سیستم برق براساس مبحث ۱۳ مقررات ملی ساختمان ایران رعایت گردد.

۳-۲- تابلوی برق مجاور در اصلی داخل واحد در نظر گرفته شود.

۳-۳- تابلو برق حداقل مجهز به فیوز مینیاتوری مستقل برای سرویس بهداشتی (حمام و توالی)، آشپزخانه، سالن، اطاق خواب ها، کولر و باشد.

۳-۴- هر یک از تابلوهای برق به کلید قطع برق در صورت نشت جریان (FI) مجهز گردد.

۳-۵- کابلها و لوله های سیستم برق از داکت های مستقل یا داخل دیوار عبور نمایند.

۳-۶- در نظر گرفتن سیستم ارتینگ و صاعقه گیر.

۳-۷- در نظر گرفتن روشنایی ۱۲ ولت تغذیه از باتری با شارژ و رله اتوماتیک برای دستگاه پله و مسیر اضطراری،

کابین آسانسور، زیرزمین های فاقد نور طبیعی، سالن اجتماعات، موتورخانه، مجتمع ها، واحدهای تجاری، مجتمع های تجاری، بیمارستان ها، کتابخانه ها و موزه ها و هتل ها....

۳-۸- سیستم برق اماکن مرطوب از قبیل استخر و محوطه مربوط از کف تمام شده تا ارتفاع ۲/۲ متر به صورت ۱۲ ولت و عدم بهره برداری از ۲۲۰ ولت و از ارتفاع بالای ۲/۲ متر در صورت بهره برداری از ۲۲۰ ولت از نوع حفاظت شده در نظر گرفته شود.

۴- دستور العمل مربوط به آسانسور :

۴-۱- رعایت کلیه اصول استاندارد مربوط به آسانسور.

۴-۲- عدم عبور هر گونه لوله های تاسیسات آب سرد، گرم، دودکش ها، لوله های گاز و کابل های برق از داخل چاه آسانسور. (به جز تجهیزات آسانسور)

۴-۳- نصب قفل سویچی روی دریچه زیر کف موتورخانه و در اتاق موتور خانه آسانسور.

۴-۴- نصب مشبک فلزی با خانه هائی به ابعاد ۲×۲ سانتیمتر روی پنجره و روزنه های اتاق موتورخانه آسانسور.

۴-۵- کابین آسانسور به در، آیفون ثابت روی بدنه بدون گوشی متحرک، زنگ خطر، تهویه، روشنایی ۱۲ ولت تغذیه از باتری با شارژر رله اتوماتیک مجهز گردد.

۴-۶- در نظر گرفتن تجهیزات کامل ایمنی آسانسور (از قبیل گاورنر، پاراشوت، میکروسوییچ های کنترل کننده).

۴-۷- دیوارهای جانبی چاه آسانسور خود ایستا و مقاوم حریق بدون هیچ گونه روزنه اجرا گردد.

۴-۸- در نظر گرفتن چاه ارت و اتصال اسکلت فلزی چاه، کابین، قاب وزنه، تجهیزات موتورخانه و کلیه قسمت ها به سیستم ارتینگ با مقاومت حداکثر ۵ اهم.

۴-۹- اخذ تایید از شرکت بازرسی و کیفیت و استاندارد ایران.

۴-۱۰- نصب تابلو هشدار دهنده داخل کابین با مشخصات ذیل :

ابعاد ۳۰×۲۰ سانت- زمینه آبی رنگ و نوار شبرنگ سبز به عرض یک سانت در پیرامون تابلو- نوشته متن به رنگ سفید.

متن تابلو : در زمان حریق به هیچ عنوان از آسانسور استفاده نگردد.

۵- دستورالعمل مربوط به سیستم گرمایش ساختمان :

۵-۱- کلیه ساختمان های تجاری و فروشگاه ها از سیستم حرارت مرکزی یا پک ایچ استفاده نمایند (استفاده از بخاری با شعله رو باز مجاز نیست).

۵-۲- سیستم گازکشی ساختمان مورد تأیید اداره گاز قرار گیرد.

- ۳-۵- برای هریک از انشعابات گاز به جز روشنائی ها در نظر گرفتن دودکش به طور مستقل و امتداد آن تا ارتفاع ۸۰ سانتیمتر بالاتر از پشت بام و نصب کلاهک مناسب ضروری است.
- ۴-۵- شومینه ها و دستگاه های گازسوز (کلیه مشعل ها) به شیر کنترل ترموکوپل مجهز گردند.
- ۵-۵- آشپزخانه رستوران ها حتی المقدور زیر فضای آزاد مستقر گرددو در صورت استقرار زیر احداث بنا در مجاورت فضای آزاد قرار گیرد و بالای آشپزخانه سالن اجتماعات وجود نداشته باشد.
- ۶- دستور العمل مربوط به موتور خانه تاسیسات :
- ۱-۶- در نظر گرفتن در فلزی و آستانه زیر در برای موتورخانه.
- ۲-۶- در نظر گفتن تهویه به تناسب حجم موتورخانه.
- ۳-۶- کلیه دیگ های تحت فشار دارای سوپاپ اطمینان باشند.
- ۴-۶- سیم کشی های برق به صورت توکار یا از داخل لوله مخصوص عبور نمایند.
- ۵-۶- روشنائی ها از نوع مخصوص حفاظ دار باشند.
- ۶-۶- موتورخانه تاسیسات به تجهیزات ایمنی و آتش نشانی زیر نظر کارشناس مجهز گردند.
- ۷-۶- مجهز به کف شوی باشد.
- ۸-۶- حداقل ۱/۳ فضای موتورخانه به صورت فضای پرت منظور شود.
- ۷- دستورالعمل مربوط به جان پناه، داکت و نورگیر و بازشوها :
- ۱-۷- احداث جان پناه با ارتفاع حداقل ۸۰ سانتیمتر از کف تمام شده اطراف پشت بام، تراس، بالکن، دستگاه پله، اطراف داکت های واقع در پشت بام، پرتگاه ها و پشت بام ساختمان های ۶ طبقه به بالا موزایک فرش شود و از آسفالت و ایزوگام استفاده نشود.
- ۲-۷- استفاده از شیشه یا اشیاء برنده جهت حفاظ جان پناه مجاز نمی باشد و در صورت استفاده از نرده، حفاظ ها به صورت عمودی و با فاصله حداکثر ۱۰ سانتیمتر از یکدیگر باشد.
- ۳-۷- نصب کوپل طلق دار روی نورگیرهای پشت بام و در صورتی که از شیشه در قسمت نورگیرها و داکت ها روی پشت بام استفاده شده است، ضروری است مشبک فلزی با خانه هائی به ابعاد حداکثر ۲×۲ سانت با قاب مقاوم زیر شیشه ها نصب گردد.
- ۴-۷- دیوارهای جانبی داکت ها مقاوم حریق و بدون درز اجرا گردد.

۷-۵- پنجره داکت های نورگیر : از خط الرأس تلاقی دو دیوار جانبی با فاصله حداقل یک متر، فاصله دو پنجره مجاور حداقل یک متر، زیر پنجره ها با ارتفاع حداقل ۱/۵ متر از کف تمام شده، شیشه ها دوجداره و شیشه داخلی از نوع سکوریت ۶ میلیمتری، پنجره آشپزخانه ثابت، حداقل مساحت نورگیری برای ساختمان های تک واحدی ۴ متر مربع و برای ساختمان های چند واحدی ۷ متر مربع با در نظر گرفتن فرمول :

$$S = N \times R \times 0.3 \times K \times 0.2$$

S = مساحت، N = تعداد طبقات، R = پنجره غیر از آشپزخانه، K = تعداد پنجره آشپزخانه

۷-۶- در صورت استفاده از شیشه جهت رفع مشرفیت، شیشه ها به صورت فیکس باشد در قاب فلزی با دوربندی کامل و نوار دور شیشه نصب شوند و در صورت استفاده از شیشه سکوریت به طور اصولی و با استحکام لازم در محل خود مستقر گردد.

۷-۷- عدم استفاده از شیشه در قسمت کتیبه بالای درب اصلی ورودی به واحدها.

۸- دستور العمل مربوط به سیستم لوله کشی آب آتش نشانی ساختمان ها :

۸-۱- ساختمان های با ارتفاع حداکثر سه طبقه روی پیلوت و یک واحد در هر طبقه و زیر بنا در هر طبقه حداکثر ۱۴۰ متر مربع نیاز به لوله کشی آب آتش نشانی ندارد.

۸-۲- ساختمان ها با مشخصات بند ۸-۱ و دو واحد در هر طبقه طبق ارائه طریق بند ۳-۸ اقدام شود.

۸-۳- ساختمان های مسکونی با ارتفاع سه الی پنج طبقه روی پیلوت و زیر بنا، از ۱۴۰ متر مربع تا ۲۳۰ متر مربع نیاز به اجرای سیستم لوله کشی آب آتش نشانی با لوله به قطر ۱/۵ اینچ و نصب جعبه F به صورت یک طبقه در میان شروع از همکف می باشد.

۸-۴- ساختمان های مسکونی با ارتفاع سه الی پنج طبقه روی پیلوت با زیر بنای بیش از ۲۳۰ متر مربع با لوله به قطر ۱ الی ۲ اینچ و نصب جعبه F در کلیه طبقات با نظر کارشناسان آتش نشانی.

۸-۵- ساختمان های با ارتفاع بیش از ۵ طبقه روی پیلوت با هر مقدار زیر بنا و نصب جعبه F در تمام طبقات با نظر کارشناس آتش نشانی لازم می باشد.

(قطر لوله اصلی آب آتش نشانی توسط کارشناس آتش نشانی مشخص می گردد.)

۸-۶- متعلقات جعبه F برای بندهای (۸-۲) الی (۸-۵) والو و کوپلینگ ۱ اینچ و هوزریل با لوله لاستیکی فشار قوی و سرنازل شیردار سه حالته می باشد.

آنچه یک شهردار باید بداند

۸-۷- سیستم لوله کشی آب آتش نشانی سالن های اجتماعات، انبارها، واحدهای تجاری و صنعتی زیر نظر کارشناسان آتش نشانی انجام شود نصب جعبه F جنب در و خارج از ساخت با متعلقات لوله نواری و داخل سالن ها با متعلقات لوله لاستیکی فشار قوی و هوزریل صورت گیرد، حداکثر فاصله جعبه F از یکدیگر سی متر. (نصب جعبه F با متعلقات لوله نواری، داخل سالن بر حسب نظر کارشناسی آتش نشانی)

۸-۸- امتداد لوله اصلی آب آتش نشانی از پشت بام تا پائین ترین ارتفاع ساختمان (کد روی فوندانسیون) و اتصال آن به آب شهر و منبع ذخیره هوائی آب آتش نشانی مستقر در پشت بام ضروری است سائز لوله اصلی و ظرفیت منبع طبق نظر کارشناس آتش نشانی و دبی خروجی برای مدت ۱۰ دقیقه تا زمان رسیدن نیروی عملیاتی آتش نشانی در نظر گرفته می شود و در نظر گرفتن پمپ با رله اتوماتیک جهت تأمین حداقل ۳ آتمسفر فشار برای هر یک از سر نازل ها.

۸-۹- انبارها، واحد های صنعتی، تولیدی ضروری است مجهز به استخر آب با ظرفیت متناسب با محل و چاه و سیستم پمپاژ با رله اتوماتیک باشند و در نظر گرفتن ژنراتور برق اضطراری جهت مواقع ضروری و قطع برق (زیر نظر کارشناس آتش نشانی).

۸-۱۰- هیدرانت آتش نشانی (شیر ایستاده آتش نشانی) برای مجتمع های مسکونی، تجاری، صنعتی و اداری زیر نظر کارشناس آتش نشانی مشخص می گردد.

۸-۱۱- سیستم آب افشان اتوماتیک و دستی (سیستم اسپرینکلر) زیر نظر کارشناسان آتش نشانی مشخص می گردد.

۸-۱۲- سیستم لوله کشی آب آتش نشانی به صورت خشک زیر نظر کارشناسان آتش نشانی مشخص می گردد.

۹- دستور العمل مربوط به خاموش کننده دستی و چرخ دار آتش نشانی :

۹-۱- نصب خاموش کننده ۶ کیلویی دی اکسید کربن (CO₂) مجاور تابلو اصلی برق ضروری است.

۹-۲- نصب خاموش کننده پودر و گاز درجه دار جنب در موتورخانه و انباری ها و داخل هر واحد تجاری ضروری است.

۹-۳- سیستم اطفاء حریق اتوماتیک زیر نظر کارشناسان آتش نشانی مشخص گردد.

۹-۴- تعداد و نوع خاموش کننده های دستی و چرخ دار توسط کارشناسان آتش نشانی در مرحله پایان کار مشخص گردد.

۱۰- دستورالعمل مربوط به نازک کاری و دکوراسیون داخلی ساختمان ها :

۱۰-۱- عدم استفاده از مواد قابل اشتعال (از قبیل موکت) داخل راهروها و دستگاه پله اضطراری و یا ایستگاه های ورودی واحدها و سقف.

۱۰-۲- عدم استفاده از مواد قابل اشتعال جهت دکوراسیون و نازک کاری سالن های اجتماعات، سینماها و راه های دسترسی اضطراری در کلیه ساختمان ها.

۱۱- دستورالعمل مربوط به سیستم اعلام حریق :

۱۱-۱- هر یک از ساختمان ها که نیاز به راه دسترسی اضطراری یا پله اضطراری داشته باشند، ساختمان های صنعتی، انبارها، عمومی، اداری، سینماها و سالن های اجتماعات، مراقبتی، درمانی، اقامتی عمومی، مجتمع های تجاری و اماکن پر مخاطره.

۱۱-۲- قبل از اجرا ضروری است طرح سیستم اعلام حریق به تایید سازمان آتش نشانی برسد.

۱۱-۳- نصب تابلو هشدار دهنده در محدوده ورودی اصلی ساختمان در معرض دید با مشخصات ذیل :

- ابعاد ۴۰×۳۰ سانت زمینه آبی و نوار شبرنگ سبز به عرض یک سانت در پیرامون تابلو

- نوشته متن به رنگ سفید

- متن تابلو : به محض شنیدن آژیر عمومی اعلام حریق در اسرع وقت با حفظ خونسردی محل واحد خود را ترک نموده و از مسیر دستگاه پله از ساختمان خارج گردید.

۱۲- دستورالعمل مربوط به دستگاه پله اضطراری :

۱۲-۱- دیوارهای مسیر دسترسی اضطراری و دستگاه پله اضطراری خود ایستا بدون هیچ گونه منفذ باشد (به جز پنجره های مشرف به فضای آزاد) و به در دودبند خود بسته شو مجهز گردد و نصب کوپلر طلق دار همراه با فن مناسب در سقف دستگاه پلکان و جان پناه دستگاه پلکان مشرف به نورگیر به ارتفاع حداقل ۱/۵ متر اجرا و نصب روشنایی اضطراری ۱۲ ولت تغذیه از باتری با شارژ و رله اتوماتیک.

۱۲-۲- نصب علائم راهنما جهت مشخص نمودن شماره طبقه مسیر خروج در ارتفاع حداکثر ۱/۸ متر از کف تمام شده با مشخصات ذیل :

به صورت نوردار با روشنایی ۱۲ ولت تغذیه از باتری با شارژ و رله اتوماتیک یا شبرنگ متناسب با مسیر خروج.

۱۳- دستورالعمل مربوط به استخر و محوطه استخر :

- ۱-۱۳- موتورخانه و مشعل ها خارج از محوطه استخر مستقر گردند.
- ۲-۱۳- سیستم برق تا ارتفاع ۲/۲ متر به صورت ۱۲ ولت و عدم بهره برداری از ۲۲۰ ولت و از ارتفاع بالای ۲/۲ متر در صورت استفاده از ۲۲۰ ولت از نوع حفاظت شده و مجهز به کلید FI مستقل باشد.
- ۳-۱۳- در نظر گرفتن روشنایی اضطراری ۱۲ ولت تغذیه از باتری با شارژر و رله اتوماتیک
- ۴-۱۳- جداسازی محوطه استخر به وسیله در قفل دار سوئیچی از دیگر قسمت های ساختمان ضروری می باشد.
- ۵-۱۳- در بالا و اطراف سکوی شیرجه (دایو) تا فاصله حداقل ۳ متر عدم بهره برداری از برق ۲۲۰ ولت و از ولتاژ حداکثر ۱۲ ولت بهره برداری شود.
- ۶-۱۳- کلیه شیشه های مشرف به استخر و رختکن از نوع سکوریت انتخاب گردد.
- ۷-۱۳- کف سازی محوطه استخر لغزنده نباشد.
- ۸-۱۳- سیستم گرمایشی به صورت حرارت مرکزی تغذیه گردد.
- ۱۴- دستور العمل مربوط به استعلام از سازمان آتش نشانی و نظریات کارشناسی :
- ۱-۱۴- با توجه به موقعیت، نوع کاربری و شرایط ساختمان ها ضروری است برای هر یک از ساختمان ها به طور مستقل از سازمان آتش نشانی استعلام گردد. جهت اخذ نظریات کارشناسی و ارائه طریق، تشکیل پرونده، حفظ سوابق برای مواقع بروز آتش سوزی و حادثه و راهنمایی نیروهای عملیاتی براساس آن توسط ستاد فرماندهی، بررسی علل حریق و حادثه.
- ۲-۱۴- همواره نظریات کارشناس سازمان آتش نشانی در اولویت قرار دارد. (<http://biranvand7.blogfa.com>)

۳. نکات ایمنی در خصوص زلزله :

ایران جزء مناطق زلزله خیز دنیاست. در طول ۴۰ سال گذشته حدود ۱۵۰۰۰۰ تن در اثر زلزله در کشور ما کشته شده اند. تقریباً هر ۸ ماه یک بار زلزله ای با قدرت بیش از ۵ ریشتر در شهرهای مختلف کشورمان رخ می دهد. زلزله می تواند سبب تخریب ساختمان ها، پل ها، شریان های حیاتی (خطوط آب، تلفن، گاز و برق) شده و گاه، رانش زمین، سیل، آتش سوزی، امواج شدید و بزرگ دریایی و بهمن را پدید آورد. مرگ ناشی از زلزله بیشتر به علت ریختن آوار، شیشه، سقوط اشیاء و حرکت بیش از حد ما، حین لرزه رخ می دهد. پیش بینی زمان وقوع زلزله در حال حاضر غیر ممکن است، بنابراین تنها راه کاهش خسارت جانی و مالی ناشی از زلزله، رعایت اصول ایمنی است.

پیش از وقوع زلزله چه باید کرد؟

- بسته تدارکات حوادث غیرمترقبه را تهیه و نکات ایمنی مشترک در کلیه حوادث غیرمترقبه را رعایت کنیم.
 - برنامه ای برای خانواده ی خود برای مقابله با زلزله طرح کنیم که شامل این موارد باشد : مانور بپر، بگیر، بمان را حداقل سالی دو بار با خانواده و در مدرسه تمرین کنیم تا عادت شود. (فورا به زیر یک میز محکم، نیمکت یا تخت پریده، یک پایه آن را گرفته، با دست دیگر از سر خود محافظت کنیم و در همان جا بمانیم).
 - محل خواب و نشیمن خود را در محلی دور از پنجره، آینه، لوستر، کتابخانه، وسایل سنگین و قابل سقوط یا متحرک طراحی کنیم و تخت را به گوشه ی دیوار بچسبانیم.
 - کابینت های آشپزخانه، کتابخانه ها و قفسه ها را به در و قفل مجهز کنیم تا در زمان لرزه، محتویات آن ها به بیرون پرت نشود و روی آن ها چیزی نگذاریم.
 - سعی کنیم وسایل سنگین و شکننده را در طبقات پایین کابینت ها و قفسه ها قرار دهیم.
 - در مورد زلزله با افراد خانواده بحث کنیم تا از ترس و اضطراب آن ها کم و حین زلزله خونسردی آن ها حفظ شود.
 - وسایل بزرگ و سنگین مثل کتابخانه، یخچال، اجاق گاز، ماشین لباسشویی، آبگرمکن، تلویزیون، کابینت، کمد و ... را در جای خود بست کنیم تا در اثر لرزه با شما برخورد نکنند.
- حین وقوع زلزله چه باید کرد؟
- زلزله چند ثانیه بیشتر طول نمی کشد و ما در این زمان کوتاه باید سعی کنیم که به مکان های امن پناه ببریم و تا پایان لرزه آن جا بمانیم.
- نمونه هایی از مکان های امن عبارتند از :
- زیر میز، نیمکت یا تخت محکم
 - کنار ستون ها
 - گوشه ی دیوارها
 - زیر چهارچوب در
 - کنار دیوارهای داخلی ساختمان
 - راهروها (نه راه پله) و فضاهای کوچک با سقف محدود

نمونه هایی از مکان های خطرناک خارج ساختمان عباتند از :

• زیر بالکن، سردر فروشگاه ها

• زیر و کنار درخت ها، چراغ های برق و علایم راهنمایی و رانندگی

• زیر و کنار سیم های فشار قوی برق

• نزدیک ساختمان ها، دیوارها و ...

حین وقوع زلزله وحشت نکنیم و خون سرد باشیم و اقدامات زیر را انجام دهیم :

۱- در صورتی که در داخل ساختمان هستیم :

• اگر در طبقه همکف و نزدیک در خروجی هستیم، فوراً از ساختمان خارج شده، از آن فاصله بگیریم (حداقل ۳

متر).

• اگر در طبقات فوقانی یا دور از در خروجی هستیم و نمی توانیم با برداشتن چند قدم خارج شویم، مانور بپر،

بگیر، بمان را انجام دهیم.

• هنگام زلزله بیش از چند قدم راه نرویم و خود را به نزدیک ترین مکان امن برسانیم. اکثر افرادی که حین زلزله

صدمه دیده اند بیش از ۱/۵ متر راه رفته اند.

اگر میز محکمی در چند قدمی ما نیست :

• زیر چهارچوب در بایستیم و با یک دست چهارچوب را گرفته و با دست دیگر حرکت در را مهار کنیم.

• در گوشه و کنار دیوارهای داخلی منزل، کنار ستون ها و یا داخل راهروها (نه راه پله) رو به دیوار چمباتمه زده،

سر و گردن خود را با دست بپوشانیم و همان جا بمانیم.

• اگر در طبقات بالای ساختمان هستیم، هرگز از آسانسور و پله استفاده نکنیم، در همان طبقه بمانیم.

• از اشیاء بلند (کمد، کتاب خانه)، سنگین (تلویزیون، یخچال، اجاق گاز) و آویزان (لواستر، تابلو) فاصله بگیریم.

• از دیوارهای سنگ کاری شده، بخاری، بخاری دیواری و شیشه های بزرگ، آینه و پنجره فاصله بگیریم.

• اگر در رخت خواب هستیم، همان جا بمانیم و با بالش از سر خود محافظت کنیم. در صورتی که در آسانسور

هستیم در اولین طبقه ممکن، از آن خارج شویم و به محل امنی برویم.

• اگر در آشپزخانه هستیم، از یخچال، اجاق گاز، آبگرمکن، ماشین لباسشویی، کابینت ها و قفسه های بالای

سرمان فاصله بگیریم.

- در سالن پذیرایی از مبل ها، میز و اسبابی که احتمال حرکت و پرتاب دارند، فاصله بگیریم.
- اگر در راه پله هستیم، به سمت بالا و پائین نرویم و همان جا، رو به دیوار نشسته و با دست ها از سر و گردن خود محافظت کنیم.
- ۲- در صورتی که در خارج ساختمان هستیم :
- هرگز به داخل ساختمان ها نرویم.
- در نقاط امن به دور از ساختمان ها، درختان، سیم و تیرهای برق، علایم راهنمایی و رانندگی، ویتترین ها، دیوارها پناه بگیریم.
- از کوچه های تنگ و باریک به سرعت خارج شویم.
- در صورتی که در حال رانندگی هستیم، زیر پل یا گذرگاه ها توقف نکنیم. به آرامی در منتهی الیه سمت راست خیابان پارک کرده، اتومبیل را خاموش کنیم. رادیو را روشن بگذاریم. کمربند ایمنی را باز نکنیم و داخل اتومبیل بمانیم.
- اگر در مدرسه، فروشگاه، ورزشگاه، سینما یا ساختمان های پرزدحام هستیم، از هجوم به سمت درهای خروجی خودداری کنیم و در مکانی امن پناه بگیریم (زیر نیمکت ها، دور از قفسه ها و پنجره ها).
- پس از اتمام زلزله چه باید کرد ؟
- آرام باشیم و دیگران را نیز به آرامش دعوت کنیم.
- تا لرزه تمام نشده محل امن خود را ترک نکنیم. پس از لرزه نیز مدتی صبر کنیم و برای مقابله با خطرهای ناشی از پس لرزه های احتمالی آماده باشیم.
- به دنبال آتش سوزی های کوچک بگردیم و آن را خاموش کنیم. اگر در ساختمان عمومی مثل مدرسه هستیم، در صورت بروز آتش سوزی، شیشه روی زنگ خطر را بشکنیم تا مأموران آتش نشانی مطلع شوند (شایع ترین عارضه ی زلزله آتش سوزی است).
- در کابینت ها، کمد و کتابخانه را با احتیاط باز کنیم.
- در صورتی که حس می کنیم باقی ماندن در ساختمان خطرناک است، همه را از منزل خارج کنیم و به محلی امن یا پناه گاه برویم.
- اگر در طبقات فوقانی هستیم هرگز از آسانسور استفاده نکنیم و با احتیاط از پله استفاده کنیم

- اگر هنوز آب در لوله ها جریان دارد، چند ظرف آب ذخیره کنیم و بعد شیر اصلی آب را ببندیم.
- در صورت رویت جرقه یا سیم لخت، جریان برق را قطع کنیم (اگر برای رسیدن به فیوز برق باید در آب پا بگذاریم، این کار را نکنیم و از افراد وارد کمک بگیریم).
- برای نجات مجروحان و زیرآوارماندگان تلاش کنیم.
- بعد از زلزله، از ناحیه ی تخریب شده دور شویم و به محل قرار خود با خانواده برویم.
- از نزدیک شدن به قسمت های تخریب شده دیگر ساختمان ها خودداری کنیم.
- قبل از استفاده از سیفون توالت از سلامت لوله های فاضلاب و عدم قطع جریان آب مطمئن شوید. چرا که می تواند سبب آسیب به ساختمان و سیستم فاضلاب گردد و هم چنین در صورت نیاز به آب، ممکن است آب مخزن را از دست بدهیم.
- در مواردی که آب قطع شده، می توان آب مورد نیاز را از آبگرمکن، منبع سیفون توالت و قطعات یخ آب شده در یخچال، تهیه کرد.

۴. دستورالعمل ایمنی برای ساختمان های بالای ۴سقف و یا بیش از ۶ واحد

محوطه سازی:

- ۱- تسطیح و محوطه سازی مجموعه باید طوری انجام پذیرد که امکان تردد و استقرار خودرو های آتش نشانی جهت انجام عملیات نجات و اطفاء به سهولت میسر باشد.
- ۲- ابعاد درب ورودی محوطه مجموعه باید به گونه ای انتخاب گردد که ورود خودروهای سنگین آتش نشانی به مجموعه امکان پذیر باشد.
- ۳- جهت امکان انجام عملیات بالا برهای آتش نشانی احداث هر گونه سردرب و امثالهم در قسمت ورودی محوطه ممنوع می باشد.
- پلکان عمومی :
- ۴- دهلیز پلکان و چاه آسانسور با ساختار مقاوم حریق دوربندی و از سایر قسمت ها مجزا گردد.
- ۵- اندازه عرض هر مسیر پله حداقل ۱۱۲ سانتی متر و عرض پاگرد پیش ورودی (لابی) طبقات حداقل ۱۵۰ سانتیمتر و عرض پاگرد نیم طبقه استراحت ۱۲۰ سانتیمتر در نظر گرفته و اجرا شود.

- ۶- اندازه های ارائه شده در نقشه های معماری در خصوص عرض مسیر پله ها، عرض پاگرد ها و ابعاد مربوط به پیش ورودی آسانسور ها دقیقا رعایت شود.
- ۷- درب ورودی به دهلیز پلکان در تمامی طبقات از نوع مقاوم، دوربند، خود بسته شو و بدون قفل و بست انتخاب و نصب گردد.
- ۸- باز شدن درب داکتهای تاسیسات، شوت زباله و هر گونه باز شو دیگر به داخل دهلیز پلکان تحت هر شرایطی مجاز نمی باشد.
- ۹- دریچه های شوت زباله موجود در دهلیز پلکان اجرا شده باید کاملا دوربند گردند.
- ۱۰- ارتباط انباریها با دهلیز پلکان از طریق درب مقاوم حریق خود بسته شو و دوربند قطع گردد.
- ۱۱- دهلیزهای پلکان در طبقات توسط باز شوهای مناسب از نور و هوای طبیعی بهره مند گردند.
- ۱۲- ارتفاع نرده پلکان عمومی حداقل ۸۰ سانتیمتر و فاصله حفاظ داخلی (عمودی) حداکثر ۱۰ سانتیمتر در نظر گرفته شود. (نصب حفاظ داخلی به صورت افقی مورد تایید نمی باشد).
- ۱۳- اطراف پلکان عمومی ابتدا سیمان اندود سپس گچکاری گردد.
- ۱۴- اجرای انباری در زیر پله ها مجاز نمی باشد.
- ۱۵- به منظور کاهش وحشت متصرفین از ارتفاع، اطراف پلکان به وسیله جان پناه با ارتفاع حداقل ۸۰ سانتیمتر محافظت گردد.
- ۱۶- پلکانهای خروجی باید یک راه بی خطر و بی مانع را تا سطح زمین با محل کاملا امنی فراهم نماید.
- ۱۷- دسترسی به پلکانهای خارجی در هر طبقه باید از طریق درهای مقاوم و دود بند صورت پذیرد.
- ۱۸- جهت جلوگیری از ریزش نزولات آسمانی به روی پله های خارجی، مسقف نمودن این گونه پله ها الزامیست.
- ۱۹- کف پاگردها و پلکانهای خارجی با سازه فلزی باید از نوع ورق فلزی آجدار پوشش داده شود.
- پله دوار :
- ۲۰- حداقل اندازه کف (پاخور) هر طبقه ۳۰ سانتیمتر از باریک ترین قسمت ۲۸ سانتیمتر بوده، از فاصله ۳۰ به بعد ۹۰ الی ۱۱۰ سانتیمتر طول پلکان موجود باشد.
- ۲۱- استفاده از پله های مارپیچ در راه های خروجی برای حداکثر ۵ نفر مجاز خواهد بود مشروط به آن که ضوابط زیر رعایت شود :

الف) عرض مفید پله از ۶۵ سانتیمتر کمتر نباشد.

ب) ارتفاع هر پله از ۲۴ سانتیمتر بیشتر نباشد.

ج) ارتفاع مفید پله (قد راه پله) از ۲۰۰ سانتیمتر کمتر نباشد.

د) اندازه کف (پا خور) هر پله، در فاصله ۳۰ سانتیمتری از باریک ترین قسمت پله، حداقل ۲۰ سانتیمتر باشد.

ه) تمام کف پله ها به شکل های یک اندازه باشد.

آسانسور :

۲۲- آسانسورها از نوع اتوماتیک تلسکوپی دو درب (درب کابین و درب طبقات) انتخاب شود.

۲۳- بهتر است یک دستگاه از آسانسورهای ساختمان از نوع آتش نشانی پیش بینی و اجرا گردد. به گونه ای که

با قطع برق شهر به وسیله مولد ثانویه آماده به کار شده و از قابلیت هدایت و کنترل از داخل کابین برخوردار باشد.

۲۴- جهت تمایز آسانسور آتش نشانی از سایر آسانسورها نصب بر چسب آسانسور مخصوص آتش نشانی

الزامیست.

۲۵- ابعاد مربوط به چاه آسانسور به گونه ای پیش بینی شود که نصب کابین دو درب در آن امکان پذیر باشد.

۲۶- ابعاد مربوط به پیش ورودی (لابی) آسانسور حداقل ۱۵۰*۱۵۰ سانتیمتر در نظر گرفته شود مشروط به این

که ابعاد موصوف از ابعاد چاه آسانسور کمتر نباشد، در غیر این صورت ابعاد چاه آسانسور ها ملاک می باشد.

۲۷- استفاده از آسانسور در زمان وقوع حریق ممنوع بوده و بایستی متن زیر در داخل کابین و در مقابل آسانسور

جهت استفاده کنندگان نصب گردد :

(در زمان آتش سوزی از آسانسور خارج شده و از پلکان استفاده نمایید. توصیه می شود آسانسور در مواقع آتش

سوزی فقط در اختیار افراد ذیصلاح یا آتش نشانها قرار گیرد تا به توانند با راندمان بیشتر عملیات تخلیه را انجام

دهند.)

۲۸- مستقل و مجزا سازی خروجی ها با دیوار ها و درب ایزوله ضد حریق در کلیه طبقات (فضای فیلتر هر طبقه

مسکونی $S=n+3$) و زیر زمین ها

۲۹- استفاده از آسانسور خودرو در پارکینگ های زیر زمینی که امکان احداث رمپ وجود ندارد (فقط یک طبقه

زیر همکف) با رعایت ضوابط و مقررات ملی ساختمان مباحث ۳ و ۱۵ باید اجرا گردد.

۳۰- آسانسور در طبقات غیر مسکونی، مجهز به پیش ورودی (لابی) شود.

۳۱- صاف و صیقلی بودن دیوارهای داخلی چاه آسانسور

۳۲- عدم اجرای محل و نصب آسانسور در چشم پله و دور بندی پلکان

۳۳- اجرای دریچه نجات (دریچه بازدید) آسانسور : نصب دریچه ایمن و مناسب کرکره ای در دیواره بالای چاه

آسانسور به ابعاد حداقل ۶۰*۸۰ به صورت کشویی یا لولایی باز شو به طرف بیرون در اتاقک، با شرایط مبحث ۱۵ مقررات ملی.

۳۴- نصب اعلام حریق موضعی در موتور خانه آسانسور

۳۵- اخذ گواهی ایمنی کیفیت آسانسور از شرکت های معتبر و قابل تایید استاندارد.

پله فرار :

۳۶- مسیرهای خروج باید به گونه ای طراحی و اجرا شوند که برای رسیدن به یک خروجی، عبور از میان

آشپزخانه، انبارها، سرویسهای بهداشتی، فضاهای کاری، رختکن ها، اتاقهای خواب و فضاهای مشابهی که درهای آنها در معرض قفل شدن هستند، لازم نباشد.

۳۷- رعایت حداقل فاصله یک متری پله فرار از پنجره های مشرف

۳۸- محل و وضعیت پله فرار دور از پلکان عمومی و دسترسی کلیه واحدها به آن میسر باشد.

۳۹- عرض پله ها و پاگردها و مسیر راه خروج نباید در هیچ قسمت از طول مسیر کاهش یابد.

۴۰- درب پله فرار به طرف پله فرار باز شود.

۴۱- پله فرار از پشت بام تا کف تراز خروجی مشرف به فضای آزاد (حیاط یا خیابان) اجرا گردد.

۴۲- عرض هیچ یک از دسترسیمهای خروج نباید از ۹۱ سانتیمتر کمتر در نظر گرفته شود.

۴۳- پاخور تمام پله ها باید از یک جنس بوده و تمام تدابیر لازم به منظور ممانعت از لغزندگی بر روی سطح آن

اتخاذ گردد.

۴۴- ارتفاع نرده پلکان فرار حداقل ۸۰ سانتیمتر و فاصله حفاظ داخلی (عمودی) حداکثر ۱۰ سانتیمتر در نظر

گرفته شود. (نصب حفاظ داخلی به صورت افقی مورد تایید نمی باشد).

۴۵- دو طرف پله فرار دارای گارد محافظ با میله های عمودی و حداقل ارتفاع ۱۲۰ سانتیمتر باشد.

۴۶- کف پله های فرار با ورق آجدار با ضخامت حداقل ۳ میلی متر پوشانده شود.

۴۷- به منظور جلوگیری از ریزش نزولات آسمانی و سقوط اشیاء پله فرار به سقف مناسب مجهز گردد.

۴۸- نصب روشنایی اضطراری در مسیر هر رمپ پلکان فرار (در طراحی نقشه های تاسیسات برقی پیش بینی شود).

۴۹- نصب علائم خروج اضطراری و شماره های طبقات در محل های مناسب (طبق نظر کارشناس بازدید)
۵۰- تاکید می شود برای جلوگیری از ریزش برف و باران و لغزندگی سطح پله های خارجی (فرار و اصلی) تمهیدات ایمنی لازم پیش بینی شود.

۵۱- پله فرار پیچ و دوار قابل تایید نیست (مگر با شرایط مبحث ۳ مقررات ملی ساختمان)
دود کش ها :

۵۲- بایستی برای هر منبع حرارتی یک لوله دودکش مستقل تا بالای پشت بام در نظر گرفت.
۵۳- حداقل قطر لوله های دودکش برای بخاریها گازی ۱۰ سانتیمتر و برای شومینه و دستگاه پکیج ۱۵ سانتیمتر در نظر گرفته شود.

۵۴- هر وسیله حرارتی باید از طریق لوله ها و قطعات اتصال به صورت کاملا درز بندی شده و یک دودکش سالم، بدون درز و شکستگی و به طور مستقل و مختص به خود وصل شود. دود کش باید بدون هیچ گونه انشعابی در تمام طول مسیر تا بالاترین قسمت ساختمان امتداد یابد.

۵۵- لازم است انتهای هر دودکش یا لوله تهویه به کلاهک مخصوص مجهز گردد. این کلاهک بایستی به نحوی ساخته شود که از ورود باد و ایجاد جریان معکوس هوا در لوله و نیز داخل شدن باران و برف و پرندگان و غیره جلوگیری کند.

۵۶- نظرات مهندسین محترم تاسیسات برق و گاز در خصوص موارد اعلام شده این فرم برای تاسیسات برقی و دودکشها ارجحیت دارد.

۵۷- استفاده از لوله های فنری آلومینیومی به جای لوله های گالوانیزه به عنوان دودکش ممنوع است.
جان پناه و نمای شیشه :

۵۸- احداث جان پناه با ارتفاع حداقل ۸۰ سانتیمتر اطراف پشت بام، بالکن، تراس (استفاده از شیشه و اشیاء برنده و نیزه ای به عنوان حفاظ مجاز نمی باشد) در صورتی که از نرده جهت جان پناه استفاده گردد، بایستی حفاظ های داخلی آن به صورت عمودی بوده و به فاصله حداکثر ۱۰ سانتیمتر از یکدیگر و با همان ارتفاع نصب گردد.

۵۹- در صورت تصمیم برای اجرای نمای سنگ یا شیشه موارد ذیل رعایت و اجرا گردد :

الف) شیشه از نوع سکوریت انتخاب شود.

ب) ابعاد شیشه و سنگ حداکثر ۵۰×۵۰ در نظر گرفته شود. هر سه متر ارتفاع سنگ روی نبشی قرار گیرد.

ج) فرم اصلی نمای شیشه از بر ساختمان پیش زدگی نداشته و قابهای شیشه به صورت عمودی باشد.

د) از داخل ساختمان پشت به نمای شیشه ای از کف تمام شده در هر طبقه اجرای جان پناه با مصالح ساختمانی

به ارتفاع حداقل ۸۰ سانتیمتر و یا نصب نرده با همین ارتفاع.

نور گیرها، داکتها، تهویه ها :

۶۰- بازشویهای قائم و یا تنوره های موجود در بنا، از قبیل پلکانها، نور گیرهای داخلی و نظایر آن بایستی در

برابر حریق محافظت شوند.

۶۱- استفاده از کوپل طلق دار به جای شیشه در قسمت نورگیرهای پشت بام و یا نصب توری فلزی ریز بافت با

قاب فلزی زیر نورگیرهای پشت بام.

۶۲- در نظر گرفتن تهویه مناسب جهت، نورگیرها و پلکان عمومی

تاسیسات :

۶۳- نصب نشت یاب گاز در هر واحد مسکونی

۶۴- تعبیه فرش عایق یا پالت برای تابلوهای برق به ضخامت ۵mm

۶۵- نصب کلید ایمنی جریان نشستی (RCCB) یا محافظ جان جهت هر واحد

۶۶- نصب چراغ هشدار دهنده و برق گیر در بالا ترین ارتفاع ساختمان

۶۷- نصب روشنایی اضطراری در پلکان عمومی، راهروها و طبقه همکف الزامی می باشد.

۶۸- سیستم روشنایی اضطراری باید از نوع عملکرد خودکار انتخاب شوند.

۶۹- برق مورد نیاز برای روشنایی مسیرهای خروج باید از منبع مداوم و مطمئن تامین گردد.

۷۰- در مواردی که برای روشنایی اضطراری راههای خروج از نیروی باطری کمک گرفته می شود، نحوه طراحی

سیستم، نوع باطریها و چگونگی شارژ شدن آنها باید به تایید کارشناس مسئول برسد.

۷۱- پیش بینی کنتور برق مجزا برای سیستم اعلام حریق و فایر باکس به طوری که به برق طبقات و واحدها

ارتباط نداشته باشد. (توصیه می شود برای مواقع اضطراری از موتور برق مناسب، با فیوز اتومات استفاده شود)

۷۲- تعداد و موقعیت منابع روشنایی و طرح نورپردازی باید به گونه ای باشد که با خارج شدن یک چراغ یا منبع

روشنایی از مدار، هیچ قسمت از راه خروج در تاریکی فرو نرود.

۷۳- عبور سیم کشی های برق، لوله های تاسیسات و دودکشها از داخل داکتهای مناسب و مجزا با دیوارهای ایزوله حرارتی.

۷۴- تمام مصالح و لوازم مورد استفاده در تاسیسات برقی، از قبیل لوازم لوله کشی و سیم کشی، تابلوها، مکانیزمهای قطع و وصل، موتور پمپها، مولدها، ترانسفرمرها، وسایل روشنایی، وسایل حفاظتی و نظایر آن باید دارای علامت استاندارد باشد.

۷۵- ضوابط ایمنی در اجزاء شبکه برق اعم از کابل کشی، فیوزها، کلیدها، پریزها، روشناییها و جعبه های تقسیم دقیقاً رعایت گردد.

۷۶- در سیم کشی ها با استفاده از لوله برای انشعابات خمها، زانوها، سه و چهار راه ها و غیره از وسایل و متعلقات استاندارد و مخصوص هر لوله استفاده شود جعبه های زیر کلید و پریز و دیگر متعلقات مشابه در سیم کشی های تو کار باید با نوع لوله کشی و کلید و پریز های مورد استفاده همگونی داشته باشد.

۷۷- کلیه سیم کشی ها اعم از رو کار و تو کار باید در داخل لوله های فولادی انجام شود.

۷۸- فیوز های برق بایستی متناسب با آمپر مصرفی و از نوع اتوماتیک حساس انتخاب و نصب شود.

۷۹- از اخذ انشعابات فرعی برای مصارف متفرقه و پرانرژی در شبکه برق خودداری شود.

۸۰- تجهیزات به کار رفته در محیطهای نمناک و مرطوب باید مجهز به اتصالات مخصوص مربوط به نوع سیم کشی مورد استفاده باشد تا از نفوذ رطوبت به داخل لوله ها و تجهیزات جلوگیری شود.

۸۱- کلیه لوازم و تجهیزات به کار رفته در محیطهای نمناک و مرطوب باید ضد زنگ و در برابر مواد خورنده مقاوم باشند.

مسیرهای خروج :

۸۲- اجرای خروجی ها با حداقل عرض ۱/۱۰ متر متناسب با مبحث سوم مقررات ملی ساختمان

۸۳- درب های خروج موافق خروج به طوری که مسیر خروج مسدود نگردد و به صورت لولایی باز شود.

۸۴- خروجی دوم برای فضاهای بیش از ۱۸۵ متر مربع

۸۵- اجرای مسیر خروج از فضاهایی دارای درب که در زمان وقوع حریق قفل شده باشد مجاز نمی باشد مانند

آشپزخانه ها، انبارها، سرویس های بهداشتی، رختکن ها، اتاق خواب و فضاهای مشابه

- ۸۶- هر پاگرد پله که هم سطح طبقه ای واقع شود باید دارای علامتی باشد که شماره آن طبقه را مشخص کند این علامت باید در ارتفاع تقریباً ۱/۵ متری از کف تمام شده و در موقعیتی نصب گردد که تحت هر شرایطی از جمله باز یا بسته بودن درب ورودی به طبقه به راحتی دیده شود.
- ۸۷- علائم خروج باید موقعیتی مناسب و رنگ و طرحی متضاد با تزئینات و نازک کاری های داخلی و سایر علائم و نشانه ها داشته باشند تا به آسانی دیده شود.
- ۸۸- در هر طبقه از جمله طبقات زیر تراز تخلیه خروج که با مقاصد عمومی ساختمان به تصرف در آید. باید حداقل دو خروج دور از هم در دسترس باشند.
- گود برداری :
- ۸۹- رعایت موارد ایمنی در زمان تخریب، خاک برداری و گود برداری مطابق آیین نامه اداره کار و مبحث دوازده مقررات ملی ساختمان.
- ۹۰- استفاده از شمع و سپر جهت مهار ساختمان های مجاور، به طوری که شمع کوبی پایه ها به طور مطمئن تامین گردد.
- ۹۱- فاصله شمعها از یکدیگر بیش از ۲/۵ متر نباشد.
- ۹۲- زیر شمعها پایه هایی از مصالح مناسب با ابعاد و استحکام کافی با توجه به مقاومت خاک گذارده شود.
- ۹۳- زاویه شمع با سطح از ۳۰ درجه بیشتر نباشد.
- ۹۴- استفاده از پشت بندهای مقاوم جهت دیوارهای مجاور
- ۹۵- در نظر گرفتن نگهدارنده شبانه روزی تا اتمام گود برداری و دیوار چینی دیوارهای حمال ساختمان
- ۹۶- ایجاد حصار مناسب در فاصله یک متری اطراف گود با ارتفاع حدود ۱/۵ متر و نصب روشناییها و تابلوهای هشدار دهنده بر روی حصار
- ایمنی زیر زمین :
- ۹۷- اجرای تهویه طبیعی و داکتهای مناسب جهت زیرزمین
- ۹۸- نصب سیستم اعلام حریق اتوماتیک
- ۹۹- اجرای خروجی دوم برای زیر زمینهای با مساحت بیش از ۱۸۵ متر مربع

تجهیزات اطفایی :-

- ۱۰۰- به لحاظ امکان مقابله با حریق های احتمالی لازم است ساختمان به شبکه آب آتش نشانی با در نظر گرفتن منبع ذخیره آب کافی و سیستم پمپاژ اتوماتیک تجهیز گردد.
- ۱۰۱- طراحی و اجرای شبکه آب آتش نشانی از نوع ترکیبی در تمام طبقات الزامیست، به طوری که انشعابات اخذ شده در طبقات جهت استفاده متصرفین به قطر حداقل سه چهارم اینچ و جهت استفاده نیروهای آتش نشانی و در استخر، پارکینگ ها و زیرزمین ها هر دو انشعاب ۱/۵ اینچ در نظر گرفت شود.
- ۱۰۲- استفاده از استخر به عنوان منبع ذخیره آب آتش نشانی مجاز نمی باشد.
- ۱۰۳- شبکه آب آتش نشانی و سیستمهای اعلام و اطفای حریق در ساختمان باید مطابق با ضوابط سازمان و توسط شرکت های ذیصلاح مورد تایید آتش نشانی اجرا شود.
- ۱۰۴- نصب یک دستگاه هوزریل متصل به آب شهر در هر طبقه با قابلیت پوشش دهی تمامی سطوح همان طبقه الزامیست.
- ۱۰۵- پیش بینی، طراحی و اجرای شیر های هیدرانت ایستاده جهت مجتمع های مسکونی.
- ۱۰۶- نصب خاموش کننده دستی مناسب، با نظر کارشناسان سازمان

۵. دستورالعمل اجرایی موارد ایمنی و آتش نشانی برای ساختمان های زیر ۵ سقف

- ۱- مالکین محترم توجه داشته باشند کاربری مورد استفاده ملک باید با کاربری قید شده در پروانه شهرداری مطابقت داشته باشد.
- ۲- اجرای جان پناه پشت بام با ارتفاع حداقل ۸۰ سانتیمتر.
- ۳- نصب نرده در پلکان، تراس، پشت پنجره ها و نماهای شیشه ای با ارتفاع حداقل ۸۰ سانتیمتر با حفاظهای عمودی که فاصله آنها از هم حداقل ۱۰ سانتیمتر باشد.
- ۴- اجرای فنس (حفاظ توری مستحکم) یا کوپل طلق دار تاشو زیر نور گیر خرپشته.
- ۵- اجرای دودکش با قطر حداقل ۱۰ سانتیمتر برای بخاری و ۱۵ سانتیمتر برای پکیج و آبگرمکن و شومینه
- ۶- عدم استفاده از دودکشهای آلومینیومی در وسایل گرمایشی
- ۷- تعبیه دودکش مجزا برای هر یک از وسایل گرمایشی.

- ۸- نصب کلاهک H مناسب با رعایت ارتفاع ۸۰ سانتیمتر از روی جان پناه
- ۹- تهویه مناسب برای موتورخانه در صورت اجرا و نصب کانال دود
- ۱۰- اجرای تهویه طبیعی در خرپشته با بازشوهای مناسب در سقف و دیوارها.
- ۱۱- عدم اجرای آسانسور در وسط پلکان و اخذ گواهی ایمنی کیفیت آن از شرکت مربوطه و اداره استاندارد (در صورت اجرا)
- ۱۲- اجرای دو مسیر خروج مجزا از هم برای زیر زمین‌های با مساحت بیش از ۱۸۵ متر مربع.
- ۱۳- نداشتن ستون عریان در پیلوت و پارکینگ.
- ۱۴- نصب دربهای خروجی (مقاوم در برابر حریق و خود بسته شو) به طوری که به سمت خروج باز شود و مسیر خروج مسدود نگردد.
- ۱۵- نصب روشنایی اضطراری مناسب با منبع تغذیه مستقل در پلکان، پارکینگ و در صورت وجود در زیرزمین.
- ۱۶- نصب نشت یاب گاز حداقل در آشپزخانه هر واحد.
- ۱۷- اجرای سیم کشی توکار در تمام نقاط ساختمان
- ۱۸- تعبیه فرش عایق با ضخامت حداقل ۶ میلیمتر برای تابلوی برق و یا جعبه کنتور.
- ۱۹- اجرای سیم ارت طبق استاندارد.
- ۲۰- عدم اجرای هر گونه تاسیسات، اتاق، انباری و موارد مشابه در زیر پلکان (زیر پلکان عاری از هر گونه کاربری باشد).
- ۲۱- نصب خاموش کننده مناسب با تشخیص کارشناس سازمان آتش نشانی در هر واحد.
(سایت سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری بیرجند)

۶. بررسی مسئله ایمنی در تخریب، گود برداری و اجرای سازه‌های نگهدارنده در مناطق

یکی از مسائل مهم در ساخت و سازه‌های شهری، ایجاد پایداری مناسب در هنگام تخریب، گودبرداری و اجرای سازه‌های نگهدارنده است. عدم رعایت مسائل فنی و ایمنی در تخریب، گودبرداری و ساخت سازه‌های نگهدارنده باعث تخریب برخی ساختمان‌های مجاور گودبرداری در ساخت و سازه‌های شهری شده است. یکی از متداول‌ترین انواع سازه‌های نگهدارنده، "دیوارهای توکار" است. در این نوع سازه‌ی نگهدارنده نیروی فعال خاک به یک دیوار نازک منتقل می‌گردد و

دیوار از طریق ستون‌هایی که در فواصل معینی در آن قرار دارد، نیروها را به مهاربند، دستک و پشت‌بند منتقل می‌کند. تکیه‌گاه مهاربند که در خاک قرار دارد به کمک نیروهای رانش مقاوم خاک، در برابر نیروهای مهاربند و در نتیجه نیروهای فعال خاک وارد بر دیواره‌ی مقابله می‌نماید. معمولاً دیوارها از جنس بتن مسلح، صفحه‌های فلزی یا الوار می‌باشند. آنچه که در این مقاله بدان می‌پردازیم، پیشنهاد برخی دستورالعمل‌های فنی و ایمنی لازم در اجرای دیوارهای متداول بتنی با پشت‌بندهای خرپایی است که برای حفاظت گودهای ایجاد شده در مجاورت ساختمان‌های قدیمی فاقد عناصر مناسب مقاوم در برابر نیروهای ثقلی و جانبی اجرا می‌گردد. در این مقاله عناصری که باید در سازه‌ی نگهبان طرح شوند و همچنین مسائل ایمنی که لازم است در هنگام طراحی پیش‌بینی گردد و نیز دستورالعمل‌های قبل، در حین و بعد از گودبرداری و اجرای سازه‌ی نگهبان، پیشنهاد و اشکالات عمده و مشترکی که عامل ایجاد تخریب ساختمان‌های مجاور گودبرداری بوده طرح و بررسی شده‌است.

واژه‌های کلیدی: ایمنی کارگاه، گودبرداری، تخریب، سازه‌های نگهبان، دیوار توکار، ساختمان مجاور، ساختمان‌های مصالح بنایی، ساختمان‌های فاقد شناژ.

۲- کلیات:

برای پایدار نمودن دیواره‌ی گودبرداری‌ها در مناطق شهری از انواع عناصر ساختمانی که از ترکیب خاک و سنگ تشکیل یافته‌اند، دیوارها و سیستم‌های نگهبان ساخته می‌شود که اصطلاحاً "سازه‌ی نگهبان" نامیده می‌شود. در تخریب، گودبرداری و اجرای سازه‌های نگهبان، یکی از مهمترین نکات لازم حفظ ایمنی کارگاه است. در آیین‌نامه‌ها و مقررات ملی ساختمان (۱ و ۲)، دستورالعمل‌های ایمنی به صورت مطلوب و شفاف جهت تخریب، گودبرداری و اجرای سازه‌ی نگهبان نیامده و نیاز به تهیه و تدوین آیین‌نامه‌های مناسب برای این منظور به خوبی احساس می‌شود. به دلیل عدم تطابق شرایط شهرسازی و تکنولوژی ساخت کشورهای دیگر با شرایط موجود در کشورمان، آیین‌نامه‌های ایمنی این کشورها نیز، به خوبی نمی‌تواند دستورالعمل‌های ایمنی لازم را در این گونه عملیات پوشش دهد.

سازه‌های نگهبان مشتمل بر سه نوع هستند که "دیوارهای نگهبان وزنی"، "دیوارهای توکار" و "سازه‌های نگهبان ترکیبی" نامیده می‌شوند. در این مقاله دستورالعمل‌های پیشنهادی برای حفظ ایمنی کارگاه در تخریب، گودبرداری و اجرای سازه‌های نگهبان با عناصر دیوار توکار و پشت‌بند خرپای فلزی طرح شده، که در بخش‌های بعد به آن می‌پردازیم.

۳- سازه‌های نگهبان با عناصر "دیوار توکار" و پشت‌بند خرپای فلزی:

این سازه متشکل از یک دیوار بتن مسلح است که در فواصل مشخصی در درون آن یک ستون فلزی یا بتنی قرار دارد و شبکه‌ی آرماتورهای دیوار بتن مسلح به نحو مطلوبی در درون ستون‌های بتنی مهار و یا به ستون فلزی جوش شده است. ستون‌ها در فواصل قائم مناسب به وسیله‌ی تیرهای بتنی یا فلزی به هم متصل شده‌اند. دیوار به وسیله‌ی پشت بند خرپایی در داخل خاک مهار شده و نیروهای فعال خاک وارد بر سازه‌ی نگهدارنده توسط نیروی رانش مقاوم خاک، تحمل می‌شود. پشت بندهای خرپایی در فواصل قائم مناسب توسط عناصر افقی و ضربدری به یکدیگر متصل می‌گردند تا از حرکت جانبی یا کمانش صفحه‌ای آن‌ها جلوگیری به عمل آید.

شکل (۱) سازه‌ی نگهدارنده و عناصر سازه‌ای آن

- ۱- شمع زیر ستون،
- ۲- شمع تامین کننده رانش مقاوم خاک،
- ۳- ستون خرپای پشت بند،
- ۴- خرپای سازه‌ی نگهدارنده،
- ۵- چاه آب یا فاضلاب ساختمان مجاور،
- ۶- دیوار توکار،
- ۷- دیوار مقاوم کننده ساختمان مجاور،
- ۸- دیوار مرزی ساختمان مجاور،
- ۹- شمع‌های انتقال نیروی سقف به کف،
- ۱۰- عمق گودبرداری،
- ۱۱- فاصله توقف گودبرداری،
- ۱۲- عنصر ضربدری کاهش دهنده طول کمانش جانبی خرپا
- ۱۳- تکیه گاه تامین کننده رانش مقاوم خاک،
- ۱۴- عنصر کاهش دهنده‌ی طول کمانش جانبی خرپا،
- ۱۵- دیواره‌ی گودبرداری،
- ۱۶- چاه تعبیه شده جهت نصب ستون‌های پشت بند،
- ۱۷- ساختمان مجاور

الف) پلان سازه نگهبان

ب) نمای سازه نگهبان

۴- ساختمان‌های مصالح بنایی فاقد عناصر مناسب مقاوم در برابر زلزله :

منظور از ساختمان‌های مصالح بنایی در این مقاله، ساختمان‌هایی است که از مصالح سنگی یا آجری با ملات ماسه سیمان یا ملات دیگری ساخته شده و فاقد کلاف‌های افقی و قائم بوده و مصالح آجر و ملات استفاده شده در آن دارای مشخصات فنی مناسب نبوده، بعضاً دارای سقف دیافراگم صلب یک پارچه نیز نیست. علاوه بر آن به دلیل قدمت زیاد، مصالح استفاده شده در آن دچار پوسیدگی، فرسایش و هوازگی شده‌است. معمولاً این گونه ساختمان‌ها دارای دیوارنسیبی (۳) مناسبی نبوده و از شالوده منسجم و کافی نیز بهرمنند نیستند. در این گونه ساختمان‌ها سیستم فاضلاب به صورت چاه جذبی بوده و به صورت یک یا دو طبقه ساخته شده‌اند. در برخی موارد بخشی از دیوارهای مرزی این ساختمان‌ها با ساختمان‌های ساختگاه پروژه مشترک بوده و یا دارای ضخامت کم و یا بازشوهای بزرگ می‌باشد.

۵- مسائل ایمنی کارگاه قبل از گودبرداری :

قبل از هرگونه گودبرداری مسائل ایمنی مربوط به تخریب یا گودبرداری ساختگاه پروژه و ساختمان‌های مجاور باید در زمان طراحی و اجرا به شرح مندرج در بند ۵-۱ و ۵-۵ مد نظر قرارگیرد.

۵-۱- تامین مسائل ایمنی در طرح سازه نگهبان

رعایت مسائل ایمنی در طراحی سازه نگهبان شامل در نظر گرفتن کلیه شرایط موجود، اعم از شرایط هندسی، بارگذاری و ژئوتکنیکی است. در تحلیل و طراحی سازه‌های نگهبان کلیه مفاد مطرح در آیین‌نامه‌های بارگذاری و طراحی سازه نگهبان [۲ و ۴] باید رعایت گردد. یک طرح مناسب دارای مرحله‌بندی ترتیب انجام عملیات تخریب، گودبرداری و اجرای سازه نگهبان است و توسط مهندس محاسب ذیصلاح که دارای تخصص ژئوتکنیک است انجام می‌پذیرد. در بندهای ذیل این موارد به صورت مجزا پیشنهاد شده که در طراحی سازه نگهبان لازم است در نظر گرفته شود.

۵-۱-۱- طراحی جهت جلوگیری از فقدان پایداری کلی :

۵-۱-۲- طراحی در برابر گسیختگی یکی از عناصر سازه‌ای مانند، دیوار، ستون، تیر، مهار پشت بند، اعضای افقی

کاهش دهنده‌ی طول کمانش جانبی پشت‌بندها، شالوده‌ی تامین‌کننده‌ی نیروهای رانش مقاوم و شالوده‌ی ستون‌ها.

این طرح باید دربرگیرنده‌ی تهیه‌ی نقشه‌ی کلیه‌ی عناصر سازه‌ی نگهبان، تیپ‌های مختلف عناصر و اتصالات و مرحله‌بندی اجرای آن و تعیین پیش‌ساخته یا درجا بودن آن باشد. حتی‌المقدور قسمت عمده‌ی عناصر به صورت پیش‌ساخته‌ی طراحی شود تا کمترین عملیات اجرایی در محل نصب صورت پذیرد.

۳-۱-۵- طراحی و ارائه‌ی نقشه‌های اجرایی مرحله‌بندی شده تخریب، گودبرداری و اجرای سازه‌ی نگهبان،

۴-۱-۵- طراحی دربرابر گسیختگی توام در زمین و عناصر سازه‌ای،

۵-۱-۵- طراحی برای جلوگیری از حرکات سازه‌ی نگهبان که ممکن است موجب فروریختن یا ایجاد تغییرات در

شکل ظاهری یا تضعیف عملکرد سازه‌ای یا تاسیساتی ساختمان مجاور گردد،

۶-۱-۵- طراحی برای مقابله با نشست غیر قابل قبول از پشت یا زیر دیوار،

۷-۱-۵- طراحی برای جلوگیری از تغییر غیر قابل در جریان آب‌های زیرزمینی،

۸-۱-۵- طراحی در مقابل گسیختگی بر اثر چرخش یا استفاده‌ی دیوار یا بخش‌هایی از آن،

۹-۱-۵- طراحی برای مقابله با گسیختگی بر اثر عدم تعادل عمودی دیوار و نشست‌های ستون‌ها، یا حرکت

تکیه‌گاه‌های ایجادکننده‌ی نیروی رانش مقاوم خاک،

۱۰-۱-۵- طراحی و ارائه‌ی نقشه‌های اجرایی مرحله‌بندی شده تخریب، گودبرداری و اجرای سازه‌ی نگهبان.

۲-۵- طراحی برای مقابله با مشکلات سازه‌ای موجود در ساختمان مجاور :

برای ساختمان مجاور حتی‌المقدور موارد ذیل طراحی و اجرا گردد :

۱-۲-۵- طراحی برای مقاوم‌سازی دیوارهای مجاور گودبرداری، ایجاد دیوار کمکی جدید در سمت داخل

ساختمان مجاور و یا در سمت بیرون آن و به صورت بخشی از سازه‌ی نگهبان با ارتفاع مورد نیاز از تراز زمین طبیعی،

۲-۲-۵- طراحی برای مقابله با تمرکز تنش‌های ناشی از بار سقف وارد بر دیوار مجاور گودبرداری، از طریق

طراحی شمع در زیر سقف‌ها، به تعداد مورد نیاز و انتقال نیروی آن به کف زمین که ضروری است برای همه‌ی طبقات

ساختمان مجاور انجام شود،

۳-۲-۵- طراحی برای ایجاد یکپارچگی مورد نیاز در سقف و دیوار ساختمان مجاور در محدوده‌ی نزدیک گودبرداری

که وسعت آن با توجه به عمق گودبرداری تعیین می‌گردد. این موضوع در شرایطی که سقف‌های مجاور گودبرداری

دارای ابعاد بزرگتری هستند ضرورت بیشتری دارد.

۴-۲-۵- طراحی در جهت جلوگیری از افزایش رطوبت موضعی در فواصل نزدیک مرز دیواره‌ی گودبرداری و

آنچه یک شهردار باید بداند

انتقال آن به فواصل دورتر از آن، از طریق جلوگیری تجمع رواناب ریزش های جوی، آبیاری باغچه و فضای سبز، ریزش آب و فاضلاب به درون چاه های مجاور گودبرداری و نشت سیستم های انتقال آب و فاضلاب،

۵-۲-۵- طراحی در برابر تأثیر سربار سازه های مجاور، مصالح دپو شده، ماشین آلات، وسایل در حال تردد یا پارک

شده

۷-۲-۵- طراحی در برابر فشار آب هیدرواستاتیکی آب زیرزمینی و فشار آب حفره ای چاه های فاضلاب موجود،

نفوذ روان آب ریزش های جوی، آبیاری باغچه و فضای سبز و ... که امکان انتقال آن به فواصل مناسب دورتر مرز گودبرداری نبوده است و تاثیر موضعی و کلی آن بر روی عناصر مختلف سازه ای نگهبان.

۸-۲-۵- طراحی در برابر اثر پدیده های خاص ژئوتکنیکی مجاور گودبرداری از قبیل وجود گودال های قدیمی،

خاک های دست ریز، چاه های قنات و ...

۶-۲-۸- طراحی در برابر پدیده ی یخبندان و ذوب یخ خاک های دیواره ی گودبرداری، خصوصا در هنگام بارش

برف و چند روز پس از آن که برف ها آب می شوند.

۳-۵- مسائل ایمنی مهم در طرح مرحله بندی گودبرداری :

برای خاکبرداری لازم است طرح مرحله بندی مناسب با در نظر گرفتن کلیه ی مسائل ایمنی کار تهیه و به مورد

اجرا گذاشته شود. یک طرح خوب باید به صورتی باشد که ایمنی کارگاه در هیچ مرحله ای تهدید نگردد. مراحل

اجرای یک سازه ی نگهبان و برخی مسائل ایمنی مهم آن به صورت ذیل پیشنهاد می گردد.

مرحله ی ۱- پر کردن کلیه ی چاه های فاضلاب مجاور گودبرداری در داخل ساختگاه با بتن مگر

مرحله ی ۲- حفر چاه های اطراف زمین به منظور اجرای شمع : ایمنی کارگران در برابر سقوط اشیاء و افراد به

داخل چاه، در برابر تخریب دیواره ی چاه در حین حفاری و بعد از آن، خصوصا در مواقع افزایش رطوبت دیواره ی چاه

و حفاری در تراز زیر آب زیرزمینی

مرحله ی ۳- نصب ستون های پیش ساخته یا درجا در درون چاه ها : ایمنی حمل، جابجایی و نصب.

مرحله ی ۴- بتن ریزی پی ستون در درون چاه : مسائل ایمنی مرحله ی ۲.

مرحله ی ۵- پر کردن داخل چاه ها برای ستونهای پیش ساخته : مسائل ایمنی مرحله ی ۲.

مرحله ی ۶- مقاوم سازی دیوار مرزی یا اجرای دیوار مناسب پشت ساختمان مجاور، در تراز زمین طبیعی (این

دیوار جهت جلوگیری از دوران دیوار مجاور ساخته می شود و بر روی تیرها یا شناژهای متصل به ستونها اجرا و به

عنوان بخشی از سازه‌ی نگهدارنده تلقی می‌گردد). ایمنی افراد در سقوط اجسام در موقع دیوار چینی.

مرحله‌ی ۷- خاکبرداری به وسیله‌ی ماشین‌آلات تا فاصله‌ی توقف گودبرداری. ایمنی افراد در برابر خطر حفاری با شیب نامناسب دیواره، در برابر خطر خاکبرداری محل چاه‌ها ی موجود در ساختگاه، خطر سقوط افراد و اشیاء به داخل گود، خطر عدم رعایت فاصله‌ی توقف مناسب، خطر وجود چاه فاضلاب در فاصله‌ی توقف.

مرحله‌ی ۸- پی کنی و اجرای تکیه‌گاه پشت‌بند در تراز کف گود برای ایجاد رانش مقاوم خاک : ایمنی کارگران در برابر خطر تخریب دیواره‌ی گود.

مرحله‌ی ۹- نصب عضو مورب پشت‌بند : مسائل ایمنی مرحله‌ی ۳.

مرحله‌ی ۱۰ - خاکبرداری فاصله‌ی توقف به روش دستی تا عمق مطلوب (حدود ۱/۵ متر) : ایمنی افراد در برابر خطر سقوط به داخل گود، خطر زه آب به داخل گود، خطر ناپایداری دیواره‌ی گود در اثر وجود چاه در فاصله‌ی توقف.

مرحله‌ی ۱۱- نصب تیرهای افقی در تراز بالایی فاصله‌ی توقف و اجرای دیوار بتنی : مسائل ایمنی مرحله‌ی ۳.

مرحله‌ی ۱۲- آرماتوربندی، قالب بندی و بتن ریزی دیوار سازه‌ی نگهدارنده : مسائل ایمنی مرحله‌ی ۳.

مرحله‌ی ۱۳- اجرای عناصر مورب و افقی درون صفحه‌ای پشت‌بند : مسائل ایمنی مرحله‌ی ۳.

مرحله‌ی ۱۴- اجرای مراحل ۱۰ تا ۱۳ تا زمان اتمام کامل گودبرداری و نصب عناصر سازه‌ی پشت‌بند و دیوار توکار.

مرحله‌ی ۱۵- نصب عناصر کاهنده طول کمانش جانبی خرپا

مرحله‌ی ۱۶- آرماتوربندی، قالب بندی و بتن ریزی فونداسیون و ایجاد اتصال آن با پشت‌بند خرپایی.

مرحله‌ی ۱۷- اجرای اسکلت سازه و سقف طبقه اول

مرحله ۱۸- بردن خرپای سازه نگهدارنده و ایجاد اتصال لازم بین آن و سقف سازه

مرحله‌ی ۱۹- مراقبت از مسائل تهدید کننده‌ی پایداری دیواره و ساختمان مجاور در تمام طول مدت گودبرداری و بعد از آن.

۵-۴- مسائل ایمنی ساختگاه پروژه قبل از گودبرداری :

قبل از انجام گودبرداری باید موارد مختلفی را در ساختگاه بررسی کرد که این بررسی‌ها به شرح ذیل است :

۵-۴-۱- قبل از تخریب ساختمان ساختگاه پروژه چگونگی اتصال ساختمان های مجاور به ساختمان ساختگاه

مورد بررسی قرار گرفته و دیوارهای مشترک مرزی، مکان و نحوه‌ی اتصال دیوارهای مرزی به هم، تیرها یا سقف‌های مشترک دو ساختمان مجاور، وجود بازشوها و نعل درگاه‌ها و لوله‌های دودکش یا داکت‌های تاسیساتی واقع در دیوارهای مرزی، نوع مصالح آجر و ملات، فرسودگی، وجود ترک‌ها در دیوار ساختمان مجاور، مورد شناسایی قرار گیرد.

۵-۴-۲- با ساخت سقف‌های ایمن با استفاده از داربست‌های فلزی که بر روی آن به کمک توری‌های مناسب پوشیده شده، قبل از تخریب ساختمان ساختگاه، ایمنی کافی را در برابر سقوط احتمالی اجسام و مصالح بر سقف، دیوار، حیاط و معابر مجاور ساختگاه ایجاد نمود.

۵-۴-۳- قبل از انجام عملیات تخریب در ساختگاه پروژه، چاه‌های فاضلاب موجود در آن را شناسایی و آن‌ها را با مواد مناسب پر نمود. چنانچه عمق این چاه‌ها بیش از عمق گودبرداری ساختگاه باشد لازم است این چاه‌ها با مصالح بتن کم مایه یا بتن غوطه‌ای، حداقل تا ۵۰ سانتی‌متر بالاتر از تراز کف گودبرداری پر گردد و سپس روی آن با مواد مناسب دیگر تا سطح زمین پر شود. محل این چاه‌ها باید در نقشه‌های نهایی سازه‌ی نگهدارنده ترسیم و به عنوان بخشی از شرایط مسأله در طراحی شرایط ایمنی گودبرداری لحاظ گردد.

۵-۴-۴- انتخاب روش تخریب باید با دقت انجام پذیرفته و عملیات تخریب ساختمان ساختگاه پروژه تحت نظارت مهندس ناظر انجام پذیرد. باید در انتخاب ابزارها و تجهیزات تخریب دقت لازم به عمل آید تا در هنگام تخریب بر ساختمان مجاور نیروهای دینامیکی و استاتیکی قائم یا جانبی وارد نگردد. خصوصاً لازم به ذکر است دیوارهای هم‌مرز با ساختمان مجاور با روش‌ها و ابزارهای بدون ضربه تخریب و برداشته شود.

۵-۴-۵- قبل از انجام عملیات تخریب در ساختگاه ضروری است انشعاب‌های تاسیسات مکانیکی و برقی موجود در آن با کسب مجوز از مراجع ذیربط و با نظارت کارشناس فنی مربوطه قطع گردد.

۵-۴-۶- عوامل فنی مسئول در پروژه خصوصاً مهندس مجری و مهندس ناظر نسبت به مراحل مختلف گودبرداری و چگونگی ساخت عناصر پیش ساخته و درجا کاملاً توجه گردیده و هماهنگی لازم بین مهندسين مجری، ناظر و مهندس طراح برای مقابله با مسائل پیش بینی شده و پیش بینی نشده به عمل آید.

۵-۵- مسائل ایمنی ساختمان‌های مجاور قبل از گودبرداری :

قبل از انجام گودبرداری باید موارد ذیل با ایجاد هماهنگی لازم با مالکین یا ساکنین ساختمان‌های مجاور بررسی

و انجام پذیرد.

۵-۵-۱- هشدارهای کافی در خصوص خطرات ناشی از تخریب به ساکنین ساختمان‌های مجاور داده شود و تمهیدات لازم در خصوص عدم سکونت در فواصل نزدیک مرز گودبرداری را برایشان فراهم نمود. حتی المقدور مکان دیگری را برای سکونت ساکنین ساختمان‌های مجاور پیش بینی و آن جا را خالی از سکنه نمود. همچنین لوازم و وسایل ارزشمند و سنگین را تخلیه یا به قسمت‌های دیگر ساختمان که فاصله‌ی کافی از مرز گودبرداری دارد منتقل گردد.

۵-۵-۲- باکسب مجوز از مراجع ذیربط تابلوهای هشدار دهنده‌ی لازم برای عدم عبور عابرین و عدم پارک یا عبور خودرو در اطراف محوطه‌ی گودبرداری را در مکان‌های مناسب نصب کرد. حصار کشی مناسب سبک وزن در اطراف دیواره‌ی گودبرداری در فواصل مناسب ایجاد شود و حتی المقدور دیوارهای سنگین اطراف گود را قبل از گودبرداری تخریب کرد.

۵-۵-۴- در ساختمان‌های مجاور بررسی‌های لازم در خصوص احتمال نشست، ایجاد ترک، حرکت دیوارهای مرزی تغییر شکل‌ها چارچوب درها و پنجره‌ها و یا ریزش سقف به عمل آید و در صورت نیاز دیوارهای جدید از سمت داخل ساختمان در کنار دیوار مرزی، مقاوم سازی دیوار از طریق اجرای دیوار بتن مسلح و پلاستر سیمانی، اجرای دیوار پرکننده در بازشوه‌های دیوار مرزی، بندکشی دیوارهای مرزی و نصب شمع‌های مناسب بر زیر تیرهای سقف در مکان‌های مناسب در داخل ساختمان مجاور به اجرا در آید.

۵-۵-۴- قبل از انجام گودبرداری باید حتی المقدور کلیه‌ی چاه‌های فاضلاب واقع در ساختمان‌های مجاور شناسایی گردد. چنانچه فاصله‌ی چاه‌های موجود از مرز گودبرداری کمتر از عمق نهایی گودبرداری است و تراز آب چاه‌ها بالاتر از تراز نهایی کف گودبرداری است، نسبت به تخلیه‌ی چاه و جلوگیری از ریختن مجدد آب به درون آن‌ها اقدام نمود. چاه‌های فاضلاب واقع در این فاصله باید با مصالح مناسب پر و در فاصله‌ی دورتر چاه‌های جدید حفر و مسیر لوله‌های فاضلاب منتهی به چاه‌های پر شده مسدود و سیستم جدید انتقال فاضلاب اجرا و فاضلاب به چاه‌های جدید منتقل شود.

۵-۵-۵- باغچه‌های ساختمان مجاور شناسایی و راهکار مناسب برای جلوگیری از آبیاری غرقابی آن‌ها پیدا گردد.
۵-۵-۶- کانال‌ها، جداول، آبروها و تاسیسات انتقال آب و فاضلاب کنار معابر مجاور گودبرداری شناسایی و چنانچه احتمال زه آب به درون دیوار گودبرداری وجود دارد، با ایجاد عایق مناسب آب‌بند گردند.

۵-۵-۷- مسیر عبور کلیه‌ی شریان‌های حیاتی از قبیل خط گاز، آب، برق فشار قوی یا ضعیف، تلفن، فیبر نوری و

اینترنت و ... و مسیر عبور آن در معابر مجاور گودبرداری با استعلام از مراجع ذیربط، شناسایی و چنانچه از مجاور مرز گودبرداری عبور می‌نمایند احتیاط‌های ایمنی مضاعفی را پیش‌بینی نمود.

۵-۵-۸- قبل از هر گونه تخریب و گودبرداری، ساختمان‌های مجاور را در برابر خطرات مالی و جانی و مسئولیت مدنی و شخص ثالث و ... بیمه نمود.

۶- مسائل ایمنی کارگاه در حین گودبرداری :

در هنگام گودبرداری باید موارد ایمنی ذیل به مورد اجرا در آید :

۶-۱- تخریب و گودبرداری تحت نظارت مهندس ناظر یا دستگاه نظارت، توسط مهندس مجری ذیصلاح صورت پذیرد.

۶-۲- به طور روزانه آمار کارگران کارگاه به صورت دقیق با کلیه مشخصات سجلی، آدرس و تلفن تماس در دفاتر مخصوص ثبت گردد.

۶-۳- در همه حال، شخصی جهت بررسی وضعیت ایمنی موجود و مراقبت دائم از دیواره‌ی گودبرداری و اعلام هشدار به کارگران جهت فرار از خطر، پناه گرفتن و یا هر گونه عکس‌العمل مورد نیاز گمارده شود. حتی المقدور در کارگاه سیستم آژیر مناسبی جهت اعلام خطر و هشدار به کارگران و ساکنین ساختمان‌های مجاور نصب گردد.

۶-۴- گودبرداری به صورت مرحله‌ای به شکلی که در نقشه‌های اجرایی آمده با استفاده از ماشین‌آلات یا روش دستی انجام پذیرد. هیچ‌گاه خاک‌های محل گودبرداری به یک باره و با استفاده از ماشین‌آلات برداشته نشود. جهت گودبرداری می‌توان ابتدا قسمتی از خاک تا فاصله‌ی توقف مناسب به وسیله‌ی ماشین‌آلات و سپس خاک‌های فاصله‌ی توقف گودبرداری به روش دستی برداشته شود. در این گونه موارد قبل از گودبرداری با ماشین‌آلات چاه‌ها یا گودال‌های احتمالی یا خاک دست‌ریز موجود در ناحیه‌ی توقف گودبرداری باید به خوبی شناسایی و به وسیله‌ی بتن مگر پر شود. وجود چاه فاضلاب در فاصله‌ی توقف گودبرای یکی از عوامل فوق‌العاده خطرناک در ریزش دیواره‌ی گود و آسیب رساندن به ساختمان مجاور می‌باشد. عرض فاصله‌ی توقف و شیب دیواره‌ی آن به عوامل متعددی از قبیل نوع خاک ساختگاه، عمق گود برداری، سطح آب زیرزمینی، نوع و تعداد طبقات ساختمان مجاور و وضعیت دیوار مرزی و وجود یا عدم وجود شناژهای افقی و قائم در آن و مدت زمان عملیات گودبرداری و اجرای سازه‌ی نگهدارنده بستگی دارد. در هر حال فاصله‌ی توقف گودبرداری نباید کمتر از یک سوم عمق گودبرداری و شیب دیواره‌ی آن نباید بیشتر از چهار به یک اختیار گردد.

۵-۶- در حین گودبرداری باید روش‌های مرحله‌ای طراحی شده عیناً اجرا گردد در هیچ مرحله‌ای از گودبرداری و اجرای سازه‌ی نگهدارنده نباید دیواره‌ی گودبرداری برای مدت زمان طولانی رها گردد و سرعت پی در پی مراحل انجام کار باید حفظ گردد.

۶-۶- در هنگام گودبرداری و نصب سازه و پس از آن باید به طور مداوم ساختمان‌های مجاور و معابر اطراف مورد بازرسی قرار گیرد. ایجاد ترک یا افزایش ابعاد آن در دیواره، سقف و کف ساختمان‌های مجاور و معابر اطراف و تحت فشار قرار گرفتن یا رهایی از پیش فشارهای درب‌ها و چهارچوب‌ها، شکستن یا ترک برداشتن شیشه‌ها، نشست یا تورم خاک، موزاییک یا کف‌پوش روی زمین، دیوار یا سقف، ایجاد صداها، شکستگی عناصر سازه‌ای و غیره سازه‌ای ساختمان مجاور گودبرداری ممکن است به دلیل حرکت زمین باشد. در چنین مواردی باید مسأله به فوریت مورد بررسی قرار گیرد. ضعف عناصری از سازه‌ی نگهدارنده که می‌تواند در بروز این مسأله مؤثر باشد را شناسایی و نسبت به تقویت سازه‌ی نگهدارنده از طریق تقویت آن عناصر یا اضافه نمودن عناصر جدید اقدام نمود.

۷-۶- چنانچه رنگ خاک بخشی از دیواره‌ی گودبرداری تیره‌تر از رنگ بقیه‌ی خاک ساختگاه باشد، می‌تواند نشان دهنده‌ی وجود حفره‌ها یا چاه‌های فاضلاب در حوالی مرز گودبرداری باشد و احتمال ایجاد عدم پایداری در آن نواحی بیشتر خواهد بود. لذا بسته به نوع پدیده‌ی مشاهده شده باید راهکارهای پایدار سازی تکمیلی برای آن ناحیه در نظر گرفت.

۸-۶- چنانچه در طول مدت زمان گودبرداری یا پس از آن درصد رطوبت قسمتی از دیواره‌ی گود افزایش یابد یا آب از بخشی از دیوار به داخل گود زه نماید، نشان دهنده‌ی وجود منبعی است که عامل ایجاد این رطوبت بوده است. احتمالاً وجود چاه‌های جذبی، نشت آب از شبکه‌ی آب یا فاضلاب، وجود باغچه‌های در حال آبیاری، یا عبور آب‌های زیرزمینی از میان لایه‌های درشت‌دانه بوده به نحوی به منبع آب مرتبط است. در این صورت احتمال کاهش پایداری دیواره‌ی گود زیاد است و باید راهکارهای مناسب در حذف منبع ایجاد رطوبت به کار رود و افزایش فوری ظرفیت سازه‌ی نگهدارنده به طور موضعی در همان ناحیه در دستور کار قرار گیرد.

۹-۶- چنانچه در هنگام نصب سازه‌ی نگهدارنده یا پس از آن یکی از عناصر سازه‌ای مانند یک دیوار، مهار پشت بند، تیر، ستون، شالوده‌ی ستون‌ها یا شالوده‌ی تامین‌کننده‌ی نیروهای فشار مقاوم و یا عناصر افقی کاهش دهنده‌ی طول کمانش جانبی پشت بندها به حالت حدی، کمانش یا گسیختگی خود برسد، نشان دهنده‌ی اعمال نیروهای بیش از ظرفیت سازه‌ی نگهدارنده است، در این موارد باید سریعاً مسأله را بررسی و تقویت سازه‌ی نگهدارنده به مورد اجرا قرار

گیرد.

۶-۱۰- هنگامیکه گودبرداری و ساخت سازه‌ی نگهبان در تراز زیر سطح آب زیر زمینی مد نظر است باید روش‌های گودبرداری و ساخت سازه‌ی نگهبان را متناسب با وضعیت و با در نظر گرفتن روش‌های زهکشی و پایین انداختن تراز آب، شمع کوبی، سپرکوبی و ... اقدام نمود. حتی‌المقدور باید از روش‌های اجرای دیوار درجا در چنین مواردی صرف نظر نمود. در این گونه موارد سریعاً افراد ساکن در ساختمان‌ها باید ساختمان را تخلیه و در اولین فرصت با در نظر گرفتن کلیه جوانب احتیاط لوازم ارزشمند و اثاثیه‌ی سنگین از نقاط نزدیک به مرزگودبرداری دور گردد.

۶-۱۱- از استقرار اتاقک، کانکس، محل سکونت یا استراحت نگهبان یا کارگران و یا انبار مصالح در مجاور گودبرداری اجتناب و برای این موارد مکانی که دارای فاصله‌ی مناسب از مرز گودبرداری است، در نظر گرفته شود.

۶-۱۲- سیستم روشنایی کامل برای مکان گودبرداری ساختگاه تامین شود و در شب کلیه‌ی قسمت‌های کارگاه با نور کافی روشن گردد، به نحوی که خرابی احتمالی هر قسمت از سازه‌ی نگهبان یا دیواره‌ی گودبرداری را به توان از بیرون گود، به خوبی مشاهده نمود.

۶-۱۳- یک خودرو مجهز به لوازم کمک‌های اولیه در محل پروژه آماده باشد تا به توان در صورت بروز سانحه نسبت به مداوای مصدومین یا انتقال آنان به مراکز درمانی اقدام نمود.

۶-۱۳- حتی‌الامکان در زمان شب و هنگام بارندگی از خاکبرداری در مجاور مرز گودبرداری خودداری گردد. در صورتی که خاکبرداری در چنین مواردی الزام است، خاکبرداری در حضور و نظارت مهندس ناظر انجام گیرد.

۶-۱۴- عملیات جوشکاری، ساخت و نصب سازه‌ی نگهبان توسط کارگران دارای مهارت فنی مناسب انجام پذیرد. همواره حتی پس از اتمام اجرای سازه‌ی نگهبان، تعدادی کارگر دارای مهارت فنی آماده‌ی کار و مجهز به کلیه تجهیزات مورد نیاز جهت نصب یا تقویت عناصر سازه‌ی نگهبان در دسترس باشند.

۶-۱۵- در مواقع بارندگی چنانچه بخشی از دیواره‌ی گود در معرض بارندگی قرار داشته و دیوار توکار سازه‌ی نگهبان در آن قسمت تکمیل نشده باشد، ضروری است با پوشش آب‌بند پلاستیکی مناسب تا کف گود تا قسمتی که از نفوذ آب به دیوار و پای آن جلوگیری نماید، پوشانده شود. (عمرانی، ۱۳۸۸)

۷. دستورالعمل محافظت در برابر حریق و حادثه

حفاری چاه ها و مجاری آب و فاضلاب

۱- قبل از آغاز عملیات حفاری چاه ها و مجاری آب فاضلاب به ویژه در حفر چاه ها و مجاری آب فاضلاب به ویژه در حفر چاه های دستی، باید بررسیهای لازم در خصوص وجود و کیفیت موانعی از قبیل قنات قدیمی، فاضلاب ها، پی ها، جنس خاک لایه های زمین و تاسیسات مربوط به آب، برق، گاز، تلفن و نظایر آن به عمل آید و در صورت لزوم با سازمان های ذیربط تماس برقرار گردد. محل حفاری نیز باید طوری تعیین شود که به هنگام کار، خطر ریزش یا نشست قنات و فاضلاب مجاور یا برخورد با تاسیسات یاد شده وجود نداشته باشد.

۲- به منظور ایجاد تهویه کافی در عملیات حفاری چاه ها و مجاری آب و فاضلاب، باید هر نوع گاز، گرد و غبار و مواد آلوده کننده دیگر که برای سلامتی افراد مضر است، به طریق مقتضی از محل کار خارج شود و در صورت لزوم باید کارگران به ماسک و دستگاه های تنفسی مناسب مجهز شوند تا همواره هوای سالم به آنها برسد.

۳- کلیه افرادی که فعالیت آنها با عملیات حفاری چاه ها و مجاری آب و فاضلاب مرتبط است، باید متناسب با نوع کار از وسایل حفاظت فردی استفاده نمایند.

۴- مقنی قبل از ورود به چاه برای عملیات چاه کنی، باید طناب نجات و کمر بند ایمنی را به خود بسته و انتهای آزاد طناب را در بالای چاه در نقطه ثابتی محکم نموده باشد.

۵- پس از خاتمه کار روزانه، دهانه چاه ها با صفحات مشبک مقاوم و مناسب و مطمئن پوشانده شود.

دستورالعمل ایمنی در خصوص مایعات قابل احتراق :

۱- قبل از سوختگی باید موتور ماشین آلات خاموش شود و از ریختن مواد سوختنی روی آگزوز داغ موتور جلوگیری گردد.

۲- کلیه مایعاتی که نقطه شعله زنی آنها کمتر از ۷ درجه سانتیگراد می باشد، نباید روی سطح زمین نگهداری شوند، مگر این که به صورت محدود در ظرفیت های کمتر از ۱۸ لیتر و داخل ظروف یا مخازن حفاظت شده باشند.

۳- خروجی و سرریز مخازن سوخت نباید در جایی تعبیه شده باشد که مواد مذکور روی موتور، آگزوز، تابلو و کلید برق، باطری و سایر منابع ایجاد جرقه، ریخته شود.

۴- در جایی که بخار مایعات قابل اشتعال وجود دارد، نباید از وسایلی که تولید جرقه یا شعله می کند، از قبیل

کبریت، فندک، سیگار، پیلوت گاز، چراغ و سایر وسایل برقی جرقه زا استفاده نمود.

۵- ظرف محتوی مایعات قابل اشتعال باید از جنس نسوز و نشکن بوده و دارای درب کاملاً محکم و جذب باشند و بر روی آنها برچسبی باشد که محتویات داخل آنها را مشخص نماید.

دستورالعمل ایمنی در خصوص برش و جوشکاری با گاز و برق :

۱- قبل از شروع عملیات جوشکاری یا برش حرارتی، کلیه وسایل و ابزارهای اندازه گیری فشار، شدت جریان و نظایر آن و همچنین شیلنگ های گاز و هوا باید کنترل شوند.

۲- کارگران جوشکار باید در هنگام کار لباس کار مقاوم در برابر آتش و جرقه بر تن داشته و نیز مجهز به سایر وسایل حفاظت فردی از جمله : عینک، نقاب و دستکش ساقه دار حفاظتی. همچنین لباس کار جوشکاران باید عاری از مواد روغنی، نفتی و سایر مواد قابل احتراق و اشتعال باشند.

۳- در مکان هایی که مواد قابل احتراق و اشتعال نگهداری می شود و یا در نزدیکی مواد یا دستگاه هایی که گرد و غبار، بخار یا گازهای قابل اشتعال و قابل انفجار ایجاد می کنند، باید از عملیات جوشکاری و برش حرارتی جلوگیری به عمل آید.

تبصره : مواد قابل احتراق که امکان دور کردن آنها از محوطه جوشکاری و برش حرارتی وجود ندارد، باید جهت جلوگیری از خطرات احتمالی، با صفحات و مواد مقاوم در برابر آتش محصور و پوشانده شده و ضمن فراهم آوردن وسایل اطفاء حریق مناسب و کافی، یک فرد کمکی نیز در محل حاضر باشد.

۴- در مواقعی که جوشکاری روی فلزات دارای پوشش قلع، روی و نظایر آن صورت می گیرد، لازم است دود و گازهای ناشی از جوشکاری به طرق مناسب و موثر سریعاً به خارج از محل کار هدایت شوند.

۵- جوشکاران نباید از ظروف و بشکه هایی که قبلاً محتوی مواد نفتی و روغنی و سایر مواد قابل اشتعال و انفجار بوده اند، به عنوان تکیه گاه و زیر پایی استفاده نمایند.

۶- از هر نوع عملیات جوشکاری یا برش حرارتی بر روی ظروف و مخازن محتوی مواد قابل انفجار و قابل اشتعال باید جلوگیری به عمل آید. همچنین عملیات جوشکاری یا برش حرارتی بر روی ظروف و مخازن خالی که قبلاً حاوی این گونه مواد بوده و ممکن است در آن گازهای قابل انفجار ایجاد شود باید داخل آن را به طور کامل به وسیله بخار یا مواد موثر دیگر شستشو داده و دریچه های آن کاملاً باز باشد و یا قسمتی از حجم آن به وسیله آب پر نمود.

۷- هیچ نوع ظرف بسته، حتی اگر عاری از مواد قابل اشتعال و انفجار باشد، نباید مورد جوشکاری یا برش حرارتی

قرار گیرد، مگر آن که قبلا منفذی در آن ایجاد شود.

۸- برای نشت یابی بر روی شیلنگ های برش کاری و جوشکاری و اتصالات آنها فقط باید از کف صابون استفاده شود.

۹- در هنگام تعویض مشعل برشکاری و جوشکاری، جریان گاز باید از طریق شیر و رگلاتور قطع گردد و از روش های خطرناک و غیر ایمن از قبیل خم کردن شیلنگ جهت انسداد آن باید اکیدا خودداری به عمل آید.

۱۰- برای روشن کردن مشعل برشکاری و جوشکاری باید از فندک یا شعله پیلوت استفاده شود.

۱۱- بدن دستگاه جوشکاری برقی باید دارای اتصال زمین موثر بوده و همچنین کابل های آن دارای روکش عایق محکم و مقاوم و فاقد هر گونه خوردگی و زدگی باشد.

۱۲- در پایان هر گونه عملیات جوشکاری و برشکاری، باید محل بازرسی و پس از اطمینان از عدم وقوع آتش سوزی در اثر جرقه های ناشی از جوشکاری و برشکاری، محل را ترک نمایند.

دستورالعمل ایمنی در خصوص مراقبت و نگهداری از سیلندرهاى گاز تحت فشار :

۱- شیر این گونه سیلندرها باید با دست و بدون استفاده از چکش و آچار باز شود و در صورت لزوم از آچارهای مخصوص استفاده شود.

۲- سیلندرهایی که مورد استفاده نباشند، باید طوری در فضای آزاد خارج از بنا قرار داده شوند که از تابش مستقیم نور خورشید یا درجه حرارت بالا و نیز وارد آمدن ضربه، محافظت شوند.

۳- سیلندرها نباید از هیچ ارتفاعی به پایین پرتاب شوند. ضمناً در بالا بردن و پایین آوردن آنها، لازم است از کلافهای مخصوص استفاده شود.

۴- سیلندرها باید از محل جوشکاری و برش فاصله کافی داشته باشند، به طوری که جرقه، براده و یا شعله به آنها نرسد.

۵- به منظور پیشگیری از خطر انفجار سیلندرهاى گاز تحت فشار (اکسیژن)، باید از آلودگی شیر آلات و اتصالات آن به روغن و گریس جلوگیری شود و کارگران از تماس با سیلندرهاى گاز اکسیژن و اتصالات آن با دست آلوده به روغن و گریس خودداری نمایند.

دستورالعمل ایمنی در مورد، لوله های دودکش ساختمان :

۱- در نظر گرفتن لوله دودکش مجزا جهت هر منبع حرارتی تا پشت بام

- ۲- نصب کلاهک یاسه راهی (بادگیر) بر روی لوله های دودکش در پشت بام
- ۳- سایز لوله های دودکش برای هر منبع حرارتی به شرح ذیل در نظر گرفته شود :
- ۴- بخاری گازی معمولی، هود آشپزخانه : قطر داخلی لوله دودکش ۱۰ سانتی متر
- ۵- شومینه، پکیج، آبگرمکن، مشعل شوفاژ قطر داخلی لوله دودکش ۱۵ سانتی متر
- ۶- جهت دیگر منابع حرارتی با نظر مهندس تاسیسات لوله یا کانال با سایز متناسب در نظر گرفته شود.
دستورالعمل ایمنی در خصوص پلکان عمومی :
- ۱- پلکان عمومی با درب ایزوله دود خود بسته شو از سایر بخش ها مجزا شود.
- ۲- عرض پله ها و پاگردها نباید در هیچ قسمت از طول مسیر کاهش یابد.
- ۳- اطراف پلکان عمومی ابتدا سیمان اندود و سپس گچکاری گردد. (بهتر است دیواره های اطراف پلکان با مصالح بتن آرمه اجرا گردد)
- ۴- ارتفاع هر پلکان ۱۷ سانتی متر در نظر گرفته شود.
- ۵- پاخور (پلکان) ۳۰ سانتی متر در نظر گرفته شود.
- ۶- حداقل عرض مفید پلکان ۱۱۰ سانتی متر و در صورتی که تعداد واحدها در ساختمان از ۱۰ واحد بیشتر باشد بایستی حداقل عرض پله ۱۴۰ سانتی متر در نظر گرفته شود.
- ۷- در قسمت خرپشته پلکان عمومی بایستی حداقل سه طرف پنجره نصب و بر روی یکی از پنجره ها تهویه مناسب تعبیه گردد.
- ۸- ارتفاع نرده پلکان عمومی حداقل ۸۰ سانتی متر و فاصله حفاظ (عمومی) داخل آن بایستی حداکثر ۱۰ سانتی متر در نظر گرفته شود.
- ۹- استفاده از کوپل طلق دار به جای شیشه در قسمت نور گیر بالای خرپشته
- ۱۰- در صورتی که جهت نورگیر سقف خرپشته از شیشه استفاده گردیده، بایستی زیر نورگیر از قسمت داخل توری مناسب نصب گردد.
- ۱۱- در صورتی که تعداد واحدهای هر طبقه در ساختمان از چهار واحد تجاوز نماید، بایستی پلکان دوم نیز در ساختمان طراحی و اجرا گردد.

دستورالعمل ایمنی در خصوص نصب پله فرار (به صورت رفت و برگشت) :

۱- مسیر دسترسی به پله فرار از داخل اتاق خوابها، انباریها و ... که درب آنها در معرض قفل شدن باشد نبایستی در نظر گرفته شود.

۲- درب پله فرار بایستی به طرف پله فرار باز گردد.

۳- حداقل یک ضلع پله فرار به هوای آزاد مرتبط باشد.

۴- به طرف پله فرار و تا فاصله یک متری فرار هیچ گونه پنجره باز نگردد.

۵- در مسیر خروج، علائم خروجی اضطراری نصب گردد.

۶- پله فرار بایستی از پشت بام تا طبقه همکف ادامه یابد.

۷- ارتفاع هر پله حداکثر ۱۸ سانتی متر و پاخور (کف پله) حداقل ۲۸ سانتی متر در نظر گرفته شود.

۸- عرض پله ها و پاگردها و مسیر راه خروج نباید در هیچ قسمت از طول مسیر کاهش یابد.

دستورالعمل ایمنی سیستم اعلام حریق اتومات :

۱- در کلیه ساختمان های اقامتی، تجاری و دارای مسکونی (بیش از ۱۲ واحد و یا ارتفاع بیش از ۱۸ متر مربع) و سینماها و کتابخانه ها و ... نصب سیستم اعلام حریق اتومات الزامی می باشد. (نقشه های اجرایی آن تا مرحله سفت کاری ساختمان، بایستی به تایید کارشناسان سازمان آتش نشانی برسد).

۲- سیستم اعلام حریق بایستی در کلیه قسمت های ساختمان نصب گردد.

۳- دستگاه مرکزی (کنترل پنل) و آژیر در ساختمان های اقامتی بایستی در قسمت پذیرش نصب گردند و در ساختمان های مسکونی دستگاه مرکزی در پیلوت و آژیر در ما بین طبقات نصب گردد. (در صورتی که ساختمان دارای سرایدار باشد بهتر است دستگاه مرکزی در محل استقرار سرایدار نصب گردد).

۴- این سیستم باید طوری طراحی گردد که در موقع قطع برق، قادر به ادامه کار باشد.

۵- علاوه بر سیستم فوق بایستی شاسی اعلام حریق دستی نیز در طبقات نصب گردد.

۶- در زیر زمین های (بیش از ۱۸۵ متر مربع زیر بنا با کاربری پارکینگ و انباری مسکونی) بایستی این سیستم نصب گردد.

۷- نوع دتکتورها بایستی متناسب با محل در نظر گرفته شوند.

دستورالعمل ایمنی خاموش کننده های دستی :

در کلیه ساختمان‌های مسکونی نصب خاموش کننده در قسمت‌های ذیل الزامی می باشد :

۱- واحدهای مسکونی : هر کدام یک دستگاه خاموش کننده دی اکسیدکربن سه کیلویی

۲- تابلوهای برق اصلی : نصب یک دستگاه خاموش کننده دی اکسیدکربن شش کیلویی

۳- پارکینگ ها و زیرزمین‌ها : به ازای هر ۱۰۰ مترمربع نصب یک دستگاه خاموش کننده پودری شش کیلویی

۴- موتورخانه ها : نصب خاموش کننده پودری و دی اکسیدکربن (تعداد و ظرفیت خاموش کننده ها توسط

کارشناسان آتش نشانی در مرحله پایانکار تعیین می گردد.) (سایت سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهرداری

مشهد)

منابع و مآخذ

- ۱- سایت سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور
- ۲- سایت روزنامه رسمی کشور
- ۳- سایت شهرداری زاهدان
- ۴- سایت سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری مشهد
- ۵- سایت سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری شیراز
- ۶- سایت معاونت امور عمرانی آذربایجان غربی
- ۷- سایت اداره کل دامپزشکی استان فارس
- ۸- سایت اتحادیه سازمانهای پایانههای مسافربری شهرداریهای کشور

استانداردی خراسان شمالی
معاونت امور عمرانی
دفتر امور شهری و شوراه

وزارت کشور

سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی

شهرستان نادر

پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی
تهران - بلوار کشاورز
ابتدای خیابان نادری
پلاک ۱۷

تلفن: ۸۸۹۸۶۳۹۸

نمابر: ۸۸۹۷۷۹۱۸

www.imo.org.ir

ISBN:978-600-5950-72-4

9 786005 950724

قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال